

БЪЛГАРСКА БИБЛИОТЕКА

БРОЙ 11.

INDEX

DES

CHANSONS POPULAIRES BULGARES
PUBLIÉES PENDANT LE XIXE SIÈCLE

PAR

Anton P. Stoïlov

I.

1815—1860

ML
128
F75
БР. 11. — БЪЛГАРСКА БИБЛИОТЕКА — БР. 11.

S76
1916
vol. 1-2

ПОКАЗАЛЕЦЪ

НА

ПЕЧАТАНИТЪ ПРѢЗЪ ХІХ. ВѢКЪ
БЪЛГАРСКИ НАРОДНИ ПѢСНИ

ОТЪ

Антонъ П. Стоиловъ

І.

1815—1860

ИЗДАВА БЪЛГАРСКАТА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЪ
ОТЪ ФОНДЪ „НАПРѢДЪКЪ“

СОФИЯ
ЦАРСКА ПРИДВОРНА ПЕЧАТНИЦА
1916.

Четено на 21. V. 1915 г. въ заседание на Историко-
филологичния клонъ.

THE LIBRARY
UNG UNIVERSITY
PROVO, UTAH

Прѣдговоръ.

Не веднажъ ми се е случвало да размѣнявамъ мисли съ наши учени върху голѣмата нужда, която се чувствува отъ показалци въ науката при голѣмата прѣснатостъ на литературата ни въ книги, списания и вѣстници. За изработването на такива показалци се изисква дълго врѣме и голѣмо търпѣние, та по тая причина не сѣки се залавя за тѣхъ. Едва напоследъкъ се появиха въ книжнината ни показалци за педагогическата и социалъ-икономическата ни литература, начинания, които много ще допринесатъ за бжднитѣ изучвания. Нека се надѣваме, че тѣ скоро ще се послѣдватъ отъ редица други подобни трудове. За да допринесемъ и ние нѣщо въ тая областъ, прѣди 15 години заловихме се съ покойния ми братъ Христо да изкараме показалець на печатанитѣ български народни пѣсни. Работѣхме усилено надъ единъ такъвъ трудъ, но братъ ми рано почина († 1908) и не доживѣ да види края на дѣлото ни. Азъ продължихъ да работя и доизкарахъ задружния ни трудъ. Сега поднасямъ първата часть отъ „Показалеца“, благодарение на материалната и моралната подкрѣпа на Българската академия на наукитѣ, която рѣши да се печати въ отдѣлна книга отъ изданията ѝ.

За изработване на „Показалеца“ изказвамъ сърдечна благодарностъ на г. проф. д-ръ Ив. Д. Шишмановъ, който освѣнъ че ми услужваше съ фолклорни сборки, но и ми бѣ много полезенъ съ своитѣ съвѣти за реда на „Показалеца“. Сжщо поднасямъ благодарностъ на г. Ст. Аргировъ, библиотекаръ на университетската библиотека, и на г. Ст. Чилингировъ, поддиректоръ на Народната библиотека, които винаги ми услужваха съ книги, отъ каквито имахъ нужда. Така сжщо благодаря и на г. проф. д-ръ Г. И. Кацаровъ, който, въ мое отсъствие, държа коректури на нѣколко коли отъ книгата.

Авторътъ.

София, 21. май 1916.

Съдържание.

	Стр.
Прѣдговоръ	V
Уводъ	1
Погледъ върху българския фолклоръ до 1860 г.	6
Класификация на народнитѣ пѣсни	33
Библиография на сбиркитѣ съ български народни пѣсни отъ 1815—1860 г.	44

Д Ъ Л Ъ I.

Митични пѣсни и легенди.

1. Свети Георги убива ламя, и потичать три рѣки	57
2. Мома изпива змия съ деветъ глави.	57
3. Мома се раздѣля отъ змей.	57
4. Змей люби мома	58
5. Змейове задигать дѣвица отъ хоро.	58
6. Кехая убива змия	58
7. Царь Константинъ прави баня на Лжгадинско поле за хаиръ	59
8. Самовила градъ гради отъ човѣшки глави	59
9. Юда дворове гради отъ живи люде	60
10. Самовила изважда очитѣ на кехая по майчини му клетви	60
11. Лудо младо цѣлува самовила	61
12. Невѣста задигната отъ Юда-самовила I.	61
13. Невѣста задигната отъ Юда-самовила II.	61
14. Младъ свирджия зема за жена дѣщеря на Юда-самовила	62
15. Слънчева женитба	62
16. Юнакъ надбързва слънцето и му зема сестрата-хубавица	63
17. Женитба на мѣсеца	64
18. Манолъ майсторъ	64
19. Магия за любовь	64
20. Левенъ юнакъ на гости у тетка си умира отъ уроки	64
21. Мома излѣгва чума.	65

	Стр.
22. Чума сираче не мори	65
23. Една на майка умира отъ чума	65
24. Чума изморя 9 брата и 9 братовчеда за два лакти платно	66
25. Мъртавъ братъ води сестра си на повратки	66
26. Дъщеря прѣсторена на гължбица	67
27. Кървосмѣшение между баща и дъщеря	67
28. Кървосмѣшение между братъ и сестра I	68
29. Кървосмѣшение между братъ и сестра II	68
30. Кървосмѣшение между братъ и сестра III	69
31. Кървосмѣшение между племеница и вуйка	69
32. Грѣховенъ синъ се изповѣдва на майка си	70
33. Майчина клетва стига	70
34. Несвидлива Павлевица	71
35. Машеха умъртвява влюбени	72
36. Еленъ — поради майчини клетви	72
37. Родители ядатъ отъ изпеченото имъ едничко мжжко дѣте	72
38. Майка — гължка спохажда затворения си синъ, когото осво- бождава жена му	73
39. Банъ Стефанъ църква догражда съ безцѣнъ камень	74
40. Немилостива чума мори навредъ, ако и да ѝ се моли св. Хара- лампн да не мори	74
41. Отъ магия за мома момъкъ лежи 9 мѣсеци, ѝ магьосникътъ не може да оттегли магията	75
42. Гължбъ прѣдвѣстява падането на Цариградъ	75
43. Гължбъ вѣсти дохаждането на руския царь Никола въ Цариградъ	76
44. Пеленаче — претендентъ за царски прѣстолъ	76
45. Св. Илия ламя погубва и избавя царска дъщеря	76
46. Евреи на сватба колятъ мжжко дѣте	77
47. Любещитѣ се братовчеди огънь небесенъ изгара	77
48. Раждане и кръщаване на млада бога	77
49. Аврамово жертвоприношение	78
50. Царь Константинъ намира честния кръсть	78
51. Св. Иванъ не пуска баща си въ рая	79
52. Ангели прѣсторени на гължби	79
53. Грѣшни власи и св. Илия	79
54. Св. Георги срѣща три синджира „роби“	80
55. Овчаръ продава стадото си, за да направи църква-манастиръ въ Кукушъ	80
56. Ангели взиматъ безврѣме душата на забогатѣлъ сиромашъ	80

	Стр.
57. Господъ поръчва на Дунавъ да издави сватове съ невѣста.	81
58. Момитѣ да не работятъ въ недѣля.	81
59. Мома везе кошуля на Великденъ и ослѣпѣва	82
60. Кумова клетва стига	82
61. Потуркиня жали за християнската вѣра	82
62. Несъгласие между Арда, Тунджа и Марица.	83
63. Фалба на растенията	83

Д Ъ Л Ъ П.

Обредни и обичайни пѣсни.

1. Коледни.

64. Бѣдникъ.	84
65. Коледари носители на богатство	84
66. Коледари искатъ малко момче царь да имъ бжде	85
67. Коледари влизатъ въ изба вино да пиятъ	85
68. Коледица Варварица = сива гълъбица.	85

2. Припѣвки.

69. Припѣване на пръстенъ	85
-------------------------------------	----

3. Лазарски.

70. Лазаръ се моли за дъждъ	86
71. Мома плаче, че не и пѣли лазарки.	86

4. Сватбени.

а) У момини.

72. Засѣвка	86
73. Кога мѣсятъ плетеница	86
74. Майка учи дъщеря си да иска ключове отъ тъмница	87
75. Майка мъмре дъщеря си за зетъвата риза.	87
76. Невѣстата поръчва на майка си да гледа цвѣтата ѝ	87
77. Булка отива у чужденецъ	88
78. Булката да прилича на младоженеца	88
79. Булката моли брата си да я скрие отъ сватовеѣ и младоженеца.	88

	Стр
80. Младоженецът да води булката	89
81. Моминство се свършва, и грижи настъпватъ	89
82. Невѣстата по пжть съ сватове	89

б) У момкови.

83. Момкова майка и кумъ	89
84. Пжтьтъ до момини	90
85. Конъ не иска жена да го язди	90
86. Дълга сватба	90
87. Рибa изяжда дуня и калина на мома	90
88. Свекърва прѣчаква булката	91
89. Свекървата дава сватбенитѣ дрехи на булката	91
90. Вѣнчаване	91

5. Наздравници.

91. Честита му ржка	91
92. Пожелание на виното	92
93. Мома вино да точи	92
94. Пофала за механджия отъ пияница	92
95. Царь кара слугата си да му попѣе	92

Д Ъ Л Ъ Ш.

Битовни пѣсни.

1. Отношения между родителитѣ и дѣцата имъ.

а) Майка и дъщеря.

96. Хубава и работна мома се прочува до царя	93
97. Момини поржчки — иска да се мѣни	93
98. Мома изгаря триста агънца	93
99. Момини прѣдсмрѣтни поржчки	94
100. Мома — овчаръ	94
101. Майка проклева дъщеря си	95
102. Недоволни майки отъ дъщеритѣ си	95
103. Мома на турска ангария	95
104. Мома сънува сватове	95
105. Дъщеря сънува, че майка ѝ умрѣла	96

б) *Майка и синъ.*

	Стр.
106. Майка се радва на сина си	96
107. Майка и дѣте	96
108. Майка учи сина си да не се често прѣмѣнва	96
109. Майка търси булка на сина си	97
110. Майка учи сина си, какво да гледа на булката	97
111. Колко жали майката за сина си?	97
112. Можкови прѣдсмрѣтни поржчки	98
113. Майка съвѣтва сина си да земе жената съ мъжко дѣте	98
114. На майка отмѣница	99
115. Прѣдизвиканъ братанецъ набѣдява чича си за убиецъ	99

в) *Баща и синъ.*

116. Синъ баща на сждъ кара	99
117. Родители оплакватъ удавенитъ си синове	100

г) *Братъ и сестра.*

118. Орачъ намира пари на Великдень	100
119. Мома и младо ерменче	101
120. Братъ застрѣлва сестра си кошута	101
121. По съвѣта на брата си мома се отказва да се потурчи	101
122. Братъ дава работната си сестра на бояджия	102

д) *Братъ и братъ.*

123. Отъ ядене и пиене кѣща се не разсипва	102
124. Отглади дѣца умиратъ	102

2. *Любовни.*а) *Залюбване и любовни закачки.*

125. Мома и момци се задириятъ на чешма	103
126. Клетва между мома и лудо младо	103
127. Момъкъ търси вода отъ либето си	103
128. Лудо младо залюбва мома	104
129. Момци надфърлятъ каменъ за хубава мома	104
130. Лудо младо цѣлува спеща мома	104
131. На жѣтва — любовъ	104

	Стр.
132. Ковани ботуши — изгори сърчице!	105
133. На ергенинъ ризата непрана	105
134. Дъвойка залюбва сгоденъ ергенинъ.	105
135. Лудо младо копнѣ за сгодена мома	105
136. Юнакъ цѣлува спеща дъвойка подъ кжпина	106
137. Не даръ, — а любовъ	106
138. Сбжднати любовни желаня	106
139. Любовни излияния	106
140. Момчетата повече пазятъ киткитѣ	107
141. Талигаръ залюбва мома на хоро	107
142. Дъвойка праща лудо младо да я иска отъ майка ѝ	107
143. Лудо младо се очудва на момина прѣмѣна и хубость	108
144. Очертание на хубавица	108
145. Момина хубость	108
146. Да съмъ и черноока?	109
147. Момкова хубость.	109
148. Мома хубостъта си пази и слѣдъ женитба	109
149. Момъкъ изписва либето си на хартия	109
150. Моми и булки се залюбватъ въ пѣтникъ.	110
151. Цѣлуквата е до животъ I	110
152. Цѣлуквата е до животъ II	111
153. Лудо младо цѣлува либето си	111
154. Любовникъ и любовница	111
155. Любовни задирки.	112
156. Цѣлуйвай лудо, — бѣлѣгъ не оставай!	112
157. Лудо младо цѣлува невѣста въ тъмнина	112
158. За цѣлуква — въ окови	112
159. Лудо подкупва кадия за любовна закачка.	113
160. Момини поржчки на либето си.	113
161. Овчаръ си забравя стадото поради три хубави момп.	113
162. Овчаръ не донесълъ на мома китка	114
163. Ако не зема изгората си, ще забѣгна въ чужбина	114
164. Либето спи до късно при любата си	114
165. Силно влюбени не се сдържатъ	115
166. Момъкъ праща поздравъ на либето си по вѣтъра.	115
167. Гора чернѣ за вода, мома копнѣ за либе	115
168. Взаимни копнежи на влюбени.	115
169. Лудо младо копнѣ за мома	116
170. Момъкъ не изпуща мома отъ леглото си.	116

	Стр.
171. Все така до вѣкъ да се любимъ	116
172. Хубава мома разболѣва ергени	117
173. Момѣкъ крѣе по либето си	117
174. Моминѣ запѣвъ за любовникѣ	117
175. Мома прѣдупрѣждава либето си да се любятъ тайно	117
176. Тайно ношно свиждане на либета	118
177. Змия въ пазуха — кемерѣ жѣлтици	118
178. Мома сѣдня	118
179. Лудо младо пияно кани мома на свиждане	119
180. Мѣмина пѣсенъ залисва кончето на лудо младо	119
181. Момѣкъ гони хубава мома и не може да я стигне	119
182. Момиче, не ми минавай прѣзъ двори!	119
183. Майка харесва либето на дѣщеря си	120
184. Мома не може да се скрие отъ лудо младо	120
185. Мома надхитрува терзини	121
186. Мома и момче пелинѣ кършатъ и се кѣлнатъ	121
187. Момитѣ фѣрлятъ паунови пера по овчаритѣ	121
188. Мома и момѣкъ се годяватъ на чешма	121
189. Лудо младо на сѣнѣ прѣвѣрнато съ либето си на еребица .	122
190. Момѣкъ пита либето си, какъ сама спи?	122
191. Римувана молба на мома и момѣкъ	122
192. Мома вмѣсто росенѣ да набере, намира лудо младо подѣ пелинѣ	123
193. Покана за женитба	123
194. Вѣйка ударя мома	123
195. Лудо младо открадва кърпа на мома	123
196. Мома босилекѣ сѣе	124
197. Изборѣ на момѣкъ отдалеко	124
198. Момѣкъ търси лика спроти себе	124
199. Лика-прилика като два стрѣка иглика	124
200. Лудѣ гидия мома задиря на хоро	125
201. Мома откупва либето си, но не брата си	125
202. Лудо младо учи либето си, какъ да се укрива отъ домашнитѣ си за любовни задирки	125
203. Лудѣ гидия ризтуря бисерѣ на мома	126
204. Момѣкъ се стѣга моми да гледа	126
205. Мома прибира въ кѣщи пияното си либе	126
206. Лудо младо пияница прѣдупрѣждава либето си да се чува отъ него	126

	Стр
207. На хубавица не сж нужни накити	127
208. Черноока дѣвойка безъ накити е хубава	127
209. Юнакъ лудо хоро играе	127
210. Лудо младо желае да играе до редь моми	127
211. Лудо зема герданъ и позлатенъ гайтанъ на спеща мома	128
212. Мома пжди пиле да не пѣе.	128
213. Омаянъ майсторъ отъ момина хубость пада отъ сарай.	128
214. Мързелива мома желае само хоро	128

б) Прѣчки за либене.

215. Родители мърятъ дъщеря си	129
216. Момку върнати годежници	129
217. Любовъта не гледа възраст	129
218. Хубава мома родъ нѣма!	130
219. Мома желае годежници, а майка ѝ я не дава	130
220. Мома мисли да се жени	130
221. Скѣпния е — да се не жени	131
222. Братя не даватъ на сестра си да се люби	131
223. Момини братя фърлятъ въ тъмница делия за любовна задирка	131
224. Мома се жертвува за либето си	131
225. Братя убиватъ сестра си за любовъта ѝ съ ергенинъ	132
226. Колко жали мома за либето си?	132
227. Сърдита любя — не носи китка на либето си	133
228. Не станала срѣца на либета	133
229. Момъкъ копнѣе да земе мома.	133
230. Момъкъ праща майка си сватя	133
231. Мома дава гердана си на овчарь	134
232. Отдалечени либета жаятъ едно за друго.	134
233. Мома иска да е при нея либето ѝ	135
234. Мома се оплаква на либето отъ майка си	135
235. За хубава мома сѣка година кръвнина	135
236. Не любя друго либе освѣнъ тебе!	135
237. Замислена мома за болното си либе.	136
238. Мома тжи, либето ѝ да не изпие биле раздѣлно	136
239. Вѣсть отъ умрѣлъ годеникъ на годеницата си.	136
240. Наскърбена дѣвойка	136
241. Седни гидиу, друга залюби!	137
242. Грозно либе.	137
243. На сънъ три луди млади.	137

в) *Годеникът и годеница.*

	Стр.
244. Годеница скърби зарадъ съня си	137
245. Годеница неще годеника си	138
246. Мома гѣжи зи пропаднало богатство на годеника си	138
247. Кумъ на либето си	138
248. Болникъ се прощава съ либето си	139
249. Прѣдъ носилото на либето си	139
250. Дарове за сватбата	139
251. Гоежъ се не разваля	140
252. Мома годятъ, дѣ я сърце не тегли	140
253. Болна годеница дарява дарове на сестра си	140

г) *Либевѣ подаръци.*

254. Какви подаръци иска любата ?	140
255. Мома не зима подаръци отъ либето си поради страхъ отъ домашнитѣ си	141
256. Ергени се надпрѣварватъ съ подаръци за мома	141
257. Мома шие риза за либето си	141
258. Разсърдена люба за подаръци	142
259. Понуда на либето	142

д) *Любовъ по смѣтка.*

260. Мома нерачи сиромахъ момъкъ	142
261. Любовь безъ пари нѣма !	142
262. Лудо младо откупва млада механджийка	143
263. Мома цвѣте продава за жълтица на ергенъ	143
264. Съвѣтъ да земе гърче, а не орачъ	143
265. Изборъ на три моми отъ три народности	143

е) *Отблѣсната любовь.*

266. Мома отблѣсва лудо младо	144
267. Мома си изгубва колана	144
268. Мома зима орѣжието на пияница лудо младо	145
269. Мома трѣгва по либето си и по пѣтя се научва, че има жена	145
270. Неспособенъ момъкъ мома да удържи	145
271. Лудо младо застрѣлва мома	146
272. Любата е по-мила отъ сестра	146

	Стр.
273. Лудо младо да не се грижи за мома	146
274. Мома не поздравя непознато лудо младо	146
275. Млада невѣста не посочва пжтя за Бѣласица на три луди млади	147
276. Проклетъ да е, кой люби двѣ моми	147
277. Мома не дава цѣлувка на овчаръ.	147
278. Три дѣвойки не зачитатъ лудо младо	148
279. Лудо младо се напива отъ момнина скърбъ	148

ж) *Разлюбване.*

280. Съ либе шега не бива	148
281. Невѣрно либе I	148
282. Невѣрно либе II	149
283. Невѣрно либе III.	149
284. Мома задържа либето си съ магия	149

з) *Любовь съ друговѣрецъ.*

285. Царъ Мурадъ съвѣтва Мара българка да се потурчи	150
286. Покана българка да се потурчи	150
287. Българка иска да стане кадъна	150
288. Българинъ налита на пашова дъщеря	151
289. Мома на хоро убива друговѣрецъ	151
290. Туркиня се омжва за христианинъ	151
291. Малка мома убива турчинъ любовникъ	151
292. Ходжа счупва стомна на мома.	152
293. Дервишъ кани мома да влѣзе въ новъ сарай	152
294. Мома излѣгва Синапъ войвода	152
295. На черноока мома не прилѣга русъ юнакъ	153
296. На турчинъ прилѣга свине да пасе!	153
297. Любовница не отишла на вечеря у любовника си	153
298. Любовни похождения на турчинъ	153
299. Мома люби дервишко язаджийче	154
300. Любовни пощѣвки на турчинъ	154
301. Мома отблѣсва любовни похождения на войвода	154
302. Любовь съ турчинъ не е шега	155
303. Мома желае да я рисуватъ турци	155
304. Любовь на българка съ турчинъ	155
305. Турчинъ отива при любата си българка	155

	Стр.
306. Турци погубватъ българинъ за любовта му съ туркия	156
307. Турчинъ да не люби християнска мома!	156
308. Мома прѣдлага на любовника си турчинъ да се веселятъ	156
309. Българката е по-хубава отъ туркинята	157
310. Не е мъртва невѣстата — снощи спа при мене!	157
311. Турчинъ, вмѣсто да убие любовницата си, убива сестра ѝ	157
312. Момък-турчинъ купува лѣкъ за любовницата си	157
313. Невѣста се люби съ турчинъ	158
314. Еничеринъ люби дѣвойка	158
315. Еничери съ измама потурчватъ лудо младо да не се ожени за годеницата си	158
316. Арнаутиъ — насила любовникъ	158
317. Латинче застрѣлва лъжлива гъркия	159

и) Пристанка.

318. Ще пристана!	159
319. Бѣдността не е прѣчка на любовта	160
320. Мома пристава на овчаръ	160
321. Не бива мома разчорлавена за хубаво момче!	160
322. Ако я иска, ще му пристане	161

к) Грабеница.

323. Войвода открадва заспала мома	161
324. Живъ-мъртвецъ си грабва любата	161
325. Данъ войвода улавя мома	162
326. Юнакъ граби мома	162
327. Грабена мома отравя дѣверя си	162
328. На грабена мома овчари измиватъ лицето съ прѣсно млѣко	163
329. Момъкъ открадва невѣста	163
330. Делия открадва кралева дъщеря съ съгласие на краля	163

3. Женитба.

а) Сватбарски случки.

331. Булка се жертвува за убития си младоженецъ	164
332. Надалеко за невѣста. Младоженецъ се удавя	165
333. Булката случайно убита отъ младоженеца въ време на сват- бата ѝ	165

	Стр.
334. На повратки булката убита случайно отъ дѣверитѣ	166
335. Любовница отравя невѣстата на любовника си въ врѣме на сватбата му	166
336. Невѣста на сватбата си се отрича отъ грозно и нефелно момче	167
337. Мома избѣгва на сватбата си за първо либе	167
338. Невѣста въ врѣме на сватбата си на пжтъ умира	167
339. Момъкъ стиска прѣститѣ на невѣстата, та се земя тресе. . .	168
340. Гължи-женихли питатъ дали ще се жени мома за везирче.	168
341. На сила женитба.	168

б) *Щастливъ съпружески животъ.*

342. Мжжова фалба	168
343. Работлива домакия	169
344. Манастиръ -- за чедо.	169
345. Булка подъ було трепери	169
346. Снаха помирява мжжа си съ дѣверя	169
347. Войникъ на женината си сватба	170

в) *Нещастенъ съпружески животъ.*

348. Неспретната жена	171
349. Жена обажда на мжжа си за първо, второ и трето вѣнчило, какъ е живѣяла	171
350. Жена нерачи мжжа си и копнѣ за друго	171
351. Жена сънува лошъ сънъ за стадото на мжжа си.	172
352. Жена иска да върви съ мжжа си	172
353. Скръбна булка	172
354. Булката въ момковата кжща робиня като въ турско плѣнство.	173
355. Мжжъ избѣгва отъ жена си	173
356. Невѣста избѣгва отъ зла свекърва	173
357. Невѣстата не е хубава като първата година!	174
358. Поплака отъ лоша женитба.	174
359. Подозрителна жена за изневѣра на мжжа си	174
360. Женина клетва постига мжжа	175
361. Мжжъ убива прѣлюбодѣйната си жена	175
362. Зли етърви раздѣлятъ мжжетѣ си	175
363. Мжжъ се закаля надъ закланата си трудна жена.	176
364. Свекърва убийца.	176

	Стр.
365. Отравятъ снаха си	176
366. Свекърва клеветница — снаха и синь мъртви I	177
367. Свекърва клеветница — снаха и синь мъртви II	178
368. Мжжъ и жена заклани	178

г) *Отвлечане и робство.*

369. Турци отвлечатъ хубава мома и съсичатъ брата ѝ	178
370. Завлѣчена мома се изплъзва отъ турски рѣцѣ	179
371. Мома не иска друговѣрско рухо	179
372. Българка арапинъ да люби?	179
373. Влахиня, гъркиня и българка плѣнени отъ турци	179
374. Сестра сестра си намира	180
375. Гърци занасятъ мома и я учатъ на гръцки	180
376. Търговче съ хитростъ открадва на попа попадията	180
377. Турци плѣняватъ мома, и майка ѝ намира дрехитѣ	181
378. Робиня избѣгва съ мжжко дѣте, но я фашатъ	181
379. Плѣнени дѣвойки и невѣсти отъ еничери избѣгватъ	181
380. Плѣнена гъркиня съ хитростъ избѣгва отъ войвода	182
381. Мжжъ довежда три робини	182
382. Христианската вѣра е по-добра отъ турската	182
383. Турци въ окови водятъ робче	183
384. Измамена мома за свила се отвлеча	183

4. Трудови пѣсни.

а) *Орачки.*

385. Чорбаджия по-богатъ отъ царя	183
---	-----

б) *Жетварски.*

386. Мома наджънва овчарь	184
-------------------------------------	-----

в) *Овчарски.*

387. Кучета избавятъ овчарь отъ турци	184
388. Стадо не желае де върви	185
389. Овенъ — освобождава затворения овчарь	185
390. Овчарь закаля вакълъ овенъ на сватбата си	185
391. Стара-планина плаче отъ много стада	185

г) *Пятнишки.*

	Стр.
392. Дружина гази вода Гюпца	186
393. Поплака отъ гемиджийство	186

д) *Разни.*

394. Ученикъ	187
395. Фалба и поносба на богаташъ	187

5. *Хумористични и сатирични.*

396. Много е богатъ!	187
397. Дѣлба на ергенитъ	188
398. Скъпи моми — евтини ергени	188
399. На 110 години женень	188
400. Малка невѣста като бѣчва	188
401. Характеристика на старъ мжжъ и на лудо младо	189
402. Жена продава мжжа си за глава червенъ лукъ	189
403. Жена неможъ се отърва отъ необичанъ мжжъ	189
404. Комаръ застрѣлва муха	189

Д Ъ Л Ъ IV.

Юнашки и политически пѣсни.

1. *Крали-Марковъ кржгъ.*

405. Крали-Марковъ годежъ	190
406. Крали-Марковица туркиня не харесва християнската вѣра	190
407. Крали-Марковица освобождава мжжа си отъ одринския затворъ	191
408. Крали-Марковица закаля дѣтето си Матиаше. (Прѣлюбодѣйница майка)	192
409. Крали-Марко изгаря побѣгналата си жена Грозданка	192
410. Крали-Марко намира бащината си сабя	193
411. Мома пие вино отъ Крали-Маркова чаша	194
412. Крали-Марко погубва Филипа Соколина и си добива сабя дамаскиня	194
413. Крали-Марко се побратимява съ самовила	195
414. Крали-Марко кумува при вѣнчавката на жена си	196
415. Крали-Марко дѣверува	196
416. Крали-Марко освобождава брата си Александра отъ плѣнъ	197

	Стр.
417. Крали-Марко съживява брата си закланъ и погубва механика маджаркия	198
418. Въмѣсто Маркова — Дукова глава въ замѣна	199
419. Крали-Марко погубва черенъ арапинъ и никопска вдовица	200
420. Крали-Марко побѣждава Муса Кеседжия	201
421. Крали-Марко погубва Али-ага съ 900 душъ аскеръ и избавя три синджара роби	202
422. Крали-Марко съ измама погубва дѣте Дукатинче	203
423. Дѣте бѣлѣжито надвива Крали-Марка	204
424. Крали-Марко прѣправенъ на дервишъ сплашка дѣте Татомирче	204
425. Крали-Марко и Янкула войвода се уплашватъ отъ Багатска дѣвойка	205
426. Черенъ арапинъ (герс. дѣвойка), Крали-Марко, Янкула войвода и Секула дѣтенце	205
427. Орли се молятъ за здравето на раненъ Крали-Марко	206

2. Други юнаци.

428. Болень Дойчинъ	207
429. На Стари Новакъ турци погубватъ синъ и снаха	208
430. Банъ войвода кръшава мжко дѣте на царь Шишмана	208
431. Юнакъ Стоянъ погубва мечка стрѣвница	209
432. Юнакъ Стоянъ убива джелатитѣ си и отива на хоро	210
433. Стоянъ въ борба погубва побратима си Стомата	210
434. Не канилъ за сватбата сестринцитѣ си	210
435. Вълко побѣждава арапинъ съ три сърца	211
436. Жена, прѣдрешена на юнакъ, освобождава затворения си мжжъ-робъ Ржковити Богданъ	212
437. Дѣте надпрѣпуска черенъ арапинъ и зима хубава дѣвойка	213
438. Мома войникъ I	213
439. Мома войникъ II	214
440. Раненъ юнакъ, пиле соколово и самовила	214

3. Хайдушки и политически пѣсни.

441. Индже войвода	215
442. Страхиль войвода погубва потера и послѣ обѣдва	216
443. Дѣте въ Милошова дружина погубва Страшилова орда	216
444. Женитба на Грозданка и Детелинъ войвода	217
445. Манушъ войвода съглежда плачешитѣ за него свои	218

	Стр.
446. Лагошъ войвода кръщава на кума си синъ	218
447. Чавдаръ войвода и Лалу. (Сестриникъ освобождава вуйчо си)	219
448. Духовитъ Недѣлчо погубва царска потеря и царя заплашва, прѣдъ когото се явява	219
449. Войвода-орачъ избива дружината си	220
450. Овчаръ-пжтникъ погубва хайдутути	220
451. Стоянь погубва Заманда войвода и отървава панаиръ отъ него и му повежда юнацитѣ	221
452. Изборъ на войвода и побратимяване на войводи-юнаци	222
453. Боянка ограбва царска хазна	222
454. Мома Еленка — юнакиня обира царска хазна и ограбя бо- сняшки търговци	223
455. Еминъ кадъна изсича нѣмски турци	223
456. Мома Тодора побѣждава булюкбаша	224
457. Невѣста укрива мжжа си отъ харамии	224
458. Хайдутути избиватъ хаджиини	224
459. Хайдутъ Стойко — булка	225
460. Кара-Богданъ ше възстанови сичко злодѣйно сторено, само не може надомѣсти размоменитѣ моми	225
461. Жена убива двѣ дружини съ войводитѣ имъ	225
462. Борба на братъ съ сестринъ запорникъ	226
463. Братоубийство между Янкула и Радоя	226
464. Невѣрна сестра	227
465. Дѣте на скара печатъ харамии	228
466. Стоянь войвода ограбя съ дружина султана	228
467. Стоянь войвода обѣсенъ герр. на колъ набитъ	229
468. Сестра прѣдава брата си на харамии	230
469. Съ измама погубенъ Пенчо войвода	230
470. Драганъ войвода обира хазната на видински паша	231
471. Мома — хайдутинъ	232
472. Мома войвода избавя годеника си отъ турци	232
473. Антонъ погубва 3000 турци и отнима отъ тѣхъ годеницата си	233
474. Мечъта на харамия	234
475. Момковъ идеалъ — борба съ тирана	234
476. Повиканъ за главатаръ на войска	234
477. Майки жалѣятъ синове-хайдутути	234
478. Тълпа наблюдава хайдушка глава	235
479. Три кукувици въ двора на боленъ юнакъ	235
480. Прѣдсмрѣтни поржчки на младо байрактарче	236

	Стр.
481. Еничерче тѣжи за родителитѣ си	236
482. Юнакъ Велко убива еничеринъ и го погребва за поличба	236
483. Български юнакъ се не набѣдява!	237
484. Гората тѣжи за три синджира робн	237
485. Мома измолва отъ царя двата си братя въ синджири	238
486. Затворена мома за турски хатъръ	238
487. Турци ямболци погубватъ четирма невинни овчари	238
488. Мома Вела сеймени да прѣчака	239
489. Сераскеръ паша погубва Бѣлю	239
490. Мома босняшка се оплаква на султана отъ турска войска	239
491. Паша иска да земе на богатъ селянинъ половината пари	240
492. Турски сановникъ иска богатство отъ габровски чорбаджии	240
493. Новобранци грабятъ	240
494. Българинъ иска да стане кърджалия-обирникъ	241
495. Кърджалии закалятъ станимашки владика	241
496. Кърджалии закалятъ Мандово сѣмейство	241
497. Стоянъ убива двама турци хайдути	242
498. Дружината на князь Милошъ Обреновичъ	242
499. Отъ грѣцка злоба страдатъ българитѣ отъ турцитѣ	242
500. Рада, плѣнена отъ татари и кърджалии, се самоубива	243
501. Невѣста Найда избѣгва отъ тагари	243
502. Подемъ за освобождаване отъ турчина	243
503. Руси съ гърци надвиватъ на турчина	244
504. Руски войски обсаждатъ Варненско кале	244
505. Турци се стѣгатъ да бѣгатъ	244
Нарѣчия на пѣснитѣ	247

Имененъ показалець:

а) <i>Лични имена</i>	250
б) <i>Географски имена</i>	256
Вещенъ показалець	258

УВОДЪ.

Както е извѣстно, прѣзъ XIX. вѣкъ човѣшката мисль постигна въ много области на културата велики придобивки: прѣзъ тоя вѣкъ процвѣтѣха и много нови научни дисциплини, като сравнителното езиковознание, антропологията, социологията, а видно мѣсто между тѣхъ зае етнографията¹⁾.

До началото на XIX. вѣкъ крѣжилото на етнографията бѣ много тѣсно: то се ограничаваше съ описание на народитѣ по записки на пѣтници, търговци, миссионери и др., но прѣзъ пѣрвата половина на тоя вѣкъ тя разви свои научни методи и влѣзе въ крѣга на научнитѣ дисциплини.

Деветнадесетиятъ вѣкъ се ознаменува съ силното влияние на националнитѣ идеи подѣ натискъ на политическитѣ събития. Въ Германия това национално движение е свързано съ крупнитѣ фигури на двамата братя Яковъ и Вилхелмъ Гримъ. Въодушевени отъ гореща любовъ къмъ родината си, братя Гримъ виждатъ въ народнитѣ творби на своя народъ мощенъ разцвѣтъ на родната си култура. Ето защо, съ не бивала любовъ, дълбоко вѣруващи въ дѣлото си, прѣдаватъ се да изучаватъ народнитѣ умотворения на нѣмския народъ. Тѣхнитѣ трудове се увѣнчаватъ съ блѣстещи резултати, като почватъ да изваждатъ прѣдъ науката единъ слѣдъ други

¹⁾ В. Х а р у з и н а, Историческое развитие этнографіи въ „Этнографическое Обзорѣніе“, Москва, 1907, кн. LXXIV, стр. 53 нт.

трудовете²⁾, които и днес не губят своята научна стойност. Тѣхниятъ починъ упражнява силно влияние въ цѣла Европа: навредъ почватъ да се събиратъ народни пѣсни, приказки, пословици, гатанки, баяния, вѣрвания, прѣдания, веществена култура и пр. И по тоя начинъ етнографията добива силенъ гласъкъ, и рамкитѣ ѝ постоянно се ширятъ: появява се богата литература, а това почва да озадачава науката. Прѣдъ нея се изпрѣчва въпросъ, като слѣдствие на създадения подъемъ да се прибира и проучва народната творба, не е ли по-добрѣ да се създаде специална научна дисциплина по нея? На тоя въпросъ отговори англичанинътъ Thoms на 22 августъ 1846. год. въ Лондонското списание „Atheneum“, като прѣдложи термина *folk-lore* — фолклоръ (народоука) за народнитѣ умотворения, и съ това тури начало на отдѣлна научна дисциплина³⁾.

Фолклорътъ ни разкрива душата на човѣка въ всичкитѣ му проявления, като индивидъ и като членъ отъ социалната група. Като изучаваме фолклора на единъ народъ, допринасяме и за изучване на общочовѣшката култура. Ето защо, прѣзъ втората половина на XIX. в. почти въ цѣлия свѣтъ се образуватъ фолклорни дружества, които си поставятъ за цѣль да прибератъ и проучатъ фолклора на свои народи, па и на други. И тия дружества съ печатни органи и специални издания про-

²⁾ По-важни отъ тѣхъ сж: *Kinder und Hausmärchen*, 1812 г.; *Deutsche Sagen*, 1816—1818 г.; *Deutsche Rechtsalterthümer*, 1828 г.; *Deutsche Mythologie*, 1835 г.

³⁾ Подъ фолклоръ се разбира не това, което знаемъ за народа, а това, което знае и разбира самъ народътъ; докато подъ етнография се разбира това, което ние знаемъ за народа. Слѣд. фолклорътъ съставя самъ за себе си отдѣлна наука (Ср. *George Laurence Gomme, Folklor. Podręcznik dla zajmujących się ludoznawstwem, ułożył —, przetłómaczył z angielskiego Wojciech Szukietwicz, w Krakowie, 1901 г., стр. V—VII; ср. А. П. Стоиловъ, Псп. LXIII (1902), стр. 761.*

дължаватъ и до днесъ да събиратъ материали и научно да разработватъ. Ползата отъ тия научни изслѣдвания всѣкому е позната.

Научната разработка на фолклора почва едноврѣменно съ събиране на материалитѣ. Какви школи се появиха по изслѣждането му, посочени сж отъ проф. Д-ръ Ив. Д. Шишмановъ въ „Значението и задачата на нашата етнография“⁴⁾, трудъ излѣзълъ прѣди 26 години, но и до днесъ съ грамадно значение за фолклориститѣ поради богатия сводъ на литературата до 90-тѣ години на миналото столѣтие по фолклора и поради върнитѣ положения за значението му. Нѣма съмнѣние, че фолклорнитѣ изслѣдвания прѣзъ послѣднитѣ 25 години сж увеличили значително, нови освѣтления се явиха по методитѣ на създаденитѣ школи до 90-тѣ години, но не и нови школи, като изключимъ, разбира се, най-новото гледище, че фолклорътъ на единъ народъ трѣбва да се наблюдава като нѣщо цѣло, независимо отъ чуждицитѣ, които не сж толкова много, както се мислѣше до 90-тѣ години.

Вънъ отъ това, сѣкашъ на послѣдъкъ науката да е на разрѣшаване въпроса за произхода на народната поезия, въпросъ, който отдавна занимава фолклориститѣ. Знае се, че до скоро прѣобладаваше мнѣние, какво народнитѣ пѣсни у единъ народъ сж продуктъ на цѣ-

⁴⁾ „Сборникъ за нар. ум. и пр.“, кн. I (1889 г.), стр. 6—14; Ср. Мих. Драгомановъ, Славянскитѣ сказания за пожертвование собствено дѣте, *op. cit.* стр. 65—68; Iwan Franko, Najnowsze prądy w ludoznawstwie въ „Lud“, organ Towarzystwa ludoznawczego w Lwowie, I год., (1895 г.), кн. I, стр. 4—16; Д. Матовъ, Бѣлѣжки върху българската народна словесность, въ „Сборникъ за нар. ум. и пр.“, кн. X, (1894 г.), стр. 268—278; J. Polívka, O Srovnávacím studiu tradic lidovýchъ въ „Národopisný Sborník Československý“, sv. II (1897 г.), стр. 1—49 (специално за приказкитѣ); М. Арнаудовъ, Българскитѣ народни приказки въ „Сборникъ за нар. ум. и пр.“, кн. XXI (1906 г.), 1—14 стр.

лия народъ, а не на отдѣлни творци, мнѣние, застѣпено и въ нашитѣ учебници по народната словесность⁵⁾. Истина, допускаше се, че първитѣ творци на пѣсенята изразяватъ народнитѣ възгледи, но гледатъ чисто обективно на произведенията, защото въ създаденото отъ тѣхъ при участие на народа тѣхната личностъ се крие задъ произведенията. Това относно лириката, а колкото до епическитѣ пѣсни, за тѣхъ се приема, че се създаватъ отъ професионални пѣвци въ специални школи⁶⁾.

Днесъ се приема, че народната пѣсенъ не е продуктъ на цѣлия народъ, а творба на народни пѣвци, произлѣзли отъ срѣдата на самия народъ. Въ всѣка епоха у всѣки народъ явяватъ се народни поети : като умратъ поетитѣ отъ една епоха, тѣхнитѣ произведения се заематъ отъ идното поколѣние. Новитѣ народни поети или живѣятъ въ наслѣденото богатство, или пъкъ го увеличаватъ resp. намаляватъ. Самиятъ народъ обаче играе само роля на посрѣдникъ, за да поддържа живота на народната поезия⁷⁾. Моитѣ лични наблюдения на на-

⁵⁾ Д-ръ А. Теодоровъ, Българска литература, Пловдивъ, 1896 год., 8 стр.

⁶⁾ D-r Fr. Miklosich, Die Darstellung in der slavischen Volkspoesie въ „Denkschriften“, Band XXXVIII (1890 г.), стр. 50 нт.; ср. отъ сжция Die serbische Epik въ „Oesterr. Revue“, Band 2 (1863 г.), стр. 1—3; D-r Gregor Krek, Einleitung in die slavische Literaturgeschichte Graz, 1887 г., стр. 477 нт.; M. Alačević, O našim narodnim pjesmama Spljet, 1874 г., стр. 1—16; П. Безсоновъ, Калѣки переходже, Москва, 1861 г., вып. III, стр. 581 („Битоль есть классическая сторона пѣвцовъ“); М. Халанскій, Южнославянскія сказанія о Краевичѣ Маркѣ, Варшава, 1893 г., I т. 167 стр. нт. А. Н. Пыпинъ. Народная поэзия въ ея историко-литературныхъ отношеніяхъ въ „Вѣстникъ Европы“ отъ 1896 г. Апрель, 741—785, Юнь 220—265 стр. (излага мнѣніята на Буславей, Аванасевъ, Потеня, Веселовскій, М. Ковалевскій и др.); В. С. Миллеръ, Очерки русской народной словесности, Москва, 1897 г., стр. 22—23; П. Р. Владимировъ, Введеніе въ исторію русской словесности, Кіевъ, 1896 г., стр. 75; Велико Йордановъ, Крали-Марко въ българската народна епика, въ „Сборникъ на Бълг. книж. дружество“, София, 1901 г., стр. XVI—XVII.

⁷⁾ D-r R. Fr. Kaidl, Die Volkskunde. Ihre Bedeutung, ihre Ziele.

родни пѣвци, какъ съставятъ пѣсни, идатъ напълно да подкрѣпятъ тезата, че всѣки народъ си има специални пѣвци, както за епичната поезия, така и за лиричната. Напоследѣтъкъ Мих. Арнаудовъ изнесе нѣколко примѣра отъ Еленско, какъ се създаватъ народни пѣсни⁸⁾. Тоя интересенъ въпросъ ме занимава отдавна и по него съмъ събралъ доста материалъ отъ българитѣ въ Македония прѣзъ двадесетгодишното ми стоене въ тая страна, та въ недалечно бждеще ще се занимавамъ съ него. Тукъ не мога да се стѣпя да не изкажа радостта си, която прѣживѣхъ прѣди нѣколко години, когато прочетохъ изслѣдваното по тоя въпросъ отъ D-г Otto Böckel⁹⁾, въ което той прокарва сжщо такива мисли, каквито назрѣвахъ у менъ по много зачекнати отъ него по произхода на народната поезия въпроси.

ihre Methode etc., Leipzig und Wien, 1903 г., 117—138 стр.; L. Schermann und Fr. S. Krauss, Allgemeine Methodik der Volkskunde, Erlangen, I. 1900 г., II. 1902.; J. Polívka, Pohádkoslovné studie, v Praze, 1904 г. (отпечатъкъ отъ Nár. Sborník Československý, X т.); Зенонъ Кузеля въ „Записки науковаго товариства ім. Шевченка“, LXVII сл. и др.

⁸⁾ Фолклоръ отъ Еленско въ „Сборникъ за нар. ум. и пр.“, кн XXVII (1913 г.), стр. 22 нт.

⁹⁾ Psychologie der Volksdichtung, Leipzig, 1906 г., V+432 стр.

Погледъ върху българския фолклоръ до 1860 г.

Извѣстно е, че свѣдѣния по българския фолклоръ се срѣщатъ тукъ-тамъ въ най-старитѣ наши писмени паметници, разбира се, до толкова, до колкото били въввъ свръзка съ нѣкои религиозни въпроси, но въ нито единъ паметникъ нѣма специални описания на нѣкои обичаи или вѣрвания, а съвсѣмъ никакви за народни пѣсни изъ посочени български поселища. Знае се сжщо, че византийскитѣ хронистѣ Никифоръ Григора, който пжтувалъ прѣзъ Македония въ 1325 г. и билъ придружаванъ отъ българи и сѣрби, пѣяли пѣсни за такива юнаци, чиито имена до тогава не билъ чувалъ¹). Редъ пжтешественици, които минавали прѣзъ български земи отъ 16 вѣкъ насамъ, като Бусбекъ (1553 год.), Дерншвамъ (1555), Герлахъ (1578), Хенрихъ фонъ Лихтенщайнъ (1584) и др. споменуватъ само, че българитѣ пѣятъ пѣсни, а не съобщаватъ нито единъ стихъ, като се ограничаватъ да споменватъ, че се възпѣвалъ Крали-Марко и други юнаци. За добра честь, въ своитѣ пжтописи описватъ нѣкои обреди и вѣрвания²). П. И.

¹) V. Jagić, Gradja za slovensku narodnu poeziju, въ „Rad“, кн. 37 (1876), стр. 111—112.

²) К. Иречекъ, Пжтувания по България, Пловдивъ, 1899 г. (прѣв. Ст. Аргировъ), 7, 98 и др. стр.; Д-ръ Ив. Д. Шишмановъ, Значението и задачата на нашата етнография, въ „Сборникъ за нар. ум и пр.“ кн. I (1889), стр. 31 нт.; отъ *сжщия*, Стари пжтувания прѣзъ България въ посока на римския пжтъ отъ Бѣлградъ за Цариградъ, ор. cit. IV кн., стр. 403 нт.; Велико Йордановъ, Крали-Марко въ българската народна епика, въ „Сборникъ на Бѣлг. книжовно дружество“, София (1901 г.), I кн., стр. XI—XV.

Шафарикъ напечати двѣ старобългарски народни пѣсни, взети ужъ изъ ръкописъ отъ 1390 г.³⁾, но като се сѣди по езика и безмислеността на текста имъ, издаватъ се за мистификация, тъй щото тѣхъ не можемъ да считаме за първи напечатани народни пѣсни. Прѣзъ втората половина на XVIII. в. католишкитѣ мисионери въ България въ редъ доклади до своитѣ конгрегации описватъ доста подробно разни вѣрвания, обичаи, сватбарски обреди и др. на павликянскитѣ българи, но нито единъ отъ тѣхъ не съобщава нѣкоя народна пѣсень, макаръ да сж съчинявали стихове изключително по духъ и строежъ на българскитѣ народни пѣсни. Цѣнни сж тѣхнитѣ описания на нѣкои вѣрвания, обичаи, обреди и пр. като подробни и означени, дѣ се срѣщатъ и като първи писмени документи изъ областта на българския фолклоръ, както основателно отбѣлѣзва проф. Д-ръ Л. Милетичъ⁴⁾.

И тъй до началото на XII. вѣкъ българска народна пѣсень не намираме нийдѣ напечатана.

Извѣстно е, че въ началото на XIX. вѣкъ езиковѣдецътъ Б. Копитаръ, желайки да събере градиво за граматика на южно-славянскитѣ народи, моли въ Виена първо сърбина Ранковић, послѣ Фрушић и Давидовић да му запишатъ сръбски народни пѣсни, но тѣ му отказватъ. Обръща се сжщо къмъ сърбина Вука Ст. Караџић, който билъ вече отхвърлилъ поканата на Архим. Лукиянъ Лушицки да запише народни

³⁾ Slovanský Národopis, Прага, III издание 1849 г., стр. 160; прѣпечатани въ „Москвитянинъ“, Москва, 1843, кн. IV; сжщо отъ Д-ръ Ив. Д. Шишмановъ, Значението и задачата на нашата етнография, ор. cit. 39 стр. 1 бѣл. и отъ П. П. Славейковъ, Българската народна пѣсень, въ сп. „Мисль“, София, год. XIV, кн. 137—146, стр. 15.

⁴⁾ Нови документи по миналото на нашитѣ павликяни, въ „Сборникъ за нар. ум. и пр.“, кн. XXI (1906 г.), стр. 41 нт.; отъ сжщия, Нашитѣ павликяни, ор. cit. кн. XIX (1905 г.) стр. 212 нт.

пѣсни, отъ страхъ да не му се смѣятъ. „Я сам“, пише Вук Караџић, „истина онда има у памети различнога рода песана, пет пута више а десет јасније, него сад; али му ни есам смио ни една написати и дати: ербо сам цело мислио, да се он чрез то подсмева нама, као момчадма, која су по шуми код свињя, код коза и оваца одрастла.—Било је онда ученијех Срба у Бечу, који су сав овај посао држали за непосредлици и говорили ми у очи, да не кваримъ хартије у залуд; но мени се учини боље и милије послушати г. Копитара, него нѣх“. ⁵⁾

И наистина, по свѣта на Копитаря Вукъ Караджичъ напечати въ Виена прѣзъ 1814 г. „Мала простонародна словено-сербска пѣснарица“ съ срѣбски народни пѣсни и съ нея туря начало на бждещъ великъ събирачъ и издатель на срѣбски народни пѣсни. Копитаръ не прѣстава да го подканя да записва покрай срѣбски народни пѣсни и бѣлгарски. Това Копитарово желание Караджичъ скоро изпѣлва въ втората часть на „Пѣснарица“ прѣзъ 1815 г., като напечати въ нея подъ № 101 слѣдната бѣлгарска народна пѣсенъ:

„Пѣсна Бугарска:

Не рани рано на вода
 Дозъ белолико*)
 Не клопай ведри ковани
 На тья быстры кладенцы.
 Кални сж друми широки,
 Длги са ношти длбоки,
 Легнештемъ, либе заспаштемъ,
 У тья трите дворове.

*) Дозъ белолико се припѣва слѣдъ всѣки стихъ (бѣлѣжка отъ Караджича).

⁵⁾ Скупљени граматички и полемички списи Вука Ст. Караџића (Државно издање), Београд, 1894, III стр. 62, 66.

У трите двора три бора,
 На трите бора три гнезда,
 У трите гнезда три славья
 Едно ми пеѣ у вечерѣ,
 Второ ми пеѣ в'полношти,
 Трекѣо ми пеѣ у зора.
 Што то ми пеѣ у вечерѣ,
 Оно ми тихомѣ говори:
 Легайте легай два млада,
 Што то ми пеѣ в'полношти,
 Оно ми тихомѣ говори:
 Преграштайте са два млада,
 Што то ми пеѣ у зора,
 Оно ми тихомѣ говори:
 Стаяйте, стаяй два млада⁶⁾

Въ забѣлѣжка къмъ тая пѣсенъ Караджичъ казва:
 „Български пѣсни имамъ повече отъ 20, но сега не мога
 да ги напечатя, защото не съмъ напълно увѣренъ, че
 българитѣ така произнасятъ, както сж записани отъ
 мене. Въ третата часть ще бждатъ сички напечатани,
 дори и съ ударения“⁷⁾.

Тая народна пѣсенъ Караджичъ записалъ въ Виена
 отъ българинъ изъ Разлогъ заедно съ други 27, които
 напечати прѣзъ 1822 г. въ „Додатак, и е първата на-
 печатана българска народна пѣсенъ прѣзъ м. ноемврий
 1815 г.“⁸⁾, така щото прѣзъ м. ноемврий тая година
 (1915) навършва 100-годишница, откакъ е напечатана.

⁶⁾ Вук Ст. Караџић, Народна сръбска пѣснарница издавана
 Вукомъ Стефановићемъ, част втора, у Виенни 1815, у печатни
 Йоанна Шнирера, стр. 262, 8° (посветена Господину Ярнею Копытару
 Крайнцу) = Н. М. Петровскій, О занятяхъ В. Капитаря бол-
 гарскимъ языкомъ въ „Списание на Българската академия на наукитѣ“,
 кн. VIII (1914) 29 стр.

⁷⁾ Н. М. Петровскій, *op. cit.* 29—30 стр. Трета часть отъ
 „Пѣснарница“ не излѣзе.

⁸⁾ Посвещението на Копитаря е датирано на 14 ноемврий 1815 (вж.

Откакъ се напечати първата българска народна пѣсенъ и до излизането на 27 пѣсни въ „Додатак“, появява се интересъ у нѣкои сръбски книжовници за българската народна поезия. На 24. априлъ 1817 год. Караджичъ пише на архимандритъ Лукиянъ Мушицки, че Сима Милутиновић въ Видинъ съставя българска граматика и събира пѣсни. Мушицки се радва за това и кани Караджича да му пише, за да събира повече български пѣсни⁹⁾. Отъ тоя събранъ материалъ въ Видинъ Сима Милутиновичъ напечати само една народна приказка прѣзъ 1826 г.¹⁰⁾.

Заслугата на Вукъ Ст. Караджичъ за нашия фолклоръ се състои само въ това, че той прѣвъ записа и напечати 28 български народни пѣсни и изказа криво мнѣние за нашия епосъ: „Бугари имају и јуначки пјесама, које се пјевају уз гусле као и Српске, и међу тима ће, по свој прилици, бити највише Српске пјесама, које су побугарене“¹¹⁾, а не че той както и Сима Милутиновичъ възбудиха интересъ да се събира нашиятъ фолклоръ. Тая заслуга се пада другиму, а именно Юрию Ивановичу Венелину: той не само обикна нашия фолклоръ и оцѣни прѣвъ значението му за науката, но и самъ събира народни пѣсни и потикна къмъ сжщото мнозина българи, като В. Априловъ, Н. Палаузовъ, Неофитъ Рилецъ, Ат. Ст. Кипиловски, Георгия Т. Пѣшаконъ, М. Киѣалонъ Тетевенецъ, Най-

Вук. Ст. Караџић, Српске народне пјесме (Државно издање), Биоград, 1891.

⁹⁾ Вукова преписка (Државно издање), Београд, 1907, стр. 170—176.

¹⁰⁾ „Србианка“, ч. I (1826, III—VI, прѣпечатана отъ П. А. Лавровъ въ ст. „Кѣмъ, гдѣ и кога была напечатана первая болгарская сказка?“ въ „Сборникъ . . . въ честь Феодора Евгениевича Корша“, Москва, 1896 г., стр. 445—456.

¹¹⁾ „Додатак“, 48 стр.

день Геровъ, Д. Мутевъ, Н. Д. Катрановъ, Райно Поповичъ, П. Р. Славейковъ, Г. С. Раковски и мн. др. Той пръвъ пжтува отъ рускитѣ учени въ първата половина на XIX. в. въ България прѣзъ 1830 г. да събира народни пѣсни, писмени пометници и др. За жаль, поради настаналитѣ политически събития, Венелинъ прѣкаралъ въ България малко врѣме и поради недовѣрието на българитѣ, когато изказвалъ желание да запише нѣкоя пѣсенъ или другъ фолклоренъ материалъ, можалъ да запише едва 30 нар. пѣсни¹²⁾.

Голѣмиятъ интересъ на Венелина къмъ българската словесность и изобщо за миналото на българския народъ го накара да напише до В. Априловъ на 27. септемврий 1837 г. „Знаменито писмо, което въ историята на нашата етнография ще означава винаги една епоха“, както казва проф. Д-ръ Ив. Д. Шишмановъ¹³⁾. Това писмо, изпратено въ прѣписъ отъ В. Априловъ на Неофита Рилецъ¹⁴⁾, е печатано до сега два пжти у насъ¹⁵⁾, а разбори му направиха и подробно очертаха дѣйността на Венелина по нашия фолклоръ въвъ свръзка съ тая на В. Априловъ, Н. Палаузовъ, Неофитъ Рилецъ, Ат. Ст.

¹²⁾ Тия 30 съ други 5 народни пѣсни, както и събиранитѣ отъ Неофита Рилецъ Ат. Ст. Капиловски, Георгия Т. Пѣшаковъ. Н. Д. Катрановъ и др. и прѣдавани В. Априлову и Н. Палаузову за Венелина, издаде П. Безсоновъ, Болгарския пѣсни, I и II т. Москва, 1855 година.

¹³⁾ Десетгодишнината на Сборника (1889—1899) въ „Сборникъ за нар. ум. и пр.“, кн. XVI и XVII (1900), стр. IX — прѣдговоръ.

¹⁴⁾ Съхранява се въ историческия отдѣлъ при Нар. етнографически музей въ София и е заведенъ подъ № 4675.

¹⁵⁾ Сборникъ за народни умотворения, наука и книжнина, София, I кн. (1889), стр. 176—187 и В. Н. Златарски, Юрий Ивановичъ Венелинъ и значението му за българитѣ въ „Лѣтописъ на Българското книжовно дружество“, VII (1903), 140—153 стр.

¹⁶⁾ Ор. cit. V—X стр. прѣдговора.

Кипиловски и др. проф. Д-ръ Ив. Шишмаовъ¹⁶⁾ и рано починалиятъ Д-ръ Хр. П. Стоиловъ¹⁷⁾.

М. Кифаловъ Тетевенецъ въ една забѣлѣжка въ прѣвода на „О зародышѣ новой болгарской литературы“, Москва, 1838 г., отъ Юр. Ив. Венелинъ прѣзъ 1842 г. пише: „Добро нѣщо бы было да имамаи и ныи напечатано собраніе пѣсней отъ всеѣ Болгаріи, т. е. книгѣ, или Пѣсенникъ; како иматъ вси просвѣщенныи народе; коѣ книга можатъ да кѣпуватъ Болгаре не само за оувеселеніе, но и за да видатъ въ нейныѣ пѣсни много достопамятни вехти и новы работы Болгарской Исторіи.“¹⁸⁾

Прѣзъ 1842 год. Иванъ А. Богоевъ (Богоровъ) напечати въ Пеща 12 народни пѣсни и 200 пословици¹⁹⁾. Тя е първата напечатана сбирка отъ българинъ по нашата народна словесность. А неговиятъ учитель въ родния му градъ Карлово Райно Поповичъ съ писмо отъ 10. юлий 1842 г. до Найдена Геровъ въ Копривщица съобщава слѣдното: „Писахъ ти нѣкоѣ ѣ дръга Колѣднѣ ѣ Лазарнѣ пѣснь. въ началото Колѣднѣта колѣдвалъ самъ азъ когѣто вѣхъ малакъ. ѣ Лазарнитѣ лазарватъ съ тѣхъ малакитѣ момичета ѣ по Жѣравна ѣ по Котелъ ѣ по Карлово, ѣ по Копривщица незнаѣ. За сѣпотъ молихъ Кѣръ Гервѣга Х: Стефановъ, коѣто ѣ по настоѣще ѣчитель въ школата, да опише тамошното, но ѣще не ми ѣ принѣсѣ нищо, ѣ когѣто го донесе, ѣспровѣдища ѣ него. воистинѣ всѣмѣ трѣдно нѣщо ѣ тоѣ ѣписаніе. трѣбе человекѣкъ да си ѣстави сѣчкитѣ работы па да падне сѣмо на тоѣ, ѣ тогѣва

¹⁷⁾ Дѣйността на Венелина по българския фолклоръ въ „Период. списание“, кн. LXVI (1905), стр. 345—362.

¹⁸⁾ Заради возрожденіе новой болгарской словесности или наѣки. Сочиненіе, или книжница Русскаго Исторіописателя Венелина, Москва, 1838. Превель Губернскій Секретарь М. Кифаловъ Тетевенецъ, Букурещъ, 1842, стр. 112—113.

¹⁹⁾ Български народни пѣсни и пословици. Сѣбра И. Богоевъ Книжка първа. Пеща, въ Баймеловжтѣ типографія, 1842 г., 16^о, 63 стр.

негли бы мѡгль да сврѡше нѣщо, ѡко ѡще прѡво да пише, ѡко ли кой каккѡ мѡ рече, като Г. Яприловъ, ѡ то не ѣ рѡкота“²⁰⁾. Изпращанитѣ прѣзь тая година народни пѣсни отъ Райно Поповичъ сж запазени въ архивата на Найдень Геровъ, както съобщава Т. Панчевъ²¹⁾. Прѣзь 1855 г. отъ Петроградъ пише на Д. Мутевъ да му изпрати пѣсни: ималъ при себе си 20, а другитѣ му останали въ Турско²²⁾. А Сава Филаретовъ чрѣзь него изпраща пѣсни за Константинъ Миладиновъ прѣзь 1858 г.²³⁾. Найдень Геровъ отъ събранитѣ отъ самия него народни пѣсни и другъ фолклоренъ материалъ, както и изпращанитѣ му отъ други лица използува за своя рѣчникъ, а само 5 пѣсни отъ тѣхъ напечати прѣзь 1856 г.²⁴⁾.

Въ издадения въ Москва прѣзь 1844 г. български букваръ отъ Ангели Николаевичъ Хаджогло отъ Русе сж напечатани 8 народни пѣсни. А прѣзь слѣдния 1845 г. въ „Москвитянинъ“, часть VI, № 12 се напечатиха сжщо 8 народни пѣсни, записани отъ П. Э. Здравевскій отъ южно-рускитѣ българи — колонисти. К. Огняновичъ въ „Забавникъ за лѣто 1846“, покрай художественитѣ стихове, напечатани и 2 народни пѣсни.

Рускиятъ славистъ И. И. Срезневскій, като обикалялъ Сърбия прѣзь 1842 г. съ научна цѣль, записалъ и една българска народна пѣсень въ Лѣсковецъ, Зайчарско, и отъ Бѣлградъ я изпратилъ на Stanko Vraz въ

²⁰⁾ Т. Панчевъ, Изъ архивата на Найдень Геровъ, подъ редакцията на —, кн. II (1914 г.), п. № 1995, стр. 229.

²¹⁾ Ст. Н. Шишковъ, въ „Родопски напрѣдъкъ“, год. VI (1909), стр. 246 — бѣлѣжката.

²²⁾ Т. Панчевъ, *op. cit.* II кн. п. № 1755, стр. 72.

²³⁾ *Op. cit.* II кн. п. № 2424, стр. 520.

²⁴⁾ Н. Геровъ, Болгарскія пѣсни изъ сборника *Н. Герова* въ „Памятники и образцы народнаго языка и словесности русскихъ и западныхъ славянъ. I—IV. Изданіе Втораго Отдѣленія Имп. Ак. Наукъ.“ Спб. 1852—1856, стр. 397—400 и 417—426.

Загребъ²⁵⁾. — Професоръ В. И. Григоровичъ въ своята извѣстна научна обиколка въ Македония и България отъ 1844—1847 г. самичккъ записалъ доста български народни пѣсни, други му давали записани, като 14-годишния *Козма* въ с. Галичникъ (Дебърско), и той изнася покрай редъ писмени паметници и фолклорни материали отъ български поселища. На връщане той се отбива по болестъ въ Загребъ. Тукъ прѣзъ 1847 год. Stanko Vraz си прѣписалъ отъ неговитѣ пѣсни 60. На слѣдната година — 1848 Григоровичъ напечати 6 пѣсни съ прѣводъ на руски отъ своята сбирка²⁶⁾.

Stanko Vraz отъ 60-тѣ прѣписани пѣсни изъ В. И. Григоровичова сбирка, печати 27 заедно съ изпратената му отъ И. И. Срезневскій и съ 3 прѣпечатани отъ Вуковия „Додатакъ“ подъ № № 7, 8, 9 и 3 отъ Ив. А. Богоевия Сборникъ (1842) подъ № № 1, 4 и 9 — сичко 34 български пѣсни, съ латиница подъ надсловъ „Narodne pësme bugarske“ въ „Kolo“, 1847 г., кн. IV 44—56 стр., кн. V, стр. 24—54, като ги придружава съ уводъ, отъ който навеждамъ слѣдното:

„Ima na istoku pleme jedno našeg kolëna, narod jedan raztârkan poljih stare Moesie, Tracie, Macedonie i istog Epira, o kojem mi ovdë na zapadu neznamo gotovo ništa drugo, nego da bedni i ubogi sluzi cara turskog i da govori nêkakvo narêčje slovensko, od kojeg smo medjutim mi dosad ostali čisti kolik od arabštine ili samskrita. Današnja bugarština za nas je knjiga zatvorena i nerazrêzana“.²⁷⁾

Слѣдъ това дава библиографски прѣгледъ на фолклорнитѣ сбирки съ български народни пѣсни, излѣзли

²⁵⁾ Kolo. Članki za literaturu, umëtnost i narodni život. Urednik Stanko Vraz, u Zagrebu, 1847, knj. IV, 38 стр.

²⁶⁾ „Казанскія Губернскія Вѣдомости“, № 15, апрѣля 12 дня, 1848, (по фотографія отъ проф. Йор. Ивановъ).

²⁷⁾ „Kolo“, 1847 г., knj. IV, 37 стр.

до 1842. Говори и за пжтуването на В. И. Григоровича въ България и Македония. Въ края на II часть отъ „Bugarske narodné pësme“ St. V r a z ето какво говори:

„Putnici pripovëdaju da Bugari vârlo rado pëvaju pësme. U tome je narod taj rodjeni brat Slovenacah. Nad njim se razapinje s veće strane blago južno nebo, pod kojim uspëva sladka loza pa i ista maslina i žuta narandža na prostom polju. Pred njim i okó njego razastiru se okolice prekrasne. Sad imo gore listne niz koju šume bistri vrutci i potoci; zad zelenih dolinah sa šarenim sadom bujno cvatućih livadah; a sad opet polja ravna i puna žitnih njivah i bostanah (vártah) pitome ruže i razne zelenadi. To sve ga okružava s čarom svojim, daje mu zdrav život, lahku kárv bistrimu glavu, podražuje ga muka na pëvanje. Nu pored sve te i tolike razlikosti i raznoobraznosti prirode i tělesna njegova života, pësme su mu (u koliko ih ja poznajem) vârlo jednolične i jednoobrazne. Što je tome uzrok, ja upravo neznam; nu reko bi sam, da je tomu krivo daržavno njegovo stanje, koje ga ugnjetava, te nepušta, da bi se u njem uzpirio plamen lëpšeg duševnog života. S jedne strane napastuje ga turski gospodar, a s druge opet didaskalos i duhovni pastër, oba opaki Garci, koji si u glavu zavartiše graeci siranje svega naroda bugarskog. To je glavni uzrok, što je Bugaru gotovo već i sárdca nestalo, sárdca slobodnog, koje je jedini pravi izvor sviuh velikih stvarah, ter i pësnickih. Zato se i čini da i tog naroda ni neima pësamah junačkih. Što u našoj sbirci dolazi pod tim imenom, ili su puki prevodi pësamah, svëtu reč iz Vuka poznatih, ili slabacka njih nasledovanja, i jedno i drugo bez divne one plastičnosti, koju svët izobražen hvali i uznosi na pësmah hârvatsko-sârbских. Neima tu cëlости, neima one savâršenost, i ako izuzmemo dva tri komada. Pësme te složene su mërilom junačkim pësamah Hârvatah i Sârbaljah. Kao što je

sakat smisao iste pjesme, osakatjeno je amo tamo i mjerilo njezino, sad gdje kojih redcih produljeno o jednu ili dvje slovke, sad u opet prikratjeno o citavu jednu ili dve stope. Eto ti lica junačke pjesme zapadnih ili mačedonskih Bugarah! Što se tiče junačinih pjesamah iztočnih ili dunajskobalkanskih Bugarah, može se kazati da ih ima varlo malo, a i te s mjerilom ženskim. To je mjerilo obično od tri stope, od kojih je srednja trochej a parva i tretja daktyl. A to je mjerilo, čini se, u Bugarah (barem iztočnih) upravo i пародно.“²⁸⁾

П. Р. Славейковъ отъ рано почва да се интересува съ фолклора, въ която областъ не малка полза принесе. Отъ неговитѣ писма до разни лица се научаваме за слѣдното:

До Цвѣтко Недѣвъ въ Габрово съ писмо отъ 23 януарий 1847 изъ (Севлиево?) съобщава му: ... „Незнамъ ’обаче коѣ по напредѣ да дамъ въ печатанье дали Послѣвицыте и кратките повѣсти, или втората часть нравочителната, и стихотворната, въ това вы искамъ мнѣнието... ’А за да ви ѣще побудимъ къ поскорично да изпратимъ до Фѣтинова писмото набелѣзвамъ ти надве натре чи ѣ за тоя подлогъ, имамъ 2263 две х^л... пѣсни мѣрски пѣсни ѣнашки старѣшки... Тия ситѣ ся тригодишенъ мой трудъ начало имать когато мя владиката мя дигна ѿ тжрновъ, Доволно селца обиколихъ доде Собириж Горѣчените 2263 пѣсни, и Мнимъ Да помогнатъ нѣщо на изслѣдователите за това му пишемъ да издаде въ Любословието си ѣдно обявленцы дано ся намери нѣкой любородецъ да пожертствува нѣкоя и друга парѣца Да излѣгатъ на свѣтъ“²⁹⁾.— Въ друго писмо *до сжция изъ*

²⁸⁾ Коло, 1847, кн. V, стр. 54—55.

²⁹⁾ П. П. Славейковъ, писма отъ П. Р. Славейковъ въ „Сборникъ за нар. умотв. и пр.“, кн. XX (1904), стр. 7, писмо III.

Тръвна отъ 3 декемврий (1851) пише: „Щѣхъ да дойдж и да съмь дошелъ до сега толко пжти но, ... като отидохъ по сбора Тръвна Търновъ отидохъ само за пѣсни тѣ да преберж че да видж колко моркови имамъ тамо четохъ въ гръцкій Вѣстникъ противъ българскій членъ, за кого-то пріятелитѣ ми и даже нѣкои отъ предны-тѣ граждане мя умолихж да му възразж безъ забава ся приготвихъ и като го свърши^м да го патихъ сега за пазаръ въ Търново, разгърнахъ пѣснитѣ и избрахъ 6 и въ пѣсни-тѣ гдѣто сж при васъ има двѣ ставатъ 8 и 3 анекдоти това е сичко-то което щж ви послужж повече не ся обрѣча но колкото-то ви прилегви по скоро пратетѣ онѣзи при насъ пѣсни да припишж и да ви проводж всего.³⁰⁾ — Въ трето писмо пакъ *до сжщия отъ 10 януарий 1852 изъ Тръвна...*“ Провождамъ ви ёще еднж Марковж пѣсенъ кождо имахъ честь сега като си идяхъ отъ Габрово да ѣж чужъ отъ единъ Гайдаръ.— Бѣднж Българска Исторія! гдѣ ли си потаена изъ уста на онѣзи кои-то и Бендеверскій Кумиръ не знайтъ да распознаватъ отъ счупено-то гърне³¹⁾.— Въ четвърто писмо пакъ *до сжщия изъ Тръвна*, безъ дата:.. „100 пѣсни ся приготвихж и 500 пословицы. Утрѣ други день са^м щж ви гы вржжж и тѣхъ безъ даръ. что-то сж нови сега само от тревненскы-тѣ гадулари събрани, особно отъ онѣзи что имахъ отъ пръвенъ³²⁾.— *До Н. Х. Палаузовъ въ Одеса изъ Тръвна* съ писмо отъ отъ 31 май 1852 г. ...„Пріимнете 100 пѣсни, около 400 пословицы, начало отъ народны-тѣ обычаи и единъ анекдотъ, съ второ ще ви пратж пакъ толко и по слѣдованію съ 5-то

³⁰⁾ Ор. cit. 26 стр., писмо XXVIII.

³¹⁾ Ор. cit. 26 стр., писмо XXIX.

³²⁾ Ор. cit. 31 стр., писмо XXXVI. Споредъ една бължжка на Цвѣтко Недьовъ пѣснитѣ и пословицитѣ сж изпратени г-ну В. Априлову въ Одеса.

писмо ще получите все обѣщанное, а въ 6-то писмо ще имате примѣчанія, колко-то можж да направѣж върху сичко испратено; — За Самодивы, Змѣве, русалки и ламіи Вы ще срѣшните много пѣсни; но за да ся изложатъ сички простонародни суевѣрія и прѣдразсудки, както за слънце-то за мѣсяца за времято, азъ неможихъ да намѣрѣж друго срѣдство за да гы помѣстѣж съ таквизж силж и значеніе съ каквѣто ся въ народа намѣрватъ, отсвѣнъ да съчиниѣ една Поемя по народнѣ поезіѣж коя-то да объема въ полно все что баснословно ся нахожда на днешно-то время въ Българы-тѣ). За лице на тая поема избрахъ марка кралѣвича, като лице на кое-то имя-то е заплетено повече отъ всяко друго съ баснословія и народни чрезвычайности. Въ тая поема ще бжде все народно без^s друго поетическо измыслиніе³³⁾. Азъ ѣж съмь като испрати^x вамъ Марковы-тѣ пѣсни, можаше отъ начало-то и първа-тѣ главѣж да Ви пратѣж сега; но преди да ся наканѣж да Ви ся отговарямъ бѣхъ ѣж пратилъ въ Калоферъ Касапско-му да видиѣж что ще да рече, ожидайте ѣж съ второ-то ми писмо, и бждете готови да ми дадете нѣкои наставленія. Пѣсни-тѣ что Ви пращамъ сега сж така както въ народны-тѣ уста безъ да ги разреждамъ или така, или така, Въ тѣхъ Вы може да срѣшните и нѣкои что гы имате но тѣ сж отъ по-употрѣбителны-тѣ кои-то ми ся срѣшнахъ най напредъ преди да наченѣж да гы дырж, не имахъ время да гы разрежда^m но коя както ми ся е случила да ѣж чуѣж и запишѣж така и дѣца-та ги прѣписватъ отъ тѣхъ наредъ, така щѣтъ и да слѣдуватъ, простете мя ако това не можж да го заврѣшж—

³³⁾ Съ писмо отъ 25 мартъ 1853 изъ *Тръвна* съобщава му: . . *Кралевъ Мѣрко* може белкимъ да види бѣлый свѣтъ ако не съмь близо при огня кога почувствувамъ слабость-та си" (ор. cit. 45 стр., писмо LVII.)

Еще еднѣ марковѣ пѣсенѣ ще срѣшните съ II томѣ пѣсней. — рѣчи кои-то знаѣщъ ви обявямъ также и мѣста — Въ прѣдны-тѣ маркови пѣсни, *Докатѣ Планина* не ѣж знаѣж. *Богданска земя* наричатъ Българи-тѣ Влахиѣ а прѣимушественно Молдавѣж. *Никопѣ*. анекдота кой-то ся намыра между Въсточны-тѣ Българи вмѣсто тая пѣсенѣ, ся относи за село-то Никюпѣ 2 и $\frac{1}{2}$ часа отъ Търново къмъ Свѣщовѣ гдѣ-то има много и премного развалины и древны римски останки край което село тече и *Росица рѣка*. *Демирѣ Капѣя* думатъ прѣхода на Балканскы-тѣ горы надъ градъ Сливенѣ, а въ нѣкои пѣсни като че ся отнася да е названіе на нѣкои отъ Стамболскы-тѣ Вратни-Испращанны-тѣ пѣсни като бѣхъ пригответи преди дѣ получѣ честно-то Ви не могохъ да станжтѣ во все споредъ исканіе-то Ви, за останалы-тѣ постарашъ ся, отъ народны-тѣ навыкновенія за 5-то писмо щжтѣ да останжтѣ Лазарня-та и сватби-тѣ като церемоніи които ся отправляватъ съ много пѣсни кои-то дыря ѣще“³⁴). — А въ писмо отъ 15 *декемврий изъ Тръвна* пакъ до него му съобщава: ...„За двѣ три седмицы не могожъ ви приготви продълженіе-то на пѣсни-тѣ и проч: что-то ако ги дѣца-та преписватъ трѣбва да ви ги изпратѣж, както и прѣднитѣ, безъ принадлежащи-тѣ поясненія, а то втора-та стотина на пѣсни-тѣ съмъ почналъ самъ да прѣписвамъ да ги излагамъ съ поясненія-та имъ а еще и съ прибавка коя пѣсенѣ въ кой градъ или село съмъ ѣж чулъ за да може да се распознае по-мѣстно-то произношеніе на Българскіи языкъ — скоро ще получите втора-та на пѣсни-тѣ на пословицы-тѣ на обряды-тѣ и др. т: азъ взехъ да събырамъ и простонародны-тѣ *загадки*: и отъ тѣхъ ще видите“³⁵).

По-голѣмата часть отъ народнитѣ пѣсни, както и

³⁴) Ор. cit. 31—32, писмо XXXVIII.

³⁵) Ор. cit. 39 стр., писмо L.

други фолклорни материали, П. Р. Славейковъ изпраща на Одеското българско общество чрезъ Н. Палаузовъ и В. Рашеевъ³⁶⁾. Отъ тѣхъ руската академия на наукитѣ въ Петроградъ прѣзъ 1855 г. издаде 9 пѣсни³⁷⁾. Въ една бѣлѣжка въ края на това издание се казва: „Отъ покойный си отецъ чувахъ още двѣ пѣсни Маркови — като вѣнчавалъ Марко (не помня кого) съ сестра си Карайдушка — и когато былъ Марко запрянь въ тъмницѣ-тѣ, че пуцали ламя да го изяде, че подиръ го вадилъ за Марковъ бой да иде; но тѣзи пѣсни азъ догдѣ разберѣ, че щятъ да трѣбать и да ги препиша, смъртъта повика баща ми, и тѣ умрѣхъ съ него. Напрасно пытахъ кого какъ срѣшна пѣснопоець, никой ги не чувалъ нашитѣ гждолари, отъ какъ сж просвирили Български, не сж запѣвали“³⁸⁾.

Заслугитѣ на покойния Петко Р. Славейковъ за нашия фолклоръ и слѣдъ 60-тѣ години на миналото столѣтие дори до смъртъта му не сж малки, — тѣ ще бждатъ послѣдовно излагани въ другитѣ части на тоя

³⁶⁾ П. Р. Славейковъ, Български притчи, София, 1897, часть II, стр. VI

³⁷⁾ „Болгарскія пѣсни. Сборникъ *Петра Рачовъ Славейкова*. Особые оттиски изъ Прибавленій къ Извѣстіямъ II-го Отдѣленія Императорской Академіи Наукъ, Спб. Въ типографіи Императорской Академіи Наукъ, 1855. 8⁰ — стр. 1—35 = Памятники и образцы народнотого языка и словесности русскихъ и западныхъ славянъ. I—IV. Изданіе Второго Отдѣленія Императорской Академіи Наукъ, 1852—1856, стр. 289—304 и 327—336.

³⁸⁾ Ор. cit. 35 стр. — Памятники . . . 335 стр. — *П. Р. Славейковъ* печати въ „Цареградски вѣстникъ“, 5 год., 1855, бр. 223 и 224 „Български народны повѣрїя и стари обычаи. Миеология“, дѣто описва „Ладанки, Благословія, Сурвакнѣта, Силвестрѣя (бр. 223), Ориснищи, Лухуснищи, Каракончо, Мора, Вѣда, Кжпинки, Бабинъ день, Власовдень, Песій Понедѣльникъ, Комичаніе (бр. 224). — Въ сжщия вѣстникъ (1855 г.) отъ брой 255 слѣд. печати „Пословицы и притчи народни. Събрани и посправени отъ Петка Р. Славейкова. Продължи да печати пословицитѣ въ „Български книжници“, II год. (1859), Цариградъ. Тѣхъ и други напечати въ София въ двѣ части подъ заглавие „Български притчи“.

„Показалець“, както въобще ще се постъпва съ сички книжовници, които сж работили и въ тая область, а въ послѣдната часть ще имъ се очертае дѣйността, като фолклористи.

Отъ 1848 год. въ Цариградъ почва да се издава седмиченъ в. „Цариградскій вѣстникъ“ подъ редакцията на Ивана Андреевъ до 1850 г., а отъ 1851 г. до 15. декемврий „Цареградски вѣстникъ“ (отъ 65 бр.) 1862 год. — на Александра Екзархъ, въ който сж печатани доста хубави народни пѣсни и другъ фолклоренъ материалъ отъ П. Р. Славейковъ, Йордана х. Константиновъ (Джинотъ), Г. С. Раковски, Ст. И. Верковичъ, Х. Г. Славовъ и др. Самата редакцията отваря широко колонитѣ на вѣстника за такива материали, може би, прѣдизвикана отъ извѣстието, което печати въ сжщия брой на вѣстника си, че се готви за печать „Библиотека за прочитане“ отъ Тодора Николовъ Шишковичъ³⁹⁾, като дава голѣма важность на българския фолклоръ и бѣлѣжи: „Мы отдавна собираме разны болгарски пѣсни, приказки, пословицы, гатанки, притчи, нравы, обычаи граждански и селски. . . . Намѣреніето ны е да ги напечатаме и издадеме на особенна книга, така щото да прѣдставляватъ истинна една таблица на разнытѣ нарѣчія и свойства нашего языка . . . Освѣнъ това ще видиме до колко ся възвышава поетическото мечтаніе нашего, на какво повече то клони, до колко лесно изражава сердечныте или душевныте чувства или страсти, кои добродѣтели любя и кои пороци мрази“⁴⁰⁾. Освѣнъ подложнитѣ пѣсни

³⁹⁾ Въ третята часть щѣлъ да помѣсти: а) за характера на отсамъ Дунавските славяне, за народныте имъ пѣсни вообще; б) за природныи изворъ на Епопеа-та; г) за вліяніето на народны-те пѣсни въ исторіята* (Цареградски вѣстникъ, год. 4, бр. 148).

⁴⁰⁾ Op. cit. бр. 148.

отъ Йор. х. Константиновъ (Джинотъ) и Г. С. Раковски, които допуска редакцията на „Царегр. вѣстникъ“ въ колонитѣ си, напечати и 28 народни пѣсни до 1860 г., нѣкои отъ които сж доста дълги⁴¹).

Прѣзъ 1851 г. хаджи Найдень Іоановичъ Тарпазарджичанинъ издаде сбирчица съ художествени пѣсни, между тѣхъ и 4 народни⁴²).

П. А. Безсоновъ прѣзъ 1855 г. отъ Москва изнесе най-голѣмия сборникъ до това врѣме съ български народни пѣсни въ два тома отъ сбирката на Юр. Ив. Венелинъ, Н. Д. Катрановъ и други българи, като ги придружи съ дълъгъ прѣдговоръ, екскурзъ за сръбския и българския епосъ, граматика на българския езикъ при много бѣлѣжки за всѣка една пѣсенъ⁴³). Тоя сборникъ се отличава отъ всички български прѣдшествени сбирки не само по обема си, но и по научното си издание, снабдени съ ударения, посочени дѣ сж записани, съпоставени сж нѣкои съ сръбски варианти, дадени сж обяснения и пр., макаръ много нѣща да сж некритични.

⁴¹) Други фолклорни свѣдѣния има отъ Йор. х. Константиновъ (Джинотъ) въ стат. „Училище и учение“ за *службитѣ* на разни светни, за *Коледа*, *Сурува*, *Сирни заговѣзни*, *сватба*, *наречници*, *простъпалка*, *Благовѣцъ* и др. отъ западна Македония (Цар. вѣстникъ, 1852 год., бр. 93, 95 и 96). Отъ сжщия въ „Статистическо описание. Споменикъ за села називаемый Моріово Прилѣпско“ за *Коледа* и нѣкои *служби* — *курбани* на Георгевдень, Духовдень и др. (ор. cit., 1859 г., бр. 458). — За *русалки гробища*, дѣто балканскитѣ чернокнижници шатъ да правятъ своитѣ магии (ор. cit. 1858 г., бр. 365). — Г. С. Раковски въ „Повѣстность и описание старого Котила, обѣмаяща най-отдалнаж древность Българскаго бытия въ Европа или първое имъ приселѣние отъ Хандистана (Отъ третята чясть Показалеца, съчинение Г. С. Раковскаго) дава нѣкои истински пѣсни и др. фолклорни материали (ор. cit. 1859 г. бр. бр. 446, 447, 448, 453, 454, 455, 460, 462, 464).

⁴²) Нови бжлгарски пѣсни съ царски и другѣ нови пѣсни или похвалы, и сждби баща сосъ сына, 1851, Бѣлградъ м. 16^о, 64 стр.

⁴³) Болгарскія пѣсни изъ сборниковъ Ю. Ив. Венелина, Н. Д. Катранова и другихъ болгаръ, Москва, 1855 г. Выпускъ I, 4^о, стр. XVIII+136+156+268+IV. Выпускъ II, 1855 г., стр. XII+143+IV+46+VI.

Безсоновъ въ сборника си напечати 86 нови пѣсни -- повечето недовършени и окръшки —, а останалитѣ до 152, колкото сж вмѣстени въ двата тома, сж прѣпечатани отъ по-раншни излѣзли сбирки и 12 съчинени стихотворения. Като оставимъ на страна езиковитѣ му обяснения, обръщатъ ни внимание историко-литературнитѣ му бѣлѣжки за нашия епосъ. Извѣстно е мнѣнието му за произхода на нашия епосъ, а именно: българитѣ нѣматъ свой юнашки епосъ, а — хайдушки — „Хайдучество — вотъ главная черта болгарскаго эпоса“, казва Безсоновъ, мнѣние, което се схожда съ онова на Вука Ст. Караџић и Stanko Vraz, че у българитѣ юнашкитѣ пѣсни, колкото ги има, сж заети отъ сърбитѣ (виж. погорѣ). Тая крива теория на Безсонова, на първо врѣме поддържана отъ мнозина, между които и А. Н. Пыпинъ,⁴⁴⁾ и прѣди 20 години подкрѣпена отъ Asmus Soergensen⁴⁵⁾, слѣдъ като се обори несъстоятелността ѝ отъ проф. Д-ръ Ив. Д. Шишмановъ⁴⁶⁾, проф. Д-ръ А. Теодоровъ⁴⁷⁾, покойния Д. Матовъ⁴⁸⁾, D-г Јап Мáchal⁴⁹⁾, покойния проф. М. Е. Халанскій⁵⁰⁾, Велико Йордановъ⁵¹⁾, Д. Цвѣтковъ⁵²⁾ и др., вече не се под-

⁴⁴⁾ Исторія славянскихъ литературъ, Спб., 1879, I т., 131 стр. нт.

⁴⁵⁾ Въ „Archiv für Slavische Philologie“, XVI, 1894, стр. 66 нт.; ср. Д-ръ Н. Бобчевъ, Едно старо мнѣние за нашия народенъ епосъ, въ „Бѣлг. Сбирка“. III (1896), кн. IV, стр. 379—382.

⁴⁶⁾ Значението и задачата на нашата етнография, въ „Сборникъ за нар. ум. и пр.“, I кн. (1889), стр. 35—40.

⁴⁷⁾ Българска литература, Пловдивъ, 1896, стр. 36—37.

⁴⁸⁾ Въ „Сборникъ за нар. ум. и пр.“, кн. XI (1894), крит. отд., 12—22 стр.

⁴⁹⁾ O Bohatýrském epose slovanském, v Praze, 1891, стр. 7—8, 21—22 и др.

⁵⁰⁾ Южно-славянскія сказанія о Кралевицѣ Маркѣ, Варшава, I т., 66—73 стр.

⁵¹⁾ Крали-Марко въ българската народна епика, въ „Сборникъ на Бѣлг. книж. дружество“, I, (1901), стр. IX—CIII.

⁵²⁾ Бѣлѣжки за българския спосъ Псп. LXI, 713—725 стр.

държа въ науката. Споредъ Халанскій, който обстойно проучи въ посоченото съчинение българския и сръбския епосъ, родината на Крали-Марковскитѣ пѣсни е Македония, създаденъ отъ пѣвчески дружини, които сетнѣ го прѣснаха изъ народа. „Възможно е, казва Халанскій, едноврѣменно да се създаватъ пѣсни за Крали-Марко и юнацитѣ отъ неговия крѣгъ и отъ дружиннитѣ пѣвци въ Търново и Призрѣнъ⁵³⁾. Откакъ загинватъ феодалнитѣ господари на Македония, пѣвцитѣ се съсрѣдоточаватъ въ Зета, Босна и Херцеговина: тия страни запазватъ самостоятелността си по-дълго врѣме. Ето защо южнитѣ юнаци се пригаждатъ къмъ мѣстноститѣ на Босна и Херцеговина“. А това мнѣние е тѣкмо противоположно на Безсоновото, но поради основнитѣ си положения то се приема днесъ отъ науката.

К. А. Шапкарровъ, единъ отъ виднитѣ наши фолклористи, ето какво ни съобщава, кои сж го подбудили да събира фолклорни материали още прѣзъ 1855 г.:

„За заловянието со това прѣдприятие на-много и най-първо длѣженъ съмъ уважаемому ми учителю и вуйку Г. Янакию Стрезовъ, който прѣзъ 1854—1855 год. со примѣра си даде ми първийтъ поводъ да се заловѣж за тая работа. У него случайно единъ день прѣзъ поменутата година видѣхъ во една тетрадка записани со грѣцки букви нѣколко стари пѣсни, които така силно ме трогнѣха, щото незабавно се одързостихъ да му ги поискамъ. Той ми неотказа, и азъ започнѣхъ вече да продължавамъ събирань(е)то. Вторий потикъ ми е далъ уважаемий тоже нашъ съотечественникъ, Д-ръ г. К. А. Робевъ, който прѣзъ 1860—1861 год. даде ми да видѣж и прочетѣж за първъ пѣтъ наскоро издадени-тѣ отъ г. С. Верковича

⁵³⁾ Op. cit.

„Народне песме Македонски Бугара(“) и, со насърдчителни думи ме подбуди и подкрѣпи усърдно да слѣдвамъ започнатото си дѣло. Най-послѣ, издание-то на Миладинови-тѣ пѣсни, които едвай слѣдъ 1865 год. въ Кукушъ имахъ честь да видж за първъ пжтъ, развѣдри небото на надѣжди-тѣ и ме убѣди(,) че ще мож нѣкога и азъ съ скромнитѣ си трудове да станж нѣщичко полезенъ народу си. Ето лостоветѣ, които изъ начало сж ме подбудили, та отъ тога вече и до днесъ единственното ми стрѣмление и залагане е било: дѣлото ми да стане, колкото би било възможно, попълно и по свършено и, какъ и какъ по скоро да види бѣлъ свѣтъ“⁵⁴).

Прѣзъ 1857 г. Ст. Зафировъ и Ц. Желевъ издаватъ въ Цариградъ сбирчица съ художествени пѣсни отъ самитѣ издатели и отъ други автори⁵⁵). Между художественитѣ пѣсни напечатватъ и 11 народни, нѣкои отъ които сж прѣпечатани отъ по-раншни сбирки.—На слѣдната година Пенчо Радовъ, карловски книгопродавецъ, издава въ Бѣлградъ пѣснопойка съ събрани пѣсни отъ Г. М. Л(азаровъ) Софийнецъ⁵⁶). И въ тая пѣснопойка има 7 народни пѣсни, сжщо 2 прѣпечатани отъ х. Найдень Жоановичавата сбирчица.

Отъ началото на 1858 г. до края на 1860 г. въ Цариградъ се издава научното списание *Български книжици* подъ главното редакторство на Д. Мутевъ, послѣ на И. Богоровъ, Г. Кръстровичъ и най-сетнѣ на Т.

⁵⁴) Сборникъ отъ български народни умолворения, София, 1891, кн. I, стр. IV отъ прѣдговора забѣлжката.

⁵⁵) Българска гжсл. Издава сж съ иждивеніа на С. Зафирова и У. Желева. Цареградъ, у книгопечатницж-тж на Ц. вѣстникъ 1857, 8^о, 78 стр.

⁵⁶) Разна любовна пѣснопѣвка, събралъ Г. М. Л. Софийнецъ а издалъ Пенчо Радовъ карл. книгопродавецъ, Бѣлградъ, въ Книжеско-Сърбскатж книгопечатницж 1858 12^о, стр. 4+106

Стояновъ Бурмовъ⁵⁷⁾, въ което прѣзъ тритѣ му годишнини покрай цѣннитѣ историко-филоложки и литературни трудове въ всѣка книжка почти се печататъ и народни пѣсни изъ сборницитѣ на *Архимандритъ Партени*, *Ив. Драгоевъ Ямболчанинъ*, *Т. Н. Шишковъ*, *Георгия Теохаровъ*, *Р. Н. Блъсковъ*, *Ив. Стефчовъ*, *Стоянъ П. Андреевъ*, *В. Д. Жерувненца*, *Д-ръ Василь Беронъ*, *Сава Филаретовъ*, *Нешо Бончевъ*, *П. Р. Славейковъ* и др. Самата редакция подканя любителитѣ на народната словесность да ѝ изпращатъ народни пѣсни, приказки, пословици, гатанки и др.⁵⁸⁾ Прѣзъ течение на тригодишното му излизане напечатватъ се въ него 87 народни пѣсни изъ разни поселища на българското отечество съ отбѣлѣзване почти всички отъ кой градъ или село сж записани, а нѣкои дори и отъ кои лица сж слушани. Списанието буди интересъ у българския четець за фолклора съ помѣстенитѣ статии, като „Народна книжнина и българска старина“ отъ Димитъръ Мутьевъ,²⁾ „Заради какъ правяха свадби-ти си на ветхити времена нѣкои си народи“, прѣвелъ Панаіотъ Добровичъ⁵⁹⁾, „За народны-тѣ пѣсни у южны-тѣ славяне споредъ Юрій Венелина“ отъ Тодора Н. Шишкова⁶⁰⁾, „Нѣмски народни преданія за Карла Великаго“, прѣвелъ Георгия Теохаровъ⁶¹⁾, „За урочасваніето“ отъ В. Чолаковъ⁶²⁾ и др.

⁵⁷⁾ Български книжици. Повременно списание на Българскъ-тж книжнинж. Урежда ся отъ *Димитріа Мутьева*. 2 книжки мѣсечно. Цариградъ. Галата 1858—1860 г

²⁾ Ор. cit. 1858, I, г., часть I, кн. 5, стр. 157—158.

⁵⁸⁾ Ор. cit. 1858, I, г., I часть III кн., съврѣменна лѣтопись 62—63 стр. — Стоянъ П. Андреевъ Робовски напечати 8 народни гатанки (ор. cit. 1860, часть III, кн. 6, стр. 98—99. Тѣ не сж вмѣстени въ „Класификация и стилистични обяснения на българскитѣ народни гатанки“ отъ Д-ръ Хр. П. Стоиловъ, печатана въ „Сборникъ за нар. ум. и народитѣ“, кн. XXX (1914).

⁵⁹⁾ Ор. cit. 1858, I г., часть II, кн. 11, стр. 114—119.

Г. С. Раковски, който изпраща народни пѣсни въ „Цар. вѣстникъ“ за печатане, за които споменахме, отъ 1857 до 1860 г. въ своитѣ трудове⁶³⁾ помѣства други народни пѣсни и въобще фолклоренъ материалъ, повечето отъ него записванъ, и съ това той изпжква за най-заслужилъ фолклористъ до 60-тѣ години, защото потиква, особено съ своя „Показалець“ — първо печатно улжтване по нашия фолклоръ — мнозина работници да се посветятъ на фолклора. Въ посоченитѣ му трудове сж помѣстени 40 народни пѣсни, вѣнъ отъ подложнитѣ, които особено се увеличаватъ слѣдъ 60-тѣ години. Неговата дѣйность по фолклора е обстойно прослѣдена отъ М. Арnaudовъ⁶⁴⁾, та въ тая си работа нѣма да се занимавамъ съ него.

Отъ началото на м. мартъ 1856 г. бошнакътъ Стефанъ И. Верковичъ пжтува въ Македония и се наста-

⁶⁰⁾ op. cit. 1858, I г., чясть II, брой 13, кн. I, стр. 168—177; 1860, III г., чясть II, брой 12, кн. 2, стр. 93—103; ib. брой 13, кн. I, стр. 145—148, ib., брой 14, кн. II, стр. 172—175.

⁶¹⁾ op. cit. 1858, I г., чясть III, кн. 19, стр. 136—143.

⁶²⁾ op. cit. 1859, II г., чясть I, кн. 3, стр. 80—86.

⁶³⁾ Горскій пжтникъ, повѣствительнъ спѣвъ отъ Г. С. Раковскаго. Списанъ въ лѣто 1854, печатанъ же въ лѣто 1857 у Новыи Садъ, въ книгопечатнѣж Др. Дан. Медаковича, 1857, 8° стр. 288. Показалець или ржководство какъ да сж изисквѣтъ и издирѣтъ най-стари чърти нашего бытиа, ѡзыка, народопоколѣнниа, стараго ни правлениа, славнаго ни прошествиа и пр. отъ Г. С. Раковскаго. Члсть първа. Одесса, въ типографіи П. Францова, 1859, 8°, стр. XXIV+144. — Нѣколко рѣчи о Асѣню първому, великому царю българскому, и сынъ му Асѣню второму, отъ Г. С. Раковскаго. У Българдъ, печатано въ Кн. Сърб. книгопечатнѣж. 1860, 4° стр. I л.+128. — Дунавскыи Лебедъ. Le cygne du Danube. Гражданскы, любословныи и забавныи вѣстникъ. Редакторъ Г. С. Раковскій. Издава учрѣдничество Дунавскаго Лебеда. Издаващъ сж единъ пжтъ въ седмицж. Българдъ, кн. сѣрб. книгопечатнѣж, 1860, I год.

⁶⁴⁾ Раковски като фолклористъ, въ „Сборникъ въ честь на професоръ Л. Милетичъ по случай на 25-годишната му книжовна дѣйность (1886—1911)“. София, 1912, стр. 26—63.

нява на по-дълга живѣячка въ Съръ. Оттукъ той събира покрай археологически материали и народни пѣсни отъ българитѣ въ Сърско, Разложко, Велешко, Дебърско, Битолско и прѣзъ 1860 г. издаде първа книга „Женске песме“ на македонскитѣ българи, придружена съ прѣдговоръ на сръбски езикъ⁶⁵). Сборката съдържа 335 пѣсни. По-голѣмата часть отъ тѣхъ сж окръшки, нѣкои недовършени, много съ неправиленъ размѣръ, безъ ударения, ала въпрѣки тия недостатѣци, тя е най-обемиста сборка до 60-тѣ години. Освѣнъ това тя има голѣмо национално значение, понеже иде отъ чужденецъ, и то отъ сърбинъ, па и за фолклора е важна, особено за историята на българския фолклоръ. Всички пѣсни сж класифицирани по врѣме на изпълнението имъ, посочени сж отъ кои мѣста сж записани, малка часть сж варианти на напечатани до това врѣме мотиви (срѣщатъ се по 3 и повече варианти на единъ сжщъ мотивъ), а всички други сж нови — съ една рѣчь, сборка, която отстѣпва по качество само на Безсоновата. Бждещиятъ историкъ на българския фолклоръ негли ще обърне сериозно внимание на слѣднитѣ мѣста отъ прѣдговора на Верковича:

„Путуюѣи крозъ више одъ деветъ година по Македоніи и по околнимъ предѣлима европске Турске, поради истраживаня како наши' народны' славенскы' старина' и споменика', тако и класичкы' древности свакогъ рода, имао самъ прилику покрай тога главногъ посла скупити єдну збирку бугарскы' народны' песема, кою садъ ево печатану саобштавамъ свету. . . Ове песме принадлеже оной гране славянскогъ народа, коя є вальда

⁶⁵) Народне песме македонски бугара. Скупио Стефанъ И. Верковиѣъ. „Књига прва. Женске песме“. У Београду. Правителственомъ Книгопечатњомъ. 1860, 8⁰ XIX+373 стр. (Посветена „Књигини Юлиі Михаила Обреновиѣа“).

най-манѣ позната свету између своју другы' у турскомѣ царству живећи Славена. Она обитава у македонскимѣ предѣлима, о којима се до садѣ по ученомѣ западу мысли и пише, да су они сасвимѣ грчки или влашки (цинцарски), а слабо се и знаде да тамо и Славена има. . . Између многы' певачица на кое самѣ се при скупляню ови песамо намерио, най-знатнѣя є *Дафина* изѣ Сереза, жена редкогѣ оштроумѣя и необичногѣ дара памтєня, кою я збогѣ великогѣ броя песама, кое ми є казала, држимѣ за достойну да се бугарскомѣ Омиркомѣ назове. Она є родомѣ изѣ села *Просеника*, кое три сата югузападу одѣ Сереза одстои и лежи у полю серезкогѣ близу реке Струме, одѣ куда се є она јошѣ у младе године сѣ мужемѣ своимѣ у Серезѣ преселила. Она ми є преповедала како є јошѣ изѣ млади година осеђала у себи велику склоностѣ и любовѣ кѣ песама и певаню, тако да гдигодѣ є чула у околици својој за какву жену или мужа, кои много песме умеду, она јѣ є морала нађи, и дотле нѣ мировала, доклегодѣ јој неби све песме изказали, кое знаю, а што се тиче дара памтєня, вели, да јој є доста было само еданѣ путѣ песму да чує и одма ју є упамтила. У 16 години свогѣ века веђѣ є толико была на гласу збогѣ певаня, да су ју у сва оближня села у време свадбе позивали, да руководи хорѣ певачица докѣ бы свадба трајала. — Ова дакле изредна певачица, казала ми є око 270 разны' песама веђомѣ страномѣ женскы'. . . Кадѣ ју я запитама: како то да нѣој песме така на паметѣ долазе? Одговори ми, за јѣ она єдино по напеву налази, т. е. како се сети каквогѣ напева, кои є негда у младимѣ годинама чула, одма јој затимѣ и песма на паметѣ дође. Я самѣ мислио да оне песме кое су јој такимѣ начиномѣ на паметѣ долазиле, неђе онако лепе и знамените быти, као остале, но зачудимѣ се кадѣ

да меѓу нѣма има и такви коѣ меѓу најлепше спадаю. — Све ове песме врло су важне и любопитне како за ѣзыкословлѣ по свомъ чистомъ бугарскомъ ѣзыку наречія македонскогъ, као што овај данасъ у устима народа живи, тако исто за археологию, историю и народопись у обште, збогъ свогъ митологійскогъ и народну прошлостъ и судбину, и на нѣговъ садашњи животъ и обичаѣ односејегъ се садржая. Што се пакъ тиче песничке нѣове лепоте и полета, мислимъ да ѣе свакиј читаоцъ, кои има поетично чувство и непоқваренъ вкусъ, ову лепоту при читаню нѣовомъ нађи и осеђати, и тако уверити се, да бугарски ови Славени, ако су и имали жалостну судбину, и ако су штету многу одъ странскогъ уплива и притиска претрпили, баръ песничку чувство нису изгубили, и богатствомъ у прекраснимъ народнимъ песмама равни су осталимъ своимъ сродницима, гранама ѣдногъ великогъ славенскогъ народа, кои се савъ може назвати прѣимуђствено пѣсничкимъ народомъ. Дафинине песме, чиними се, быѣе цвѣтъ бѣгарскогъ народногъ пѣсничтва⁶⁶).

Прѣзъ 1860 г. Никола Геровъ Б. (= Бѣлчевъ?) отъ Копривщица напечати въ Цариградъ пѣснопойка, въ която, покрај изкуствени пѣсни, вмѣсти и 42 народни⁶⁷). По свѣдѣнїя отъ архивата на Найдень Геровъ се разбира, че Никола Геровъ, който не е билъ роднина на Найдень Геровъ, послѣднїятъ го подбудилъ да събира народни пѣсни. За тѣхъ ето какво съобщава Ст. Н. Шишковъ:

„Г-нъ Панчевъ има добрината да ми покаже и отстѣпи за разгледване и използуване една сбирка отъ

⁶⁶) Ор. cit. прѣдговоръ, стр. I, XIV—XV, XVI—XVII.

⁶⁷) Никола Геровъ Б. Копривщица, Пѣснопоиче. Събрано и нарѣдено отъ Никола Герова Б. Копривщица. Цариградъ, въ Печатница-та Оадѣа Дивитѣяна, 1860, 32°, 64 стр.

народни умотворени изъ Родопитѣ, която сбирка той е намѣрилъ между архивата на вуйча си. Сбирката състои отъ четири тетрадки съ съшити на четвъртини листове отъ проста бѣла хартия. Написани сж много четливо съ разреденъ шрифтъ и съ хубаво черно мастило. Правописътъ е съ запазени ы, і, ж и ѝ. Първата тетрадка носи заглавие: „Народны пѣсны на свадба изъ с. Ситово.“ Втората е надписана: „Българскы народны пѣсны. 1855. 17 (не се чете). Събрани отъ Никола Герова Б. Копривщица. Събрани изъ село Ситово.“ Третата тетрадка гласи: „Народны пѣсны. Пѣются въ Пловдивскѣтъ Епархіѣ въ Караджа-дахъ нахѣж, въ село Геренъ.“ Съдържа подъ редъ 50 разнообразни пѣсни (хороводни, сватбени и др.). На края е написано: „Написалъ Попъ Никола Г. Б. Копривщенецъ, 1874 г. 25-ый отъ Юлія“. Изглежда, че сжщиятъ събирачъ на ситовскитѣ пѣсни Никола Геровъ е записалъ и тия прѣзъ 1874 г., но тогава вече свещеникъ въ село Геренъ. Най-послѣ четвъртата тетрадка е само съ надсловъ „Българскы народны пѣсны“, безъ да е споменато, отъ кждѣ сж записани. На крайния листъ е написано: „Написались Николаемъ Геровичемъ 1858-го года 1-го Априля. Родомъ изъ Филипополскихъ прѣдѣловъ“. Тая тетрадка съдържа 84 народни пѣсни и 29 сватбени, по-чисто и по-четливо е написана и сж сжщитѣ пѣсни, които сж и въ първитѣ три тетрадки⁶⁸⁾.

29 сватбени пѣсни Шишковъ напечати⁶⁹⁾. Сватбенитѣ пѣсни не сж сжщи и въ „Пѣснопоиче“, а другитѣ напечатани въ него, дали сж отъ прѣписанитѣ на чисто прѣзъ 1858 г., не се знае. Желателно е, г. Шишковъ или г. Панчевъ да ги сравни съ тия у „Пѣснопоиче“-то.

Българитѣ студенти въ Москва прѣзъ 1860 г. поч-

⁶⁸⁾ „Родопски напрѣдѣкъ“, Пловдивъ, год. VI, кн. X, стр. 246.

⁶⁹⁾ Ор. cit. стр. 247—255.

ватъ да издаватъ списание „Братски трудъ“ съ помощь отъ московскитѣ българи⁷⁰⁾. Въ излѣзлитѣ 4 книжки сж напечатани 19 народни пѣсни, повечето доставени отъ К. Миладиновъ, макаръ да не е отбѣлѣзано, но се разбира като записани въ Струга и като единъ отъ редакторитѣ на това списание⁷¹⁾.

До 60-та година на миналото столѣтие български народни пѣсни на чуждъ езикъ се прѣведоха освѣнъ на руски 6-тѣ отъ В. И. Григороричъ въ „Казанскія Губерскія Вѣдомости“, 1848 г., за които споменахме по-горѣ, но и двѣ на нѣмски езикъ прѣзъ 1853 г. отъ J. Wenzig, взети отъ Вуковия „Додатак“, подъ заглавие „Der Traum“ и „Zusprache“⁷²⁾.

⁷⁰⁾ Братски Трудъ. Съ иждивеніе-то на Московските българе. Москва, въ типографіи Бахметева, 1860, 8^о. Излѣзли 4 книжки.

⁷¹⁾ Д-ръ А. Теодоровъ, Българска литература, 1896, 195 стр.

⁷²⁾ Печатани въ „Hausschatz der Volkspoésie“. Sammlung der vorzüglichsten und eigenthümlichsten Volkslieder aller Länder und Zeiten in metrischen deutschen Übersetzungen. Herausgegeben von D-r O. L. B. Wolff, Professor. Vierte Auflage. Leipzig, Verlag von Otto Wigand, 1853, стр. 56.

Класификация на народнитѣ пѣсни.

Въпросътъ за класификацията на народнитѣ пѣсни е единъ отъ труднитѣ въпроси въ народоуката, защото и до днесъ не е изработена терминология за обща международна класификация и рѣчникъ на народнопоетскитѣ мотиви. Мнѣнието на А. А. Потебня¹⁾ и А. Н. Веселовскій²⁾ да се класифициратъ пѣснитѣ по размѣръ и запѣвъ, не може да се приложи на практика, защото нѣщо обикновено е напр. въ нашитѣ народни пѣсни единъ и сжщъ мотивъ на едно мѣсто да има единъ размѣръ (4+4), на друго — другъ (5+3), на трето — третъ (3+2+3) и т. н.³⁾ Освѣнъ това, такава разпрѣдѣление е неудобно още и за това, защото ще трѣба да се поставятъ въ една и сжща група съвсѣмъ отдалечени мотиви по съдържание, — нѣщо, което никакъ не дава прѣгледностъ на мотивитѣ. Опитътъ на D-r Šenek Zíbrt да класифицира чешкитѣ печатани народни пѣсни по първия имъ стихъ на азбученъ показалець не е толкова прѣгледенъ и малко може да ползува науката. Обаче,

¹⁾ Рецензия върху Я. Гловацкій, Народныя пѣсни галицкой и угорской руси (Москва, 1878) въ Записки Императорской Академіи Наукъ, т. XXXVII (1880), стр. 104 нт.; ср. подробно отъ сжщия, Объясненія малорусских и сродных народных пѣсень, Варшава, 1883, стр. 265 нт.

²⁾ Рецензия върху П. П. Чубинскій Труды этногр.-статич. экспедици, въ „Записки Им. Ак. Наукъ“, т. XXXVII (1880) стр. 37, 41, 52 и др.

³⁾ Ср. дългия екскурзъ у Д-ръ М. Арнаудовъ, Фолклоръ отъ Еленско, въ „Сборникъ за нар. ум. и народопись“, кн. XXVII (1913), стр. 100—104.

това, което липсува на показалеца му, съкашъ да се попълва съ извънредния цѣненъ библиографски прѣгледъ, що го прѣдшествува⁴⁾.

До 1860 г. въ фолклорнитѣ сборки българскитѣ народни пѣсни сж класифицирани само въ Безсоновия и Верковичовия сборникъ, а въ другитѣ сборки се прѣдаватъ подъ общо заглавие „български народни пѣсни“. Безсоновъ разпрѣдѣля пѣснитѣ по съдържание при повечето неподходни заглавия на мотивитѣ въ слѣднитѣ отдѣли: женски пѣсни, митически и баснословни, коледни, службени, сватбени, овчарски, пѣтници, хороводни, любовни, юнашки и войнски, а Верковичъ — по врѣме на изпълнението имъ безъ заглавие на великденски, георгиевски, константиновски, петровски, жетварски (аргатски), сватбени, лазарски и хороводни — всички женски пѣсни. Слѣдъ 60-тѣ години пѣснитѣ се разпрѣдѣлятъ въ фолклорнитѣ сборки, списанията и вѣстниците ту по съдържание на мотивитѣ, ту по врѣме на изпълнението имъ, ту никакъ не се разпрѣдѣлятъ⁵⁾. Дори и класификацията приета и слѣдвана цѣли 20 години въ „Сборникъ за народни умотворения, наука и книжнина“, I—XVIII кн., не можа да се наложи на отдѣлнитѣ сборки и въ списанията, макаръ и нѣкои да я възприеха, напр. К. А. Шапкаревъ, Ст. Н. Шишковъ, па и тя се видоизмѣни, слѣдъ като „Сборникътъ“ мина въ Българското книжовно дружество, сега Българска академия на наукитѣ.

Не ще и дума, че съ такава пѣстра и неустановена класификация на народнитѣ пѣсни изслѣдвачитѣ твърдѣ

⁴⁾ Bibliografický přehled českých národních písní, v Praze, 1895, стр. 326, 40.

⁵⁾ Нѣкон отъ тия разпрѣдѣления сж посочени отъ у Д-ръ М. Арнауловъ, ор. cit. 96 стр., бѣлжката.

много се затрудняватъ. Не веднажъ се е случвало всѣкому, който се занимава съ фолклора, да прѣлиствува вече доста много неогледни фолклорни сбирки, вѣстници, списания, календарчета и всевъзможни книжлета дори по корицитѣ имъ, за да търси материали по нѣкои въпроси. Като се прибави къмъ това, че повечето издания съ фолклорни материали до освобождението на България, а нѣкои и слѣдъ освобождението, сж станали библиографска рѣдкостъ, всѣки може да си прѣдстави, на какви спънки се натѣква изслѣдователътъ на българския фолклоръ. Всичко това ни застави прѣди 15 години съ брата ми Христо прѣзъ лѣтната ваканция въ Солунъ да обмислимъ и съставимъ планъ за показалець на печатанитѣ български народни пѣсни. Като излизахме главно отъ интереса на фолклориститѣ, възприехме, нашиятъ показалець да се основава върху съдържанието на пѣснитѣ. Още тогава си разпрѣдѣлихме работата и почнахме да работимъ съ надежда единъ день да излѣземъ прѣдъ свѣта съ това трудно, но благодарно дѣло. Но братъ ми си рано замина . . . , та почнатата ни работа остана менъ да продължа и свърша. И отъ тогава до днесъ продължавахъ да събирамъ материалъ за тоя показалець.

Прѣзъ 1910 г. прѣзъ втория подготовителенъ славянски съборъ въ София подигнахъ въпросъ за показалець по фолклора, като имахъ прѣдвидъ главно пѣснитѣ, и резюмирахъ мислитѣ си въ слѣднитѣ петъ точки:

1-о. Установяване кратко и обемливо заглавие на всѣки видъ мотивъ отъ народното творчество.

2-о. Кжсо излагане съдържанието на всѣки мотивъ, съ отбѣлѣзване най-главнитѣ моменти и особености. Споредъ мене, това ще бжде една отъ добритѣ страни на показалеца, като се вземе подъ внимание, че фолклориститѣ нѣматъ врѣме да прочитатъ цѣлия ори-

гиналъ на даденъ мотивъ, — за тѣхъ важи повече съдържанието, отхолкото езиковитѣ особености. Това ще улесни фолклориститѣ най-много тогава, когато искатъ да се запознаятъ съ вариациитѣ на извѣстенъ мотивъ.

3-о. Посочване варианти, спадащи къмъ сщия мотивъ. Въ единъ подробенъ показалець могатъ се посочи всичкитѣ отклонения на даденъ мотивъ. Тукъ можемъ изложи първенъ съдържанието на найдългия вариантъ, послѣ навеждаме къмъ него другитѣ по-кратки варианти съ отликитѣ имъ, ако има такива. Това ще бѣде подготовителна работа, много важна за фолклориста: въ нея ясно ще личатъ особеноститѣ на варианти по надлеженъ мотивъ. Разбира се, при всѣки вариантъ ще се отбѣлѣжи мѣстото, отдѣто е слушанъ.

4-о. Литературна обработка на мотива. Да се посочватъ литературнитѣ обработки на мотива е желателно, дори наложително, но то е твърдѣ мжчна работа. Това не ще рече обаче, че тя трѣбва да се остави безъ надлежно внимание.

5-о. Навеждане паралели изъ чуждия фолклоръ. Тукъ стоимъ прѣдъ най-мжчния, ала най-важния въпросъ, защото изисква особена грижливостъ и внимателно изучване⁶⁾.

И сега, като прѣдприемамъ да изваждамъ „Показалець“ на българскитѣ народни пѣсни, въ който е вложилъ доста трудъ и покойниятъ ми братъ Христо, прѣдъ менъ се изпрѣчва въпросъ, какъ да класифицирамъ пѣснитѣ? Въ основата на „Показалеца“ легна прѣди 15 години, откакъ почнахме да проучаваме пѣснитѣ, материалното разпрѣдѣление, сир. пѣснитѣ да се класифициратъ по съдържание, — принципъ, възприетъ отъ

⁶⁾ Втори подготовителенъ славянски съборъ въ София, 1910, стр. 174.

V. Tille за чешкитѣ приказки⁷⁾, а по него и Д-ръ М. Арнаудовъ за по-голѣмата часть отъ нашитѣ приказки⁸⁾, защото „за една рационална класификация на народната словесность всѣкога сж мѣродавни съдържанието на материала, сродството на мотивитѣ и близостъта на версиитѣ“, казва братъ ми Христо⁹⁾. Та и менъ се наложи да възприема тоя принципъ като наученъ и удобенъ за лесно използване въ „Показалеца“ на пѣснитѣ, сир. да застѣпя напълно у казанитѣ по-горцѣ първи три точки отъ плана си, който изнесохъ прѣди петъ години, съ прибавка броя на стиховетѣ на всѣка пѣсенъ и като каква е отбѣлѣзана отъ записвача или събирателя въ сбирката, ако е отбѣлѣзана, макаръ и често неправилно. Послѣднитѣ двѣ точки отъ казания планъ за сега изоставямъ. Сжщо въ тая часть на „Показалеца“ не отбѣлѣзвамъ размѣритѣ на стиховетѣ, защото много отъ тѣхъ не сж прѣдадени фонетически, непоставени ударения, непосочени отъ кои мѣста сж и пр., а въ другитѣ двѣ части ще застѣпя и това, дѣто има възможность.

Въ „Показалеца“ подъ съдържанието на всѣки мотивъ, което взимамъ отъ първия посоченъ вариантъ, наведемъ и другитѣ варианти, които има мотивътъ, като отбѣлѣзвамъ въ скоби отликитѣ имъ, щомъ се окаже, че има такива. Ако на единъ мотивъ вариантитѣ се рѣзко различаватъ, тогава отъ такива образувамъ групи съ общо заглавие и ги отбѣлѣзвамъ съ I, II, III и т. н. Между нѣколко варианти на единъ и сжщъ мотивъ из-

7) *České pohádky* въ „*Národopisný Sborník Československý*“, v Praze, 1897, sv. I, стр. 14—48.

8) Българскитѣ народни приказки, въ „Сборникъ за нар. ум. и пр.“, кн. XXI (1905), отд. отп., Сф., стр. 110 (за жаль, г. Арнаудовъ и до сега не привършилъ тая полезна за науката работа).

9) Класификация и стилистични обяснения на българскитѣ народни гатанки, въ „Сборникъ за нар. ум. и народописъ“, кн. XXX (1914), стр. 55.

лагамъ съдържанието на най-пълния, както споменахъ въ плана, но това не ще рече, да се зима онзи вариантъ, който има най-много стихове, защото, знае се, че често въ единъ дѣлъгъ по стихове вариантъ има по-ограничено съдържание, отколкото въ другъ съ по-малко стихове. Такива примѣри се срѣщатъ често.

Опититѣ на Д. Матовъ¹⁰⁾, Д-ръ Хр. П. Стоиловъ¹¹⁾, Н. Чехларовъ¹²⁾ Д-ръ М. Арнаудовъ¹³⁾ за разпрѣдѣлението на пѣснитѣ по мотиви на съдържанието имъ напълно сж задоволителни за науката. Ето защо, въ своя „Показалець“ прокарвамъ тоя принципъ, както казахъ¹⁴⁾. Сега пъкъ изпжква другъ въпросъ, какъ да се разпрѣдѣлятъ пѣснитѣ на отдѣли за по-лесно научно използване? Нѣма съмнѣние, че най-добра е оная класификация, която нѣма много отдѣли, подотдѣли и пр., но, понеже българскитѣ народни пѣсни иматъ разнообразно съдържание, наложиха ми се повече дѣлитбени групи, отколкото прѣдвиждахъ първоначално. Раздѣлямъ ги въ слѣднитѣ четири дѣла:

Дѣлъ I. Митически пѣсни и легенди.

Дѣлъ II. Обредни и обичайни пѣсни съ подотдѣли:

1. коледни, 2. припѣвки, 3. лазарски, 4. пеперударски, 5. сватбени, 6. тжжачки, и 7. наздравии (благословии).

¹⁰⁾ Двѣ нови сбирки по западно-българския фолклоръ (отд. отпечатъкъ отъ СбМ XIII), Соф., 1896 г., 47—50 стр.

¹¹⁾ Дѣйността на Венелина по българския фолклоръ (отд. отп. отъ ПСп. LXVI), София, стр. 19—35.

¹²⁾ Пѣсни, народни обичаи, гатанки и пословици, събирани прѣди освобождението, въ „Сборникъ за нар. ум. и пр.“ кн. XXVI (1912), стр. 1—XX.

¹³⁾ Фолклоръ отъ Еленско, въ „Сборникъ за нар. ум. и народопись“, кн. XXVII (1913) стр. 121—338.

¹⁴⁾ Показалецьтъ отъ Ефремъ Карановъ на Бр. Миладиновия Сборникъ (въ „Сборникъ за нар. ум.“ и пр., I кн., стр. 157—175) щѣше да има по-голѣма научна цѣна, ако имаше други заглавия на пѣснитѣ.

Дѣлъ III. Битовни пѣсни съ слѣднитѣ подотдѣли и групи: 1. Отношения между родителитѣ и дѣцата имъ: а) майка и дъщеря, б) майка и синь, в) баща и синь, г) баща и дъщеря, д) братъ и сестра, е) братъ и братъ; 2. любовни: а) залюбване и любовни закачки, б) прѣчки за либене, в) годеникъ и годеница, г) либевни подаръци, д) любовъ по смѣтка, е) отблѣсната любовъ, ж) разлюбване, з) любовъ съ друговѣрецъ, и) пристанка, к) грабеница; 3. Женитба: а) сватбарски случки, б) щастливъ съпружески животъ, в) нещастенъ съпружески животъ, г) отвличане и робство; 4. трудови пѣсни: а) орачки, б) жетварски, в) овчарски, г) просяшки, д) шивачки, е) майсторски, ж) воденичарски, з) ковачки, и) перачни, к) тъкачни, л) пѣтнишки, м) тѣкашни, н) разни; 5. Хумористични и сатирични пѣсни.

Дѣлъ IV. Юнашки и политически пѣсни съ подотдѣли: 1. Крали-Марковъ кржгъ, 2. други юнаци и 3. хайдушки и политически пѣсни.

Въ тия четири дѣла съ тѣхнитѣ подотдѣли и групи подвеждамъ въ „Показалеца“ всичкитѣ печатани български народни пѣсни прѣзъ XIX вѣкъ, а именно отъ 1815 до 1900 год., раздѣленъ на три части: I часть обема печатанитѣ пѣсни отъ 1815—1860 год., II часть — отъ 1861—1878 г. и III часть — отъ 1879—1900 г.

Подъ народна пѣсенъ се разбиратъ ония поетически творения въ стиховна форма, които народниятъ пѣвецъ създава подъ натискъ на чувствата си отъ впечатленията, прѣдизвикани отъ схващанията му на видими и невидими прояви въ природата, както и отъ гледището на домашния и социалния му животъ. Тѣзи духовни творения, наречени народни пѣсни, взимамъ въ „Показалеца“ си. Прѣди да дамъ общъ прѣгледъ на четиритѣ дѣла съ тѣхнитѣ подраздѣления, а именно кои мотиви отнасямъ къмъ всѣки

дѣлъ, нека спомена, че въ много народни пѣсни често се кръстосватъ много елементи, и мжно е да се рѣши, кой отъ тѣхъ заема централно мѣсто или прѣвѣсь, та да се отнесе въ единъ или другъ дѣлъ. Сжщото нѣщо отбѣлѣзва и D-r Karol Štrekel¹⁵⁾ за словенскитѣ народни пѣсни. Въ такива случаи взимамъ подъ внимание не състава на елементитѣ, а основната идея на мотива. А това не ще рече да се прѣнебрегватъ елементитѣ; напротивъ, тѣхната съвокупность подсѣща, наждѣ клони прѣвѣсьтъ. Тукъ могатъ да се появатъ разни схващания, та споредъ тѣхъ извѣстенъ мотивъ да се изнася ту въ единъ, ту въ другъ дѣлъ. Общиятъ погледъ по-долу върху моя делитбень планъ на „Показалеца“ обяснява, кои мотиви въ кой дѣлъ отнасямъ, безъ, разбира се, да твърдя, че всички мотиви сж правилно поставени въ съотвѣтнитѣ отдѣли, и че планътъ ми е напълно задоволителенъ за науката. Съ благодарение ще приема поправки на дѣлитбения си планъ и използвавамъ за останалитѣ двѣ части, щомъ сж въ интереса на науката.

1. *Митически пѣсни и легенди.* Подъ митически пѣсни се разбиратъ мотивитѣ, въ които се явяватъ демонологически сжщества, чудеса и вѣрвания. Споредъ това, тукъ отнасямъ пѣсеннитѣ мотиви, въ които се разправя за лами, змейове, змеици, змии, самовили, чума, прѣобръщание на човѣкъ въ животни и растения и обратно, слънчева женитба, мѣсець, магии, силата на клетвата, враждане сѣнка, кървосмѣшение и пр. Като близки на тѣхъ, тукъ отнасямъ и легендитѣ, въ които участвува Богъ, ангели и светии за тържеството на нѣкоя християнска идея. Въ края на тоя дѣлъ навеждамъ и мотивитѣ за прѣпирня на рѣки и растения.

¹⁵⁾ Slovenske narodne pesmi, v Ljubljani, 1895—1898, svezek I, Str. XII.

2. *Обредни и обичайни пѣсни.* Въ тоя дѣлъ съ подраздѣленията му отнасямъ ония пѣсни, които изобразяватъ обредността на извѣстенъ обичай. Напр., отъ сватбенитѣ пѣсни навеждамъ само ония пѣсни, които съпровождатъ церемонитѣ въ момината и момковата кѣща въ врѣме на сватба.

3. *Битовни пѣсни.* Подъ битовни пѣсни се разбиратъ всички мотиви, въ които човѣкъ е изобразенъ като членъ на сѣмейство, като работникъ, що се труди за своя домъ, като лице, което се радва на своя честитъ животъ, или тѣжи, когато има злополучие. Понеже тоя дѣлъ отъ българското народно творчество е най-богатъ, раздѣлямъ го на петъ подотдѣла: 1. Отношения между родителитѣ и дѣцата имъ, 2. любовни пѣсни, 3. женитба, 4. трудови пѣсни и 5. хумористични и сатирични пѣсни, а всѣки подотдѣлъ на групи. Въ първия подотдѣлъ има нѣкои мотиви, които би могли да се отнесатъ къмъ втория—любовнитѣ, но ги оставихъ въ него, като такива, които се намиратъ въ по-голѣма връзка съ отношенията между родителитѣ и дѣцата имъ, отколкото съ любовта. Освѣнъ това, въ тия два подотдѣла гледалъ съмъ да отнасямъ кръстосванитѣ мотиви така: ония отъ тѣхъ съ злополученъ край—въ първия, а съ незлополученъ—въ втория. Подотдѣлтъ женитба обема мотиви, които рисуватъ положението на булката въ момковата кѣща, като се почне отъ сватбата ѝ. Къмъ тоя подотдѣлъ отнасямъ и мотивитѣ, въ които се разправя, че булката се отвлича въ робство отъ друговѣрци. Тая група би могла да се отнесе къмъ любовнитѣ, но понеже това става съ булки, оставихъ я тукъ. Къмъ подотдѣла трудови пѣсни отнасямъ ония мотиви, които сътрудничатъ на работата, напр. при оране, жътва, шиене и пр., макаръ, че фолклорнитѣ ни сбирки много малко такива

мотиви изнасятъ. А въ подотдѣла хумористични и сатирични пѣсни отнасямъ ония мотиви, въ които има народенъ хуморъ и сатира.

4. *Юнашки и политически пѣсни.* Въ тоя отдѣлъ съ подотдѣлитѣ: 1. Крали-Марковъ кржгъ, 2. други юнаци и 3. хайдушки и политически пѣсни; отнасямъ къмъ първия подотдѣлъ всички юнашки пѣсни, въ които взима участие като главенъ герой Крали-Марко, а къмъ втория — други юнашки пѣсни, въ които юнацитѣ сж вѣнъ отъ Крали-Марковия кржгъ. Както въ първия, така и въ втория подотдѣлъ има нѣкои мотиви, които би могли да се отнесятъ къмъ митическитѣ пѣсни, но, понеже случкитѣ се движатъ съ Крали-Марко или други юнаци, оставихъ ги тукъ. Къмъ третия подотдѣлъ отнасямъ хайдушкитѣ пѣсни, които идатъ отъ турското робство за поругана народна честь, грабителства или съ по-нови сюжети, като обиране царска хазна, плѣнство и пр., очувани реминисценции за истински случки. Въ втората часть на хайдушкитѣ пѣсни отнасямъ близкитѣ до тѣхъ пѣсни за еничари, кърждалии, даалии и др., както и ония съ политически характеръ отъ по-старо и по-ново врѣме. И въ тоя подотдѣлъ се срѣщатъ нѣкои мотиви, които би могли да се отнасятъ къмъ битовнитѣ, особено въ подотдѣла имъ женитба. Оставени сж тукъ, като е даденъ прѣвесеъ на юнашкия имъ характеръ.

Съ тоя „Показалець“, покрай главната цѣль да дамъ сводъ на печатанитѣ пѣсенни мотиви, групирани по тѣхното типично съдържание, наведено по-длъжко въ тая часть, защото повечето отъ фолклорнитѣ сборки до 1860 г. сж библиографска рѣдкостъ, и отклонения на разнитѣ варианти за улеснение на сравнителнитѣ студии по българския фолклоръ, гоня и други цѣли, и именно: отъ кои български мѣста сж печатани народни пѣсни, до

колко сж разпространени нѣкои мотиви и какви лични и географски имена въ тѣхъ. Освѣнъ това съ тоя „Показалецъ“ ще се даде възможность на нашитѣ събирачи на народни пѣсни да обръщатъ внимание въ бждеще, отъ които мѣста да записватъ такива материали, защото българската етнографска областъ трѣбва да бжде проучена навсѣкждѣ.

Библиография на сбиркитѣ съ български народни пѣсни отъ 1815—1860 г.

Вук Стеф. Караџић. Народна српска пѣснарница, издавана Вукомъ Стефановићемъ, част втора, у Виенни, у печатњи Іоанна Шнирера (посветена Господину Ярнею Копытару Крайнцу), 1815, подъ № 101, 1 пѣсень отъ Разложко съ 23 стиха.

— Додатак к Санктпетербургскимъ сравнительнымъ рѣчницима свију језика и нарѣчија, с особитимъ огледима Бугарскогъ језика, написао Вук Стевановић, Санктпетербурскога вољногъ љубитеља Руске словесности, и Краковскога учен. друштва членъ корреспондентъ, у Бечу 1822, 33 и 37—47 стр. 27 пѣсни отъ Разложко съ 335 стиха. (Всичкитѣ пѣсни сж прѣпечатани у П. Безсоновъ, Болгарскія народни пѣсни, 1855 г., I и II т. подъ № № LIII, LIV, LXV, LXVI, LXVII, LXVIII, LXIX, LXX, LXXI, LXXXIII, XCIV, XCIX, CXX, CXXI, CXXII, CXXIII, CXXIV, CXXV, CXXVI, CXXVII, CXXVIII, CXXIX, CXXX, CXXXI, CXXXII, CXXXIII и CXXXIV).

Михаилъ Кифаловъ Тетевенець. Заради возрожденіе новои болгарскои словесности или нашки. Сочиненіе, или книжица Русскаго Исторіописателя Венелина, Москва, 1838. Превель Губернскій Секретарь М. Кифаловъ Тетевенець. Съ притураніе нѣколко пѣсеней и исторіи заради полуславяне, или рѣмѣне (Молдо-Власы) и нѣкоихъ достопамятствъ и мудрыхъ изрече-

ній. (на: *Ἱστορία περί τῶν ἑθν.-Σλαβόνικων ἑρῶν Ρουμολίκων (Μολδο-Βλάχων)*). Букурещъ, напечатана у Юсифа Копайнига, со съ буквы Питаръ К. Пенковича, 1842, стр. 107—112, 5 пѣсни съ 126 стиха на източно нарѣчіе.

Ив. А. Богоровъ. Български народни пѣсни и пословици. Сѣбра И. Богоровъ. Книжка пѣрва. Пеша, въ Баймеювѣтѣ типографія, 1842, 16^о, 63 стр., 12 пѣсни съ 1253 стиха на източно нарѣчіе. (Всичкитѣ пѣсни сѣ прѣпечатани у П. Безсоновъ, Болгарскія народни пѣсни, 1855, I и II т. подъ № № I, II, XII, XIII, XIX, XXIII, XXV, XXXI, XLI, XLII, XLIV и XLV).

— Пѣрвичка българска словница. Написа И. Андреевъ. Извѣждане второ. Стамболъ, въ тискариницѣтѣ на Талдеж Дивичіанъ, 1848, Г—Д стр. бѣлѣжката, 1 пѣсень съ 15 стиха на източно нарѣчіе.

Български букварь на иждивеніе московскаго купца, Ангели Николаевича Хаджогло, из града Русчук. Да ся расдаде в дар учащимся юношам. Москва, въ университетскѣ-тѣ печатнѣж, 1844, стр. 97—109 подъ № № 1—8, 8 пѣсни съ 149 стиха на източно нарѣчіе.

Москвитянинъ, 1845 г., ч. IV, № 12. П. Э. Здра-
вевскій записаль отъ южнорускитѣ българии-колонисти 6 народни пѣсни съ 195 стиха, източно нарѣчіе. (Пѣснитѣ сѣ прѣпечатани у П. Безсоновъ, Болгарскія народни пѣсни, 1855, II т. подъ № № LVII, LVIII, LXXIII, LXXXVI, LXXXVII и LXXXVIII).

К. Огняновичъ. Забавникъ за лѣто 1846 отъ К. Огняновича. Приумноженъ на конецъ съ Анекдоты, Пѣсни и Загадки. Изданіе второ. Печатанъ въ Паризѣ въ типографіи Братіевъ Ф. Дидотъ, 1846, стр. 206 и 211, 2 пѣсни съ 26 стиха, източно нарѣчіе.

Kolo. Članki za literaturu, umětnost i narodni život. Urednik: *Stanko Vraz* (Troškom nar. Matice Ilirske). U Zagrebu, tiskem K. P. Narodne tiskarnice Dra Ljudevita Gaja, 1847, knjiga IV въ ст. „Narodne pėsme bugarske“, стр. 44—56, подъ № № 1—15, 10 пѣсни: 4 отъ с. Галичникъ, Дебърско (№ № 12, 13, 14 и 15; стр. 54—56); 2 отъ Мелникъ (№ № 10 и 11; стр. 52—53); 3 отъ Калоферъ (№ № 3, 4 и 5; стр. 46—47); 1 отъ Новосело, Солунско (№ 6; стр. 48—50). Пѣснитѣ подъ № № 1, 2, стр. 44—45 сж прѣпечатани отъ Ив. А. Богоровия Сборникъ, Български народни пѣсни, 1842, а № № 7, 8 и 9, стр. 50—52 отъ Вуковия Додатак, 1822. Въ knjiga V „Bugarske narodne pėsme“ подъ № № 16—20 (продължение отъ IV кп.) и подъ № № 1—13, стр. 24—27 и 33—54 — 16 пѣсни: 12 отъ с. Галичникъ, Дебърско (№ № 16, 17, 18 и 20, стр. 24—25; № № 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 и 13, стр. 47—54); 1 отъ с. Себища и Кленье, Дебърско (№ 2, стр. 25); 1 отъ с. Лѣсковецъ, зайчарско (№ 1, стр. 27—28), 1 отъ Струга (№ 19, стр. 26) и 1 отъ Калоферъ (№ 3, стр. 29—30). Пѣснята подъ № 4, стр. 30—33 е прѣпечатана отъ Богоровия сборникъ. Всичкитѣ 26 пѣсни иматъ 868 стиха.

В. И. Григоровичъ, Казанскія Губернскія Вѣдомости, № 15, апрѣля 12 дня. 1848, подъ № I—VI, стр. 129—131, 6 пѣсни отъ Струга, Дебъръ, Корча, Сѣръ, Мелникъ и Балкана съ 69 стиха.

Цариградски вѣстникъ. Цареградскій (Цареградски) вѣстникъ. Изважда И. Андреевъ (отъ бр. 65, 1852 г. редакторъ Александръ Екзархъ). Цариградъ, въ тискарницѣж на Таддея Дивичіанъ (отъ 1854 г. въ печатн. „Цареградскаго вѣстника“), 1848—1860, броеве 61 (1849), 37, 65 (1851 г.), 84, 95 (1852), 103, 107, 109, 113, 116 (1853), 155 (1854), 398, 403, 414, 426, 431, 444,

458, 461, 464*) (1859—1860 г.) — всичко 28 пѣсни, вънъ отъ подложнитѣ, съ 1633 стиха на източно и западно нарѣчие.

Хаджи Найдень Иоановичъ. Нови бжлгарски пѣсни съ царски 'и други нѡви пѣсни или похвалы и сждби баща съ сына. Издаде ся съ трудомъ хаџи Найдена Иоановича татарь-пазарѣчанина. Издаѣе пжрво. Бѣлградъ, въ книгопечатни Княжества Сербїи, 1851, стр. 53—58 подъ № № 1—4, 4 пѣсни съ 144 стиха, източно нарѣчие.

П. Р. Славейковъ. Болгарскїя пѣсни. Сборникъ Петра Рачовъ Славейкова. Особые оттиски изъ Прибавленїй къ Извѣстіямъ Второго Отдѣленїя Императорской Академіи Наукъ, Спб., въ типографїи Императорской Академіи Наукъ, 1855, подъ № № 1—9. стр. 1—35, 9 пѣсни съ 972 стиха, източно нарѣчие = Памятники и образцы народнаго языка и словесности рускихъ и западныхъ славянъ. I—IV. Издаѣе Второго Отдѣленїя Императорской Академіи Наукъ, Спб. 1852—1866 г., стр. 298—304 и 327—336.

Найдень Геровъ. Болгарскїя пѣсни изъ сборника Н. Герова въ „Памятники . . . I—IV“. Издаѣе Второго Отдѣленїя Имп. Ак. Наукъ, Спб. 1852—1856, стр. 397—400 и 417—426, подъ № № 1—4, 5 пѣсни съ 419 стиха, източно нарѣчие.

*) Не намѣрихъ въ Софїйската народна библиотека слѣднитѣ броеве отъ 1848 г., 1849—1850 год.: 1—3, 5—6, 8—10, 12, 15—17, 19, 21; 24—31, 33, 37, 40—41; 52 — продължава се до 88 брой на 1850 год., отъ година А (1850) 43; отъ 1852 год.: 87—88, 94; отъ 1853 год.: 102, 110, 133; отъ 1854 год.: 1858, 163, 165, 167, 169, 172—173, 178, 182—183, 187—188, 194—195, 202, 207, 211, 215, 219—222. 225—226; 231, 233, 236—237, 244—247; отъ 1856 г.: 300, 330, 334—335, 338, отъ 1858—1860 год.: 380, 392, 396, 400. 463, 465, 467, 469—76, 480, 482—482. Вѣроятно е, че въ тѣхъ има нѣкои народни пѣсни, но, за жаль, нѣма да влѣзатъ за сега въ „Показалеца“.

П. Безсоновъ. Болгарскія пѣсни изъ сборниковъ Ю. Ив. Венелина, Н. Д. Катранова и другихъ болгаръ, Москва, 1855, I и II т., печатанъ въ *Временникъ* Императорскаго Московскаго Общества исторіи и древностей російскихъ. Книга двадцать перва и двадцать вторая, въ университетской типографіи. Въ двата тома 152 пѣсни, отъ които прѣпечатани сж отъ Вуковія Додатак 27, отъ Богоровія Сборникъ 12, отъ „Москвитянинъ“ 6, отъ „Цареградски вѣстникъ“ бр. 106 (1853 г.) 1, отъ „Български букваръ“, 1844 г. подъ № LXIII и 12 художествени отъ разни автори подъ № № CXL—CLI. За пръвъ пжть печати 71 пѣсня отъ сборника на Ю. Ив. Венелинъ, изпратени му отъ 1) *Неофитъ Рилски* 20 подъ № № XXVI, LVII, LXXVII, LXXVIII, LXXIX, LXXX, LXXXI, XCII, XCVI, C, CI, CII, CIII (западно нарѣчие), CXV (Жеравна), CXVIII, CXXXII, CXXXIII, CXXXVIII, CXXXIX и CLVII (западно нарѣчие); 2) *Ат. Ст. Кипиловски* 9 подъ № № III, LXIII, LXIV (видинско нарѣчие), LXXIV, LXXV, LXXVI, LXXXIX, XCI и XCV (източно нарѣчие); 3) *Георгия Т. Пышаковъ* 6 подъ № № XXXII, LXXXIII, LXXXIV, XCVII, XCVIII и XCIX (записани въ Видинско); 4) записани отъ Ю. Ив. Венелина въ Одеса 30 подъ № № VII, VIII, IX, X, XI, XVI, XXI, XLIII, LI, LII, LV, LVI, LVII, LX, VCS, XCS, XCIV, CV, CVI, CVII, CVIII, CIX, CX, CXI, CXII, CXIII, CXIV, CXVI, CXVII и CXXXV, въ Варна 4 подъ № № XIV, LIX, LXI и LXII и 1 неотбѣлѣзана дѣ записана подъ № L,— всичко Венелиновата сбирка 1863 стиха. Отъ сборника на Н. Д. Катрановъ 8 пѣсни съ 444 стиха, източно нарѣчие подъ № № VI, XXIV, XXVIII, XXXIII, XXXIV, XLVI, XLIX и LXXXV и отъ сборника на Н. Д. Катрановъ и А. Ѳ. Вельтманъ 13 пѣсни съ 662 стиха, източно нарѣчие, подъ № № V, XV, XVII, XX, XXII, XXV, XXVII, XXIX, XXX, XXXV, XXXVI, XXXVII, XXXVIII,

XXXIX и XL. Или всичко пръвъ пжть печатани у Безсонова 93 пѣсни съ 2959 стиха.

Българска гжсла. Българска гжсла. Издава сѧ съ иждевеніѧ на С. Зафирова и Ц. Желова. Цареградъ у книгопечатницѧ-тѧ на Ц. вѣстникъ, 1857, стр. 51—59, 8 пѣсни съ 192 стиха, източно нарѣчие. На стр. 49—51 двѣтѣ народни пѣсни сѧ прѣпечатани отъ Х. Найдень Іоановичата сбирчица отъ стр. 54—58, а на стр. 59—62 прѣпечатана отъ „Български букварь“ 1844г., стр. 102—106.

Г. С. Раковски. Горскій пжтникъ повѣствовителнь спѣвъ отъ Г. С. Раковскаго. Списанъ въ лѣто 1854, печатанъ же въ лѣто 1857. У Новый Садъ, въ книгопечатнѧ др. Дан. Медаковича, 1857, стр. 252—254, 1 пѣсень съ 78 стиха, източно нарѣчие.

Показалець или ржководство, какъ да сѧ изисквжтъ и издирижтъ най-стари чърти нашего бытиѧ, изыка, народопоколѣниѧ, стараго ни правлениѧ, славнаго ни прошествиѧ и проч. отъ Г. С. Раковскаго. Часть първа. Одесса, въ типографіи П. Францова, 1859, стр. XVI, 5—10, 13—20, 50, 90—93, 95—96, 109, 113, 122, 127—129, 139—141 и 143—144. — всичко 39 пѣсни съ 681 стиха, източно нарѣчие. (Пѣсеньта на стр. 13 е прѣпечатана на 109 стр., на 13 стр. — на 122, на 14 стр. — на 95—96 стр., на 14—15 стр. на стр. 96 и на 18—19 на стр. 90).

Нѣколко рѣчи о Асѣню първому, великому царю българскому и сыну му Асѣню второму. Отъ Г. С. Раковскаго. У Бѣлградъ, печатано въ Кн. Сърб. книгопечатницѧ, 1860, стр. 75—123, 2 пѣсни съ 37 стиха, източно нарѣчие. (Пѣснитѣ на стр. 68—71 и 119—122 сѧ подложени).

Дунавскій лебедъ. Le cygne du Danube. Гражданскы, любословны и забавны вѣстникъ.

Редакторъ Г. С. Раковскій. Издава учредничество Дунавскаго лебеда. Издаващъ сѣ единъ пѣтъ въ седмицъ. Бѣлградъ, Кн. Сърб. книгопечатниж, 1860, год. I, бр.

Хр. Даскаловъ. Възрожденіе болгаръ или реакція въ Европейской Турціи. 1858, стр. 58—61, 1 пѣсенъ съ 110 стиха, източно нарѣчие.

М. Л.(азаровъ) Софіянецъ. Разна любовна пѣснопѣвка. Събралъ Г. М. Л. Софіянецъ, а издалъ Пенчо Радовъ карлов. книгопродавецъ. Бѣлградъ, въ княжеско-сърбскатъ книгопечатниж, 1858, стр. 86—89, 2 пѣсни съ 90 стиха, централно нарѣчие (5 пѣсни сѣ прѣпечатани на стр. 84—85 и 86—87 отъ „Български букваръ“ 1844 г., Х. Найдень Иоановичовата сбирчица и отъ П. Безсоновия сборникъ).

Български книжици. Българскы (българскы) книжици. Повременно списание на Българскъ-тж книжнинж. Урежда сѣ отъ Димитріа Мутьева. 2 книжки мѣсечно. Цариградъ—Галата, у книгопечатницата на Д. Цонкова и Б. Миркова. 1858—1860. Печатанитѣ пѣсни сѣ отъ сбиркитѣ на:

1) *Архимандритъ Партени* въ I год. (1858): кн. 1, стр. 40—42; кн. 5, стр. 162; кн. 7, стр. 225, всичко 7 пѣсни съ 182 стиха.

2) *Ив. х. В. Драгоевъ Ямболчанинъ*, въ I г. (1858): кн. 21, стр. 242—243; кн. 22, стр. 288—289; II г. (1859): кн. 2, стр. 69—72; кн. 3, стр. 105—110; кн. 4, стр. 135—140; кн. 5, стр. 176; кн. 6, стр. 211—214; кн. 7, стр. 215—216; кн. 12, стр. 387—390; кн. 13, стр. 423—424; кн. 15, стр. 493, ——— всичко 17 пѣсни съ 1146 стиха.

3) *Т. Н. Шишковъ* въ I год. (1858): кн. 10, стр. 78; кн. 11, стр. 121—123; кн. 14, стр. 255—259; кн. 18, стр. 98,—всичко 9 пѣсни съ 302 стиха.

4) *Георги Теохаровъ* въ I год. (1858): кн. 6, стр.

191—192; кн. 7, стр. 220—224; кн. 8, стр. 253—258; кн. 9, стр. 31—34,— всичко 8 пѣсни съ 624 стиха.

5) *Р. Н. Блъсковъ* въ I год. (1858): кн. 23, стр. 215—216; въ III год. (1860): кн. 2, стр. 78—80,— всичко 5 пѣсни съ 199 стиха.

6) *Иванъ Стефчовъ* въ I год (1858): кн. 10, стр. 78; кн. 18, стр. 97; кн. 20, стр. 200; кн. 21, стр. 241—242; въ III год. (1860): кн. 1, стр. 41—43,— всичко 6 пѣсни съ 226 стиха.

7) *Стоянъ Попъ Андреевъ Робовски* въ I год. (1858): кн. 19, стр. 146—150; кн. 22, стр. 290; въ III год. (1860): кн. 4, стр. 169—170,— всичко 6 пѣсни съ 223 стиха.

8) *Василія Димитриеви Жерувненца* въ I год. (1858): кн. 16, стр. 253—255; кн. 18, стр. 95—96,— всичко 3 пѣсни съ 158 стиха.

9) *Д-ръ Василь Беронъ* въ I год. (1858): кн. 11, стр. 120—121, кн. 12, стр. 167,— всичко 3 пѣсни съ 142 стиха.

10) *Сава Филаретовъ* въ I год. (1858): кн. 5, стр. 159—163,— всичко 3 пѣсни съ 66 стиха.

11) *Нешо Бончевъ* въ I год. (1858): кн. 10, стр. 79,— 1 пѣсень съ 76 стиха.

12) *П. Р. Славейковъ* въ I год. (1858): кн. 22, стр. 285—287,— 1 пѣсень 110 стиха.

13) *Д. Миладиновъ* въ I год. (1858): кн. 24, стр. 246—249,— всичко 2 пѣсни съ 123 стиха.

14) *Х. Д. Паничковъ* въ II год. (1859): кн. 8, стр. 588—589,— 1 пѣсень съ 83 стиха.

15) *М. К. Шопъ* въ III год. (1860): кн. 23, стр. 295—296,— всичко 2 пѣсни съ 45 стиха.

16) *Димитрия Василиевъ* въ III год. (1860): кн. 7 стр. 275—276,—всичко 5 пѣсни съ 81 стихъ.

17) *Велика Д.* въ I год. (1858): кн. 20, стр. 197—200,— всичко 1 пѣсень съ 109 стиха.

18) *Неотбълъзани отъ чия сбирка* въ I год. (1858): 13 кн., стр. 208—210; въ II год. (1859): кн. 9, стр. 287—290; въ III год. (1860): кн. 5, стр. 199—202; кн. 9, стр. 30; кн. 12, стр. 94—95,— всичко 7 пѣсни съ 595 стиха.

Въ тритѣ годишнини сж напечатани 87 пѣсни съ 4495 стиха на източно и западно нарѣчие, повечето отбълъзани, отъ кои мѣста сж.

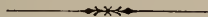
Стефанъ И. Верковичъ. Народне песме македонски бугара. Скупіо Стефанъ И. Верковићъ. Књига прва. Женска песме. У Београду, Правителственомъ Књигопечатњомъ, 1860, ст. 1—364, подъ №№ 1—335, 335 пѣсни съ 10,889 стиха. Пѣснитѣ сж: 1) отъ с. Просеникъ (Демирхисарско) 270 подъ №№ 1—271, стр. 1—268, безъ № 246 на стр. 268—269; 2) отъ с. Горно-Броди (Сѣрско) 1 подъ № 246 на стр. 261—269; 3) отъ с. Лехово—Легенско (Демирхисарско) 7 пѣсни подъ №№ 272—278, стр. 293—299; 4) отъ с. Добриница (Разложко) 4 пѣсни подъ №№ 279—282, стр. 299—305; 5) отъ Велешко 40 пѣсни подъ №№ 283—322, стр. 305—356; 6) отъ Дебъръ 12 пѣсни подъ №№ 323—334, стр. 356—363 и 7) отъ Крушово (Битолско) 1 пѣсень подъ № 335, стр. 363—364.

Никола Геровъ. Пѣснопоиче. Събрано и наредено отъ Никола Герова Б. Копривщица. Цареградъ, въ печатница-та Фадде-а Дивитчиана, 1860, стр. 5, № 41, стр. 15, № 14; стр. 28—60 подъ №№ 1—28 и стр. 62—66 подъ №№ 1—12,— всичко 42 пѣсни съ 914 стиха, източно нарѣчие. (Нѣкои отъ пѣснитѣ сж прѣпечатани отъ други сбирки, но има промѣни).

Братски трудъ. Братски трудъ. Съ иждивеніе-то на Московски-те Българе. Москва, въ типографіи Бахметева, 1860, 4 книжки. Въ I кн. 1 пѣсень на стр. 6—8, стиха 63, въ II кн. на стр. 3—6, 1 пѣсень съ 102 стиха,

източно нарѣчие и сжщата книга на стр. 6—13, 17 пѣсни съ 174 стиха отъ Струга, всичко въ двѣтъ книжки 19 пѣсни съ 339 стиха.

И тъй въ изброенитѣ сборки сж напечатани 770 пѣсни съ 27,041 стихъ. Нито въ една сборка сж отбѣлѣзани бройкитѣ на стиховетѣ.

ПОКАЗАЛЕЦЪ.

ДЪЛЪ ПЪРВИ.

МИТИЧНИ ПЪСНИ И ЛЕГЕНДИ.

1. Свети Георги убива ламя и потичатъ три рѣки.

Свети Георги обикаля сутринъ рано на Георгевдень зеленъ синоръ. На срѣща му излиза сура ламя съ три глави. Говори ѝ да се върне назадъ, иначе ще извади златенъ боздуганъ и ще ѝ отсѣче тритѣ глави, та ще потекатъ три рѣки черни кърви. Не се връща. Отсича ѝ тритѣ глави, и потекватъ три черни кървави рѣки: първа рѣка по орачи — бѣла пшеница. втора рѣка по овчари — прѣсно млѣко, трета рѣка по копачи — руйно вино.

Варианти: Български книжици 1858 г., часть II, кн. 10, стр. 78, № 1, 29 стиха, източно нарѣчие.

2. Мома изпива змия съ деветъ глави.

Мома Яна пила снощна вода и изпива люта змия съ 9 глави, 8 опашки. Разболва се на умирање. Майка ѝ я пита дали е бременна отъ турчинъ или христианинъ. Отрича да е бременна. Поржчва на майка си, като умре, да разпори сърцето ѝ и да види, що има въ него. Умира. Разпаря сърцето ѝ и намира въ него змия съ 9 глави, 8 опашки.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г. № 232, стр. 251—252, трапезарска, 29 стиха, слушана отъ Дафина отъ с. Просеникъ, Демирхисарско—Сърско.— 2. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т. № LXII, стр. 3—5, стиха 33, митична, Варна (момата се казва Мила; съ магня майка ѝ изважда 9 змийчета, които погълнала на жетва на Св. Илия).

3. Мома се раздѣля отъ змей.

Змей Марко често спохожда мома Тодора въ гората и ѝ донася китки. Пита го да ѝ каже магия за потресъ на братъ, снаха и стара Йованица. Казва ѝ: когато загърми, да помни на-

задъ да се върне и да земе отъ земята пръстъ и да ги посипе. Извършва това, но не посипва брата си, снаха си и стара Йованица, ами самаго змей Марко.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 6, стр. 8—9, великденска, 44 стиха, слушана отъ Дафина отъ с. Просеникъ, Демирхисарско—Сърско.

4. Змей люби мома.

Дружки питатъ мома Дена, зашо на нѣкои дни е бѣла и червена, а на други зелена и на главата си носи китка. Отговаря имъ: китката ѝ набралъ Стоянь. Не я вѣрватъ: такива китки нѣма ни въ гората, ни по полето, но я люби змей. Още не изrekli, китка паднала отъ облацитѣ въ Денини скутове, а подиръ нея и змей. Тогава тя имъ обяснила, защо на нѣкои дни е бѣла и червена, а на други зелена.

Варианти; 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 14, стр. 20—21, великденска, 33 стиха, слушана отъ Дафина отъ с. Просеникъ, Демирхисарско—Сърско. 2. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара 1860 г., № 236, стр. 259, 19 стиха, слушана отъ Дафина отъ с. Просеникъ (Демиръ-хисарско—Сърско), великденска (момата се казва Дина). 3. Никола Геровъ, Пѣснопоиче, 1860 г., № 2, стр. 28—29, 17 стиха, източно нарѣчие (момата се казва Яна, а момчето — Йованъ, когото любила и, когато я спождалъ, била бѣла и червена).

5. Змейове задигатъ дѣвица отъ хоро.

Мома Ганча хоро води, а до нея до два змея играятъ. Играещецъ, грабватъ я змейоветѣ и занасятъ въ пещери. Майка ѝ я всждѣ търси, но нийдѣ не намира: момини дружки не ѝ обаждатъ, че дъщеря ѝ змейове задигнали. Тогава селяни и попове заричатъ селото вече хоро да не играе, за да не слизатъ змейове дѣвици да задигатъ. Майката, бѣлейки щерчини дарове, моли Бога да я прибере. Молбата ѝ чува риба . . .

Недовършена.

Вариантъ: П. Безсоновъ, Болграския пѣсни, 1855 г., I т. № LXI, стр. 1—2, 30 стиха, мигична, Варна.

6. Кехая убива змия.

Питатъ Стана Видинска, дали е чула и разбрала, че е излѣзла голѣма змия въ Видинско поле: кога се изправи, колкото двѣ тънки тополи е дълга; когато се свие, колкото двѣ гумна

е голѣма, на день яде по три пещи хлѣбъ, три бѣчви руйно вино и три дѣвойки, и пакъ не била доволна и искала повече. Видинскиятъ паша глашатай пуца: кой се юнакъ наима да убие змията, ще му даде 9 дукаяна на сухо и 9 гемии по море. Наима се Димо Кехая: Облича 9 кошули свилени и 9 долами морови, опасва 9 пояса червени, закачва 9 пищови, обѣсва 9 саби златни и се качва на коня си. Майка му го пита, кждѣ ще отива? Обажда ѝ. Съвѣтва го да не отива: турци сж хитри и разумни, та ще го измамятъ. Отива. Отдалекъ вика на змията да излѣзе. Еднашъ махва и я ударя.

Недовършена

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 315, стр. 347—349, 63 стиха, седѣнска, Велешко.

7. Царь Константинъ прави баня на Лжгадинско поле за хаиръ.

Майка пита сина си Константина, колко години царува. Отговаря ѝ: 9 години царува и само едно благодѣяние (хаиръ) направилъ — въ Лжгадинско поле една баня съ три чешми: двѣ съ топла вода и една съ студена, — който отива тамъ, лѣкъ намира: слѣпъ отива, съ очи се връща; куцъ отива, здравъ се връща, но излѣзла е змия - стихия въ лжгадинска кория съ 9 глави, та не пропуска пиле да прѣхвъркне. Майка му го учи: да отиде въ Солунъ, да направи 9 ченгели, на сѣки ченгелъ по агне да закачи, да ги тури на коня си, да го прѣпусне изъ кория, змията ще дойде и кжсове ще я направи, а послѣ на дервентъ да седне и да обади на людето да отиватъ да се цѣрятъ.

Недовършена.

Вариантъ: Коло, 1847 г., IV кн. № 6, стр. 48—50, 42 стиха, Новосело (Солунско)

8. Самовила градъ гради отъ човѣшки глави.

Самовила градъ градила ни на небо ни на земи, токо на облаци диречи реди — отборъ юнаци, пармаци — отборъ дѣвойки, прозорци — отборъ дѣчица.

Варианти: 1. Български книжици, 1858 г., кн. V, стр. 162, № II, 12 стиха. Дебърско = Цариградски вѣстникъ, год. 10, суббата, 12 декемврия 1859 г., № 461. — 2. Ј. х. Константиновъ. *Припѣвъ още отъ язычества болгарскаго въ Македонія въ Цари-*

градски вѣстникъ, год. 9, мая 6, 1859 г., № 431, 16 стиха, западна Македония. (Основи поставя кметове съ бѣли бради, подпори — сгодени юнаци, „шинтри“ — невѣсти, покривъ — дѣвойки, гвоздеи — седещи дѣца, дупки замушвала съ повивчета дѣца). — 3. Ст. Ив. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 3 стр. 3—4, 36 стиха, слушана отъ Дафина отъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско), великденска. Ср. първата половина отъ „Юда дворове гради съ живи люде“. — 4. Г. С. Раковски, *Повѣстность и описаніе старого Котила* въ Цариградски вѣстникъ, 10 год. 1859 г., суббота, 12. дек., № 461, 12 стиха, Видинско—Котелъ. (Градътъ не се задържа; момитѣ учатъ Вида самовила да вгради златни пръстени, тогазъ ще се задържи). Недовършена.

9. Юда дворове гради отъ живи люде.

Юда дворове гради: основни поставя стари люде, керпичи — малки дѣца, диреци — млади момчета, керамиди — млади дѣвойки, двѣтѣ порти — двѣ млади невѣсти. — Довежда снаха и оженва дъщеря. Снахата не почита свекървата си. Не добива 9 години чедо; на 10-та година добива мъжко дѣте; моли се на свекърва си да отключи златнитѣ сандѣци, за да вземе златни пелени да повие мъжкото дѣте.

Недовършена.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 1, стр. 1—2, 26 стиха, великденска, слушана отъ Дафина отъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сърско.

10. Самовила изважда очитѣ на кехая по майчини му клетви.

Стоянь пита майка си, да одиде ли въ Перинъ планина съ дружината си, за да имъ стане кехая. Майка му не го пуска; той отива. Стояли въ планината 9 мѣсеца. Сѣки овчаръ разтурилъ търлата си и се връща въ селото. Самовила изважда очитѣ на Стояна, та не може търлата си да разтури и стадо да поведе. Стоянь самовила пита: защо му е извадила очитѣ, та сега нѣма кой стадо ла му гледа? Отговаря му: тя не е крива, а майка му, която го проклела, че не я послушалъ, та дошелъ въ Перинъ планина. Казва му да вика съ гласъ, дано чуе майка му и го опрости. Зима отъ дружината си кавалъ и засвирва жално-милно. Дочува го майка му и отива, та прибира стадото му. Тогава Стоянь проглежда.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 220, стр. 235—238, 102 стиха, трапезарска, слушана отъ Дафина отъ с. Просеникъ, Демирхисарско—Сърско.

11. Лудо младо цѣлува самовила.

Сивъ соколъ (= лудо младо) излиза огъ Будима града и отива на самовилско игралище и фърлявище. Съглежда го самовила дивна Юда и му говори да не си троши коня по нейното игралище и фърлявище, ще го стрѣлне съ остра стрѣлка черноперка. Лудо младо не я слуша; фърля му съ стрѣла; дочаква я на десната си ржка, счупва я и я зафърля, и бутва коня си по нея. Настига я на мраморни мостове; прѣгръща я, цѣлува я и ѝ счупва коститѣ. Самовилата болна лежала велики божични и половина петрови пости на мраморни мостове.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 279, стр. 299—300, 36 стиха, с. Добриница (Разложко).

12. Невѣста задигната отъ Юда-самовила I.

Юда-самовила задига Стойна невѣста и я занася въ юдинско село. Тамъ я накарва хоро да играе. Стойна играе и плаче. Пита я стара Юда-самовила, защо плаче: дали ѝ е жалъ за майка, баща, братъ, сестра и дружки? Отговаря ѝ, че за тѣхъ не ѝ е жалъ, но за мжжкото си дѣте: нѣмало кой да го повие, надои и залюлѣе. Самовилата ѝ каза да не се грижи за него: ще духне силенъ вѣтъръ, та ще го залюлѣе, повие и надои.

Недовършена.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 2, стр. 2—3, 42 стиха, великденска, слушана отъ Дафина отъ с. Просеникъ, Демирхисарско—Сърско.

13. Невѣста задигната отъ Юда-самовила II.

На Неда дохаждатъ на гости 9 братя съ 18 снахи. Ядатъ и пиятъ три дни и три нощи. На най-малкото ѝ внуче се припива вода: дава му вино, но то нерачи. Посрѣдъ нощъ Неда зима стомна и отива на кладенеца да налѣе вода. Явява ѝ се тукъ Юда-самовила и ѝ прѣдлага да я послѣдва. Неда ѝ се моли да я остави да занесе на внучето си вода, а да дойде на Георгевдень отъ люлките да я вдигне. Пуска я. Братята я питатъ, защо е толкова нажалена. Разправя имъ. Раздумватъ я да не се кахъри: когато дойде Георгевдень, да се облѣче въ калугерско рухо, та дано я Юда-самовила не познае. Така и направя. Тѣкмо на Георгевдень подъ сѣнка се явява Юда-самовила прѣдъ люл-

китѣ и пита, защо е облѣчена въ калугерско рухо? Подканя я да трѣгне подирѣ нея, и тя трѣгва.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 4, стр. 5—8, стиха 95, великденска, слушана отъ Дафина отъ с. Просеникъ, Демирхисарско—Сърско.

14. Младѣ свирджия зема за жена дѣщеря на Юда-самовила.

Юда-самовила се обзалага съ овчарѣ Нено: той да свири, тя да играе. Ако я надсвири, да му даде най-малката си дѣщеря Гелмаруда; ако го надиграе, да му земе русата глава. Нено свири три дни и три ноци; Юда-самовила се уморва; дава му дѣщеря си Гелмаруда за жена. Нено се оженва за нея; добива мжжко дѣте; поканватъ кума да го кръсти; кръщава го. На кръщенката кумѣтъ поканва кумицата да играе. Гелмаруда приема да играе, но първенѣ повива дѣтетото си и го поставя въ златна люлка. Почва да играе и се издига въ планината съ дѣтетото си.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 28, стр. 35—37, 51 стихъ, хороводни, слушана отъ Дафина отъ с. Просеникъ, Демирхисарско—Сърско.

15. Слънчева женитба.

Славки рожба не трае. Добива момиче твърдѣ хубаво и се чуди, какъ име да му нарече. Нарекла го Грозданка, да му е грозно името. Порасва голѣма мома, и слънце не я виждало. Издиза прѣдъ бащини дворове. Съглежда я слънцето: три дни и три ноци трепти, не захожда, и майка му го чака за вечеря. Когато си дошло дома, майка му го пита, защо се е забавило, та му останала вечеря крава ялова и 9 пещи кисель хлѣбъ. Слънцето ѝ разправя, че на долна земя, на свѣта, съглежда хубава мома, и, ако я не земе, не ще ясно да изгрѣва като до сега. Праща майка си при Бога да го пита, дали може да се ожени за долноземка мома хубава Грозданка. Отива, Богъ разрѣшава и ѝ поржчва да ошие златна люлчица и на личенъ день Георгевденъ да я спусне въ Грозданкини дворове, когато момитѣ се люлѣятъ за здраве, и да я издигне. Сторва това. Щомъ се залюлѣва Грозданка, спуска златна люлчица и я издига. Плачейки майка ѝ, поржчва ѝ да говѣе 9 мѣсеца на свекъръ, свекърва и първо либе, че сукала 9 мѣсеца. На Гроздана се дочува 9 години да говѣе.

Слънцето жали, че Грозданка е нѣмица, та се сгодява за друга и Гроздана ще е кумица. Дигатъ голѣма сватба. Гроздана булката прѣбулва, и само було пламва. Булката се обръща къмъ нея и ѝ казва: ако е нѣмица, не е слѣпица, не вижда ли, че булото ѝ се запалва? Гроздана ѝ отговаря: тя не е нѣмица и слѣпица, но майка ѝ поржчала да говѣе 9 години, сега е 9 година, та продумва. Слънцето назадъ връща булката, и се вѣнчава съ Грозданка.

Вариантъ: Г. С. Раковски, Показалецъ, 1859 г., стр. 127—129, 114 стиха, сватбена, източно нарѣчие.

16. Юнакъ надбързва слънцето и му зема сестрата-хубавица.

Юнакъ се пофаля на седѣнка прѣдъ моми и момци, че си има бързокрако конче, което ще надбърза слънцето. Дочува го слънчова сестра — хубавица. Тя обажда фалбата на брата си отъ юнака. Той ѝ казва да отиде да му каже да излѣзе заранъ рано на изтокъ, отъ дѣто щатъ се двама надбързва: ако юнакътъ надпрѣвари, слънцето да му даде сестра си; ако ли слънцето надварка, юнакътъ да му даде кончето си. Слънчовата сестра отива при кладенци, дѣто слиза юнакътъ, обажда му да иде на изтокъ, та да надбърза слънцето, за да земе сестра му. Юнакътъ отива. Удумватъ да се надбързватъ. Слънцето стига на обѣдъ, а юнакътъ — на пладне. То го моли да спре, за да си направи първо пладне подъ орѣхче столовата. Юнакътъ отсѣдва коня, забива копието си, вързва го за него и лѣга да спи. Слънцето отминува пладне и стига вече на заходжане, а юнакътъ все си спи. Коньтъ му процвиля, събужда го и му обажда, че слънцето много отминало. Юнакътъ плаче. Коньтъ му казва да му прѣвърже съ тънки кърпи сърцето и очитѣ, за да не ги гора не брули, кога силно прѣпуска. И дордѣ слънцето стига на заходъ, юнакътъ се озовава въ слънчови двори, дѣто го прѣсрѣща слънчовата сестра, фаща му коня и го разхожда.

Недовършена.

Вариантъ: Български букварь, 1844 г., стр. 102—106, № 5, 81 стихъ, централно нарѣчие = 11 М. Л. Софиянецъ, Разна любовна пѣснопѣвка, 1858 г., стр. 60—63, коледна, централно нарѣчие = 1 П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т. № LXIII, стр. 5—10, коледна, Видинско.

17. Женитба на мѣсеца.

По Дунавъ плава греда. Питатъ, що е? Отговаря дърво зелено, че не е дърво зелено, но братъ мѣсечко ще земе булка бѣла деница.

Вариантъ: Г. С. Раковски, Показалець, 1895 г., стр. 7, стиха 6, лазарска, източно нарѣчие; стр. 91, стиха 7, седѣнска, източно нарѣчие (пита мѣсеца, дали има у момини седѣнка).

19. Манолъ майсторъ.

Троица братя сговоръ направятъ да сградятъ църква Мария. Какво денѣ градятъ, нощѣ се рути. Сговорятъ се, сутринята булките имъ да донесатъ обѣдъ на градежа. Двата по стари братя обаждатъ на женитѣ си, само най-малкиятъ Манолъ не обадилъ на булката си Струма. Тя рано-рано донася обѣдъ на майсторитѣ. Като я вижда Манолъ майсторъ, че иде, почва да рони сълзи. Пита я, дѣ е оставила мжжкото си дѣте. Обажда му, че го оставила на свекърва си. Врѣща се назадъ и отдалекъ вика на свекърва си да постеле рогозка, че я разтресло. Лѣга на постеля. На смъртния си часъ моли свекърва си да извика Манола да се видятъ. Докато да дойде, тя душа прѣдала.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 7, стр. 11—12, 47 стиха, великденска, слушана отъ Дафина отъ с. Просеникъ, Демирхисарско—Сѣрско.

19. Магия за любовь.

Милкина майка живо пиле фаща, живо го зарива въ земя и нарича: както писка пиле въ земя, така Стоянъ за Милка; живо агне фаща, живо въ земя зарива и нарича: както агне блѣе за майка, тѣй и Стоянъ за Милка; жива змия фаща, жива, я въ огънь фърля и нарича: както писка змия въ огънь, така и Стоянъ за Милка.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 86, стр. 91—92, 24 стиха, хороводна, слушана отъ Дафина отъ с. Просеникъ, Демирхисарско—Сѣрско.

20. Левентъ юнакъ на гости у тетка си умира отъ уроки.

Юнакъ Койко изпращатъ домашнитѣ му на гости у тетка му и му поржчватъ скоро да се върне, мжно ще имъ бжде за

него. Койко отива у тетка си на Великдень и Георгиевдень и право на хорото: момитѣ пѣсня спрѣха, момчетата каменѣ забравиха, старцитѣ вино оставиха, като видоха Койко. Тукѣ Койко умира и на тетка си поржчва: да извѣсти на домашнитѣ му, че Койко е ожененѣ за черноземна дѣвойка, за бѣлолика Велика, та да не го жалятѣ.

Вариантъ: Ст. И. Верковичѣ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 126, стр. 133—135, стиха 50, хороводна, слушана отѣ Дафина отѣ с. Просеникѣ, Демирхисарско — Сѣрско.

21. Мома излѣгва чума.

Чума бие въ Янино село, и цѣло село избѣгва, само Яна остава да си дотѣче платно, като затваря порти. Дохожда чумата и почуква на портитѣ ѣ. Отваря ѣ. Фаща я посестрима, за да я заведе при бѣжанкитѣ моми и невѣсти и най-вече момчета, докато изтѣче платното. Съгласява се. Яна изтѣква платното и избѣгва. Слѣдѣ три дни чумата я търси, но не я намира. Плаче, че я излѣгва Яна, — остава и безѣ нея.

Вариантъ: Ст. И. Верковичѣ, Народне песме македонски бугара, 1880 г., № 224, стр. 242—234, 50 стиха, трапезарска, слушана отѣ Дафина отѣ с. Просеникѣ, Демирхисарско — Сѣрско.

22. Чума сираче не мори.

Отѣ връхѣ Стара-планина слизатѣ овчари съ стадата си въ Кърджалийска кория. Тамѣ сѣдятѣ три мѣсеца; свѣршва имѣ се брашно, соль за тѣхѣ, кърма за овцетѣ, зобило на конетѣ, ярма на кучетата и царвули на овчаритѣ. Чудятѣ се, кого да изпратятѣ въ Кърджалѣ, дѣто мори чума. Изпращатѣ сираче Стоянѣ: за него нѣма кой да жали, ако го удари чумата. Отива въ Кърджалѣ. Срѣща го чумата; моли ѣ се да го остави, докато купи отѣ Кърджалѣ храна за овчаритѣ. Остава го. Сички овчари изморява, само сираче Стоянѣ остава.

Вариантъ: Блѣгарски книжици, 1858 г., часть I, книжка 6, стр. 191—192, № 1, 41 стихѣ, източно нарѣчие.

23. Една на майка умира отѣ чума.

Майка учи дѣщеря си Неда да не седи късно вечерѣ, че чума бие въ селото. Отговаря ѣ: тя е една у майка, та нѣма да я удари, — ще отиде у стрикови ѣ, които иматѣ много дѣца.

Ударя я чума и умира. Майка ѝ кълне чумата, че нѣма кой да ѝ шѣта. Чумата ѝ се обажда, да не я кълне.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 169, стр. 181—182, стиха 29, жетварска, слушана отъ Дафина отъ с. Гросеникъ, Демирхисарско — Стрско. — 2. Ст. И. Верковичъ, *op. cit.* № 173, стр. 185—186, стиха 44, жетварска, слушана отъ Дафина (Мома на пѣтъ за София умира отъ чума; да я закопатъ на пѣтя; на майка ѝ да не съобщаватъ, че е умрѣла, ами се оженила за черноземче юначе. — Ср. „Мамини прѣдсмъртни поржчки“).

24. Чума изморя 9 брата и 9 братовчеда за два лакти платно.

Вѣтъръ вѣе въ езерото, чума бие въ селото. Сичко село бѣгало, останала само Неда да дотѣче платно. Черна чума иска отъ Неда да ѝ даде два лакти платно да си повие малко дѣте чумяче. Неда я изижда, като ѝ казва, че не дава ни половинъ лактъ, а камо ли два лактя. Чумата се разсърдва и ѝ казва, ще удари 9-тѣ ѝ брата и 9 братовчеда. Неда ѝ казва, че тѣ сж далечъ — въ Шаръ планина. Дохождатъ Нединитѣ брата и братовчеда — сички ударени отъ чума и ѝ казватъ да имъ постеле. Тогава Неда обѣщава сичкото платно на чумата, но тя не го приема, като ѝ казва, сега и цѣлата си кѣща да хариже, братята ѝ ще умратъ.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 312, стр. 343—344, 48 стиха, седѣнска, Велешко.

25. Мъртавъ братъ води сестра си на повратки.

Майка има 9 сина и една щерка Петкана. Петкана става за женене; дохождатъ ѝ женихи отъ 9—10 села; майка ѝ не дава, но братъ ѝ Лазаръ я дава въ 10-то село, да се намери на гости на далекъ. Чума изморва 9-тѣ брата и 9-тѣ снахи; остава само старата имъ майка да пали свѣщи на гробоветѣ, а на Лазаровия да кълне, че далъ сестра си далеко. Богу се смилява, и Лазаръ отъ гроба излиза. Отива у Петканини: Петкана хоро води. Шомъ вижда брата си Лазара, прѣкжсва хорото и отива, та му цѣлува рѣка. Пита го, защо му мирише рѣката на прѣстъ. Лазаръ ѝ отговаря, че кѣща правили, та за това му мирише. Кани я да я заведе на повратки у майка имъ. Търгватъ. Вървейки прѣзъ гора зелена, дочува Петкана, че птичка пѣе, дѣ се е чуло и видѣло, живъ съ мъртавъ да върви и пита Лазара,

защо така пѣе птичката. Отговаря ѝ, тя е лъжовна птичка. Казва на Петкана да върви напредъ, а той ще напои кончето си вода. Лазаръ влиза въ гроба си, а Петкана отива при майка си. Майка ѝ я пита, кой я е довелъ. Отговаря ѝ, братъ ѝ Лазаръ. Живи се фашатъ съ майка си, а мъртви ги раздвойватъ.

Варианти: 1. Български книжици, 1860 г., часть III, кн. 4, стр. 169—170, 95 стиха, източно нарѣчие. — 2. Цареградски вѣстникъ, 1852 г., 2 год, Августъ 16, брой 96, 57 стиха, източно нарѣчие. — 3. Вук Ст. Караџић, Додатак, 1822 г., 45 стр., № 20, 32 стиха, Разложко (Дъщерята се казва Янинчица; 9-тѣ ѝ братя отиватъ на гости и тамъ умиратъ). — 4. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 17, стр. 24—25, 29 стиха, слушана отъ Дафина отъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сърско (Дъщерята се казва Стона; 9-тѣ братя отиватъ у нея на гости и тамъ умиратъ). — 5. Никола Геровъ, Пѣснописче, 1860 г., № 27, стр. 55—58, стиха 81, източно нарѣчие (Дъщерята се казва Драгана; оженватъ я въ Солунъ).

26. Дъщеря прѣсторена на гължбица.

Грозданка продадена отъ баща си прѣзъ 9 села въ 10-то, прѣзъ 9 голѣми рѣки, дѣто пѣтли не пѣятъ, дѣто агне не блѣе за лудо младо „смахнато“, което сѣка вечеръ ѝ донася кървави ризи да пере, остри ножове да мие, рѣждави саби да трие, търговски глави да крие, държейки дѣтето си и ходейки изъ двора, моли Бога да я прѣстори на нѣкаква гадинка, та да прѣфъркне у майчини си двори и да кацне въ тѣхната градина въ бѣлъ грандафилъ. Господъ я прѣсторва на гължбче. Отлетява въ бащината си градинка. Сѣка сутринъ пѣе. Майка ѝ се чуди, каква е тази птичка. Улавя я. Гължбчето се обръща на Грозданка и се изправя прѣдъ майка си. Двѣтѣ се живи фашатъ, мъртви ги раздвойватъ.

Вариантъ: х. Найдень Йоановичъ, Нови български пѣсни, 1851 г., стр. 54—57, 69 стиха, източно нарѣчие — Българска Гжсля, 1857 г., 49—51 стр.

27. Кървосмѣшение между баща и дъщеря.

На Неда се додѣва отъ къщна работа, та казва на баща си да я омжи. Баща ѝ отговаря, че и той търси да се ожени, но не намира като майка ѝ, та за това ѝ прѣдлага да се ожени за него. Неда се провиква: дѣ се е чуло и видѣло, баща и дъщеря да се женятъ. Прѣдлага му да отидатъ да се допитатъ до владиката. Владиката обяснява на Неда, че баща ѝ го питалъ, какво

ималъ крава ялова и не искалъ да я продава на чужбина, а да си я спрѣлъ за себе си. Владиката фаща Нединъ баща и го фърля въ морето.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонска бугара, 1860 г., № 239, стр. 261—262, 48 стиха, великденска, слушана отъ Дафина отъ с. Просеникъ, Демирсисарско — Сърско.

28. Кървосмѣшение между братъ и сестра I.

Двама братя, прѣвърнати на гарги, високо летятъ и надалеко гледатъ. Крилѣтъ имъ вързани съ зелени гайтани и червени ремици. Единѣтъ се моли на кума да го развърже да отиде на друга страна, за да види либето си. Отвързва го. Вижда либето си. Кумѣтъ взема да ги вѣнчава: поповетѣ онѣмѣватъ, дяконитѣ ослѣпѣватъ. Кумъ се обръща къмъ Бога и го пита, да не сж братъ и сестра? Самъ Богъ отговаря, че сж братъ и сестра.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1861 г., № 206, стр. 218—219, 35 стиха, сватбена (когато сватоветѣ отиватъ за невѣстата), слушана отъ Дафина отъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сърско.

29. Кървосмѣшение между братъ и сестра II.

Пиле пѣе въ гора Богданова: който го чуе отъ роднина, лежи по година, а младъ Стоянъ — три години. Майка му го пита, да каже, какви грѣхове има, за да отиде на манастиръ да повика калугеръ да го изповѣда. Стоянъ ѝ разправя: когато била „иштира“, били 70 душъ дружина, и като се върнали назадъ, нападатъ въ едно село, дѣто било чума, и се настаняватъ около църквата му. Тамъ имало два хубави гроба. Обзалагатъ се, кой да откопа гробоветѣ, за да видятъ, дали сж синъ и майка, или мжжъ и жена, или братъ и сестра. Наима се той да откопа гробоветѣ. Тѣ били снаха и зълва: снахата била хубава и не, но дѣвойката, дѣто стояла, слѣнце грѣяло. По лицето ѝ прахъ падналъ. Изважда кърпата си, избръсва я, навежда се и я цѣлува. Изведнажъ устата му пуква и три капки кръвь капватъ. Майка му кълне да ослѣпѣе, защото това били сестра му и снаха му. Колкото е години лежалъ, продължава да го кълне майка му, още толкова да лежи, да му никнатъ отъ коститѣ росни трѣви, отъ устата тънка елха. Майчината клетва го стига.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 286, стр. 309—311, 69 стиха, великденска, Велешко.

— 2. 16. № ib, стр. 22—24, 41 стиха, великденска. (На Георгиевденъ слѣзли харамии отъ гората; на хорото цѣлува Константинъ сестра си; църквата се запалва отъ огънь небесенъ, и той изгаря). — 3 ib. № 22, стр. 29—30, 19 стиха, великденска, слушана отъ Дафина отъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сърско (окръшка; името на брата нѣма).

30. Кървосмѣшение между братъ и сестра III.

Турци земя поплѣнватъ: старо загубватъ, младо поробватъ. Оставатъ неплѣнени Янинка и Янкулъ. Порасватъ и се оженватъ. Добиватъ мъжко дѣте. Фащатъ стара робинчица за бавачка. Робинчица на хурка преде, съ нозѣ люлка люлѣе и му пѣсня пѣе да спи, че е отъ братъ и сестра. Дочува Янинчица пѣсенъта на робинчицата и обажда на Янкула. Янкулъ пита робинчицата, отдѣ знае, че сж братъ и сестра. Разправя му, какъ, когато турци поплѣнили всички, останали само тѣ, и, безъ да се знаятъ, че сж братъ и сестра, оженили се.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 141, стр. 150—151, 41 стиха, хоровадна, слушана отъ Дафина отъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сърско. — 2. Москвитянинъ, 1845 г., VI год., № 12, стр. 182, записалъ П. Э. Здравевскій отъ южнорускитѣ българи колонисти = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г. I т. № XLVII, стр. 268—240, 32 стиха, източно нарѣчие (недовършена, описано само плѣнството въ Цариградъ). — 3. Ст. И. Верковичъ, ор. cit. № 262, стр. 282, 23 стиха, тлъкашка (Отъ плѣнитѣ въ Будимъ града се споменува името само на сестрата Каля; открива я гърче; ластовица имъ съобщава, че сж братъ и сестра). — 4. Ст. И. Верковичъ, ор. cit. № 285, стр. 306—309, 70 стиха, великденска, Велешко (Али-бегъ отъ Велесъ взема Янинка, макъръ че му казва, че сж братовчеди. Янинка избѣгва при сестра си Тодора и зетъ Никола. Насила я зима отъ зетя си. Когато я турчатъ, кървава роса заросява. По бѣлѣгъ на ржката на Али-бега се разбрали, че сж братъ и сестра. Живи се прѣгръщатъ, мъртви ги раздвояватъ).

31. Кървосмѣшение между племеница и вуйка.

Слънце е на заходъ, самовила е задъ гора, Мирче войвода прѣдъ нея: бърза ѝ коня води, червено знаме носи. Мирчо говори на самовила, че доста е ходилъ и знаме носилъ, а самовила му казва да походи още малко до зелени ливади, до студени кладенци: тамъ се жени Янкула — деветъ сестри поканилъ, десета Грумка не канилъ; майка ѝ Коприна въ двори седи, реши Грумка и ѝ говори: когато отиде у вуйка ѝ Янкула на сватба, да се фане на хоро изокколо, да си пуща саята до земята, да не си дига прѣвеза отъ очитѣ, за да не я види вуйка ѝ Янкула, че

той е невѣренъ. Отива на сватбата — изпълва поржкитѣ на майка си. Съглежда я вуйко ѝ. На сватове говори да не пълнятъ пушкитѣ, конетѣ да не зобягъ, невѣстата му е въ дворове. Като чува това Грумка, моли се Богу да зароси ситна роса кървава и по нея горещи камени, та да убиятъ вуйка ѝ. Богъ я послушва — заросва роса кървава и по нея горещи камени, та потъпкаха вуйка ѝ.

Варианти: 1. Български книжици, 1858 г., I год., часть I, кн. I, 1 януари, стр. 40—42, № 1, стиха 54, Дебърско. — 2. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 305, стр. 336—337, стиха 31, седѣнска, Велешко (жени се Петъръ войеода: племеницата му се казва Мария; краятъ липсва).

32. Грѣховенъ синъ се изповѣдва на майка си.

Майка пита сина си Стояна дори на деветата година, защо постоянно боленъ лежи и скжсалъ до 9 постели? Завежда го на манастиръ, ала манастиръ се затваря отъ Стоянови грѣхове, че остава неизповѣданъ. Най-сетнѣ майка му го пита повторно, защо е толкова грѣховенъ? Отговоря ѝ: като имъ измрѣли овцетѣ, той става войвода на хайдути; отиватъ на сватба, на която ги добрѣ прѣчакватъ и нагостватъ; дружината му даряватъ, а него не; смѣятъ му се другаритѣ; връща се назадъ и погубва сички сватбари; оставя само булката и младоженеца; завежда ги въ гора зелена, дѣто птици не пѣятъ, и човѣкъ не ходи; вързва ги за двѣ буки съ очи да се гледатъ и да си хортуватъ; връща се да ги отвърже, но тѣ станали двѣ лози, които съ върховетѣ се уплели и хубава рожба родили; посѣга да откжсне отъ рожбата, но като не му се отдава, разсърдва се, та прѣсича лозитѣ, и силна кръвь залѣла; тогава се уплашва и лѣга боленъ. Майка му го кълне да лежи още 9 години и да скжса още 9 постели, понеже това била сестра му Марийка.

Вариантъ: Български книжици, 1858 г., часть I, книжка 8, стр. 253—255, № IV, 89 стиха, източно нарѣчие.

33. Майчина клетва стига.

Стоянъ разправя на дружината си, че еднажъ, като запиталъ майка си, кога ще го жени, тя го проклела — ще го ожени за зелената морава 9 педи въ земята. Отъ тогава той се разсърдва, влиза въ зимници, изважда хранено конче, съ бѣлъ

го оризъ назобва, съ руйно го вино напойва и тръгва въ честа гора да се самъ погуби. Тамъ намира хайдуги и имъ става войвода. Ходилъ три години, спечелилъ много имане и се връща въ село. Намира мома и се оженва за нея. Деветъ години се водятъ, нѣматъ мжжка рожба. Тогава се Стоянъ сѣща, че майка му го е проклела и отива при нея и ѝ се моли да го прости. Прощава го — слѣдъ година добива мжжка рожба съ позлатено перчемче и веднага продумва. Расло момче, порасло, български войвода става въ голѣма града София. Войводствува въ София, дордѣ турци попаднали и България зели.

Вариантъ: П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т. № XVII, стр. 86—89, стиха 70, юнашка, източно нарѣчие, записалъ Павелъ Тинтоловъ.

34. Несвидлива Павлевица.

Между двама братя Павелъ и Петъръ е сестра имъ Яна. Не я женятъ, но ѝ потъкмяватъ невѣстинско рухо да си сѣди при тѣхъ. Снаха ѝ Тодора, жена на Павле, иска да я смрази съ братята ѝ. Отива въ конюшницата и пробоща най-добрия конь. Извиква слѣдъ това мжжа си и дѣвера и наклеветва сестра имъ Яна, че ужъ тя е проболо коня. Отъ милость къмъ нея братята ѝ нищо не казали. Чуди се кучка Павлевица, какво зло направи и да го припише на зълва си Яна, за да я намразятъ братята ѝ. Влиза въ клѣтитѣ и изпуска триста вѣдра руйно вино. Пакъ наклеветява Яна прѣдъ братята ѝ, че тя това ужъ направила. Братята ѝ пакъ нищо не рекли. Най-сетнѣ си заколя мжжкото 5-годишно дѣте и обвинява Яна. Братята ѝ пакъ нищо не казали. Яна моли братята си да я заведатъ въ гора зелена и тамъ съсѣкатъ на кжсчета. Като заплакватъ Янинитѣ братя, въвеждатъ я въ гора зелена и я съсичатъ на кжсчета, що мрава носи. Тамъ се съгражда манастиръ съ църква. Въ църквата служатъ 9 владии, 9 попове и 8 дякони. Връщатъ се братята у дома си, зиматъ кучка Тодора и я завеждатъ при манастиря. Съсичатъ я на кжсчета, що мрава носи. Отъ нея ставатъ двѣ люти змии, които спиратъ равнитѣ друмове: който помине оттамъ, клѣцнуватъ го.

Вариантъ: Ст. И. Вѣрковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 287, стр. 311—313, 69 стиха, великденска, Велешко.

35. Машеха умъртвява влюбени.

Никой не знае, че двѣ луди млади се либятъ. Узнава кучка машеха. Отива въ Солунъ и купува за тѣхъ отрова. Отравя момчето на пладнина, а момата — на заходъ слънце. Момчето закопватъ прѣдъ църквата, а момата — задъ църквата. Момчето никнува кипарисъ, а момата — черна череша: коренъ съ коренъ, върше съ върше се ставятъ. Завижда кучка машеха, та отсича кипариса и черешата и запалва два огня. На двата огня пламъцитѣ се съединяватъ.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 137, стр. 144—145, 22 стиха, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сърско.

36. Еленъ — поради майчини клетви.

Стоянъ отива на църква „Св. Петка“ въ недѣля и не обажда на майка си да го придружи, както му поржчва. Проклева го: кърпа да не носи, двѣ на едно да не върже. Постига го. Помолва се на Бога да го прѣстори на еленъ съ ясно слънце на чело, съ мѣсечина на гърло, съ звѣзда на снага. Прѣсторва го. Стоянъ - еленъ въ гората трѣва пасе, вода пие. Отъ село отиватъ селяни съ Стоянова майка за дърва. Еленътъ набира дърва на майка си и ѝ поржчва да не обажда на селянитѣ. Тя имъ разправа. Отиватъ да го убиватъ. Убива го кумътъ му. Когато еленътъ душа прѣдава, на селянитѣ говори да го раздѣлятъ по равно, но на кума му и майка му да дадатъ по-голямъ дѣлъ, защото, както го е клела майка му, тѣй го и стигнало. Тогава се майка му досѣща, че това е билъ синъ ѝ Стоянъ.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 219, стр. 231—235, 124 стиха, транезарска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сърско.

37. Родители ядатъ отъ изпеченото имъ едничко мжжко дѣте.

Кара-Димо пиянъ минува съ коня си юдински мостове. Юда самовила го пита да му каже право, колко майки е заплакалъ и колко села е изгорилъ. Казва ѝ, че нито едно село е изгорилъ, а една е майка заплакълъ за едничъкъ синъ, когото заклалъ, и накаралъ баща му пещъ да пали и да свири, а майка му да пѣе и да фърли дѣтето въ пещъта; изкарватъ дѣ-

тетото отъ пещьта опечено и накаралъ баща му и майка му да ядатъ и да пѣятъ; тѣ не искали да ядатъ, но, като имъ скръцналъ съ жѣби, ядѣли, и дѣтетото прогледнало. Изпраща го самовилата съ здраве.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 143, стр. 152—153, стиха 33, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сърско.

38. Майка-гължбка спохажда затворения си синъ, когото освобождава жена му.

Тилана набѣдяватъ и го фърлятъ въ цариградска тъмница, дѣто лежи тъкмо 9 години: коса му въ земя нараства, въ нея змии мжтять. Майка му запалва воценица, залѣпва я прѣдъ икона, кръсти се и Бога моли да я прѣсздаде на каква-да-е гадинка, та да прѣфрѣкне въ Цариградъ да види, тамъ ли е, живъ ли е затворениятъ ѝ синъ. Богъ ѝ чува молбата — прѣсторва я на гължбка. Тя фрѣква и отлетява въ цариградски тъмници. Кацва на мраморъ-каменъ, почва да гука и зароня дребни сълзи. Отъ горещи сълзи мраморъ се стопва, тъмница прокапва, та затворнику коса накапва. Тиланъ моли тъмничаря-вратаря да разгледа, дали сж силни снѣгове, или буйни дъждове. Тъмничарьтъ го послушва, разглежда, връща се при Тилана и му обажда, какво не сж ни снѣгове, ни дъждове, но една сива гължбка, която гука и сълзи роня върху мрамора, отъ които той се стопилъ, та тъмницата прокапвала и затворнику коса накапала. Тиланъ казва на тъмничаря, какво това не е сива гължбка, ами неговата стара майка. Тя дочува гласа на сина си и го пита, живъ ли е. Той ѝ отговаря, че е живъ, ала по-добрѣ да не е. При това зарѣчва на майка си да носи много здраве на жена му и да ѝ каже да спише лъжливъ ферманъ, да се прѣмѣни въ мъжки дрехи, да прѣпаше тънка сабя, да заметне пушка бойлия, да прикачи чифте пишови и да отиде да го освободи. Майка му обажда поржчката на снаха си. Тя, върна на мъжа си, прѣоблѣква се въ бостанджиски дрехи, яхва хранено конче и се опжтва за Цариградъ. Присига при тъмницитѣ, показва на тъмничаря лъжливъ ферманъ и му обажда, какво царьтъ заповѣдалъ да се отпуснатъ отколѣ затворенитѣ и да ги прѣдадатъ нему, за да имъ отрѣже главитѣ. Пускатъ Тилана: коса му се влѣче по земи и въ нея змии мжтять. Жена му го завежда при

бръснари. Бръснатъ го трима. Тя права стои, сяба върти и на бръснари говори, хубаво да го бръснатъ, защото ще му земе главата. Избръснуватъ го добръ. Плаща имъ три жълтици. Тогава прѣдрешената жена, царски пратеникъ, качва мжжа си на неговия конь и го закарва при свекърва си.

Вариантъ: П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т. № VII, стр. 51--56, стиха 47, юнашка, Одеса.

39. Банъ Стефанъ църква догражда съ безцѣнъ каменъ.

Банъ Стефанъ кани гости крале и царе и имъ съобщава, че желае църква „Св. Димитрия“ да съгради: зидове отъ грошове, покривъ отъ жълтици, стълбове отъ жълти свѣщи. Одобряватъ, че му е царство и воля. Прави църквата, но не се догражда. Чуди се и мае, що да прави. Най-малкото майсторче говори на банъ Стефана да земе ситна мрѣжа, да я фърли въ Дунавъ и да фане безцѣнъ каменъ. Послушва го — фаща мрѣна риба; моли му се да я пуши, като му обѣщава, тя да му донесе безцѣнъ каменъ. Пуща я. Фаща му безцѣнъ каменъ. Тогава се църква догражда.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 282, стр. 300—305, стиха 45, трапезарска, с. Драглища (Разложко).

40. Немилостива чума мори навредъ, ако и да ѝ се моли Св. Харалампи да не мори.

Черна чума мори навредъ по градища и села. Тръгва да си отива. Срѣща я Господъ и я пита, дали е била по селата въ Бѣжани, въ бѣжански колиби. Ходила навредъ. Чумата се моли Богу да ѝ хариже да не ходи нощъ, да не гази остри търне, малко дѣте да не носи и кучета да я лаятъ. На чумата дожалѣва и отива въ Котлена града на събора. Сички на съборъ изморва, ако и много майки да плакали за рожбитъ си. Господъ порѣчва на Св. Харалампи да отиде и помоли чумата, да не мори толкова много млади моми и ергени и овчарчета. А чумата му отговаря, ако и да ѝ е братецъ, не го жали за петровско пиле.

Вариантъ: Български книжици, 1859 г., година II, часть I, кн. 4, 140 стр. и кн. 5, стр. 176, № V, стиха 76, слушана отъ Б. Радювата съпруга въ село Калакли.

41. Отъ магия за мома момъкъ лежи 9 мѣсеца, и магьосникътъ не може да оттегли магията.

Въльо лежи боленъ 9 мѣсеца. Самъ той разбира болестъта си и поржчва на майка си да повика сестра му Йовка. Извиква я. Въльо ѝ обажда, че Герги Серката му учинилъ магия — на сапунъ го записалъ. Казва на майка си да повика Герги. Дохожда Герги при Въля. Моли му се, ако го е записалъ за щерката Жейнова, да го отпише, като му харисва щерка Жейнова съ неговитѣ жълти жълтици. Герги му казва, че не може да го отпише, понеже фърлилъ книгата въ огъня, сапуна въ вода и нарекълъ: както гори книгата въ огъня, тъй да гори Въльо; както се топи сапунътъ, тъй да се топи Въльо.

Вариантъ. Български книжици, 1858 г., чясть III, кн. 18, стр. 95—96, стиха 62, слушана въ Жерувня отъ Васильовата Власова съпруга, а записана отъ Васялия Димитриевъ Жерувненца.

42. Гължбъ прѣдвѣстявя падането на Цариградъ.

Господъ дава царъ Константину царство, а той се посилва, та и Бога не признава. Богъ се нажалва и наскърбва. Разиграва се Черно и Бѣло море, та бие о манастиръ Св. Никола. Прѣлетва гължбъ, разтръсва дѣсно крило, та изтръсва бѣло книже, черно писмо. Зима го старъ егуменъ. Чете го два дни — три дни, безъ да може го проче. Егуменътъ заповѣдва ѝ а повикатъ попъ Никола да го прочете. Той го прочита и сълзи рони. Егуменътъ го пита, защо плаче? Попъ Никола му казва, че въ книжето пише: турчинъ Цариградъ ще земе. Заплаква и старъ егуменъ и казва попъ Николу незабавно това да обадятъ на царъ Константинна. Отиватъ при царя. Намиратъ го, че се весели съ боляритѣ си. Старъ егуменъ обажда на царя вѣстъта отъ гължба за падането на Цариградъ. А царъ Константинъ му казва, ако стане тая риба отъ скарата, тогава турчинъ ще земе Цариградъ. Още не изрекълъ това, скачва рибата отъ скарата и се мѣта въ водата. Уплашва се царъ Константинъ, яхва коня си и потегля да се бие съ турска войска. Турцитѣ убиватъ царъ Константинна и му прѣвзиматъ столицата.

Варианти: 1. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1885 год. I т., № LVII, стр. 257—261, стиха 75, юнашка, източно нарѣчие. — Ср. „Гължбъ вѣсти дожаждането на руския царъ Никола въ България“. — 2. Ст. И. Верковичъ, народне песме македонски бугара 1860 г., № 284, стр. 306, стиха 24 (окръшка), великденска, Велешко (Тодорчо

книга чете; плъняватъ го въ Анадолю). — 3. Никола Геровъ, Пѣснопойче, 1860 г., № 1, стр. 28, стиха 8, източно нарѣчие.

43. Гължбъ вѣсти дохаждането на руския царь Никола въ Цариградъ.

Разиграва се Черно море, та бие край Варна о манастиръ-кале. Надъ манастиря гължбъ фърчи и въ уста книже черно слово държи. Кацва право на кубето, на кръстето на манастиря, и изтръсва писмото. Сбиратъ се варненски попове да го четатъ. Четатъ го два дни — три дни, но не могатъ го проче. Повикватъ егумена попъ Никола да го прочете. Прочита го. Плачейки, обажда, че пише, какво ще дойде царь Никола Московеца, та ще зиматъ момцитѣ войници, а момитѣ ще каратъ на бегликъ.

Вариантъ. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т. № LVIII, стр. 263—264, юнашка, стиха 28, Одеса. — Ср. „Гължбъ прѣдвѣстява падането на Цариградъ“.

44. Пеленаче — претендентъ за царски прѣстолъ.

Вчера дѣте се родило и го кръстили, лично му име турили Иванчо. На майка си говори да го окжпе и повие, да расте и порасте, царь да стане, а тя царица. Майка му го окжпва, повива, туря го въ люлчица, люлѣе го и му пѣе да расте-порасте, царь да стане. Дочуватъ комшии душмани и обаждатъ на царя. Царьтъ изпраща пратеници да зематъ дѣтето и майка му да доведатъ. Грабватъ го съ люлката му и го занасятъ на царя. Заповѣдва да го хвърлятъ въ тъмница. Фърлятъ го. Подиръ година царьтъ заповѣдва да извадятъ Иванчо отъ тъмницата и да го погребатъ. Пратеницитѣ въ тъмницата влизатъ и виждатъ Иванчо на златенъ столъ да седи и книга да пише съ златно перо. Завеждатъ го при царя; царьтъ, като го вижда, самичкъкъ слиза отъ прѣстола, поставя Иванчо и проважда за майка му царица да бжде.

Недовършена.

Варианти: 1. Български книжици, 1859, год. II, часть I, кн. 6, стр. 211—212, № XI, стиха 66, слушана отъ Катерина Бельова Дражо х. Гергева съпруга въ Ямболъ, — 2. Г. С. Раковски, Нѣколко рѣчи о Асѣню първому, 1860 г., 75 стр., стиха 24, източно нарѣчие (окръшка).

45. Св. Илия ламя погубва и избавя царска дъщеря.

Цариградскитѣ боляри отъ Бога не се боятъ и съ мърдракъ зиматъ нафора въ църква. Богъ се разсърдва и спира

водата и хлѣба. На единъ изворъ само остая вода, но се пази отъ ламя, която зима на день по човѣкъ. Дохожда редъ и на Маринка, царска дъщеря. Казватъ ѝ да се прѣоблѣче въ мъжки дрехи. Изпѣлва това. Отива на вода; тамъ сварва св. Илия, който ѝ прѣдлага да го поше. Тя го поше и заплаква — отъ сълзитѣ ѝ се събужда; задава се тъменъ облакъ и въ него ламя; св. Илия погубва ламята, та че тогазъ Господъ пуца водата.

Вариантъ. Български книжици, 1860 г., часть III, кн. 5 стр. 200, стиха 51, Шуменъ, слушана отъ Марийка Иванчева.

46. Евреи на сватба колятъ мъжко дѣте.

Майка казва на слънцето по-рано да залѣзва, за да не го кълнятъ жетваритѣ. Отговаря ѝ, че и то така прави, но днесъ се забавило, защото гледало чудно чудо: евреи сватба правили, та заклали триста агънца и триста овни, та пакъ имъ не стигнало. Заколватъ едничѣкъ синъ Стоянъ у майка между деветъ сестри: когато плачаха за него, гласоветѣ имъ се чуваха до небето.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ. Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 148, стр. 158—159, стиха 28, жетварска, слушана отъ отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сърско.

47. Любешитѣ се братовчеди огънь небесенъ изгаря.

Стояна и Никола — братовчеди, като жънатъ въ полето до пладнина, Никола казва на Стояна да отидатъ въ полето подъ сѣнка дебела да пладнуватъ. Отиватъ. Прѣдлага ѝ да се любятъ. Стояна не се съгласява, че сж братовчеди, да се любятъ, ще падне огънь отъ небето, ще ги изгори. Любуватъ се. Огънь пада отъ небето и изгарятъ.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 152, стр. 162—163, стиха 37, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сърско.

48. Раждане и кръщаване на млада бога.

Замжчи се божия майка отъ Игната до Коледа, та роди на день Коледа млада бога. Окжпва го въ златенъ котелъ. Съ златна бѣклица кани Св. Ивана да го кръсти. Св. Иванъ казва, че той не може съ очи да гледа на него, камо ли прѣсти да тури на него. Най-сетнѣ съгласява се, да го кръсти; засуква бѣли ржѣцъ, потопва млада бога на Водици и му тури име Христосъ.

Варианти: 1. М. Кифаловъ, Заради възрождение, 1842 г., стр. 107—109, стиха 27, източно нарѣчие.— 2. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г. II т., № LXIV, стр. 10—11, 22 стиха, коледна, Видинско (Слѣдъ кръшенето отъ дънъ-море излиза риба и става да види Исуса; не станала трепетликата и Богъ я проклетъ да никне на зло мѣсто, гдѣто роса не пада и да трепери и съ вѣтъръ и безъ вѣтъръ). — 3. Г. С. Раковски, Показалець, 1859, стр. XVI, стиха 4, източно нарѣчие.

49. Аврамово жертвоприношение.

Станка до 9 години нѣма рожба отъ сърце. Ходи въ черква и непрѣстанно се Богу моли да ѝ даде рожба, за да не ѝ се смѣятъ хората, че е безродна. Дава ѝ Господъ мжжка рожба. Бидейки на три години, праща го на даскалъ книга да се научи. На петгодишната му възраст го обрича курбанъ на Господа. Баща му приготвя остри ножи да заколи сина си Иоанчо, който гледа баща си, че плаче и пита майка си, защо плаче. Казва му, че курбанъ ще коли. Иоанчо поржчва да му вържатъ ржцѣтъ и краката съ нови върви и да го държатъ, когато ще го колятъ. Изпълватъ поржчката му. Заколятъ го и го турятъ въ пещъ. Когато отварятъ пещъта, намиратъ Иоанчо съ книга въ ржка, на която писвало: хубаво агне курбанъ да заколятъ и сетнѣ да се веселятъ.

Вариантъ: Българскы книжици, 1858 г., часть II, кн. 16, стр. 254—255, № 2, стиха 70, записана отъ Василия Димитриева Жерувненца, а слушана въ Жерувна отъ Василиевата Власова съпруга.

50. Царь Константинъ намира честния кръсть.

Царь Константинъ вино пие на царски диванъ, и отъ небето слизатъ два ангела, сѣдатъ на колѣното му и го питатъ, какво е прѣдъ Бога прѣгрѣшилъ, та нѣма берекетъ по земята. Отговаря на двата ангела (Св. Петъръ и Св. Павелъ), че той не знае, какво е прѣгрѣшилъ. Ангелитѣ го питатъ, дѣ сж божиитѣ кръстове, що отъ Христоса останали? — За това берекетъ нѣма по земята. Поржчватъ му да събере 3000 души войска, повече българи отъ гърци, да отиде въ градъ Ибраила, да хване евреина Израила — той е скрилъ божиитѣ кръстове —, и между два огня да го припече: до като му не каже, дѣ е скрилъ кръстоветѣ, да не го пуца. Направя това. Израилъ душа прѣдава, но кръстоветѣ не казва. Фаща мжжкото му дѣте и почва да го мжчи; майка му се моли да го пусне, тя ще му каже честнитѣ кръс-

тове. Пуска го. Майката казва на царь Константина да събере попове и владици съ трима патриарси и да излѣзатъ на планината, тамъ да ношуватъ, дѣто има голѣмъ мермеръ; когато сутринята слънцето изгрѣе, ще никнатъ три стрѣка босилекъ — тамъ да копятъ три сажена въ земи и ще намѣрятъ три честни кръста. Направя това и се увѣрява, че сж тамъ честнитѣ кръстове. Накарва евреи да копятъ съ мотики и лопати да намѣрятъ честнитѣ кръстове. Евреитѣ не копатъ близу до честнитѣ кръстове, а подалечъ. Царь Константинъ заповѣдва на 3000 душъ войска да изсѣкатъ евреитѣ. Изсичатъ ги, отъ кръвта имъ потичатъ кървави рѣки и излизатъ тритѣ честни кръста. Отнася ги въ царскитѣ си дивани. Тогава отъ небето роса заросва, и по земята берекетъ настава.

Вариантъ: Коло, 1847 г., кн. V, № 13, стр. 52—54, стиха 78, записалъ 14-годишенъ Козма въ с. Галичникъ, Дебърско.

51. Св. Иванъ не пуска баща си въ рай.

Св. Йованъ трѣгва да отива въ рай Божи; по него върви баща му; пита го, кждѣ отива? Отговаря му: въ рай Божи при Господа. Св. Йованъ му казва да не отива, че е грѣховенъ: за него сж затворени райски порти, а сж отворени пѣкълски.

Варианти: 1. Казанскія Губернскія вѣдомости, 1848 г., № 15, апрѣля 12 дня, № IV, стр. 130—131, стиха 14, Дебъръ. — 2. Коло, 1847, кн. IV, № 15, стр. 56, стиха 16, записана отъ 14-годишния Козма въ с. Галичникъ (Дебърско).

52. Ангели прѣсторени на гължби.

Питатъ Марола, дѣ сж паднали деветъ реда гължби? Отговаря имъ, че сж паднали въ джеленови дворове. Джеленъ вино пие и на гължби дава; пшеница мѣри, и тѣмъ дава. Моли ги и другата година да дойдатъ. Не били гължби, но ангели божи.

Вариантъ. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 203, стр. 216, стиха 14, лазарска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сърско.

53. Грѣшни власи и св. Илия.

Троица братя дѣлятъ: на единъ се пада земя Ерменлийска, на другъ — Дукатинска, а на св. Илия — Каравлашка. Огнена Мария по дворъ ходи и сълзи рони. Съглежда я св. Илия и я

пита, защо плаче. Казва му, че въ Каравлашка земя законъ не знаятъ: коя е майка, кой е баща, братъ, коя е сестра, кое е помалко, кое е по-голѣмо, та за това плаче и ѝ е мжчно. Братъ ѝ св. Илия казва ѝ да не се грижи за това. Зима отъ Господа ключоветъ и затваря облацитъ. Три години дъждъ не капва. Пакъ не се свѣстятъ. Остатъ 70 краля. Когато земята поглътва сички каравласи, тогава 70 краля се молятъ на Бога да ги научи да знаятъ, кой е баща, коя е майка.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 218, стр. 229 - 231, стиха 63, трапезарска, слушана отъ Дафина отъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сърско.

54. Св. Георги срѣща три синджира „роби“.

Св. Георги рано рани на Георгевдень да обиколи зелени долове. Срѣща три синджира съ млади роби: първи синджиръ сѣ орачи, втори синджиръ сѣ овчари, трети синджиръ сѣ работници. Молятъ му се да ги пусне. Ако ги пусне, първи синджиръ ще го дари съ прѣвитъ кравай, втори — съ пѣстро агне и трети — съ руйно вино.

Недовършена.

Вариантъ: М. Кифаловъ. Заради възрожденіе, 1842 г., стр. 109—110, стиха 27, източнобългарско нарѣчие.

55. Овчаръ продава стадото си, за да направи църква — манастиръ въ Кукушъ.

Чобанъ Яно стадо пасе на кукушко Градище. Задрѣмва и сѣнува: дохожда калугеръ при него и му казва да иде въ Солунъ, да продаде сиво стадо, а съ паритъ да направи манастиръ „Св. Георги“ въ село Кукушъ. Яно се събужда, прѣкрѣства се и отива, та продава стадото си и почва да прави бѣла черква, малъ манастиръ на кукушкия връхъ Градище.

Вариантъ: Български книжици, 1858 г., I год., часть III, кн. 24, стр. 349, № II, стиха 36, записана, вѣроятно отъ Д. Милadinovъ, на кукушко-воденско нарѣчие.

56. Ангели зиматъ безвръме душата на забогатѣлъ сиромлахъ.

Отъ малкъ младъ Стоянъ е сиромлахъ: глави се ту овчаръ, ту козаръ. Господъ го измжчва, ала му дава стока, та си направя високъ сарай съ голѣма бахча и му пуца славеи да му

пъятъ въ нея. Не му стигатъ още двѣ пилци. Кждѣ ходи, Бога моли да му даде още двѣ пилци. Праща му Господъ. Пилцитѣ му говорятъ: кому се радва и за кого печели? Тѣ не били двѣ пилци, но два ангела, изпратени отъ Бога да му зематъ душата. Стоянь имъ се моли да го почакаатъ, докато отиде въ своята земя при стара си майка да го види и да я види. Отива при майка си. Поздравява я, като я именува стара майка. Отговаря му на поздрава, но като на нероденъ синъ. Обажда ѝ, че ѝ е синъ. Тогава майка му почва да разбрадва черната забрадка, а Стоянь ѝ казва да не я разбрадва, ще я носи до животоъ, защото сж дошли два ангела да му зематъ душата. На часа Стоянь душа прѣдава.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 303, стр. 332—334, стиха 77, седѣнска, Велешко.

57. Господъ поржчва на Дунавъ да издави сватове съ невѣста.

Деспина седи покрай Дунавъ, везе на гергефъ, плаче и кълне Дунава: 7 години да тече, сетнѣ да спре: водата да му изтече, пѣськътъ да се бѣлѣе, рибитѣ да изпукатъ, че ѝ е удавилъ братъ съ 300 души сватове, съ 12 „михтарджии“, съ млада невѣста по него, съ братъ и сестра! Отговаря ѝ Дунавъ, че Господъ му поржчалъ да ги издави, защото братъ ѝ сватба прави на първия день на Великдень, когато людето отиватъ на църква да се комкатъ, а той си биялъ „пеза“ съ него.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 234, стр. 253—254, стиха 51, трапезарска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сърско.

58. Момитѣ да не работятъ въ недѣля.

Пиле, летейки по море, пожелава скоро момитѣ да пораснатъ като ржъ въ полето и като тънка топола, но ако везатъ въ недѣля, болни да лежатъ и понуда да имъ даватъ черно куче печено съ червен. Момчетата да пораснатъ като трѣва подъ каменъ, но, ако оратъ въ недѣля, болни да лежатъ и понуда да имъ даватъ агне печено съ руйно вино.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 110, стр. 116—117, стиха 26, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сърско.

59. Мома везе кошуля на Великдень и ослѣпѣва.

Майка мъмре дъщеря си Стоя на Великдень. Нажалва ѝ се и отива задъ кжшата въ градината и цѣлъ день везе кошуля-ученичка. Още малко остава да я доведе, и слънцето на заходъ върви. Помолва му се да постои, докато я доведе. Стои. Навезва кошулята и веднага ослѣпѣва. Стойна майка сънъ сънува: да събере дружитѣ ѝ да развезатъ кошулята: нито конецъ да скжсатъ, нито игла да счупятъ. Направятъ това, и Стоя прогледва.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 147, стр. 157—158, стиха 40, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско—Сърско. — 2. Ст. И. Верковичъ, ор. cit. № 98, стр. 103—104, стиха 19 (недовршена), хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско—Сърско. — 3. Ст. И. Верковичъ, ор. cit. № 23, стр. 30—31, стиха 51, великденска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско—Сърско (момата се казва Дона; въ врѣме на сватбата си везе кошулята; проклева я майка ѝ и умира). — 4. Ст. И. Верковичъ, ор. cit. № 167, стр. 177—178, стиха 41, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско—Сърско (момата се казва Ружа; на Илин-день отива на жътва и тамъ умира).

60. Кумова клетва стига.

Мара родена на Великдень, а кръстена на Георгевдень. Кжпана е съ прѣсно млѣко, хранена е съ рудо агне, поена е съ руйно вино. Кумътъ я проклева вѣнка да не излѣзе, слънце да не я види и тъмни облаци. Излиза на Великдень: слънце я вижда, гръмва и тресва отъ яснина безъ облаци и умъртвява хубава Мара.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 9, стр. 14—15, великденска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско—Сърско.

61. Потуркиня жали за християнската вѣра.

Януда потурчватъ на Великдень. Когато дошелъ другъ Великдень, мало и голѣмо, старо и младо трѣгва на църква да отива. На Януда дожалѣва за празника и почва да кълне туркинитѣ, че я излѣгали да се потурчи. Укорява ги, че тѣ нѣматъ такъвъ празникъ; иматъ само байрамъ, но и него не знаятъ, кога се пада, и съ коршумъ го празнуватъ; нито пѣкъ джамията имъ може да се сравни съ църквата.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 19, стр. 26—27, стиха 49, великденска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сърско. — 2. Ст. И. Верковичъ. op. cit. № 235, стр. 255—256, стиха 30, великденска, слушана отъ сжщата.

62. Несъгласие между Арда, Тунджа и Марица.

Сбиватъ се Арда, Марица и Тунджа три дни и три нощи и се спиратъ да си починатъ. Уговарятъ се: коя подрани, да събуди и другитъ, за да видятъ коя по-скоро върви. Тунджа, най-малка сестра отъ тѣхъ, събужда се най-рано, не вика двѣтѣ си сестри и върви. Арда субужда Марица и ѝ говори: Тунджа станала и не ги събудила. Марица проклева Тунджа: да даде Господъ Тунджа да върви и да лжкати изъ гори и планини и на тѣхъ пжтъ да отваря. Послушва ги Господъ — Тунджа лжкатуши и на тѣхъ пжтъ отваря.

Вариантъ: Български книжици, 1859, год. II, часть I, кн. 7, стр. 215—216, стиха 44, слушана отъ Катерина Бельова, Дражо х. Гергева съпруга въ Ямболъ.

63. Фалба на растенията.

Попалва се жълта дуня отъ градина, че като нея нѣма нийдѣ. Дочува я ябълката и я упрѣква, че тя е кошоглавица, а безъ нея ракия не се пие; трендафилтъ нарича ябълката шупливица и него моми и момци бератъ и се кичатъ; крива лоза нарича трендафила скжпетникъ, и безъ нея сватби не ставатъ.

Варианти: 1. Български книжици, 1858 г., часть I, кн. 7, стр. 223, № I, стиха 18, Дебърско. — 2. Вук Ст. Караџић, Додатак, 1822 г., № 15, стр. 42—43, стиха 27, Разложко = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т. № СXXX, стр. 99—100.

ДѢЛЪ II.

ОБРЕДНИ И ОБИЧАЙНИ ПѢСНИ.

1. Коледни.

64. Бѣдникъ.

Бѣдни вечеръ иде, ой Коледе, на Римъ-папа кжпина-главня догася въ рай. . . На Римъ-папа врѣща, тури му смрѣка! . . .

Вариантъ: Цареградски вѣстникъ, 9 год., 1859 г., 21 ноемврія, № 458, стиха 8, записаль въ Мариово (Прилѣпско) *Юрданъ х. Константиновъ.*

65. Коледари носители на богатството.

Добъръ станъ станувать, добъръ пжтъ пжтувать, тъмни нощи прѣбродвать, сждѣ ходять, сждѣ добрѣ ги приемать. Отивать у нашего господина Константина и го намиратъ на царска трапеза да яде и пие. Той се надѣва на добри гости коледници и ги прѣчаква съ вѣдро вино, на мѣсаль съ прѣвитъ кравай и жълта прѣпеличка — обредена и тѣмъ наречена. Благославять го. Господъ му дава четрима синове и дъшери. Старосватвать ги и старокумувать на девето — на десето село на врани коне съ позлатени стремени. Той се носи и подноси като мрѣна риба въ дѣлбини, като соколъ по вишини, като кукувица съ ясенъ гласъ по гора. Господъ му дава криво ралце съ босилкова копраля, че разорва, разкопва дълга нивица и на нея кръстци; на края крушка, на нея люлка, въ нея момченце като златни божи кръстець. На рамо кованъ кривакъ, на плещи ясно слънчице, коли писани. Баща му го гони по високи гори, дѣлбоки доли, овце да пасе, кози да брѣсти; бѣга той по топли зимници, по чернооки момици, като баща му на млади години. Това *дукато*, ако бжде рѣзано, рѣзани му кошари, червено ако е — червени му кобили, бѣло — бѣли му овчици, сребърно — сребро му се лѣяло и ковало прѣзь прага като ледъ на Йовандень.

Вариантъ: М. Кифаловъ, Заради возрожденіе, 1842 г., стр. 110—112, стиха 62, източно нарѣчие, доставена отъ *Братя Петъръ и Тодоръ Икономовци*.

66. Коледари искатъ малко момче царь да имъ бжде.

Коледари чули и разбрали, че старъ станинъ има синъ среброржкъ и златоустъ и го искатъ царь да имъ бжде да ги води въ Влашка и Богданска земя. Старъ станиникъ имъ казва, че е малкъ, та не може войска да реди, бой да се бие и хазна да брой. Настояватъ да имъ го даде: войскари войска ще редятъ, балтаджии ще се биятъ, хазнатари хазна ще броятъ.

Вариантъ. Г. С. Раковски, Описание старого Котела въ „Цареградски вѣстникъ“, год. 10, 1860 г., 1. януарія, № 464, стиха 30, източно нарѣчие, коледна.

67. Коледари влизатъ въ изба вино да пиятъ.

Летнали двѣ пиленца и кацнали на орѣхче: кършатъ върше, та занасятъ на златари да направятъ нови ключове, да отключатъ тъмни изби, да наточатъ руйно вино и ракия, да почерпятъ млади момци коледниши.

Вариантъ: Цареградски вѣстникъ, год. 4, 1855, 9. януарія, брой 155, стиха 19, записалъ *С. Вълковъ*, коледна, Жеравна.

68. Коледица Варварица = сива гължбица.

Коледица Варварица, сива гължбица питатъ, кждѣ е отивала? Отговаря имъ: покрай море и тамъ видѣла бѣли чаши и канати, да пие бѣли Божа: Божикъ е по сичка земя, славата му е на небеси.

Варианти: 1. Цареградски вѣстникъ, 9 г., 1859 г., суббота, 20. ноемврія, № 458, стиха 14, записалъ въ Мариово (Прилѣпско) *Юрданъ х. Константиновъ*, коледна. — 2. Г. С. Раковски, Показалець, 1859, стр. 9—13, стиха 13, източно нарѣчие.

2. Припѣвки.

69. Припѣване на прѣстенъ.

На нова година прѣмѣнени дѣвойки и накичени съ цвѣтя наливатъ въ чистъ мѣдникъ вода, въ която турятъ трици да се размжти, за да не се познаватъ прѣстенитѣ, що пускатъ въ нея,

вързани съ червенъ конецъ и бѣлѣгъ. Малко забулено момиче вади прѣстениѣ и припѣватъ:

„Конѣ ѣзди, соколъ държи,
Сѣдни булка, подай прѣстѣнь.

(Значи болѣринъ)“.

Чиито прѣстѣнь се извади, ше се ожени за болеринъ. Припѣватъ за войникъ, богатъ, златаръ, ковачъ, ученъ, хайдукъ, шивачъ, сиромахъ.

Вариантъ: Г. С. Раковски, Показалець, 1859, стр. 5—6, източно нарѣчие, 20 стиха.

3. Лазареки.

70. Лазаръ се моли за дъждъ.

Лазаръ се вози на златни колца и си Бога моли да даде дребенъ дъждець: трѣва да расте, паунъ да пасе, перя да фърля, моми да ги сбиратъ, вѣнци да виятъ.

Вариантъ: Г. С. Раковски, Показалець, 1859 г., 9 стр., № 2, лазарска, 12 стиха, източно нарѣчие.

71. Мома плаче, че не ѝ пѣли лазарки.

Питатъ Качунчица, дали е видѣла Лазаря. Отговаря имъ, че го видѣла на бѣлѣ Дунавъ да вие вѣнци. Каля плаче за Лазаря, а Лазаръ ѝ казва, до година ше дойде при нея и ше ѝ донесе два вѣнца. На другата година Каля се оженва и дѣте люлѣе.

Вариантъ: Български книжици, 1858 г., кн. 5, стр. 162, № 1, стиха 10, Дебърско.

4. Сватбени.

а) У момини.

72. Засѣвка.

Засѣватъ прѣзь три сита копринени: у момини равни двори тъмна мъгла паднала, а у момкови ясно слѣнце изгрѣяло.

Вариантъ: Г. С. Раковски, Показалець, 1859 г., стр. 13 и 109, стиха 6, източно нарѣчие, сватбена.

73. Кога мѣсятъ плетеница.

Тозъ вечеръ слѣнчице у твоя майка и баща, утрѣ вечеръ у друга майка и баща...

Вариантъ: Г. С. Раковски, Показалець, 1859 г., 113 стр., стиха 6, сватбена, източно нарѣчие.

74. Майка учи дъщеря си да иска ключове отъ тъмница.

(Кога плетятъ невѣстата).

Майка учи дъщеря си Янка, когато отиде въ момкови двори, да се кланя коню до гривата, дѣверю до златни петелки, на свекърва до златни подвръзки, докато излѣзе кралица свекърва, да ѝ даде жълти ключове отъ тъмници, да отключи тъмни тъмничари.

Варианти: 1. Българска гжслж, 1857 г.; стр. 51—52, стиха 10, сватбена, източно нарѣчие. — 2. Братски Трудъ, 1860 г., II кн., 12 стр., 4 стиха, сватбена, Струга—Охридъ — 3. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 211, стр. 222—223, стиха 24, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско—Сърско, сватбена — когато обличатъ невѣстата (невѣстата се именува Ирина, младоженецътъ — Радешъ).

75. Майка мъре дъщеря си за зетьовата риза.

(Когато обличатъ невѣстата).

Майка мъре дъщеря си за зетьовата кошуля, че не е тънко предена; кара я по-скоро да си отиде, за да не ѝ развѣва кжщата. Дъщерята ѝ отговаря, че тя ще си отиде, но ще я търси да ѝ помете кжщата, на баща си да помогне да разпегне воловетъ, братята си да посрѣщне, кога се отъ гората връщатъ.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 212, стр. 223—224, стиха 31, Слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сърско, сватбена.

76. Невѣстата поржчва на майка си да гледа цвѣтия ѝ.

(Когато невѣстата се прошава).

Когато булката се прощава съ майка си и родата си, поржчва ѝ да полива цвѣтия ѝ съ росица, на пладне съ сълзи, а на вечерь съ водица. Умѣшава я: и тукъ майка, и тамъ; и тукъ сестра и тамъ; и тукъ братецъ и тамъ.

Варианти: 1. Българска гжслж 1857 г., стр. 52, стиха 12, сватбена, източно нарѣчие. — 2. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 213, стр. 225, стиха 17, сватбена, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сърско. — 3. Никола

Геровъ, Пъснопонче, 1860 г., № 2, стр. 62, стиха 8, сватбена, източнобългарско нарѣчие. — 4. Братски трудъ, 1860 г., II кн. 11 стр., 5 стиха, сватбена, Струга. — 5. Братски трудъ, 1860 г., II кн. 10 стр., 4 стиха, Струга (кога прѣкриватъ булката). — 6. Никола Геровъ, Пъснопонче, 1860 г., № 1, стр. 62, стиха 13, сватбена, източно нарѣчие. — 7. Никола Геровъ, *op. cit.* № 4, стр. 63, стиха 5, сватбена, източно нарѣчие.

77. Булката отива у чужденецъ.

(Когато поведатъ невѣстата къмъ момкови).

Отдѣля се дѣвойката отъ мила рода и отива у чужденецъ.

Варианти: 1. Вук. Ст. Караџиѣ, Додатак, 1822 г., № 23, стр. 46, стиха 2, сватбена, Разложко = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т. № LXVIII, стр. 14. — 2. Никола Геровъ, Пъснопонче, 1860 г., № 3, стр. 63, стиха 11, източно нарѣчие, сватбена. — 3. Никола Геровъ, *op. cit.* № 5, стр. 63, стиха 5, източно нарѣчие, сватбена.

78. Булката да прилича на младоженеца.

(Когато сватовеѣ дойдатъ у булката).

Да извадятъ булката да видятъ дали прилича на младоженеца, ако не прилича, да я върнатъ.

Вариантъ: Братски трудъ, 1860 г., кн. II, стр. 10, стиха 4, сватбена, Струга.

79. Булката моли брата си да я скрие отъ сватовеѣ и младоженеца.

(Сжщо).

Говорятъ на кума да постои и почака, за да види, какъ се дѣвойка раздѣля отъ рода. Моли се на брата си да я скрие въ сиво стадо неброено, въ жълто жито немѣрено. Братъ ѝ отговаря, че не може да я скрие: продадена е и заложена на кумове и сватове и прѣдадена на юнака. Моли го, че при него стои дѣверъ и юнакъ, и тя може да се скрие.

Варианти: 1. Москвитянинъ, 1845 г., № 12 = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № LXXIII, стр. 21—22, стиха 22, записалъ П. Э. Здравевскій отъ южно-руските българи-колониисти, сватбена, източно нарѣчие. — 2. К. Огняновичъ, Забавникъ за лѣто 1846, № 3, стр. 206, сватбена, стиха 10, централно нарѣчие.

80. Младоженецът да води булката.

(Когато изваждат момата отъ кжци).

Казват на младоженеца да върви съ младата невѣста при дѣвери и сватове, че го гонятъ моминитѣ братя и въ друмове върви тежка войска. Не е тежка войска, но е сватба; да отворятъ черква, че водятъ невѣста.

Варианти: Братски трудъ, 1860 г., II кн., стр. 11, стиха 9, сватбена, Струга. — 2. Братски трудъ, 1860 г., II кн., 11 стр., стиха 5, сватбена, Струга.

81. Моминство се свършва и грижи настѣпватъ.

(Когато сватоветѣ трѣгнатъ отъ момината кжца).

Моминството се свършва и сега грижи настѣпватъ: свекъръ отъ пазаръ да чака, либе отъ нива, дѣверъ отъ гора. Либето е тъмница за нея, а мъжкото ѝ дѣте — желѣзо, кжцата — гугла на главата.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугаре, 1860 г., № 215, стр. 226—227, стиха 13, сватбена, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско) — 2. Никола Геровъ, Пѣснопойче, 1860 г., № 7, стр. 64, стиха 8, сватбена, източно нарѣчие.

82. Невѣстата по пжть съ сватове.

(Когато прѣдаватъ невѣстата на сватоветѣ).

Питатъ Маргита, кой я е излѣгалъ да отиде по Раберъ? Отговаря — подарѣцитѣ му. Прощава се съ майка, баща, братъ и сестра. Грижи се за цвѣтята си. Помолва дѣверчето си да се върне назадъ, за да поржча на майка ѝ за това.

Недовършена.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугаре, 1860 г., № 214, стр. 295—226, стиха 30, сватбена, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско). Ср. „Невѣста поржчва на майката си да гледа цвѣтята ѝ“.

б) У момкови.

83. Момкова майка и кумъ.

(Когато излизатъ отъ момкови за момини).

Момкова майка казва на кума да нагледва сина Константина, че е глупавъ.

Варианти: 1. Братски трудъ, 1860 г., кн. II, стр. 9, стиха 4, сватбена, Струга. — 2. *ib.* 12 стр., 4 стиха, сватбена, Струга.

84. Пжтъть до момини.

(Изъ пжтя къмъ момата).

До момини сж три гори: една лилякова, друга босилкова, трета страторова.

Варианти. 1. Братски трудъ, 1860 г., II кн., стр. 9—10, стиха 5, сватбена, Струга. — 2. *ib.* 10 стр., 3 стиха, сватбена, Струга.

85. Конь не иска жена да го язди.

(Когато отива младоженецътъ за булката).

Радешъ коня си стѣга и му дума, ще го пусне за невѣста. Коньтъ му отговаря, че не иска жена да го язди, защото, когато засвириятъ тжпани и свирки, ще се разиграе сърцето му, та ще фърли невѣстата.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 209, стр. 221—222, стиха 33, сватбена, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско). — 2. Вук Ст. Караџић, Додатак, 1822 год., № 21, стр. 45—46, стиха 7, сватбена, Разложко = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г. II т. № LXVII, стр. 13—14, (сестрата поржчва на брата си да стрѣлне момата съ бѣлоперка стрѣла).

86. Дълга сватба.

(Когато сватовеѣ отиватъ за булката).

Израсло дърво високо съ широки стебла и подъ него златари сѣдятъ и златни седла коватъ. Кога отишли за мома Елка, вишни и череши цвѣтѣли, а като се върнали, узрѣли.

Вариантъ: Вук Ст. Караџић, Додатак, 1822 г., № 25, стр. 46—47, стиха 20, сватбена, Разложко = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т. № LXXI, стр. 15—16.

87. Рибa изяжда дуня и калина на мома.

(Сжшо).

Мома сѣе дуня и калина, вода ги вади, плодъ раждатъ. Златна рибка ги изѣжда. Заканва се мома на рибката, кога дойде гърче, ще купи отъ него коприна, ще направи мрѣжа, ще улови

рибка, ще нагости кумъ и кумица, а що остане — на зетъ и невѣста.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 208, стр. 220—221, стиха 13, сватбена, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

88. Свекървата прѣчаква булката.

(Когато доведатъ булката въ момковата кѣща).

Канятъ свекървата да излѣзе да посрѣщне булката: слѣдъ орелъ лети орлица.

Варианти: 1. Г. С. Раковски, Показалець, 1859 г., стр. 13 и 122, стиха 4, сватбена, източно нарѣчие. — 2. Вук. Ст. Караџић, Додатак, 1822 год., № 24, стр. 46, стиха 2, сватбена, Разложко = П. Безсановъ, Българскія пѣсни, 1855, г., II т. № LXX, стр. 15. — 3. Братски трудъ, 1860 г., II кн., 12 стр., 4 стиха, сватбени, Струга. — 4. Никола Геровъ, Пѣснописче, 1860 г., № 12, стр. 66, стиха 7, сватбена, източно нарѣчие.

89. Свекървата дава сватбенитѣ дрехи на булката.

(Когато свекървата дава сватбенитѣ дрехи на булката).

Невѣстата да се поклони на свекървата, за да ѝ даде невѣстинско рухо, а тя да я дари съ тънка риза; дѣвертъ ѝ дава златни обуца съ шарени тарлъци, а тя го дарява съ бѣла кърпа за 200 злато по нея.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 год., № 210, стр. 222, стиха 13, сватбена, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

90. Вѣнчаване.

(Когато вѣнчаватъ младоженцитѣ).

Юнакъ да стрѣлне хубава мома съ стрѣла бѣлоперка.

Варианти: 1. Вук. Ст. Караџић, Додатак, 1822 год., № 22, стр. 46, стиха 2, сватбена, Разложко — П. Безсановъ, Българскія пѣсни, 1855 г., II т. № LXVIII, стр. 14. — 2. Братски трудъ, 1860 год., II кн., стр. 11, стиха 3, сватбена, Струга (Да каже Яна, кой ѝ е излѣлъ златни вѣнчила, на дѣверъ сребърни тарлъци). — Ср. „Конь не иска жена да го язди“.

4. Наздравници.

91. Честита му рѣжа . . .

Честита му рѣжа, който чаша държи и въ нея вино налѣва.
Пийте за много години!

Вариантъ. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 год., II т., № CLII, стр. 148, стиха 9, пѣе се на служба, източно нарѣчие.

92. Пожелание на виното.

Винце голо, ти си на брата изпило вола. И това да цукна, послѣ да пукна. Който мисли, Господъ да го очисти, и др. римування.

Варианти: 1. Български книжици, 1860 г., III год., кн. 7, стр. 275, стиха 15, записала *Димитрия Василиева*, централно нарѣчие. — 2. *ib.*, стр. 275—276, стиха 12, записала *сжцата*, централно нарѣчие. — 3. *ib.*, стр. 275, стиха 12, записала *сжцата*.

93. Мома вино да точи.

Черноока Калина се моли да точи вино съ котелъ, да ли пари ще земе, не се знае.

Вариантъ. Български книжици, 1860 г., III год., 7 кн., стр. 276, стиха 12, записала *Димитрия Василиева*, централно нарѣчие.

94. Пофала за механджия отъ пияница.

Пияници фалятъ механджията, че хубаво вино ималъ, та се опили и въ кальта спали. И сега искай хубаво вино, та макъръ и прѣзъ нощъта да спятъ въ кальта.

Вариантъ Български книжици, 1860 г., III год., кн. 7, стр. 276, стиха 20, записала *Димитрия Василиева*, централно нарѣчие.

95. Царь кара слугата си да му попѣе.

Царь казва на слугата си да му попѣе. Слугата му отказва, че е кахърень: мостъ заправилъ на Тунджа и манастиръ въ Солунъ града, та хазна не стига да ги доправи. Царьтъ му обѣщава да дотъкми недостига, стига да му попѣе, за да се веселятъ.

Недовършена.

Варианти: 1. Иванъ А. Богоевъ, Български народни пѣсни и пословици, 1842 г. = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т. № XIV, стр. 71—72, стиха 20, юнашка, източно нарѣчие = Коло, 1847 г., кн. IV, № 1, стр. 44. — 2. П. Безсоновъ, *op. cit.* I т. № XIV, стр. 71—72, стиха 14, юнашка Варна (съпоставенъ съ сръбски вариантъ), недовършена. — 3. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 316, стр. 349—350, стиха 22, седѣнска, Велешко.

ДЪЛЪ Ш.

БИТОВНИ ПЪСНИ.

1. Отношения между родителитѣ и дѣцата имъ.

а) *Майка и дѣщеря.*

96. Хубава и работна мома се прочува до царя.

Катерина се прочува до царя и везиря съ хубавина и работа. Праща царѣтъ трима душѣ да я видятъ. Отиватъ; почукватъ на портитѣ ѝ; явява се майка ѝ. Обажда имъ, че Катерина отишла при дружитѣ си да зафаща везма.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 50, стр 58—59, стиха 23, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско—Сърско).

97. Момини поржчки — иска да се мѣни.

Седи Станка въ зелена градина надъ жълта латинка и си рони дребни сълзи: да я фърлятъ задъ Дунавъ, та да стане голѣма кория, да изникне детелина, два студни кладенци, отъ нея да пиятъ царскитѣ хатове.

Недовършена.

Вариантъ: Български книжици, 1858 г., I год., часть I, кн. 8, стр. 256, № I, стиха 19, хороводна, източно нарѣчие.

98. Мома изгаря треста агънца.

Бѣла Неда лежи три години — ни става, ни умира. Майка ѝ надъ глава стои и ѝ говори, че ѝ се додѣяло отъ ставане, отъ дигане, отъ даване понуда; пита я да нѣма нѣкой грѣхъ, та толкова болна лежи. Казва ѝ, когато била малка, любила се съ чичовия си овчаръ, та запалили търлата и изгорѣли 300 агънца, и, когато дошли майкитѣ имъ, като блѣяли, земята се люлѣяла, небето се разцѣпвало.

Недовършена.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 136, стр. 143—144, стиха 27, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско—Сърско).

99. Момини прѣдсмъртни поржчки.

Мома Дона болна лежи отъ върлата чума. На майки си говори, че тя млада и зелена ще умре. Майка ѝ я утѣшава да не се бои: обѣщала голѣмъ курбанъ — 5-годишенъ овенъ и три-годишенъ юнецъ. Дона ѝ отговоря, че чумата не иска курбанъ. Поржчва ѝ, като я кълне въ майчино млѣко, въ чуждъ гробъ да не я копатъ; четримата ѝ братя да изкопатъ гробъ съ четири врати: прѣзъ първата врата слънце да я огрѣва, прѣзъ втората вѣтъръ да духа, за да разнася отъ нея мухъла, прѣзъ третата, когато зароси, да оросява чернитѣ ѝ очи и прѣзъ четвъртата дружки да дохождатъ и да я викатъ на вода да отиватъ, но тя ще имъ отговаря, че не я пуца дървенъ дѣверъ и земена свекърва.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 29, стр. 37—39, стиха 72, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско—Сърско). — 2. *ib.* № 259, стр. 279—280, стиха 32, хороводна, слушана отъ сжщата, недовършена (момата се казва Злата; паша шѣлъ да мине; чума я ударила на десната ржка, надъ лѣвата нѣнка). — 3. *ib.* № 274, стр. 295—296, стиха 33, лазарска, с. Лехово (Демирхисарско—Сърско), недовършена (момата се казва Милка). — 4. *ib.* № 264, стр. 281—285, стиха 31, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско—Сърско (момата се казва Неда; разболва се на сѣитба, а на жѣтва майка ѝ изнася отъ кжци, когато се връщатъ дружитѣ ѝ отъ жѣтва). — 5. Български книжици, 1860 г., III год., кн. 2, стр. 78, стиха 38, Силистренско, записана отъ *Мариж Енюва*, ученица отъ Айдамирското училище. — 6. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 год., II т. № LXXXVIII, стр. 29—30, стиха 11 (недовършена), пѣтнишка, източно нарѣчне.

100. Мома — овчаръ.

Майка плете дъщеря си Марга и я люто кълне: днесъ я плете, утрѣ мрѣтва да я разплита. На Марга тежко става, отива въ Цариградъ при берберъ, моли го да ѝ прѣрѣже русата коса и да ѝ остави само чомбасъ. Изпълва молбата ѝ. Става овчаръ; седи три години; връща се у дома и се провиква: мома отишла, мома се връща.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 273, стр. 294—295, стиха 27, лазарска, с. Лехово (Демирхисарско—Сърско).

101. Майка проклева дъщеря си.

Майка казва на дъщеря си Янка да залюлѣе и запѣе на пеланачето си братче. Тя го люлѣе и кълне. Дочува майка ѝ и я кълне: кога Дунавъ продума и риба пропѣе, тогава рожба Яна да има. На Яна дожалѣва, отива покрай Дунавъ, сълзи рони и се Богу моли да ѝ каже, отдѣ Дунавъ извира. Казва ѝ изъ подъ Будимъ града изъ златна ябълка. Тамъ отива и се годява за гемиджийче.

Недовършена.

Варианти: 1 Иванъ А. Богоевъ, Български народни пѣсни и пословици, 1842 г. = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т. № XLIV, стр. 228—229, стиха 24, юнашка, източно нарѣчие. — 2 Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 21, стр. 29, стиха 16, великденска, слушана отъ Дафина, изъ с. Просеникъ Демирхисарско — Сърско (мома Салина се проклева отъ майка си, когато я плеза; клетвата я стига и умира).

102. Недоволни майки отъ дъщеритѣ си.

Майка Калчевица се оплаква отъ дъщеря си Гана, че не знае хлѣбъ да мѣси, а Славчевица проклева дъщеря си: подобръ е да я закопала, нежели да я имала.

Вариантъ: П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т. № CXV, стр. 83—84, стиха 8, любовна, Жеравна—Котленско.

103. Мома на турска ангария.

Паша чрѣзъ пждарь подканя цѣло село да отива ангария да му жънатъ пшеницитѣ и ечменитѣ. Дружкитѣ канятъ и мома Мара да дойде. Майка ѝ я не пуска да отива въ Сърско поле. Тя не слуша майка си, зема сърпа, туря си кърпа на главата и отива на ангария.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 63, стр. 72—73, стиха 25, хороходна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

104. Мома сънува сватове.

Майка буди дъщеря си Пройдена да стане, да си омие главата и да се изреши. Дъщеря ѝ казва, че на сънъ ѝ дошли сватове въ двороветѣ, нея фанали и качили на конь.

Вариантъ: Казанскія Губернскія Вѣдомости № 15, 1848 г., апрѣля 12 дня, № III, стр. 130, Корча (Епиръ).

105. Дъщеря сънува, че майка ѝ умрѣла.

Яна съ баща си били на ливада: баща ѝ трѣва косѣлъ, а Яна седѣла задъ купища съ огледало на колѣно, съ гребенъ на ржка при червило и бѣлило. Като се чешла, заспала и сънъ гледала, че умрѣла майка ѝ. Почва да плаче, че остая сираченце безъ майка.

Недовършена.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 18, стр. 25—26, стиха 30, великденска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

б) Майка и синъ.

106. Майка се радва на сина си.

Майка люлѣе мжжкото си дѣте Иванчо, съ прѣсно го млѣко дои, съ руйно го вино пои, да расте да порасне, за да го ожени и да му се радва.

Недовършена.

Варианти: 1. Вук Ст. Караџић, Додатак, 1822 г., № 26, стр. 47, стиха 6, Разложко. — 2. Български книжици, 1858 г., I год., часть III, кн. 22, стр. 290, № I, стиха 7, централно нарѣчие.

107. Майка и дѣте.

Дѣтенце спи въ позлатени люлчици и майка му го буди да стане да види лазарки, какъ поли развѣватъ, жълти чехли потропватъ.

Варианти: 1. Г. С. Раковски, Показалець, 1859 год., стр. 7₂, стиха 3, лазарска — пѣе се на малко дѣте, източно нарѣчие. — 2. Г. С. Раковски, ор. cit. стр. 9, стиха 10, лазарска — пѣе се въ царски дворове (царица плела на дѣте шапчица съ бисери и жълтици).

108. Майка учи сина си да не се често прѣмѣнва.

Майка учи сина си Нено да не се често прѣмѣнва по дващъ-тришъ въ седмицата, деветъ пжти въ мѣсеца, но той я не слуша: скришомъ отключва сандъци, облича великденска прѣмѣвна и право отива на хорото; не се фаща дѣ да е, но се фаща надъ момитѣ до невѣститѣ.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 85, стр. 90—91, стиха 20, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

109. Майка търси булка на сина си.

Майка търси булка на сина си Константина. Срѣща мома да бере цвѣте въ градина и да го увива на китка. Пита я, защо ѝ е цвѣте; отговаря ѝ — да ѝ мирише. Прѣдлага ѝ да я земе за снаха. Момата ѝ казва да пита баща ѝ и майка ѝ: дѣто тѣ я дадатъ, тамъ ще отиде.

Варианти: 1. х. Найденъ Иоанновичъ, Нови бжлгарски пѣсни, 1851 г., стр. 48—49, стиха 16, източно нарѣчие = М. Л. Софіжнецъ, Разна любовна пѣснопѣвка, 1858 год., стр. 84—85 стр. 2. Никола Геровъ, Пѣснопойче, 1860 г., № 24, стр. 52—53, стиха 16, източно нарѣчие (момата се казва Рада; прѣдупрѣждава я лудо младо, че майка му ще дойде на огледъ, добрѣ да я прѣчака и да ѝ постеле; Рада не извършва нито едното, нито другото, но майка му пакъ я харесва).

110. Майка учи сина си, какво да гледа на булката.

Когато щѣли да отиватъ въ село да годяватъ мома, майката поржчва на сина си, като влѣзатъ въ тѣщини двори, да не гледа дали е голѣма кжщата, нито да гледа дали момата има дрехи, обѣци, вѣнци и шити ржкаве — това не струва, само нѣколко гроша — но да гледа дали е паметна — това е имане голѣмо, безъ довършване.

Вариантъ: х. Найденъ Иоановичъ, Нови бжлгарски пѣсни, 1851 год., стр. 58, стиха 12, източно нарѣчие = М. Л. Софіжнецъ, Разна любовна пѣснопѣвка, 1858 год., стр. 85.

111. Колко жали майката за сина си?

Майка събужда рано сина си Стояна въ недѣля да товари три товара сухо злато и други три бѣлъ бисеръ, да отиде въ Солунъ, за да купи сичко ново за невѣстата. Отива. На връщане по пжтъ се сѣща, че забравилъ огледало. Връща се и купува. По пжтя му се припива вода; всрѣдъ гората сѣда да си похапне и пийне вода; излизатъ му харамии; моли имъ се, сичко да му зематъ, що носи, само живъ да го пуснатъ да отиде при майка си и първо либе: майка му ще го жали, дорѣ гарванъ побѣлѣе и море прѣсѣхне, дорѣ главня ластаръ пусне и върба главня стане; а Люба може да жали и да не жали.

Недовършена.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 263, стр. 263—264, стиха 45, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, (Демирхисарско — Сѣрско). — 2. Ст.

И. Верковичъ, *op. cit.* № 221, стр. 238—240, стиха 68, трапезарска, слушана отъ сжщата.

112. Момкови прѣдсмъртни поржчки.

Майка казва на сина си Богдана, какво обходилъ толкова градове, колкото сж дни въ годината, и нийдѣ го болестъ не нашла, а щомъ пристига у дома, разболѣва се и лежи деветъ години. Той изповѣдва прѣдъ нея, че му е жалъ, за дѣто ще умре младъ и нѣма кой коня му да гледа: майка му е стара, братъ му е забѣгналъ, жена му ще го отгледва за друго. За радъ туй поржчва на майка си: кога умре, да не го копа въ гробища, а на кръстопжтъ; на главата му манастиръ да съгради, на сърце му градина да загради и въ нея цвѣте да насади, на крака му чешма да изведе, край нея знаме да побие и за него конь да върже, та кога мине царева войска — всѣко старо въ черква да се помоли, него да спомина, сѣко младо цвѣте да набере, за него да си спомни, а който конь отвърже да каже: Богъ да прости тоя юнакъ, който яздилъ тоя конь и развѣвалъ това знаме.

Недовършена.

Варианти: 1. Български букварь, 1844 г., № 4, стр. 100—102, стиха 34, сѣверозападно българско нарѣчие = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., т. I, № IV, стр. 36—38, стиха 36, юнашка, Видинско. — 2. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 302, стр. 332, стиха 20, седѣнска (да го жали майка му три години, по орли вѣсть ѝ праща). — 3. Ст. И. Верковичъ, *op. cit.* № 79, стр. 85—86, стиха 23, слушана отъ сжщата, хороводна (Никола отъ конь пада и умира; да не обаждатъ на майка му). — Ср. „Юнакъ Велко убива еничаринъ и го погребва за поличба“.

113. Майка съвѣтва сина си да земе жената съ мжжко дѣте.

Стоянъ либи три моми отъ три града и тритѣ попски дѣщери: първата е въ Цариградъ и му ражда мжжко дѣте, втората е въ Видинъ града — че му е лозе родило: сѣка лозица по вѣдро, а виненитѣ по двѣ вѣдра и третата отъ овчарско поле, че му се стадото разягни. Пита майка си при коя да отиде? Съвѣтва го да отиде при тая съ мжжкото дѣте.

Недовършена.

Вариантъ: Български книжици, 1858 г., I год., часть II, кн. 11, стр. 122, № IV, стиха 32, източно нарѣчие.

114. На майка отмъница.

Отъ изникла калинчица покрай пжть сѣки откъсва, а младъ Стоянь я отъ коренитѣ изкаралъ. Качва я на коня си и я занаса на майка си за отмъница да мете кжща и дворове, на баща да донася вода студена, на братя ризи да везе, на сестри коси да плете, а на него първо любе.

Варианти. 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 127, стр. 228, стиха 22, сватбена, когато сватовеѣтѣ влизатъ въ момковата кжща съ невѣстата, слушана отъ Дафина отъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско) 2. Г. С. Раковски, Показалецъ, 1859 г., стр. 15, стиха 7, тлъкашка, източно нарѣчие (Петко изтръгва елха отъ Раднини двори).

115. Прѣдизвиканъ братанецъ набѣдява чича си за убиецъ.

Кметове и чорбаджии разфърлятъ царски данъкъ. Николовъ чича най-много настоява да се разфърли на Никола, че има руси биволи, покрити съ копринени чували и съ позлатени синджири. На Никола дожалѣва, та взима отъ майка си мрѣжа за риба и отива на Дунава — не улавя риба, но мрътва глава скоро заклана. Закопва я въ гумното на чича си и послѣ казва на селскитѣ кметове и чорбаджии, че у неговия чича хора замръкватъ, но не осъмватъ. Чича му подканя да търсятъ: ако намѣрятъ, жена му и дѣцата му да заробятъ, а него да обѣсвятъ. Намиратъ — жена му и дѣцата заробватъ, а него обѣсватъ.

Вариантъ: Български книжици, 1860 г., III год., часть I, стр. 42—43, стиха 63, източно нарѣчие.

в) *Баща и синъ.*

116. Синъ баща на сждъ кара.

Скъпия настава — дали е отъ Бога, или хората криватъ за скжпа година? Не е едното и другото, но дѣ се е чуло и видѣло, синъ баща на сждъ да кара, като Стоянь баща си? Подъ конь му нозѣ подковя, назадъ ржцѣ вързва и на Стамболъ го закарва. Тамъ го сждъ не отсжди. Повръща го въ планината и го закарва въ езеро да го удави. Баща му дума: днеска е сжбота, утрѣ е св. Недѣля, като христиани моли го да пристжпи да му отвърже ржцѣтѣ, за да се прѣкрѣсти и Богу помоли,

дано му даде умъ, да не прави това съ него. Стоянь го още пристегна. Баща му сълзи рони и го люто къльне: да даде Богъ да стане разуменъ, хлѣбъ да носи въ ржка, а да не знае да яде и да се кръсти, мжжки дѣца да има и сички да ослѣпѣятъ. Постига го. Отива си Стоянь у дома; не знае въ двори да влѣзе; либето му Петкана ржцѣ кърши и Стояна люто къльне: да иде и да се не върне, защо така направилъ съ рождения си баща? Щомъ чува това, Стоянь отива при баща си и го моли да му прости грѣховетеъ. Баща му дума: брѣзъ се конь стига, люта клетва се не стига, — що е рекълъ — да бжде.

Вариантъ: Никола Геровъ, Пѣснопойче, 1860 г., № 10, стр. 37—40, стиха 76, източно нарѣчие.

117. Родители оплакватъ удавенитѣ си синове.

Градски пазачъ моли мома да понагледва Демиръ-Капия, дордѣ отиде при войвода, който го вика конь да му дари. Мома го послушва. Пазачътъ отива. Вмѣсто конь войводата му дарява мрѣжа да прѣмрѣжи морето, та да улови дребна риба. Прѣмрѣзва го. Ловейки риба, той прѣобръща 300 гемии, та издава 300 българчета. Калпаци имъ плаватъ по морето. Доглеждатъ ги майки и бащи, братя и сетри и почватъ да оплакватъ и да тжатъ за удавенитѣ си синове и братя.

Варианти: 1. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т. № СХХХVII, стр. 110—111, стихове 15, войнска, източно нарѣчие. — 2. Ст. И. Берковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 год., № 27, стр. 35, стиха 14, петровска (окръшка), слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

г) Братъ и сестра.

118. Орачъ намира пари на Великдень.

Останалъ Начо сираче безъ баща и майка само съ сестра си Еленка при тежки бащини му борчове. Чуди се и мае Начо, какво да зафане, борчове да изплати. Става у турчинъ аргатинъ за 9 години за 900 гроша. Начо незнае, кога е дѣлникъ-празникъ, кога е Св. Недѣля, Великдень, Георгевдень. На Великдень хора въ черква отиватъ, а той на оранъ. Една брѣзда изорва, орало му се закачва за казаненъ купъ, пълненъ съ жълти жълтици и ермильци. Чуди се и мае Начо, какво да направи: дали на турчина да обади, или самъ да ги земе. Отива при сестра си

Елена да се допита до нея. Като го вижда, тя се чудо чуди, каква е тая работа, да ли го е треска фанала или глава заболѣла? Разпрява на сестра си, че намѣрилъ пари и иска отъ нея съвѣтъ, какъ да постъпи съ тѣхъ. Съвѣтва го да каже на турчина. Турчинътъ му ги харисва, да си изплати съ тѣхъ бащини борчове и да си отиде да празнува Великденъ и Георгиевденъ.

Варианшъ: Цареградски вѣстникъ, 1853 година, год. 3, януарѣта 31, брой 107, стиха 75, източно нарѣчие.

119. Мома и младо ерменче.

Мома Калуда си продава изъ цариградска чаршия бѣлото лице и залага чернитѣ си очи за затворения братъ Стояна. Ерменче я пита, защо това прави. Разпрява му.

Вариантъ: Вук Ст. Караџић, Додатак, 1822 г., № 17, стиха 12, Разложко = Коло, 1847 г., IV кн., № 7, стр. 50 = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т. № LIII, стр. 251.

120. Братъ застрѣлва сестра си кошута.

Обзалагва се сестра Дойна съ брата си Йована, че ако отиде тя посрѣдъ нощъ прѣзъ планината при полугаря, той ще ѝ дари деветъ овна. Тя се наима. Става посрѣдъ нощъ, забродя низъ планината и пристига край полугаря. Тамъ повиква не както се вика, ами заблѣйва като кошута. Братъ ѝ я чува. И мислейки я за кошута, грабва пушката и я замѣрва право въ челото, — застрѣлва я тъкмо въ лѣва нѣнка. Та извиква тогава, както се вика, и веднага издѣхва.

Вариантъ: П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № LXXVI, стр. 25—27, стиха 18, овчарска, Видинско = Г. С. Раковски, Показалець, 1859 г., стр. 20, овчарска, източно нарѣчие.

121. По съвѣта на брата си мома се отказва да се потурчи.

Йованъ пита сестра си Велика, защо иска да се потурчи. Казва му, че ѝ се е додѣяло всѣка вечеръ вино да се пие и сутринъ ракия. Пита я, защо не му обадила да ѝ търси хубаво и избрано момче. Отказва се да се турчи и пита брата си, какъ да се избави отъ турцитѣ, когато ще дойдатъ да я търсятъ. Йованъ се помолва на Бога и се спускатъ облаци, та скриватъ сестра му. Дохождатъ турци и питатъ, дѣ е Велика.

Йованъ имъ казва, че отишла за вода да си измие лицето, за да стане турска невѣста. Недовършена.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 178, стр. 190—191, стиха 45, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

122. Братъ дава работната си сестра на бояджия.

Лезенъ Марко отива съ родителитѣ си на далеко на гости. Срѣщатъ го троица бояджии; пита ги, какво боядисватъ. Казватъ му, да не ги пита, какво боядисватъ, но сж трѣгнали да искатъ сестра му, която била работна, гостоприемна и хубава. Кани ги да отидатъ въ кжщата му, той ще се върне и ще имъ я даде. Недовършена.

Вариантъ: Ст. П. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 188, стр. 200—201, стиха 38, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

д) Братъ и братъ.

123. Отъ ядене и пиене кжща не се разсипва.

Янкула се кара съ 9 братя. Братята му викатъ, че той имъ разсипва кжщата съ ядене и пиене съ неговитѣ деветъ посетриими и деветъ побратима. Огговоря имъ: кжща отъ това не се разсипва, но се разсипва и затваря, ако влѣзе въ нея черната чума и сички измори.

Варианти: 1. Ст. П. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 283, стр. 305, стиха 19, Велешко, великденска. — 2. Никола Геровъ, Пѣснопойче, 1860 г., № 14, стр. 43—44, стиха 25, източно нарѣчие.

124. Отглади дѣца умиратъ.

Става голѣма скжпия: шиникъ жито за флорина. Стоянъ има много дѣца и се чуди, какъ да ги изхрани. Стоянови братя жито иматъ и ще го носятъ за проданъ. Най-малкото Стояново дѣте казва на баща си, че чичоветѣ му жито товарятъ, да поиска за тѣхъ. Отива Стоянъ и ги моли да му дадатъ, че дѣцата му ще измратъ. Отказватъ му, че нѣма ни аспра да заплати за него. Врѣща се у дома и намира дѣцата си отглади умрѣли.

Вариантъ. Ст. И. Верковичъ. Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 230, стр. 249—250, стиха 39, трапезарска, слушана отъ Дафина отъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

2. Лю б о в н и.

а) Залюбване и любовни закачки.

125. Мома и момци се задируютъ на чешма.

Слънце захожда задъ гора зелена, а моми и момци се събиратъ въ поле широко при студени чешми: моми да налѣватъ вода и момци да ги задируютъ. Най-напрѣдъ върви мома Ангелина. Срѣща я Гюро добъръ юнакъ и ѝ прѣдлага да я земе.

Недовършена.

Варианти. 1. Български книжици, 1858 г., год. I, часть III, кн. 18, стр. 97, стиха 28, източно нарѣчие. — 2. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № LXXXIX, стр. 49—50, стиха 17, любовна (недовършена), Котленско. — 3. П. Безсоновъ, об. cit II т. № XC, стр. 51, любовна, стиха 8, Одеса.

126. Клетва между мома и лудо младо.

Лудо младо пита мома Гайтана, дали помни, когато били малки, какъ ходили въ градината и подъ червена ябълка си думали и дали клетва: който се по-напрѣдъ ожени, да лежи и скъса деветъ постели и пакъ да не умре — снага, лице, коса да му изсъхне, съ стълба въ гърне да влѣзе, и пакъ да му е широко? А Гайтана му отговаря: отъ очи да се отдвои, който потъпка клетвата, и да стане воденичаръ, хлѣбъ да мѣси въ лѣшникова черупка — на слънце да го пече, и кучета да не го ядатъ.

Вариантъ: Български книжици, 1858 г., I г., часть III, кн. 19, стр. 146—148, № II, стиха 45, източно нарѣчие.

127. Момъкъ търси вода отъ либето си.

Мома отива за вода. Налива си и си похожда. На пѣтъ я прѣсрѣща напетъ момъкъ и ѝ поисква вода — не че е изгорѣлъ за вода, но за момина севда.

Недовършена.

Варианти: 1. Юр. Ив. Венелинъ, О зародишѣ новой българской литературы, 1838 г., стр. 51, стиха 14, свадбена = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № LXXV, стр. 23, свадбена, източно нарѣчие. — 2. П. Безсоновъ, op. cit. II т., № LXXIV, стр. 22—23, стиха 8, свадбена, Котленско. — 3. Ст. И. Верковичъ, на

родне песме македонски бугара, 1860 г., № 46, стр. 55, 16 стиха, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско). Момата се казва Тодора.

128. Лудо младо залюбва мома.

Дотекла Тунджа, та довлекла маслина и на нея черноока Мария. Който изпие чаша долия, той ще люби Мария. Изпива я лудо младо и залюбва Мария.

Вариантъ: Български книжици, 1860 г., год. III, кн. 7, стр. 276, стиха 10, записала *Димитрия Василиева*, центр. нарѣчие.

129. Момци надфърлятъ каменъ за хубава мома.

Момчета каменъ фърлятъ и се уговорятъ: който надфърли каменъ, ще земе бѣла Яна Малашевска. Надфърля ги младъ Стоянъ, и си зема бѣла Яна.

Вариантъ. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 150, стр. 161, стиха 16, жетварска слушана, отъ Дафина отъ с. Просеникъ (Демирхисарство — Сърско).

130. Лудо младо цѣлува спеша мома.

Мома Боя, вадейки и копайки, дрѣмка я напада и заспива, като си покрива бѣло лице съ махрама. Покрай нея минува лудо младо и се чуди, що да стори на мома: да я цѣлуне или да я разбуди. На Бога се помолва да подухне тихъ вѣтъръ, да зароси ситна роса, да нароси момино лице, давно се мома разбуди. Заросва роса и пакъ не се събужда Прѣгръца я и цѣлува, тогава се мома събужда.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 127, стр. 135—136, стиха 26, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско). — 2. Български книжици, 1858 г., I год., часть II, кн. 11, стр. 123, № VI, точно нарѣчие (въ градина мома Пенка спи; лудото се чуди дали двѣ ябълки да извади на момата, или да я цѣлуне. Цѣлува я).

131. На жѣтва — любовь.

Мома и момче просо жѣнатъ отъ сутринъ до пладнина. На мома се вода припива. Момчето я завежда на срѣщната рѣка. Напива се и си измива бѣлото лице отъ прахове.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 247, стр. 267, стиха 19, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

132. Ковани ботуши — изгори сърчице!

Кой гидия тропва съ ковани ботуши? Стоянь покрай Раднини вратнички потропва и ней сърчице гори.

Вариантъ: Г. С. Раковски, Показалець, 1859 г., стр. 15—16, стиха 6, тлъкашка, източно нарѣчие.

133. На ергенинь ризата непрана.

Ергенинь казва на мома Стамата да му опере непраната три години риза. Отговаря му, че нѣма сапунъ, вода и пералки. Ергениньтъ казва, че сапунъ — това е нейното лице, вода — чернитѣ ѝ очи, пералки — двѣтѣ ѝ ржцѣ.

Варианти: 1. Вук Ст. Караџић, Додатак, 1822 г., № 19, стр. 44, стиха 12, Разложко = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № СXXXIII, стр. 104 = Български букварь, 1844 г. № 3, стр. 100, сѣверо-източно българско нарѣчие. — 2. Ст. И. Верковичъ, народне песме македонски бугара, 1860 г., № 255, стр. 277, стиха 22, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сърско (момата се казва Вела).

134. Дѣвойка залюбва сгоденъ ергенинь.

Елкана дѣвойка, като се връща отъ вода съ стомна, на пжтя срѣща винари вардарлии. Искатъ ѝ половина отъ платното (?), за да ѝ дадатъ отъ виното. Тя не иска отъ виното, но иска най-малкото момче, що язди на сива мѣска. Казватъ ѝ, че то е годено и за него каратъ виното.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 75, стр. 82—83, хороводна, стиха 25, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

135. Лудо младо копнѣе за сгодена мома.

Лудо младо говори на малка мома, че я много обича и ше прати годежници за нея; пита я дали майка ѝ и баща ѝ ше я дадатъ. Отговаря му, че тя е обѣщана другиму. Кълне баща ѝ и майка ѝ, че сж заградили двороветѣ, та не може да се видятъ. Желаетъ пиле да бжде: да лѣтува и зимува въ нейни скутове.

Вариантъ. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 45, стр. 54—55, стиха 21, хороводна, слушана отъ Дафина отъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

136. Юнакъ цѣлува спеша дѣвойка подь кжпина.

Врамба спи подь кжпина, покрила лице съ бѣла махрама, а до нея спънатъ конь. Минува оттамъ юнакъ и на кжпина казва да държи дѣвойка, до като дойде; еднажъ да я прѣгърне, двашъ — тришъ цѣлуне; ако не я задържи, съ овци ще я опасе; ако я задържи, съ уста вода ще ѝ носи и ще я вади. Задържа я; цѣлува я; съ уста вода носи и подмладява кжпината.

Варианти: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара. 1860 г., № 101, стр. 108—109, стиха 27, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско). — 2. Найдень Геровъ, Болгарскія пѣсни, 1852—1856 г., № 4, стиха 14, източно наречие, въ „Памятники и образцы народнаго языка и словесности рускихъ и западныхъ Славянъ I—IV“, 400 стр. (на спешата мома въ градина при нея шербетъ прѣдпочита лудо младо да я цѣлуне).

137. Не даръ, — а любовь.

Дона тръгва съ родителитѣ си и първо либе на гости прѣзъ Вардаръ. Когато отишли, Вардаръ прѣсѣхналъ. На гемиджии Дона се моли да прѣкаратъ баща ѝ и майка ѝ, дарба ще ги дари по двѣ тънки кошули: безъ вѣтъръ да се вѣятъ, безъ слънце да се сушатъ; а за себе си двѣ тънки кърпи. Прѣкаратъ баща ѝ и майка ѝ. Когато дошло редъ за нея, гемиджии не ѝ искатъ тънки кърпи, но ѝ искатъ черни очи и бѣла снага.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 92, стр. 97—98, стиха 45, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

138. Сбжднати любовни желанія.

Лудо младо желае на Димана да прѣгърне равната снага и да я цѣлуне по бѣлото лице и чернитѣ очи. Желанието си изпълва.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 77, стр. 84, стиха 19, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

139. Любовни излияния.

Никола пита хубава Рада, дали го обича. Отговаря му: каквато е мъглата на планината, такава ѝ е сърцето за него.

Варианти: 1. Вук Ст. Караџић, Додатакъ, 1822 г., № 4, стр. 38, стиха 10, Разложко. = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855, II т., № СХХII, стр. 91—92. = Българскы книжици, 1858 г., I год., часть III, кн. 19, стр. 146, № I. — 2. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 185, стр. 197—198, стиха 25, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сърско. (Неда не му съобщава, какъ любя лудо младо, но то иска да знае, да не дохожда нощъ и се измъчва).

140. Момчетата повече пазятъ киткитѣ.

Лудо младо гори за Велика — направила го сухо дърво яворово. Моли я да го отсѣче и фърли въ огъня: да стане прахъ и пепель, да събере пепела и да го фърли въ градина — тамъ да никне жълто цвѣте, но да не го бератъ момитѣ за китки, защото лудо носятъ: вечеръ фърлятъ киткитѣ изъ кѣщи, сутринъ ги смятатъ и фърлятъ на бунице, ами момчетата да го бератъ, защото мъдро носятъ: цѣль день на главата я носятъ, вечеръ я поставятъ въ студена вода и сутринъ я нареждатъ на главата си.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 44, стр. 53—54, стиха 29, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско). — 2. Никола Геровъ, Пѣснопоиче, 1860 г., № 8, стр. 64—65, стиха 7 (окръшка), източно нарѣчие.

141. Талигаръ залюбва мома на хоро.

Тодора се облича въ хубава прѣмъна на Георгеvденъ и се фаща на хорото между момци и невѣсти. Поминава Марко съ деветъ талиги по него. На дружина казва да спратъ малко, да погледатъ хорото. Запитва селяни, каква е изводачката, мома или невѣста? Отговарятъ му, че и тѣ не знаятъ. Укорява ги, че ужъ не знаятъ, когато на едно хоро играятъ и въ една църква отиватъ.

Варианти: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 6, стр. 9—11, стиха 48, великденска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

142. Дѣвѣйка праща лудо младо да я иска отъ майка ѝ.

Неда седи на чардакъ, гърло я боли, а прѣдъ прозорци лудо младо застанало и пука, треска за Недино бѣло лице. Неда му казва, ако му прилѣгнала на сърце, да прати двама годежници при родителитѣ ѝ да я простятъ, за да я той кердоса.

Варианти: 1. „Коло“, 1847 г., кн. V, стр. 25, стиха 13, с. с. Себища и Кленье (Дебърски).

143. Лудо младо се очудва на момина прѣмѣна и хубость.

Лудо младо кълне мома Лимона да ѝ капне снагата, че е облѣкла бѣла сая, набѣлена, начервена и го плѣнява съ хубостѣта си. Момата му казва да не кълне нея, но шивача, който я е ошилъ, продавача, що ѝ е продалъ бѣлило и червило, а за чернитѣ ѝ очи да кълне пиявицитѣ.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 196, стр. 209, стиха 29, лозарска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско). — 2. Ст. И. Верковичъ, ор. cit. № 73, стр. 81, стиха 15, хороводна, слушана отъ сжщата (момата се казва Тименуша).

144. Очертание на хубавица.

(Нова.)

Момче слиза отъ планината и отива въ село Сътъбей, та се цѣни даскалче: дѣца да учи, моми да гледа. Съглежда хубава Янка, залюбва я и се сгодява. Завежда я на планина. Тя е хубавица: коса има ибришимъ, чело — хамайлия, вѣжди — морски пиявици, клепки — крила ластовични, очи — вишни-черешни, бузи — червенъ трендафилъ, уста — съ пара разрѣзана, гърло — свѣтла мѣсечина, снага — фиданъ въ градина, катъ ходи, хоро води, снѣгъ бѣлѣе, бисеръ сѣе, лице ѝ слънце грѣе.

Вариантъ: Никола Геровъ, Пѣснопоиче, 1860 г., стр. 60—61, стиха 46, източно нарѣчие.

145. Момина хубость.

Стою Стоенка пита, защо е толкова хубава? Дали е отъ Бога паднала, или е отъ земя никнала? Дали я е златарь лѣлъ, или е прѣзъ прѣстенъ минала? Три години у тѣхъ седѣлъ, 300 гроша похарчилъ, въ очи не я погледналъ, бѣло лице не ѝ видѣлъ? Стоенка му отговаря: дѣ се е чуло и видѣло, мома отъ Господъ да падне, златарь да я лѣе, прѣзъ прѣстенъ да мине? И нея майка родила, като сѣкиго: на Великдень родена, на Георгевдень кръстена, съ прѣсно млѣко кжпана, съ дяловъ листъ повивана, за това е толкова хубава.

Варианти: 1. Български книжици, 1859 г., II г., частъ II, кн. 13, стр. 423—424, № XIX, стиха 37, слушана отъ Костадина Бельова, Дражо х. Герчева съпруга въ Ямболъ. — 2. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 62, стр. 71—72, стиха 28, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско) (момата се казва Гюргя).

146. Да съмъ и черноока?

Малка мома капка вода налива, въ нея погледва и съ дума: като що е кжстонѡка (тънка) и висока, малко да е черноока, кого иска, ще земе — на царъ Тома сина ще земе, който ще ѝ брои тежка хазна.

Варианти: 1. Български букварь, 1844 година, № 6, стр. 106—107, стиха 8, източно нарѣчие. — 2. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 78, стр. 85, стиха 21, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сърско (момата е покрай Дунава; зима я царевото хазнатарче: далъ 200 та я зель, далъ 300 та се вѣнчалъ).

147. Момкова хубость.

Дружина говорятъ на Ней дѣвойка да не люби людъ гидия таврадгия, защото чуждъ конь яха и чуждо оржие носи. Дѣвойка ги пита, какъ да не го люби, като гледа тънкото му кръстче като люта змия, бѣлото му лице като бѣла книга, чернитъ му очи като черно грозде, тънкитъ му вѣжди като пиявици, бѣлитъ му ржцѣ като симитчета?

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 61, стр. 69—71, стиха 66, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

148. Мома хубостъта си пази и слѣдъ женитба.

Мома пита лудо, като е бръкнало въ пазвата ѝ, какво е зело? Празни ржцѣ изтрѣгва, сърцето му избѣгва, като босилекъ въ пазва. Босилекътъ, ако вѣхне, миризмата му остава; кубава мома като се ожени, пакъ хубостъта ѝ остава.

Варианти: 1. Коло, 1847 г., кн. V, № 19, стр. 216, стиха 9, Струга. — 2. Казанскія Губернскія Вѣдомости, 1848 г., № 15, апрѣля 12 дня, № 1, стр. 129, стиха 4, Струга.

149. Момкъкъ изписва либето си на хартия.

Момкъкъ казва на либето си, че довечера у тѣхъ ще дойде съ дружината си на седѣнка и ще седне близо до нея — до

дѣсното ѝ колѣно. Да не гледа нагорѣ-надолѣ, ами да го гледа право въ очитѣ, та да я изпише на бѣла турска хартия и изпрати въ Стамболъ, да види баша му и вуйчо му, какво либе е залибилъ.

Варианти: 1. И. Андреовъ, Първична бжлгарска словница, 1848 г., стр. Г—Д, 15 стиха, източно нарѣчие. — 2. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № СII, стр. 70–71, стиха 17, любовна, източнобжлгарско нарѣчие. Ср. втората половина на „Момиче, не ми минавай прѣзъ двори!“ — 3. Никола Геровъ, Пѣснопоче, 1860 г., № 4, стр. 30–31, стиха 15, източно нарѣчие.

150. Моми и булки се залюбватъ въ пжтникъ.

Прочува се Найденъ граматикъ, че знае много да чете и пише — повече отъ сливненския владика. Чува владиката, и праща да дойде да го запопи. Тритѣ Найденови сестри не го пушатъ. Първа му перчемъ рѣши, втора—пита мѣси, трета—plosка налива, майка му тропари чете, баша му конче стѣга. Найденъ си коня възсѣдна, майка му пари подаде и му говори: когато отиде при владиката, отдалекъ поклонъ да му направи и ржка цѣлуе. Найденъ на пжтъ излѣза и доближава сливненски бѣленки и седѣнки: момитѣ платни бѣлѣха, булките ризи перѣха. Найденъ си конче разигра: на момитѣ платната събра, на булките ризитѣ разпилѣ. Момитѣ го кълнятъ и говорятъ: ако е ергенъ, отъ тѣхъ мома да земе, а булките: ако е жененъ, булката да му умре, отъ тѣхъ да земе.

Вариантъ: X. Найденъ Јовановичъ, Нови бжлгарски пѣсни, 1851 год., № 1, стр. 53–54, стиха 48, източно нарѣчие.

151. Цѣлуката е до животъ I.

Стоянъ, идейки отъ дърва, свирка свири и на свирката нарича: да срѣшне малка мома, наредена, нажитена, съ жълта китка на глава, съ нова стомна на ржка. Срѣща. Стои и се чуди: дали стомната да счупи, дали китката да земе или момата да цѣлуе. Рѣшава момата да цѣлуе: цѣлуката е до животъ, а стомната се купува за двѣ аспри и китката е до пладнина.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 32, стр. 41–42, стиха 26, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско). — 2. Никола Геровъ, Пѣснопоче, 1860 г., № 10, стр. 65, стиха 5, (окръшка) сватбена, източно нарѣчие (на дрѣмка желеа да го цѣлуе Калинчица).

152. Цѣлувката е до животь II.

Вѣтъръ повѣва, открѣшва клонка маслинка, та ударя спеша мома по лице. Тя се събужда и проклева вѣтъра да се не навѣе, а Дунавъ да не се набучи: дълбоко заспала и сънувала, какво дошли край нея троица момци: бакалъ, златаръ и шивачъ. Първиятъ я ударилъ съ ябълка по гърди, вториятъ съ скжпоцѣненъ прѣстенъ по прѣста, а третиятъ надникналъ да я цѣлуне. Тогава тя ги проклева; който фрѣли съ ябълка, кога умре, ябълка да му разрѣжатъ; който замѣри съ прѣстенъ, деветъ години боленъ да лѣжи, та прѣзъ прѣстенъ да се провира и о сламка да се подпира; а който ме цѣлуна, устата да му миришатъ на божигробски босилекъ и съ него вѣкъ да вѣкувамъ.

Варианти: 1. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г. II т., № ХСІ, стр. 51—53, стиха 49, източно нарѣчие, любовна. — 2. П. Безсоновъ, ор. cit. II т. № ХСІІІ стр. 54—56, стиха 31, любовна, източно нарѣчие. — 3. П. Безсоновъ, ор. cit. II т., № ХСІІІ, стр. 57—58, стиха 30, любовна, Одеса. — 4. Никола Геровъ, Пѣснопоиче, 1860 г., № 18, стр. 47—48, стиха 21, източно нарѣчие.

153. Лудо младо цѣлува либето си.

Лудо младо минува покрай момини порти, надѣвайки се да го посрѣщне либето му. Посрѣща го любева майка и го вѣвежда въ кѣщи. Поставя му столъ да седне, но той не сѣда; дава му хлѣбъ да яде, хлѣбъ зима, но не го яде; вино му дава да пие, то взима чаша, вдига я, но не пие. Лудо младо се моли на Бога: да духде вѣтъръ, да зароси ситна роса, да се изгаси борина, та то да цѣлуне либето си. Желанието му се изпълва.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 36, стр. 45—46, стиха 29, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско). — 2. Ст. И. Верковичъ, ор. cit. № 164, стр. 174—175, стиха 30, жетварска, слушана отъ сѣщата (лудото донася подарѣци и цѣлува либето си Сирма).

154. Любовникъ и любовница.

Либе казва на любата си да не отива рано на студни кладенци, да не клапа ковани вѣдрици: кални сж широки друмове, дълги сж дълбоки ноци, ще легнатъ, ще заспятъ въ три дворове. Отговаря му: въ тритѣ дворове има три бора, на сѣки боръ по гнѣздо, въ сѣко гнѣздо по славейче: едно пѣе на вечеръ, друго — въ полунощ и трето — въ зори. Вечерното пѣе да

лѣгатъ двѣ луди млади, полуношното — да се прѣгръщатъ, сутринното — да ставатъ.

Вариантъ: Вук Ст. Караџиѣ, Народна сръбска песнарица, 1815 г., часть II, № 101, стиха 23, Разложко = Списание на Българската Академия на наукитѣ, 1914, кн. VIII, стр. 29.

155. Любовни задирки.

Лудо младо говори на малка мома да не върви прѣзъ срѣдъ село, ще я цѣлуне въ срѣдъ чело; да не ходи по браздитѣ, ще я цѣлуне по образитѣ; да не ходи изъ шумата, ще ѝ дигне кошулята; да не ходи по дѣскитѣ, ще ѝ цѣлуне боскитѣ — пуститѣ боски като ябълки: и да я цѣлуне, не се жали, и да умре, не се жали!

Вариантъ: Ст. И. Верковичѣ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 333, стр. 362, стиха 12, седѣнска, Дебъръ.

156. Цѣлувай лудо, — бѣлѣгъ не оставай!

Лудо казва на мома Меглена, че умира да я цѣлуне. Отговаря му: да цѣлува, но бѣлѣгъ да не оставя, за да не види нейната кучка снаха и обади на брата ѝ: ще я отнесе на прилѣпския панаиръ и продаде за 3000 дукати. Лудото ѝ казва да не се грижи за това; когато я отнесатъ на панаира да му обади, той ще я откупи, като надплати, и широкъ янински фустанъ ще ѝ купи, ще я прѣмѣни и отведе въ негови сараи въ Скопье.

Вариантъ: Ст. И. Верковичѣ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 309, стр. 341, стиха 29, седѣнска, Велешко.

157. Лудо младо цѣлува невѣста въ тъмнина.

Лудо младо подканя Димана невѣста да запали борина и да отидатъ въ градината и да се разхождатъ. Скланя. Тукъ лудото изгасва борината и цѣлува Димана. Сутринтъ лудото пита Димана, кой е билъ снощи съ нея. Отговаря му, че и тя не знае, но на дрехитѣ личело, че билъ самси той.

Вариантъ: Ст. И. Верковичѣ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 108, стр. 114—115, стиха 32, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско.)

158. За цѣлувка — въ окови.

Янка прѣдъ порти стои и си държи вѣнецъ. Оттамъ минава кадия, който каралъ лудо младо, оковано въ вериги. Пита

Янка, защо е оковано. Кадията ѝ отговаря, че е цѣлунало дѣв-войка. А лудото се изврѣща и говори на кадията: когато се стари срѣщнатъ, криво се поглеждатъ, а млади — милно.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 54, стр. 62—63, стиха 30, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско.)

159. Лудо подкупва кадия за любовна закачка.

Стоянь пофаща дѣввойка и бѣлолика вдовица. Три села го подъ сждъ даватъ, а четвъртото свидѣтель, вуйна му главень обвинитель да го обѣсятъ. Кадията праща по Стоянь да отиде. Стоянь е хитъръ и разуменъ: яхва коня си и отива въ стадото си; избира най-харния овенъ и агне; качва ги на коня си и отива при кадията; коня си вързва на чардака, а самъ излиза прѣдъ кадията. Подарява му овена и агнето. Съобщава му обвиненията. Стоянь говори на кадията: нали знае по себе си, че младостъта е лудостъ. Кадията му опрощава прѣстѣпленieto и му казва да върши, що знае.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 297, стр. 325—326, стиха 47, сватбена, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско.)

160. Момини порѣчки на либето си.

Вне се лоза винена около Будинъ града, не било лоза, но Стоянь и Драганка: Стоянь градъ гради, а Драганка му прѣте донесе и му говори по-широкъ градъ да гради, че има много рода.

Вариантъ: Г. С. Раковски, Показалець, 1859 г., 15 стр., стиха 9, източно нарѣчие.

161. Овчаръ си забравя стадото поради три хубави моми.

Овчаръ Стоянь не закаралъ стадото си на паша, нито на водопой, защото се захласва по три румѣни моми. По тѣхъ си изгубва калпака, пушката, пишовитѣ и паласкитѣ.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 98, стр. 104—105, стиха 31, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско). — 2. Ст. И. Верковичъ, *op. cit.* № 151, стр. 161—162, стиха 20, жетварска, слушана отъ Дафина (отъ моминъ гласъ побърква броя на стадото: кълне стадото, че не му се дава случай да се срѣща съ момитѣ).

162. Овчаръ не донесълъ на мома китка.

Овчаръ отъ планина слиза да види малка мома. Момата го пита, дѣ му е подарѣкътъ, китка отъ гороцвѣтъ и трендафилъ? Отговаря ѝ, че е билъ набралъ, но отъ вѣйка се закачила, та я изтървалъ.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 год., № 48, стр. 57—58, стиха 26, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

163. Ако не зема изгората си, ще забѣгна въ чужбина.

На минаване край момини двори, момѣкъ забѣлѣзва красавица-мома. Съглежда я слѣдъ малко, какъ тя по двори се разхожда като гължбица, разхубавѣла съ бѣло лице — червенъ трендафилъ, спуснала руса коса — паунъ пера, протегнала тънка снага — висока топола, пружила рѣиѣ — бѣлъ снѣгъ, застрѣляла съ черни очи — череши, проточила тънки вѣжди — морски пиявици и застрѣляла момѣка право въ сърцето. Залибенъ до полуда, той настоява прѣдъ майка си непрѣмънно да му земе тая красавица, иначе ще забѣгне въ Каравлашка-Богданска и Московска земя, дѣто само ще го слуша, а не ще го вижда. Майка му обѣщава да му я земе, стига да не забѣгне той въ чужбина.

Варианти: 1. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 год., II т., № LXXXI, стр. 32—34, стиха 37 пѣтнишка, източно нарѣчие. — 2. П. Безсоновъ, op. cit. II т., № CXI, стр. 79—80, стиха 5 (окръшка), любовна, Одеса.

164. Либето спи до късно при любата си.

Лудо младо казва на либето си, че пѣтлитъ пропѣли, врѣме е да си отиде. Тя му отговаря, да поспи, че това сж лъжливи пѣтли; ходжата вика, обажда ѝ се лудо младо, но тя му отговаря, че това не е ходжа, но магаре на излакъ реве; орачи вървятъ, добавя то, а тя му отговаря: ако ходятъ, нека ходятъ, тя да си спи до лудо младо.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 231, стр. 250—251, стиха 25, трапезарска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

165. Силно влюбени не се сдържатъ.

Момъкъ Иванъ казва на мома Невѣна: Богъ да убие кумоветъ ѝ, че сж я кръстили Невѣна, та да вѣхне по нея, — моли се Богу нивата да не си дооре и ралото да се строши, та да помине покрай нейни порти, дано я види. Момата му отговаря: пусто платно тѣче, на день по педя тѣче, на шесть недѣли — лакътъ, и често отъ станъ става и излиза него да гледа, дѣ оре черни угари и какъ на биволи дума: да изорятъ пшеници, да ги жънатъ съ нея.

Вариантъ: Никола Геровъ, Пѣснопоче, 1860 г., № 6, стр. 32—33, стиха 32, източно нарѣчие.

166. Момъкъ праща поздравъ на либето си по вѣтъра.

Момъкъ казва на очитѣ си да гледатъ въ поле широко, какъ вѣтъръ вѣе, сърце весели. Той пита вѣтъра, дали не е видѣлъ изгората му и дали тя жали за него, както той за нея? Момъкътъ моли вѣтъра, кога се върне, ако мине прѣзъ момини двори, да поздрави либето му и да му обади, че той иска да се срѣщне съ него, за да изкаже тжигитъ на сърцето си.

Варианти: 1. Български букваръ, 1844 г., стр. 97—98, № 1, стиха 30, източно нарѣчие — П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № XCVII, стр. 62—64, любовна, Видинско. — 2. Българска гжслж, 1857 г., стр. 54—55, стиха 30, източно нарѣчие (либето му Милена въ Будимъ града).

167. Гора чернѣе за вода, мома копнѣе за либе.

Минавайки прѣзъ гора, мома Янка свири съ листецъ и моли гората да сподѣли тжгата ѝ: тя да чернѣе за вода и листецъ, а мома да копнѣе за първо либе. Недовършена.

Варианти: 1. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 год., II т., № CXIII, стр. 81—82, стиха 10, любовна, Одеса. — 2. Коло, 1847 г., № 16, стр. 24, стиха 7, записаль 14-год. *Козма* въ с. Галичникъ, Дебърско (червень трендафилъ въ гора зелена вѣхне за хубава дѣвойка).

168. Взаимни копнежи на влюбени.

Ружа дѣвойка се кити, а дружитѣ я питатъ, кому оставя тетка си? Тетка си и майка си оставя на по-старъ братъ, отговаря имъ Ружа. Още я питатъ, защо сади босилекъ въ градина

и люби лудо младо? Отговаря имъ: както болѣе тя за него, така и той болѣе за нея.

Вариантъ: Коло, 1847 г., V кн. № 17, стр. 24—25, стиха 15, записаль 14-годишниятъ *Козма* въ с. Галичникъ (Дебърско).

169. Лудо младо копнѣе за мома.

Лудо говори на дѣвѣйка — турско огледало, ергенска прѣпала — да не стои срѣщу него, че гори като ленъ за вода прѣзъ Петрови пости, като турчинъ — ергенинъ прѣзъ байрамски пости за мома българка, като босилекъ за сѣнка, карамфилъ за вода, джунджуле за вѣтъръ. Недовършена.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 год., № 311, стр. 342—343, стиха 16, седѣнска, Велешко. — 2. Никола Геровъ, Пѣснопоиче, 1860 г., № 13, стр. 42—43, стиха 21, източно нарѣчие (момата Злата му отговаря, че майка ѝ не я пуца да отива за вода). — 3. Ст. И. Верковичъ, ор. cit. № 332, стр. 362, стиха 13, сѣденска, Дебъръ (на майка си да каже да не ражда друга хубава като нея; тя ражда и я кръщаватъ Ангелина). — 4. Ст. И. Верковичъ, ор. cit. № 138, стр. 145—146, стиха 44, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сѣрско (лудото прѣдлага да бѣга Яна по него, но тя отказва).

170. Момъкъ не изпуца мома отъ леглото си.

Пѣтлитѣ пѣятъ на разсъмване, копачи на лозе отхождатъ, момитѣ за вода се отправятъ. Мома Димитра, спеща при либето си, като чува това, моли го да я заведе по-рано у дома ѝ. Той я задържа въ леглото си, лъжейки я, че е още рано.

Вариантъ: П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № С, стр. 68—69, стиха 18, любовна, източно наречие.

171. Все така до вѣкъ да се любимъ.

Момъкъ залибва глупаво либе. Той му се скарва, и тя избѣгва въ градинка. Тамъ заспива подъ трендафилъ, пружва ржицѣ о карамфилъ, и разкрива си гърдитѣ. Момъкъ отива при нея. Срамъ го да я цѣлуне. Навежда се: прислания глава о глава, прилѣпя лице о лице, притиска тѣло о тѣло. Спещата се пробужда и проклева: дори свѣтъ свѣтува, все така да се любимъ.

Вариантъ: П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № ХСІХ, стр. 66—67, стиха 24, любовна, Видинско.

172. Хубава мома разболѣва ергени.

Кого срѣшне хубава мома, разболѣва, кой по два дни, кой по три дни, младъ Стоянь лежи три години. Майка му пита, какъвъ грѣхъ има. Казва му, че се е разболѣлъ, откакъ се срѣщналь съ малка мома.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 58, стр. 66, стиха 18, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско). — 2. Никола Геровъ, Пѣснопоиче, 1860 г., № 19, стр. 48—49, стиха 21, източно нарѣчие (Тодора разболѣва Ивана). — 3. Никола Геровъ, *op. cit.* № 23, стр. 52, стиха 15, източно нарѣчие (майка казва на сина си, каква хубава мома минава; синъ ѝ Иванъ отговаря, за нея е боленъ). — 4. Ст. И. Верковичъ, *op. cit.* № 102, стр. 109—110, стиха 26, хороводна, слушана отъ Дафина (момата кълне юнака: снагата му да стане като сламка, комаръ конь да язди, съ игла да се подпира).

173. Момъкъ крѣе по либето си.

Момъкъ моли мома Димитра да каже майцѣ си, да не я праща сѣка заранъ и вечеръ за вода съ вѣдрици ковани и съ китки накичена, за да пои и разхлажда коня си съ извадена отъ нея вода, а той да се кичи съ китки шарени и да мирише момино цвѣте, та да не умре не носилъ китка отъ либе и да не пукне конь подъ него.

Недовършена.

Варианти: 1. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т. № LXXXIV, стр. 38—39, стиха 20, хороводна, Видинско. — 2. П. Безсоновъ, *op. cit.* № CI, стр. 69—70, стиха 9, любовна, източно нарѣчие.

174. Моминъ запѣвъ за любовникъ.

Наклала Ненка седѣнка и запѣва: който ѝ дойде най-напрѣдъ, ще ѝ бжде любовникъ. Дохожда Евамъ войвода.

Недовършена.

Вариантъ: Г. С. Раковски, Показалець, 1859, стр. 90—91, стиха 6, източно нарѣчие.

175. Мома прѣдупрѣждава либето си да се любятъ тайно.

Мома заклева либето си и съ сълзи на очи го моли никому да не казва, че се либятъ: на седѣнка да не отива, дѣто е тя, на хорото да не се фаща до нея, но на срѣща: двама да се гле-

дать и милно въ душа да се любуватъ, че хората сж завистливи и ще ги смразятъ.

Варианти: 1. Никола Геровъ, Пѣснопоиче, 1860 г., № 8, стр. 35—36, стиха 18, източно нарѣчие. — 2. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 276, стр. 297, стиха 22, лазарска, с. Лехово, Демирхисарско — Сѣрско (Неда учи либето си да тури на конетъ букаи, на камилитъ — ортоми).

176. Тайно ношно свиждане на либета.

Лудо младо пита либето си Цвѣта, дѣ спи. Казва му, надъ кжщата подъ гредата, а майка ѝ и баща ѝ — връзъ сохата подъ бахчата. Упжтва го да дойде въ бахчата, да се качи на крушата, отъ крушата на коминя, отъ коминя на гредата, кждѣто столъ ще му подстави.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 31, стр. 41, стиха 17, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско). — 2. Ст. И. Верковичъ, ор. cit. № 256, стр. 278, стиха 20, хороводна, слушана отъ сжщата (момата се казва Дуня; лудото ѝ казва да запали борина, за да не ѝ стѣпи на гerdана, да развали гerdана и саята; а тя му казва, че златаръ побратимъ има, другъ гerdанъ ще ѝ направи, комшия има шивачъ, друга сая ще ѝ ошие). — 3. Ст. И. Верковичъ, ор. cit. № 82, стр. 88, стиха 16, хороводна, слушана отъ сжщата.

177. Змия въ пазуха — кемеръ жълтици.

Младъ Стоянъ боленъ лежи въ баиръ Бакърджикъ и моли баща си, майка си, брата си, сестра си да извадятъ змия отъ пазвата му; отговарятъ му, че безъ него могатъ, но безъ ржцѣ не могатъ. Най-сетнѣ извиква либето си. То дохожда: не изважда змия, но 9 върви маргаритъ, десета — жълтици.

Вариантъ: Български книжици, 1858 г., I год., часть I, кн. 6, стр. 192, № II, стиха 39, източно нарѣчие.

178. Мома сждия.

Отъ Неда цѣло село плаче, а ней-вече съсъди и пждари, че, като минава прѣзъ лозята, не си запрѣга поли и ржжаве, та събаря гроздето. Селянитѣ се кълнатъ, като дойде кадия въ селото имъ, ще се оплачатъ отъ Неда. Прѣди селото да разбере, че кадия дохожда, Неда отива и го посрѣща, като му казва, право да сжди или ней да остави да сжди. Кадията ѝ отстѣпва

мѣстото си. Тя сѣди отъ сутринь до пладнина: на момитѣ дава правината, а на момчетата — кривината: деветмина обѣсва и осемь на колъ побива.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 13, стр. 18—19, стиха 37, великденска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демпирхисарско — Сѣрско).

179. Лудо младо пияно кани мома на свиждане.

На лудо младо, като умираше майка му, поржчва му да не пие вино и ракия. То се напива, възсѣдва коня си звѣздоброя, напоива го съ руйно вино и отива въ вароша, кждѣто вижда на нова порта момиче, облѣчено въ копринена ризичка. Поздравя го. Кани го да му дойде утрѣ вечерь у дома: баща му ще отиде на годежъ у чичовото му момиче.

Вариантъ: Българска Гжся, 1857 г., стр. 57—58, стиха 33, източно нарѣчие.

180. Момина пѣсенъ записва кончето на лудо младо.

Лудо младо говори на дѣвойка Ракния да не пѣе рано въ недѣля, че кончето и гласъ познава, та трѣва не пасе и студна вода не пие.

Вариантъ: Никола Геровъ, Пѣснопоиче, 1860 г., № 9, стр. 65, стиха 7, източно нарѣчие.

181. Момъкъ гони хубава мома и не може да я стигне.

Момъкъ вижда хубава мома насрѣдъ бѣлъ Дунавъ на каменъ да седи: въ ржцѣ държи сапунъ и бѣло лице мие: каквото бѣше, дваждь по-бѣло стана; очитѣ ѝ стрѣлятъ, лицето ѝ грѣе и него огрѣва, пада отъ конь, и мома търтва да бѣга; момъкътъ ѝ вика да не бѣга, че е говорилъ съ майка ѝ и баща ѝ, тя да бжде негова.

Нееовършена.

Вариантъ: П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № LXXXV, стр. 40—42, стиха 28, любовна, източно нарѣчие.

182. Момиче, не ми минавай прѣзъ двори!

Момче казва на момиче да не му минава прѣзъ двори, че му задава ядове, — неговитѣ сж много, па какво да прави и

нейнитѣ? Момичето му казва да ги изпише на турска бѣла хартия и изпрати на майка си и баща си да видятъ, каква мома е залибилъ.

Варианти: 1. Вук Ст. Караџић, Додатак, 1822 г., № 1, стр. 37, стиха 14, Разложко = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № СХІХ, стр. 89—90. — Ср. втората половина на „Момъкъ изписва либето си на хартия“. — 2. Вук Ст. Караџић, *op. cit.* № 2, стр. 37—38, стиха 6, Разложко (окръшка — момата се казва Мара; лудото да не ходи по двороветѣ ѝ, че не сж друми, по бахчата — гора не е, по чардакъ — пусть не е). — 3. М. Кифаловъ, Заради възрожденіе, 1842 г., стр. 106, стиха 4, източно нарѣчие. — 4. Българска гжслѣ, 1857 г., стр. 53, стиха 53, източно нарѣчие (момата му казва да ги върже въ тънка кърпа, като дойде пролѣтъ да изори угари и да посѣе ядоветѣ — ако изникне копаръ, ще копнѣе за него, ако излѣзе седефъ, ще седи безъ нея, ако излѣзне невѣнъ, ще вѣхне по нея). — 5. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 130, стр. 128—139, стиха 40, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сѣрско (лудо младо за мома Ракита всичко си продава).

183. Майка харесва либето на дъщеря си.

Лудо младо кара коня си къмъ момини порти. Посрѣща го момина майка. На дъщеря си вика да излѣзе да види, какво добро стои на портата: ако да била млада, щѣла да го залюби. Дъщеря ѝ казва да мълчи: тя го люби отъ три години, безъ да знае другъ освѣнъ тетка ѝ, на която сж обѣщали да ѝ купятъ папуци за Великдень, а на Георгевдень да ѝ дадатъ рудо агне.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 36, стр. 45—46, стиха 29, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

184. Мома не може да се скрие отъ лудо младо.

Мома казва на лудо младо: ще стане горска еребица и ще избѣга, та да не може да я люби. А лудото ѝ отговаря; ще стане ястребъ, та ще улови горска еребица и пакъ ще я люби. Ако се скрие въ Перинъ планина, ще стане овчаръ, ще я улови и заведе дома си на мека постеля да лежи на десната му ржка.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 233, стр. 252—253, стиха 25, трапезарска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

185. Мома надхитрува терзии.

Дѣвойка надкривя фесъ надъ око, нарежда си пера, вдига вѣдрица на глава и се разхожда по полето. Съглеждатъ я терзии; устабашията ѝ прѣдлага да дойде до колѣното му. Съгла сѣва се, но прѣдварително иска да ѝ ошие фустанъ: безъ ножици да го крои, безъ игла да го шие; а терзиитѣ ѝ прѣдлагатъ да имъ мѣси погача: безъ сито да я отсѣе, безъ вода да я замѣси, безъ огънь да я изпече. Дѣвойката брашно отсѣва безъ сито, съ сълзи го замѣсва, на слънце изпича погачата. Пита терзиитѣ, защо ѝ не ошиятъ фустанъ? Недовършена.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 43, стр. 42—43, стиха 39, хороводна, слушана отъ Дѣфина изъ с. Просеникъ, (Демирхисарско — Сърско.) — 2. Ст. И. Верковичъ, ор. cit. № 128, стр. 136—137, стиха 27, хороводна, слушана отъ сжщата (момата се казва Сипана; разхожда се въ Валовишка чаршия). — 3. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № CV стр. 74—75, любовна, Одеса (момата се казва Станка, шивачътъ Добри).

186. Мома и момче пелинъ кършатъ и се кълнатъ.

Питатъ пелина, защо си покланя върховетѣ до корена? Да не сж го вихри вили, самовили кършили? Подъ пелинъ сѣдятъ мома и момче и кършатъ пелинъ, та правятъ китки и наричатъ: който добие китка, добива и мома. Момчето казва: добилъ три китки, добища и момица. А момата му отговаря: да добие двѣ плочи, да си извади очи.

Вариантъ: Г. С. Раковски, Показалецъ, 1859 год., стр. 17—18, хороводна, стиха 27, източно нарѣчие.

187. Момитѣ фърлятъ паунови пера по овчаритѣ.

Роса роси, трѣва расте, пауни пера фърлятъ, малкитѣ моми ги събиратъ и фърлятъ по овчаритѣ.

Вариантъ: Никола Геровъ, Пѣснопочие, 1860 г., № 11, стр. 65, стиха 4, източно нарѣчие.

188. Мома и момъкъ се годяватъ на чешма.

Лудо казва на мома Митра, че я много обича, та ще прати годежници да я искатъ: нито тя, нито майка ѝ да откаже, а да влѣзе въ градината, да набере китка невѣнъ, да земе нова стомна

и да дойде на чешмата за студена вода, той тамъ ще дойде, ще ѝ земе китката, а тя ще налѣе студена вода. Така и направятъ.

Вариантъ. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 277, стр. 290, стиха 16, любовна, с. Лехово (Демирхисарско — Сърско.)

189. Лудо младо на сънъ прѣвърнато съ либето си на еребица.

Лудо младо пита Карамфила, дали го сънува. Тя се очудва на въпроса му. Той ѝ казва, че щомъ легне, почва да сънува: ставатъ двѣ еребици и прѣлетяватъ въ ливадитѣ; тамъ мирно не седятъ: разбъркватъ сѣното и косачитѣ ги прогонватъ; прѣлетяватъ въ пшеницитѣ, но и тамъ мирно не седятъ: разбъркватъ пшеницитѣ, и жетваритѣ ги пропждватъ; отиватъ въ лозята, но и тамъ мирно не седятъ: оронватъ гроздето, и пждаритѣ ги изпждатъ; отиватъ покрай рѣката, виждатъ ги момитѣ и ги изпждатъ.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 30, стр. 40—41, стиха 36, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сърско.) — 2. Ст. И. Верковичъ, ор. cit. № 254, стр. 276—277, стиха 27, хороводна, слушана отъ сжшата. — 3. Никола Геровъ, Пѣснопоче, 1860 г., № 3, стр. 29—30, стиха 31, източно нарѣчие. — 4. Вук Ст. Караџић, Додатак, 1822 г., № 11, стр. 41, стиха 9, Разложко.

190. Момъкъ пита мома, какъ сама спи?

Момъкъ пита момиченце, защо го често погледва и минува покрай него? Да не мисли, че го забравилъ, прѣболѣлъ за него? Кждѣ ходи, се за него мисли; въ кжци го гледа и се пита, съ кого лѣга, съ кого става; кой му бърка въ пазувка и кой вади ябълкитѣ? Момичето му отговаря: майка му бърка въ пазухата и му вади ябълкитѣ: една зимна, друга катна (?).

Варианти: 1. Никола Геровъ, Пѣснопоче, 1860 г., № 21, стр. 50—51, стиха 17, източно нарѣчие. — 2. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 310, стр. 342, стиха 20, седѣнска, Велешко.

191. Римувана молба на мома и момъкъ.

Вали дѣждъ, да се роди рѣжъ, да си зема мжжъ; да се роди пшеница, да си зема женица.

Варианти: 1. Г. С. Раковски, Показалецъ, 1859 г., стр. 15 стиха 6, източно нарѣчне, тлъкашка. — 2. Български книжици 1858 г., I год., чясть III, кн. 22, стр. 289, стиха 25, слушана въ с. Ташфанъ-тепе (воловничка — любовничка, воденички — годенички, дълга вила — твърдѣ мила, нова тесла — сама дошла, купа сѣно прѣобърнала — прѣгърнала).

192. Мома вмѣсто росенъ да набере, намира лудо младо подъ пелинъ.

Янка рани въ гора росенова, росенъ да набере. Не намира росенъ, но Радослава: подъ пелинъ лежи и отъ него кърпи, та си глава вѣрзва.

Вариантъ: Г. С. Раковски, Показалецъ, 1859 г., стр. 17, хорводна, източно нарѣчне.

193. Покана за женитба.

Лазарки, като припѣватъ на мома и момъкъ, говорятъ: я момата да мѣнятъ, я момъка да годятъ, дордѣ има вино червено и млади агънца.

Вариантъ: Г. С. Раковски, Показалецъ, 1859 г., стр. 8, стиха 10, лазарска, източно нарѣчне.

194. Вѣйка ударя мома.

Пада хмѣлъ (?) и ударя мома Станка: тя червена като ягода, а Драгана черна като смокиня.

Вариантъ: Г. С. Раковски, Показалецъ, 1859 г., стр. 14, стиха 10, сватбена, източно нарѣчне.

195. Лудо младо открядва кърпа на мома.

Йованъ чешма направя съ градина и насажда въ нея шибон и зюмбули. Моми дохождатъ, вода наливатъ и китки бератъ. Не дохожда само тѣнка Неда. Пита я, защо не дохожда. Отговаря му: кърпа си изгубила, що я везла година и половина. Йованъ ѝ обажда, че е у него: денѣ я носи въ пазва, а ношѣ я поставя подъ възглавница.

Вариантъ. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 244, стр. 266—267, стиха 27, хорводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

196. Мома босилекъ сѣе.

Мома Гела сѣе босилекъ въ юдинска рѣка, кждѣто минуватъ ергени. Отъ него прави метли, та мете двороветѣ, кждѣто минуватъ овчари. Послѣднитѣ ѣ казватъ, ще ѣ изкаратъ пѣсенъ и ще пѣятъ на събори (панаири) и въ Св. Гора. Недовършена.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 241, стр. 264, стиха 19, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

197. Изборъ на момъкъ отдалеко.

Мома се моли на Бога да ѣ даде паунови пера, да прѣлети Сава и Дунавъ, да намѣри юнакъ спроти нея, що вино и ракия не пие, защо мома остава нелюбена; що не пуши черенъ тютюнъ — отъ него постеля изплювана — и що не смърка емфие — отъ него се постеля изцапва съ мърсули.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 328, стр. 359, стиха 9, седѣнска, Дебъръ. — 2. Ст. И. Верковичъ, ор. сіт. № 229, стр. 248, стиха 18, трапезарска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сърско (момата се казва Карамфила; Богъ ѣ прѣсторва соколъ и прѣлетва Дунавъ). — 3. Братски трудъ, 1860 г., II кн., стр. 8, стиха 16, Струга (да прѣфрѣкне прѣзъ Сава и Морава и отиде въ Московска земя).

198. Момъкъ търси лика спроти себе.

Юнакъ моли вѣтъръ горянинъ да духне, та да разхлади него и коня му, че ще иде въ грѣцка земя да търси лика спроти себе — хубавица съ чисто сърце: друго не любила и другиму цвѣте недала. Обѣщава на вѣтѣра, ако му намѣри това, що търси, братъ ще го братими, за да му вѣе, кога става и кога лѣга съ изгората си. Момъкътъ се оплаква, че си имотъ има, ала си нѣма ни другарка, ни родители, ни родинни.

Варианти: 1. Български букваръ, 1844 г., № 7, стр. 107 — 108, стиха 24, източно нарѣчие. — П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни 1855 г., II т., № ХСVIII, стр. 64—65, стиха 24, любовна, Видинско. — М. Л. Софиянецъ, Разна любовна пѣснопѣвка, 1858 г. стр. 59 — 60. — 2. Българска гжслж, 1857 г., стр. 58 — 59, стиха 30, зиточно нарѣчие.

199. Лика прилика като два стрѣка иглика.

Царъ прави мостове; по тѣхъ не мина войвода, но Стоянъ и Рада, че сж лика прилика като два стрѣка иглика: Яглика ще

ги вѣнчава, Тинтява стѣкмьява, попъ вѣнчава, ще земе кърпи кжсани, дѣто ги Рада кжсала и наричала: тази за попа, а тази за Стояна.

Вариантъ: Г. С. Раковски, Показалець, 1859 г., 14—15, 92 стр., 14 стиха, тлъкашка, източно нарѣчие.

200. Лудъ гидия мома задиря на хоро.

Майка дъщеря си Драгана не пуща съ моми за невѣнъ, съ момци на здравецъ, съ невѣсти на вода. Богъ помогна Драгани, разболъ се майка ѝ — помена вода отъ буковецъ кладенець. Грабва Драгана до двѣ бѣли мѣдничета и отива за вода. Заваря три хора: едно юнашко, второ невѣстинско и трето дѣвойчинско. Фаща се Драгана всрѣдъ хоро юнашко до Илия гидия: Илия вива, повива, Драгани поясъ извива; Илия стжпя, постжпя, Драгани поли застжпя.

Вариантъ: Никола Геровъ, Пѣснопоиче, 1860 г., № 20, стр. 49—50, стиха 31, източно нарѣчие.

201. Мома откупва либето си, но не брата си.

На бѣла Рада казватъ, че юнаци дошли, та фанали брата ѝ и либето ѝ и я питатъ, какво ще даде за тѣхъ? Отговаря: за брата дава и не дава, но за първо либе дава вिति гривни и косоплитка, защото, когато била размирна година въ тѣхно село, братъ ѝ я завелъ на кръстопжть и рекълъ, по който пжть желае да върви, а първо либе я завежда въ скришна кжша.

Вариантъ: Кolo, 1847 г., IV кн., № 3, стр. 46, стиха 19, Кадоферъ.

202. Лудо младо учи либето си, какъ да се укрива отъ домашнитѣ си за любовни задирки.

Лудо младо кани либето си Яна да дойде при него до колѣното му. Либето му казва, че майка ѝ е при нея, та не може. Учи я да я изпрати у комшии, баща си — на нива, братята си — въ гората, снахитѣ — при майкитѣ имъ, сестритѣ — при дружкитѣ имъ.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 38, стр. 47—48, стиха 37, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

203. Лудъ гидия разтуря бисеръ на мома.

Мома седи на бѣла възглавница връзъ еленови рога и ниже бѣлъ бисеръ на двѣ сребърни игли, на два конца свилени. Минува лудъ гидия пиянъ покрай нея и ѝ изтуря бисера, счупва иглитѣ и скжсва концитѣ. Момата почва да плаче. Лудъ гидия я тѣши да мълчи: двамата ще събератъ бисера, двамата ще го нижатъ.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 207, стр. 219—220, стиха 24, сватбена — когато отиватъ сватоветѣ по невѣста,—слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

204. Момъкъ се стѣга моми да гледа.

Момъкъ Степанъ се стѣга да отива въ Русе и Букурещъ, моми да гледа и Янка гражданка, та на майка си казва да нахрани добръ кончето му.

Вариантъ: П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № CVIII, стр. 77, стиха 7, любовна, Одеса.

205. Мома прибира въ кжши пияното си либе.

Майка казва на дъщеря си да не пусне въ кжши лудо младо пияно, защото ще иска вечеря, ракия, вино, постеля и покривка. Дъщеря ѝ отговаря, че е грѣхъ да се изпжди: вечеря ще му е нейниятъ разговоръ, ракия — нейното бѣло лице, вино — нейнитѣ черни очи, постеля — нейната бѣла сая, покривка — пакъ нейната бѣла сая.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 47, стр. 56—57, стиха 39, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

206. Лудо младо пияница прѣдупрѣждава либето си да се чува отъ него.

Лудо младо казва на либето си да се пази отъ него, когато е пияно, да не я срѣщне на улицата. Отговаря му: и да я срѣщне, нѣма какво да ѝ прави; не е ябълка да се крие въ пазва, не е неренджа, да я разрѣже; ако я цѣлуне по гердана и се разниже, пакъ ще го събере и наниже.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 189, стр. 202—203, стиха 27, лазарска, слушана отъ

Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско). — 2. Ст. И. Верковичъ, *op. cit.* № 198, стр. 210—211, стиха 16, лазарска, слушана отъ сжшата (лудо младо иска на мома бѣлата снага и чернитѣ очи, за да каже „благодаря“).

207. На хубавица не сж нужни накити.

Говорятъ на невѣста Божана да не ходи съ перо на глава, набѣлена и начервена: сама е тънка и висока, бѣла и червена.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 324, стр. 357, стиха 9, седѣнска, Дебъръ.

208. Черноока дѣвойка безъ накити е хубава.

Лудо младо пита черноока дѣвойка: тя ракия не пие — на ракия мирише, босилекъ не носи — на босилекъ мирише, карамфилъ не носи — на карамфилъ мирише, цвѣте не носи — на цвѣте мирише. Отговаря му: всичко дружитѣ ѝ носятъ, та и ты мирише.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 80, стр. 86—87, стиха 31, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

209. Юнакъ лудо хоро играе.

Юнакъ нийдѣ мома не харесалъ, само харесва въ момино село. Слиза отъ коня, връзва го и се фваща на хоро: дващъ се завръща, трищъ тропва съ папуци. Момитѣ му говорятъ да не играе лудо, че ги праши.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 33, стр. 42—43, стиха 23, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

210. Лудо младо желеа да играе до редъ дѣвойки.

Лудо младо моли Горготина дѣвойка да го залови на хорото по редъ до изводачкитѣ моми: Катерина, Султана, Мариго, Елена и Гина.

Недовършена.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 114, стр. 119—120, стиха 43, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

211. Лудо зема герданъ и позлатенъ гайтанъ на спеща мома.

Неда седи на рогозки въ градина и везе. Тамъ заспива. Минава лудо младо и ѝ зема герданъ отъ гърло и позлатенъ гайтанъ отъ коса. Събужда се и почва да плаче. Лудото ѝ казва, че той ги зель: позлатенъ гайтанъ денѣ носи, а нощѣ го поставя подъ възглавницата си.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 105, стр. 112, стиха 29, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

212. Мома пжди пиле да не пѣе.

Мара, везейки на гергефъ, говори на пиле да не пѣе рано да ѝ буди господаря Михаила. Тя го сама успала и отишла въ градината, откъснала босилекъ и го поръсва, като му говори, да стане, че дружина го чака на ловъ да отиде.

Недовършена.

Варианти: 1. Вук Ст. Караџиѣ, Додатак, 1822 г., № 6, стр. 39, стиха 20, Разложко — Р. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № СХХХIII, стр. 92—93. — 2. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 327, стр. 358—359, стиха 9, седѣнска, Дебъръ.

213. Омаянъ майсторъ отъ момина хубость пада отъ сарай.

Наима се майсторъ Митре да съгради сарай за три години. Съгражда го за три недѣли. Минуватъ покрай него влашки моми: влашки му врѣватъ, той влашки не знае; гръцки му врѣватъ, той гръцки незнае. Пада и се ударя въ клето сърце. На дружината си поржчва да не кажатъ на майка му, че е падналь отъ сарай, но да ѝ кажатъ, че се ожениль за черноземска дѣвойка.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 275, стр. 296—297, стиха 22, лазарска, с. Лехово (Демирхисарско — Сѣрско).

214. Мързелива мома желае само хоро.

Бѣла Яна се моли на Бога да ѝ даде болестъ да боледува три мѣсеца: когато съятъ и копятъ памуцитѣ, когато дожънатъ,

но да стане на Богородица да отиде на съборъ, послѣ пакъ да се разболи, когато бератъ лозята, но на Димитровденъ да отиде на сватбитѣ, хоро да играе до момчета и невѣсти.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 175, стр. 187—188, стиха 28, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

б. Пръчки за либене.

215. Родители мъмрятъ дъщеря си.

Лудо младо пита мома Яна, защо на вечеря ѝ се карали родителитѣ? Яна го пита, отдѣ знае? Отговаря ѝ, че стоялъ задъ вратата — отворила му по-стара майка; не влѣзълъ при тѣхъ, защото му било жално, че я мъмрятъ. Момата му казва, че я мъмрѣли за срѣщата ѝ съ него.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 146, стр. 156, стиха 25, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

216. Момку върнати годежници.

Момъкъ казва прѣдъ мома: Богъ да убие майка ѝ, за дѣто я родила толкова хубава: червена като ябълка, съ лице лебедово, очи на доганъ, вѣжди като гайтанъ — и за дѣто му върнала годежницитѣ, които ѝ носѣли скъпи подаръци. Напоконъ проклева и баща ѝ, за дѣто не му я далъ.

Варианти: 1. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г. № CVI, стр. 75—76, стиха 16, любовна, Одеса. — 2. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 154, стр. 164—165, стиха 32, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

217. Любовта не гледа възраст.

Лудо младо гледа Бояна и ѝ говори да го земе. Тя му казва, че е малечка — едвамъ на дванадесетъ години, — не може да му шета изъ къщи; а лудото ѝ отвръща, че не я зема за робиня, но за първо либе.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 87, стр. 92, стиха 18, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско). — 2. Ст. И. Верковичъ, ор. cit. № 138, стр. 169, стиха 18, слушана отъ сѣщата, жетварска (момата се казва Струмка).

218. Хубава мома родъ нѣма!

Момъкъ Иванъ пита братовчедка си Тодорка, защо е скръбна — дали я е майка разсърдила, или я е рано събудила? Тя му каза, че нито майка ѝ я е разсърдила, нито я е рано събудила, токо я е сгодила за момче бакалче. Братовчедъ ѝ Иванъ ѝ прѣдлага, че, ако не ще годеника си, двама да се зематъ. Очудена тя го запитва, какъ ще се зематъ, когато сж роднина: баща ѝ и баща му два брата, а той и тя — братовчеди. Братовчедъ ѝ казва, какво само небе край нѣма, дълбока вода бродъ нѣма, хубава мома родъ нѣма, и ще дадатъ на попове стотина, на владика третина, да развалятъ роднина, та да се зематъ двамина.

Варианти: 1. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № СХІІ, стр. 80—81, стиха 26, любовна, Одеса. — 2. П. Безсоновъ, *op. cit.* II т., № ХСV, стр. 60, стиха 17, любовна, Жеравненско нарѣчие (момъкъ казва на мома Станка да отиде да налѣе вода и да погледне въ водата, който момакъ види, за него да се годи). — 3. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 133, стр. 140—141, стиха 22, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско; — братовчедката се казва Ката; силенъ огънь пада отъ небето и изгаря братовчеда ѝ). — 4. Коло, 1847 г., кн. IV, № 4, стр. 47, стиха 17, Калоферъ (недовършенъ — момата се казва Добра). — 5. Никола Геровъ, Пѣснопочие, 1860 г., № 25, стр. 53—55, стиха 44, източно нарѣчие (момата се казва Милка).

219. Мома желае годежници, а майка ѝ не я дава.

Майка пита дъщеря си Ката, кой чука на портитѣ? Отговаря ѝ, че сж годеници. Не е съгласна да дохождатъ годежници, че е малка и малко прикя има. Ката ѝ отговаря, че не е малка и прикята ѝ е доста.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 132, стр. 140, стиха 9, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

220. Мома мисли да се жени.

Питатъ мома, защо ѝ сж денѣ портитѣ отворени — дали мисли бой да се бие, или мисли бѣгъ да бѣга? Тя имъ отговаря, че нито мисли да се бие, нито да бѣга, токо мисли да се жени.

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № СІІІ, стр. 71—72, стиха 10, любовна, източно нарѣчие.

221. Скъпия е — да не се жени.

Димо харесва поповата храненица; иска да се жени за нея, но майка му не дава, че е скъпия: ока жито — една лира, стомна вино — флоринъ.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 237, стр. 260, стиха 12, великденска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

222. Братя не даватъ на сестра си да се люби.

Юнакъ пита дѣвойка, кога да дойде у тѣхъ, да яде агне печено и вино да пие. Отговаря му, че майка ѝ и двата ѝ женени братя сж съгласни, но двамата ѝ неженени братя сж като люти змии, които съ ножове стоятъ на портитѣ и тѣхъ чакатъ да поминатъ, за да ги съсѣкатъ на кжсове, най-малъкъ кжсъ, мравка що носи.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 242, стр. 265, стиха 17, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско). — 2. Ст. И. Верковичъ, *op. cit.* № 187, стр. 199—200, стиха 39, жетварска, отъ сжщата (братята не пускатъ сестра си да отива за вода, за да не се люби съ овчаръ; не имъ съобщава за любовта си; заклева се въ чернитѣ си очи; изпрѣсватъ ѝ). — 3. Ст. И. Верковичъ, *op. cit.* № 176, стр. 188—189, стиха 34, жетварска, слушана отъ сжщата (Лозана не смѣе отъ страхъ отъ братята си да даде китка на лудо младо).

223. Момини братя фърлятъ въ тъмница делия за любовна задирка.

Митаръ делия разиграва кончето си около мома Неда и иска китката ѝ да земе; тя му я не дава; обажда на братята си; тѣ го фащатъ, вързватъ му ржцѣтѣ наопъки, поставятъ му синджиръ на шия и го фърлятъ въ тъмница, кждѣто лежалъ три години.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 96, стр. 103, стиха 24, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

224. Мома се жертвува за либето си.

Рада люби Димитра три години, а братята ѝ не скланятъ, защото ще имъ иска голѣмъ миразъ; не я пушатъ нийдѣ да ходи; крадешкомъ отива въ градината да я копае; набира цвѣте и го

фърля да го събере Димитъръ. Съглеждатъ го братята ѝ, върватъ го и фърлятъ въ тъмница, и тамъ му главата отрѣзватъ. Рада намѣрва при чешмата Димитровата майка; говори ѝ да изпрати Димитра у нея, за да се видятъ. Обажда ѝ, че Димитъръ е закланъ отъ нейнитѣ братя. Димитрова майка ги сжди и прѣсжда: Рада въ Димитровъ гробъ да турнатъ. И Рада влиза въ гроба на Димитра.

Варианти: 1. Българскы книжици, 1860 г., I год., кн. 19, стр. 148—150, VI ч., стиха 62, източно нарѣчие. — 2. Москвитянинъ, 1845 г., № 12=П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № LXXXVII, стр. 44—47, стиха 47, записаль П. Э. Здравевскій отъ южнорускитѣ българи — колонисти, † любовна, източно нарѣчие.

225. Братя убиватъ сестра си за любовта ѝ съ ергенинъ.

Пѣйо казва на Рада да му навезе китна махрама. Отговаря му: ще я навезе, но го пита, какъ ще я носи отъ нейнитѣ деветъ братя и деветъ братовчеда? Казва ѝ да не бере грижа за това. Почва да я везе отъ Илинденъ, довозва я на Лазарица и му я дава за Великденъ. Пѣйо се прѣмѣнва, отива на събора, кждѣто момитѣ хоро игратъ и юнацитѣ каменъ фърлятъ; редъ дохажда на Пѣйо каменъ да фърля; съблича си джубето и доламата; вижда му се кърпата; съглеждатъ я Радинитѣ братя; развалятъ събора и отиватъ при сестра си; питатъ я, тя ли е навезла Пѣю кърпата? Отговаря имъ, че нейната кърпа е въ сандѣцитѣ ѝ; искатъ да провѣрятъ; Рада имъ казва, че е изгубила ключоветѣ; счупватъ сандѣцитѣ и не намиратъ Радината кърпа. Занасятъ я въ гора зелена и я съсичатъ на кжсове, що може мравка да носи.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 292, стр. 318—320, стиха 41, великденска, Велешко.

226. Колко жали мома за либето си?

Питатъ Велика, защо бѣло пере, а черно носи — дали майка или баща жали? Отговаря, че жали първото си либе, което заминало прѣди деветъ години: конь му дойде, него нѣма; на седлото му книга написана: Велика да се жени, да не го чака.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 42, стр. 51—52, стиха 21, хороводна, слушана отъ

Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско). — 2. Ст. И. Верковичъ, ор. cit. № 56, стр. 64—65, стиха 21, хороводна, слушана отъ сжщата (момата се казва Яна). — 3. Ст. И. Верковичъ, ор. cit. № 25, стр. 33, стиха 14, Георгевденска, слушана отъ сжщата (невѣнчано либе не се жали). — 4. Ст. И. Верковичъ, ор. cit. № 251, стр. 272—273, стиха 41, хороводна, слушана отъ сжщата (Стоянъ, първото ѝ либе, въ Влашко забѣгналъ).

227. Сърдита любя — не носи китка на либето си.

Либе дава на любата си Яна цариградска китка да я носи на Лазарица и на Великдень. Разсърдва му се и не я носи. Либето ѝ казва, че до наесень ще се ожени за нея.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 194, стр. 207, стиха 16, лазарска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, (Демирхисарско — Сърско).

228. Не станала срѣща на либета.

Лудо младо пита хубаво дѣвойче, като сж говорили заедно да вечерятъ, защо не е дошло? Отговаря му, че роса заросило и майка му не го пуснало, да не си изтопи саята, па може и портитѣ да е затворило и кучета пуснало. Лудото му казва, защо по пиле вѣсть не му е пратило, за да му изпрати кепето — въ Петричъ предено, въ София тъчено, на бѣлъ Дунавъ бѣлѣно, — за да си завие саята?

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 34, стр. 43—44, стиха 24, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

229. Момъкъ копнѣе да земе мома.

Момъкъ пита мома Донка, дали чува, какъ нарича тамбура му: тя да не отива вечерь на седѣнки, сутринь на кладенци. Обажда ѝ още, че той постоянно моли Бога, дъждъ да завали, рѣка да дотече, майка ѝ да отнесе, та двама да се зематъ.

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № LXXX, стр. 31—32, пѣтнишка, източно нарѣчие.

230. Момъкъ праща майка си сватя.

Момъкъ отива въ полето и срѣща дѣвойка, че налива вода. Поискава ѝ вода да се напие и тя му дава стомната си. Харесва

му се дѣвойката. Праща майка си да му я иска. Майка му отива дваждь-триждь, но братята на дѣвойката не скланятъ да му я дадатъ.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 26, стр. 34, стиха 27, Константиновска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско). — 2. Ст. И. Верковичъ, *op. cit.* № 200, стр. 213, стиха 21 (недовършена), лазарска, слушана отъ сжщата. (Момъкътъ се казва Стоянъ). — 3. Ст. И. Верковичъ, *op. cit.* № 260, стр. 280—281, стиха 21 (недовършена), жетварска, слушана отъ сжщата.

231. Мома дава гердана си на овчаръ.

Майка пита дъщеря си, дѣ ѝ е герданътъ? Казва ѝ, като наливала вода, падналъ въ кладенеца. Майка ѝ говори, защо я лъже, когато е у овчаря: когато му падне тѣга за нея, изкарва го отъ паласкитѣ си и го погледва.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 183, стр. 195—196, стиха 29, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, (Демирхисарско — Сѣрско.)

232. Отдалечени либета жалятъ едно за друго.

Кани се село да бѣга, и Стоянъ Петкани дума: да каже на родителитѣ си, двамата да се зематъ. Щомъ това Стоянъ изрекълъ, село Бамена побѣгва: Петканинъ баща избѣгва въ село Крименъ, а Стоянинъ — въ село Борованъ. Стоянъ изкарва стадо по Боровански планини, съ меденъ кавалъ свири и нарича: сѣчко мѣсечко, милъ братецъ, като свѣти високо, дали е видѣлъ Петкана, пѣе ли пѣсни, него поменува ли? Мѣсецътъ му отговаря: видѣлъ Петкана въ Кримена, ала и тя чериѣ, като той за нея.

Варианти: 1. Цареградски вѣстникъ, 1853, год. В, число 84, 3 май, стиха 34, източно нарѣчие. — Никола Геровъ, Пѣснопоиче, 1860 год., № 11, стр. 40 — 41. — 2. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 171, стр. 183 — 184, стиха 25, жетварска, слушана отъ Дафина изъ село Просеникъ, Демирхисарско — Сѣрско (лудото отива гемиджия; оставя китка; да го чака до три години, ако навѣхне, да се жени за друго; навѣхва китка; Богъ прѣтворува момата на соколъ и отива да види, дали е ожено либето ѝ. (недовършена). — 3. Блъгарска гжслѣ, 1857 г., стр. 54, стиха 20, източно нарѣчие (мома пита Дунавъ, дали е видѣлъ либето ѝ Стоянъ; свирилъ и наричалъ: да го чака 9 год., щѣлъ да ѝ изгори златенъ коланъ и жълта шамия; ако не дойде, да се жени)

233. Мома иска да е при нея либето ѝ.

Лудо младо пита дѣвойка, защо толкозъ рано я буди майка ѝ? Отговаря му, че то, като довежда враня си коня и сивъ соколъ, цвилейки и пѣйеки, сички събужда. Съгласна е да търпи майчини си кавги, само и само то да дохожда при нея.

Вариантъ Български книжици, 1859 г., год. II, кн. 5, стр. 160—161, слушана отъ *Кост. х. Атанасовъ* въ София, стиха 19, № II.

234. Мома се оплаква на либето отъ майка си.

Мома кани либето си да дойде довечеря, за да подслуша, какъ я мърми и кълне майка ѝ: ако любя, да не добия либето си; кого лъже, него да земе. Да е знаяла, че тъй майка ѝ ще я кълне, ще се фърли въ бѣлъ Дунавъ, за да я изфърли на росни ливади, да поникне перуника, да я събиратъ момитѣ и раздаватъ на момцитѣ.

Вариантъ Г. С. Раковски, Показалецъ, 1859 г., стр. 18, стиха 23, хороводна, източно нарѣчие.

235. За хубава мома сѣка година кръвнина.

Лудо младо пита Петруна, защо сѣка сжбота се мие и плете, а въ недѣля на пазаръ отива? Сѣка година и кръвнина: селото било 100 кжци, сега останали петъ, — тая година двѣ кръвнини — двата ѝ братя заклани? Петруна го пита, отъ кого и за кого сж заклани? Отговаря ѝ: за нея.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 71, стр. 80, стиха 19, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

236. Не любя друго либе освѣнъ тебе!

Добри се обръща къмъ Златка и я пита, снощи, като отишелъ на нейна седѣнка, заварилъ я самичка посърнала и повѣхнала като прѣзрѣяло просо и като ружа прѣцвѣтѣла, защо е била такава? Казва му направо, че е разбрала, какво той ходи на седѣнки бѣлѣнки и друго либе залибилъ. Отговаря ѝ и се кълне, че друго либе освѣнъ нея не люби —, ако люби друго: конче има, да го нѣма, пушка има, да я нѣма и нѣма защо още да се кълне и вѣри.

Вариантъ Г. С. Раковски, Показалецъ, 1860 г., стр. 92—93, стиха 30, източно нарѣчие.

237. Замислена мома за болното си либе.

Питатъ мома, защо е замислена — дали е стадо изгубила, майка болна или братъ ѝ се е разсърдилъ? Отговоря имъ: ако е стадо изгубила, ще го намѣри; ако е майка ѝ болна, лѣкъ ще ѝ купи и ще оздравѣе, ами си има либе болно и далеко, та нѣма кой понуда да му даде — сладка дума и цѣлвка.

Варианти: 1. Никола Геровъ, Пѣснопоиче, 1860 г., № 9, стр. 36—37, стиха 34, източно нарѣчие. — 2. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 год., № 70, стр. 79—80, стиха 24, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сърско (Миля е загриженъ, че либето му Тодора не се грижи, че той е боленъ; майка му казва, че Тодора ще бжде негова).

238. Мома тѣжи, либето ѝ да не изпие биле раздѣлно.

Мома кълне сѣня си, че не е дошелъ да я събуди, за да зарѣча на либето си да не пие отъ Тунджа вода; два снѣга се стопили, та потекли двѣ рѣки и завлѣкли въ Тунджа раздѣлно биле: ако пие, ще се отдѣли лудото отъ нея.

Вариантъ Никола Геровъ, Пѣснопоиче, 1860 г., № 17, стр. 47, стиха 13, източно нарѣчие.

239. Вѣсть отъ умрѣлъ годеникъ на годеницата си.

Младъ Стоянъ боледува на връхъ Стара-планина при студни кладенци: постеля му зелена трѣвица, възглаве — бѣлъ мермеръ, завивка — сѣнчица. Надъ него се виятъ два орли, два черни гарвани. Стоянъ имъ дума, да се виятъ надъ него, докато му душа излѣзе: месото да му изѣдатъ и кръвта да му изпиятъ, но десната му рѣка съ златенъ прѣстенъ да не ядатъ, но да я занесатъ на либето му въ нейни дворове.

Вариантъ Г. С. Раковски, Показалець, 1859 г., стр. 143—144, стиха 46, източно нарѣчие.

240. Наскърбена дѣвойка.

Лудо срѣща дѣвойка и я пита, защо е кахърна — дали майка ѝ се е карала или братъ? Отговоря му, че не ѝ се карали, но я годили за поповия делия-крѣвникъ, който не ѝ е по душа и сѣрце. Лудо я учи да се прѣправи на болна и да поиска за понуда отъ дива коза сирене: който ѝ донесе, него да земе.

Недовършена.

Вариант Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 269, стр. 289, стиха 22, лазарска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

241. Седни гидию, друга залюби!

Майка не пуца дъщеря си на седѣнка, ами я кара да сложи да вечерятъ, да прѣмете и да постеле за лѣгане. Извършва сичко и гледа прѣзъ плетъ въ седѣнка: сички моми отишли и нейно либе отишло, но не седнало: съ кривакъ се подпира и му думатъ да седне, друга да залиби.

Вариант Г. С. Раковски, Показалецъ, 1859 г., стр. 18—19, 90, стиха 18, седѣнска, източно нарѣчие.

242. Грозно либе.

Кликачъ вика отъ купа на купа: който либи, да си земе либе. Мома Кера има грозно либе: очи му сж сиви, крака криви. Казватъ ѝ да залюби друго. Недовършена,

Вариант Г. С. Раковски, Показалецъ, 1859 год., стр. 16, стиха 10, глъкашка, източно нарѣчие.

243. На сънь три луди млади.

Мома се разхожда покрай морето, почива подъ дърво дафиново и заспива. Тамъ спала три дни и три нощи, и никой не я събужда. Повѣва вѣтъръ, откръшва гранка маслинова, ударя мома и я събужда. Мома кълне вѣтѣра, че я събужда отъ сънь, кога си сънила, че ѝ дошли три луди млади: единъ ѝ дава ябълки — да се скапи като нея, другъ прѣстенъ — да се провира прѣзъ него, третиятъ я цѣлува — желае наявѣ да стане.

Варианти: 1. Български книжици, 1859 г., II год., часть II, кн. 12, стр. 385—386, № XV, стиха 44, слушана отъ Катерина Бельова Дражо х. Гергева съпруга въ Ямболъ. — 2. Вук Ст. Караџић. Додатак, 1822 г., № 5, стр. 38, стиха 16, Разложко. — 3. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 74, стр. 82, стиха 23, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско). — 4. Ст. И. Верковичъ, *op. cit.* № 306, стр. 337—338, стиха 24, Велешко.

в. *Годеникъ и годеница.*

244. Годеница скърби зарадъ съня си.

Майка казва на дъщеря си Янка, че откакъ я сгодила въ

сжбота срѣщу недѣля за чутенъ болеринъ Филипъ, никакъ не я видѣла тѣнко да преде, ясно да запѣе, крѣхко да се смѣе. Дъщеря ѝ обажда, за какво е скръбна: снувала, какво кжщата имъ изгорѣла, дѣски попадали, ясли се сгромолясали.

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № CXVII, стр. 85—87, стиха 19, любовна. Одеса.

245. Годеница неше годеника си.

Мома Тяна пита, защо не дохожда на седѣнка, та да седне до любата си и да ѝ земе китка. Той ѝ казва, че майка ѝ я е сгодила, та нѣма за какво да дохожда. Момата му съобщава, какво любата му се разгодила и заржчала да дойде либето ѝ, та да избѣгатъ въ чужбина, дѣто да си живѣятъ съпружески.

Недовършена.

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № CIV, стр. 72—73, стиха 27, любовна, Одеса.

246. Мома тѣжи за пропаднало богатство на годеника си.

Мома Неренца изпира дрехи, простира ги да съхнатъ, набира си жълто цвѣте, увива три китки, поставя ги въ пазва, отива при гемиджии и ги пита, дали годеникътъ ѝ е миналъ прѣзъ Черно море съ деветъ товара жельзо? Гемеджиитъ ѝ обаждатъ, че товаритъ били тежки, та пропаднали. Неренца кълне Черно море: да духне силенъ вѣтъръ, да прѣсуши водата му, да го оратъ биволи, да го съятъ жълто просо, да го жьнатъ малки моми и да пѣятъ.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 268, стр. 288—289, стиха 30, лазарска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

247. Кумъ на либето си.

На лудо младо дохожда покана да отиде да вѣнча Тодора, негово първо либе. Но той се чуди, да отиде ли или не — какъ ще гледа негови прѣстени на рѣцѣ, жълти жълтици на гърло що ѝ е той давалъ? Майка му го съвѣтва да отиде: съ уста да вѣнчава, съ сърце да кълне. Отива. Като вижда първото си либе, отъ земята се удара.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугаря, 1860 г., № 225, стр. 244—245, стиха 26, трапезарска, слушана

отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско). — 2. Ст. И. Верковичъ, *op. cit.* № 278, стр. 298—299, стиха 21, лазарска, с. Лехово (Демирхисарско — Сърско). — 3. Ст. И. Верковичъ, *op. cit.* № 228, стр. 246—247, стиха 15, трапезарска, слушана отъ Дафина (либето се казва Яна; годеникътъ билъ на печалба; като се връща, намира годеницата си сгодена за другиго; канятъ го за кумъ).

248. Болникъ се прощава съ либето си.

Момъкъ Господинъ, боленъ отъ чума, моли майка си да му постеле на дворове подъ круша. Постила му. Съда край него; съ вѣтрило му мухи пжди, а братанци съ босилекъ му сѣнка държатъ. Слѣдъ малко болникътъ помолва майка си да повикатъ либето му Цонка, за да се опростятъ: дълго сж се любили и вѣрно сж си думали, та ги е земята слушала, небето гледало. Повиква я. Дохожда изгората му, фаща го за десна ржка, а той я цѣлува и се опрощаватъ.

Варианти. 1. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т. № VIII, стр. 57—58, стиха 26, юнашка, Одеса. — 2. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 год, № 156, стр. 167, стиха 12, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхирско — Сърско (либето на болна Стана говори да се не бои: ще ѝ донесе отъ Битоля три хамайлии: отъ глава, очи и треска). — 3. Ст. И. Верковичъ, *op. cit.* № 168, стр. 178—181, стиха 87, жетварска, слушана отъ Дафина (боледува Марко и извиква либето си Янка да се простятъ).

249. Прѣдъ носилото на либето си.

Мома Митра болна лежи, болна на умирање, никой не я вѣрва, че ще да умре; който да я вѣрва, той е на Стамболъ гюмрукчия — гюмрукъ бере и вино пие, на чаша му вѣсть дохожда, че любата му е болна. Остава чашата и за день до пладнина си дохожда у дома. Срѣща Митра, че я носятъ на носило: дава двѣстѣ, дава триста—откриха я: бѣлото ѝ лице поблѣднѣло, чернитѣ ѝ очи постърнали.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 125, стр. 132—133, стиха 31, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

250. Дарове за сватбата.

Овчаръ Вельо съ кавалъ свири и нарича: Неда мома да се събуди, той въ планина ще отива съ 300 овчари, да при-

готви 300 тънки кошули, на кехаица бѣла махрама, като се върне, сватба да направятъ, сички даръ да дарува.

Недовършена.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 161, стр. 171—172, стиха 19, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

251. **Годежъ не се разваля.**

Лудо младо пита дѣвойка да му каже, защо снощи до късно седѣли и много борина изгорили — дали сж боленъ гледали или мъртавъ чували? Отговаря му дѣвойка: неговата майка боленъ да гледа и мъртавъ да чува, а тѣ сж имали годежници и я сгодили за чужденецъ, безъ да го познава. Лудото ѝ казва да го остави, а него да земе. Дѣвойката му отвърнала: дѣ се е чуло и видѣло, годежъ да се разваля?

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 20, стр. 27—27, стиха 35, великденска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

252. **Мома годятъ, дѣ я сърце не тегли.**

Майка на Милена говори: защо, откакъ се е годила, день ходи, день лежи, съхне и крѣе? Годила я за Бѣля костурлия. Мила ѝ отговаря, че била на пазаръ и видѣла Бѣля, който и пратилъ женихи, но тя ги върнала. Той ѝ казалъ, че когато умратъ родителитѣ ѝ, тогава ще се ожени за нея, та за това тя крѣе и вѣхне, че не ѝ е по сърце годеникътъ.

Вариантъ Български книжици, 1858 г., I год., часть II, кн. 12, стр. 167, източно нарѣчие.

253. **Болна годеница дарява дарове на сестра си.**

Майка пита дъщеря си Драганка, откакъ е годена за Мирча граматика, день лежи, день хоци, чуди се, шо да стори, че сватба иде. Драганка казва на майка си, че за Мирча да дадатъ по-малката ѝ сестра: подарява ѝ сички свои дарове,—това издумва Драгана и душа прѣдава.

Вариантъ К. Огняновичъ, Забавникъ за лѣто 1846 год., № 10, стр. 211, стиха 16, централно нарѣчие.

г. *Либев* подаръци.

254. **Какви подаръци иска любата?**

Христо пита любата си, какви подаръци да ѝ купи отъ

пазара? Тя му поржчва да ѝ купи десетъ гроша мониста, да си наниже герданче, папуци и шамия: тя да ги носи, той да гледа и да гори.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 81, 87—88 стр., стиха 22, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско). — 2. Ст. И. Верковичъ, ор. cit. № 52, стр. 60—61, стиха 33, хороводна, слушана отъ сжшата (либето кани Тодора да я заведе въ Джумая за подаръци). — 3. Ст. И. Верковичъ, ор. cit. № 131, стр. 139—140, стиха 13, хороводна, слушана отъ сжшата (момата се казва Гина). — 4. Ст. И. Верковичъ, ор. cit. № 157, стр. 168, стиха 28, хороводна, слушана отъ сжшата.

255. Мома не зима подаръци отъ либето си поради страхъ отъ домашнитѣ си.

Лудо младо казва на либето си Лена, че откждѣто и да иде, носи ѝ подаръкъ: дава ѝ ябълки да яде, тя не ги яде, че я страхъ отъ майка ѝ; дава ѝ кърпа да носи, не я зима — страхува се отъ сестра си да я носи.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 256, стр. 279, стиха 13, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

256. Ергени се напръварватъ съ подаръци за мома.

За мома Стойна се каратъ четрима ергени: единъ ще ѝ купи антерия, вторъ — папуци, третъ — шамия, четвъртъ — сърмень коланъ, и на сѣкико ще се хареса. Недовършена.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 90, стр. 95—96, стиха 27, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

257. Мома шие риза за либето си.

Злата на рогозка въ дворове шие риза: ржбоветѣ ѝ отъ голо злато, тегелитѣ отъ жълто злато. Минува лудо младо и я пита, кому шие риза? Отговаря му: който я земе, нему я дава. Иска ѝ я, да я навие на пушка бойлия.

Недовършена.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 41, стр. 50—51, стиха 33, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско). — 2. Г. С. Раковски, Показалецъ, 1859 г., стр. 8, стихове 15, лазарска, източно нарѣчие (приготвя момата мѣсали).

258. Разсърдена любя за подаръци.

Либе пита любата си Янка, защо е сърдита — да не се сърди на баща си, майка си, сестра си и брата си? Отговаря му, че не е на тѣхъ сърдита, а на него: на сѣка мома либето ѝ купува подаръци, но за нея той не купува. Либето ѝ казва: ще ѝ купи за Лазарица и Великдень.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 195, стр. 207—298, стиха 36, лазарска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско). — 2. Ст. И. Верковичъ, *op. cit.* № 194, стр. 207, стиха 16, лазарска, слушана отъ сжщата.

259. Понуда на либето.

Лудо младо пита либето си Каля, като е болна лежала, защо не му е обадила да ѝ отнесе понуда струмишка ракия и петришко грозде? Отговаря му, че майка ѝ не е дала да му извѣсти, че е болна.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 111, стр. 117—118, стиха 24, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско). — 2. Никола Геровъ, Пѣснопоиче, 1860 г., № 22, стр. 51—52, стиха 16, източно наречие (момата се казва Тодора). — 3. Български книжици, 1858 год., I год., чясть II, кн. 11, стр. 120—121, № II, стиха 70, източно нарѣчие (Мома Зечка, щомъ ѝ либето донася понуда, оздравѣва).

д. Любовь по смѣтка.

260. Мома нерачи сироммахъ момъкъ.

Момъкъ казва на Ангелина да пита майка си и баща си, дали ще я дадатъ на него. А тя му отговаря: като него пияница, безъ кжша, дворове, кола и волове, ниви и ливади, кой ще го земе. Той ѝ казва, че сичко ще си купи.

Вариантъ Казанскія Губернскія Вѣдомости № 15, 1848 г., № V, стр. 131, апрѣля 12 дня, стиха 25, отъ Балкана.

261. Любовь безъ пари нѣма!

Лудо младо пита малка мома, дали продава вино и ракия? Момата му отговаря, че продава, но скжпо иска за тѣхъ. Лудото ѝ казва, че подъ вино разбира нейнитѣ черни очи, подъ ракия — бѣлото ѝ лице. Момата му отврѣща: мома гледа, а аспра нѣма.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 117, стр. 122—123, стиха 16, хороводна, слушана оъѣ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско). — 2. Ст. И. Врковичъ, ор. cit. № 139, стр. 147—148, стиха 27, хороводна, слушана оъѣ сжцата (лудо младо направя си кжша, та сетнѣ му даватъ поповата шерка; сестра му е Рада).

262. Лудо младо откупва млада механджийка.

Лудо младо пита механджийска Маруда, колко продава равната си снага? Казва му, че равната снага продава за 6,000, бѣлото лице — за 5,000, чернитѣ очи — за 3,000, тънкитѣ вѣжди — за 2,000. Продава стадото си и откупва Маруда.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 39, стр. 48—49, стиха 27, хороводна, слушана оъѣ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско). — 2. Ст. И. Верковичъ, ор. cit. № 335, стр. 363—364, стиха 19, седѣнска, Крушово, Битолско (надкупва годена мома Мицка съ 500 дуката).

263. Мома цвѣте продава за жълтица на ергенъ.

Паднала гжста мъгла и сичко покрила, само не покрила едно дърво, подъ което Цвѣта цвѣте сади и дружкитѣ ѣ думатъ, да свие шарени китки, та да ги продава на тиквешкитѣ ергени, на битолскитѣ сеймени и щипскитѣ фодули по жълтица и да наниже бѣло огърле.

Вариантъ Български книжици, 1858 г., I год., кн. 5, стр. 161, № III, стиха 16, София.

264. Съвѣтъ да земе гърче, а не орачъ.

Говорятъ на мома Тодора черноока-живоока, ако се жени, да не зима орачъ: вездень на оране—копане, вечерь дойде калень-мокъръ до колѣнѣ, — ще го кани да вечеря, той ще я бие съ капралята оъѣ стрѣхата, съ теслата оъѣ пояса, съ палешника оъѣ буджака; но да си земе гърче, че вездень бива на дукянъ и вечерь, като го кани да легне, ще врагува и шегува.

Вариантъ Никола Геровъ, Пѣснопоче, 1860 г., № 16, стр. 46—47, стиха 21, източно нарѣчие.

265. Изборъ на три моми оъѣ три народности.

Лудо младо говори, че го молятъ три моми хубави, и тритѣ попски дъщери: първата влахинка, втората гръкинка и третата българка. Влахинка прикя ще му донесе 300 чифта би-

воли, 500 крави ялови, 600 телци, 1000 овни каръмски, на Стамболъ нова касапница, та младъ Стоянъ джелепъ да стане; гръкинка ще му донесе деветъ кантаря коприна, 500 карагрошове, 1000 жълти жълтици, та да стане младо търговче и на хаджилъкъ да отиде, и тя съ него хаджийка да стане; българка дума на Стояна, че тя е гола-боса, ала е хубава: б'ло лице — прикя, тънки в'жди — сермия; пр'възъ гора да я пр'веде, сухо дърво листъ ще пусне, а сурово ще пов'хне; въ черква да я заведе, поповетъ ще он'м'ятъ, а иконитъ ще продуматъ. Майка Стояну дума, да си земе българка, че хората, като я видятъ, нешатъ да рекатъ, че прикя донела, но ще рекатъ, че булката е хубава.

Варианти: 1. Иванъ А. Богоевъ, Български народни п'сни и послловици, 1842 г. — П. Безсоновъ, Болгарскія п'сни, 1855 г., I т., № XIX, стр. 95—98, юнашка, източно нар'чие, стиха 55. — 2. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 300, стр. 328—329, стиха 22, попрелска, Велешко.

е. *Отбл'сната любовъ.*

266. **Мома отбл'сва лудо младо.**

Мома Тона излиза отъ градина съ нев'нъ китка на глава, стомна на рамо и кошничка грозде въ ржка. Лудо младо, изл'зло отъ баня, иска ѝ да му даде китка, ваза и грозде, но тя нищо не му дава.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 68, стр. 77—78, стиха 25, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско). — 2. Ст. И. Верковичъ, ор. cit. № 67, стр. 76—77, стиха 18, хороводна отъ сжщата (Нев'нка изп'жда лудо младо, шо ѝ иска кърпа, която везла и плакала). — 3. Ст. И. Верковичъ, ор. cit. № 113, стр. 118—119, стиха 20, хороводна, слушана отъ сжщата (Рада и Митре). — 4. Ст. И. Верковичъ, ор. cit. № 142, стр. 151—152, стиха 20, хороводна, слушана отъ сжщата (мома китка не си дава). — 5. Ст. И. Верковичъ, ор. cit. № 267, стр. 287—288, стиха 26, лазарска, слушана отъ сжщата. (Стоянъ насила зима китка отъ мома Неда; тя го проклева).

267. **Мома си изгубва колана.**

Мома Милка си изгубва колана на разходка отъ сарая до кладенеца. Връща се да го търси: тамъ намира лудо младо и го пита, дали не е нам'рило колана ѝ. Заклева ѝ се, че не го е нам'рило и не ѝ го дава: да му изпр'снатъ чернитъ очи л'ха м'сто надалеко, вр'тенъ на широко.

Вариант Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 253, стр. 275—276, стиха 18, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

268. Мома зима оржието на пияница лудо младо.

Яна насажда бѣло лозе и го загражда; копае го и гледа; ражда бѣло грозде: обира го и направя бѣло вино. Настървя му се лудо младо: често дохожда и се напива. Еднажъ отъ пиянство си забравя пушката и пишовитѣ. Кога отрѣзнява, моли се на Яна да му ги даде. Яна му се подсмива и, вмѣсто оржие, дава му да пие вино.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 год., № 65, стр. 74—75 стиха 35, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско). — 2. Ст. И. Верковичъ, ор. cit. № 245, стр. 267—268, стиха 32, хороводна, слушана отъ сжщата (момата се казва Мара). — 3. Ст. И. Верковичъ, ор. cit. № 246, стр. 268—269, стиха 19, хороводна, с. Г.-Броди (Сърско).

269. Мома трѣгва по либето си и по пжтя се научва, че има жена.

Лудо младо трѣгва да си отива прѣзъ гора зелена и по него трѣгва малка мома. Говори ѝ да се върне, че какъ ще мине прѣзъ гора зелена? Малка мома му отговаря, че тя ще върви подирѣ му. Ами Черно-море? — Ще стане морска риба и ще прѣплува морето. На баща му и майка му, зли хора, ще прави добра прислуга, та ще я обикнатъ. Когато ѝ казва, че ималъ първо либе съ мжжко дѣте, кълне го, че я толкова лъжелъ, та сега отсрѣдъ гора да се връща.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 115, стр. 120—122, стиха 44, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско). — 2. Ст. И. Верковичъ, ор. cit. № 83, стр. 89, стиха 23, хороводна, слушана отъ сжщата. — 3. Ст. И. Верковичъ, ор. cit. № 299, стр. 327—328, стиха 19, сватбена, Велешко.

270. Неспособенъ момъкъ мома да удържи.

Край село хоро има. Сѣки момъкъ играе до либето си, а само единъ нѣма, до коя да се фане. Фаща се до хубава мома, а тя избѣгва. Оскърбенъ, пита баба си, какъ да ѝ отмъсти. Тя го научва да запали момини дворове, та като излѣзе мома да гаси,

да я улови и завлече. Той послушва баба си — подпалва мо-
мини дворове. Дохожда мома да гаси. Той я улавя въ тъмнината,
но тя му се изплъзва отъ ржцѣтъ. Отдалечъ му се присмѣла,
че трѣбало да се жени ѹврѣме, защото сега сж момитѣ много
скжпи и мили, а момцитѣ — много евтини и омразни.

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., №
LXXXIII стр. 36—38, стиха 49, хороводна, Видинско.

271. Лудо младо застрѣлва мома.

Мома Румена отива на вода, но чешмата прѣсѣхнала. Срѣща
я лудо младо и ѳ поисква вода; тя му не дава. То се разсърдва
и я пронизва съ тънката си пушка — сачми и коршуми срѣдъ
корема. Мома кълне лудо младо.

Вариантъ: Български книжици, 1859 г., II год., часть
II, кн. 15, стр. 494, № XXII, стиха 33, Ямболъ.

272. Любата е по-мила отъ сестра.

Лудо младо си изказва тжгата прѣдъ мома Митра, че като
болна лежала и толкова ѳ понуда купувалъ, не можала ни еднажъ
да се излѣже да дойде въ кжшата му, за да ошиятъ на нея
фустанъ, на него елекъ. Митра му отговаря, че не му е сестра
да ѳ шие фустанъ, нито пѣкъ герданъ да ѳ лѣе; а то ѳ казва, че
му е по-мила отъ сестра.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски
бугара, 1860 г., № 243, стр. 265—266, стиха 25, хороводна, слушана
отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

273. Лудо младо да не се грижи за мома.

Лудо младо говори на мома Салята да не ходи ноцно
врѣме по мѣсечина, дордѣ пѣтли не сж пѣли, защото не се знае,
що врѣме е. Отговаря му, да не бере грижа за нея: има си два
славея: единъ ѳ обажда, кога е полунощъ, а другия — сутринъ.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски
бугара, 1860 год., № 177, стр. 189—190, стиха 24, жетварска, слушана
отъ Дафина изъ с. Просеникъ, (Демирхисарско — Сърско). — 2. Ст. И.
Верковичъ, ор. cit. № 174, стр. 186—187, стиха 28, жетварска, слу-
шана отъ сжщата (мома Петра жъне покрай Струма; спи съ мжжко
хранениче).

274. Мома не поздравя непознато лудо младо.

Малка мома заспива край пжтя подъ вишня; оттамъ ми-
нава младъ нежененъ на бърза коня; казва ѳ „добро утро“;

момата нито става, нито му отговаря. Пита я, защо нито става, нито му отговаря на поздрава? Отговаря му, че не го познава, та за това не му отговаря.

Вариантъ: Коло, 1847 г., кн. IV, № 14, стр. 56, стиха 14, записалъ 14-год. Козма въ с. Галичникъ (Дебърско).

275. Млада невѣста не посочва пѣтя за Бѣласица на три луди млади.

Рада невѣста, като се връща отъ вода съ стомни на рѣцѣ, срѣщатъ я три луди млади и я питатъ, кой пѣтъ води за висока Бѣласица и низка Богданица? Отговаря имъ, че и тя незнае, защото е скоро дошла. Задаватъ ѝ въпросъ, като е скоро дошла, чие е дѣтето, шо носи въ рѣцѣ? Казва имъ, че е зълвино ѝ, останало сираче, та го ней дали да го гледа.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 24, стр. 32—33, стиха 31, великденска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

276. Проклетъ да е кой люби двѣ моми.

Лудо младо говори: проклетъ и триклетъ билъ, кой люби двѣ моми. Дъждъ го бие по самуренъ кожухъ и му разваля перчемъ, вити вѣждички и черни мустачки. Отива за подслонъ у мома Дона, но тя не му отваря и го изпжжда да отиде при Бона, че му е по-мила. И при нея го сполетва сжщото. Тжгува се, че между двѣ моми остава самъ да ношува.

Варианти: 1. М. Кифаловъ, Заради возрождение, 1842, стр. 105—106, стиха 36, съобщена отъ *Георги Томи Пъшанова*, източно нарѣчие — *Никола Геровъ*, Пѣснопойче, 1860 г., № 28, стр. 59—60. — 2. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 118, стр. 123—124, стиха 43, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско), (мома Яна не отваря на лудо младо).

277. Мома не дава цѣлувка на овчаръ.

Дѣвойка плува по море, а овчаръ стои край море и прѣдлага ѝ да я цѣлуне. Момата му казва, че тукъ мома не се цѣлува, а въ бащина ѝ кжща. Излиза мома отъ морето, и овчарьтъ подиръ нея. Когато приближава бащина си кжща, отдалекъ вика на майка си да излѣзе да види, че води съ себе овчаръ.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 106, стр. 113, стиха 22, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

278. Три дѣвойки незачитатъ лудо младо.

Три дѣвойки си направятъ чардакъ и седятъ на него; оттамъ минава лудо младо и иска при тѣхъ да отиде; поставятъ го подъ чардака: поисква имъ студена вода, даватъ му дъждовница; поисква имъ босилекъ, даватъ му метла да носи.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара. 1860 г., № 116, стр. 122, стиха 15, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

279. Лудо младо се напива отъ момина скърбъ.

Лудо младо яхва коня си и на пжтя срѣща суръ еленъ. Врѣща се назадъ и напива се отъ момини кахъри. Отива въ гората, намира суръ еленъ, че пасе зелена трѣвица, че пие студена водица. Съ остра сабя погубва суръ еленъ и се моли на Бога да му прости грѣховеѣ, че това направилъ за момини кахъри.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 57, стр. 65, стиха 21, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

ж) *Разлюбване.*

280. Съ либе шега небива.

Либятъ се Иванъ съ Маринка отъ мали дори до голѣми. Вѣрна сж клетва стрували: който се напрѣдъ ожени, коститѣ му мира да нѣматъ и душата му спасение. Иванъ хитро изпитва Маринка: иска прошка отъ нея и отива въ Сливенъ да сгледва мома сливненка, че сж сливненки работни. Маринка дума Ивану: добъръ е Господъ за нея, и тя нѣма да остане съ нейната хубость и работливость, ала дѣ останаха вѣрнитѣ думи: дали ги вода занесе или вѣтъръ повѣя? Днесъ е Иванъ заминалъ за Сливенъ, утрѣ се Маринка гоद्याва за момче чорбаджийче. Иванъ се връща отъ Сливенъ и се провиква: клета му душа проклета, кой се съ либе шегува!

Вариантъ Български книжици, 1858 г., I год., часть кн. 11, стр. 122—123, № V, източно нарѣчие, стиха 39.

281. Невѣрно либе I.

Снощи лудо младо на вода отива и тамъ се разговаря съ мома Тодорка. Тамъ дохожда любата му и като вижда либето

си, че хортува съ друга мома, сърцето ѝ се разтреперва, кратката залюлвватъ, та мѣнитѣ си не напълнила, съ сълзи си допълва и кълне лудо младо: воденичаръ да стане, въ лѣшникова черупка уемъ да зима, голѣмъ хлѣбъ да мѣси въ орѣхова черупка, боленъ да лежи 9 години, съ стълба въ гърне да влиза, комаръ да му е конь, терзийска игла тояга и тя да му натѣга.

Варанти: Цареградски вѣстникъ, 1853 г., год. 3, брой 103, № 1, стиха 31, записала *Мариня Михаилова*, източно нарѣчие. — 2. ор. cit. 1853 г., год. 3, брой 103, № 2, записала *Мария Мирцова*, източно нарѣчие (Бененчица кълне либето си Първана, че залюбилъ Стойна).

282. Невѣрно либе II.

Стоянъ пита либето си Неда, защо е повѣхнала и посърнала? Отговаря му, че въ село се говори, какво той залюбилъ друга. Стоянъ се кълне въ майка си, че това е невѣрно. Неда му казва да се кълне не въ майка си, а въ чернитѣ си очи. Заклева се въ очитѣ си и му веднага изпрѣсватъ.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 190, стр. 203—204, стиха 40, лозарска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

283. Невѣрно либе III.

Добри на Рада дума, дали е броила, колко гемии поминали, додѣто пѣтлитѣ трижъ пропѣли? Казва му, че минали 300 съ 300 бѣли „елкени“; най-напрѣдъ саленъ елкенъ плавалъ, каралъ го младо момче, съ свирка свирилъ и наричалъ; Рада да насади босилекъ, да го полива и гледа — ако изникне, ще се върне, ако увѣхне, ще остане. Насажда. Изсѣхва. Оженва се за друго. Връща се Добри и срѣща Рада и я пита, дали се е оженила? Казва му, че се оженила, защото босилекътъ изсѣхналь. Добри нищо не ѝ рекълъ — заплаква и пжтемъ отминва.

Вариантъ Г. С. Раковски, Показалець, 1859 г., стр. 91—92, стиха 44, седѣнска, източно нарѣчие.

284. Мома задържа либето си съ магия.

Лудо младо се моли на мома Боя да разтури магията, за да си отиде въ родината си, че идѣло Георгевдень: сички майки въ църква ще отиватъ, негова майка у дома си ще седи и него ще жали; сички братя каменъ ще фърлятъ на съборъ, негови братя, сестри и баща дома си ще седятъ и него ще жалятъ.

Недовършена.

Варианти: Вук Ст. Караџић, Додатак, 1822 г., № 18, стр. 44, стиха 12, Разложко = Р. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., № СXXXII, стр. 101—102.

з) *Любовь съ друговърецъ.*

285. **Царь Мурадъ съвѣтва Мара българка да се потурчи.**

Царь Мурадъ Мари дума да се потурчи, бѣла кадъна да стане, на високъ чардакъ да седи, жълтици да ниже, мжшко дѣте да бави и гледа, черни българки да гледа, какъ на нива отхождатъ, дохождатъ. Мара бѣла българка на Царь отговаря, че тя има стара майчица, да отиде да я пита, какво ще я научи. Майка ѝ я учи да се потурчи, ако царьтъ ѝ дарува половинъ Цариградъ и Султанъ-Селимъ-джамия църква да стане, тогава и тя ще ѝ хариже млѣкото, що е бозаяла. Казва това на царь Мурада. Той ѝ дава цѣлия Цариградъ, но Султанъ-Селимъ-джамия не дава.

Вариантъ М. Л. Софийнецъ, Разна любовна пѣснопѣвка, 1858 г., стр. 86—87, стиха 49, централно нарѣчие.

286. **Покана българка да се потурчи.**

Турчинъ казва на българка Гина да се потурчи, да ѝ тури турско име — ней Айшея, него Алия —, да ѝ купи турски дрехи на равната снага, фесъ на русата глава, папуци на бѣлитѣ нозѣ.

Недовършена.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 266, стр. 286, стиха 13, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

287. **Българка иска да стане кадъна.**

Братъ говори на сестра си Марийка да не се бѣлосва и червосва, че седятъ въ турска махала, та турци и кадъни завиждатъ. Отговоря-му, че тя ще се бѣлосва и червосва, защото шомъ стане сутринь, очитѣ сѣ омие, вижда, какъ Мехмедъ берберче отвара дукянъ, запали наргиле и си съ булгари дрънка — тя него ще земе, за да стане бѣла кадъна.

Недовършена.

Вариантъ Българскы книжици, 1858 г., I год., часть II, кн. 16, стр. 353, № 1, стиха 26, Жеравненско — Котленско.

288. Българинъ налита на пашова дъщеря.

Майка вика сина си Стояна, че го вика пашата. Казва ѝ да разбере, защо го вика — нѣма нито да му дава, нито да зима и докато не каже, нѣма да отиде. Съобщава на майка си, че снощи, като си коня поялъ на чешмата, поминалъ покрай пашови дворове, видѣлъ пашовата дъщеря: съ ржка ѝ махналь, съ око ѝ намигналь, видѣли го пашовитѣ сеймени.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 155, стр. 166—167, стиха 38, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ.

289. Мома на хоро убива друговѣрецъ.

Майка мъмре дъщеря си Гюргя, да не се често прѣмѣнва и наредва: по дважд-трижд въ седмицата, девет пжти въ мѣсеца. Не слуша майка си — прѣмѣнва се и отива на хорото; фаща се до момитѣ надъ невѣститѣ; сички въ нея гледатъ, сички на крака ѝ ставатъ и на ржицѣ носятъ. Еминъ-ага ерменлия дойранлия се фаща до нея; ядъ я пада, изкарва остро ножче и го прободва. Панаиръ трѣтва да бѣга; Гюргя имъ казва да не бѣгатъ: сама го е убила, сама глоба ще дава. Еминъ-ага я пофалява, че женско рухо носи, но мжжко сърце има.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 252, стр. 273—275, стиха 61, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско—Сѣрско). — 2. Ст. И. Верковичъ, *op. cit.* № 135, стр. 142—143, стиха 26, хороводна, слушана отъ сжщата (панаирѣтъ е въ Св.-Гора; Гюргя убива делия.)

290. Туркия се омжжва за християнинъ.

Никола майсторъ гради кжща на кадийца бѣла ханѣма. Прѣдлага му да бѣга съ него; той се страхува да не го срѣщнатъ турци, та незнае да ги поздравя. Бѣгатъ. На пжтия ги срѣщатъ турци: тя имъ дава и зима поздравъ.

Вариантъ: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 238, стр. 260—261, стиха 21, великденска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско—Сѣрско).

291. Малка мома убива турчинъ любовникъ.

Хюсейнъ Гега съ триста сеймени ялъ и пилъ у малка мома Митра. Стѣга се Гега да си отива и на Митра казва да хариже, що седѣлъ съ 300 сеймени на ядене и пиене, и тънка кошула,

що я прела и тъчела три години. Тя му харизва сичко, като го моли да я фали по земята, а сжщо и той да ѝ хариже гарданъ жълтици и сърменъ коланъ. Като ѝ харизва сичко, мома Митра го застрѣлва съ неговата пушка.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 153, стр. 163—165, стиха 46, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско—Сърско). 2. — Ст. И. Верковичъ, *op. cit.* № 55, стр. 64, стиха 14 (окръшка), хороводна, слушана отъ сжщата (отъ кадия носи подаръци мома Милена).

292. Ходжа счупва стомна на мома.

Вена отива съ стомна за вода, а подиръ нея върви ходжа; пада му калпакътъ, та счупва стомната ѝ. Вена плаче до Бога, какъ ще си отиде при кучка машеха? Ходжата я тѣши: ще отиде на пазаръ да ѝ купи сребърна стомна вмѣсто счупената отъ него земена.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 323, стр. 356—357, стиха 18, седѣнска, Дебъръ. — 2. Ст. И. Верковичъ, *op. cit.* № 12, стр. 13, стихъ 20, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско—Сърско) (мома Митра се договѣжда, че като ѝ иска вода турчинъ, мѣри любовни задирки).

293. Дервишъ кани мома да влѣзе въ новъ сарай.

Дервишъ гради сарай и кани бѣла Рада да влѣзе въ него да се разходи: ако ѝ се хареса, двамата да се кердосатъ. Рада го мъмре да не говори тѣй, за да не ги чуютъ старитѣ. Дервишъ ги проклева: да сж живи и здрави, колкото листа има на дърво, толкова години болни да лежатъ и толкова постели да сжсатъ!

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 182, стр. 118, стиха 16, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско—Сърско).

294. Мома излѣгва Синапъ войвода.

Синапъ Войвода иска Яна отъ 9 години, настѣпва 10-та, но не му я даватъ. Разболѣва се Янина майка. Поисква вода отъ лжгъ. Тя отива да ѝ донесе. Тамъ намира Синапъ войвода. Пита я, чия е дъщеря и кого води? Отговаря му, че е Петрова дъщеря, Павлова жена. Напѣлва си вода Яна и си трѣгва за дома. На срѣдъ пктъ се провиква: харамъ да е на Синапъ войвода, въ ржцѣ му дохожда Яна, и пакъ не я познава. Пуска коня си по нея, но тя избѣгва: когато Яна била на майчини си порти,

Синапъ билъ на полъ пжтъ; когато Синапъ билъ на Чини порти, Яна се скрива въ зимници.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 289, стр. 314—316, стиха 38, великденска, Велешко.

295. На черноока мома не прилѣга русь юнакъ.

Кита е сгодена за Йоко Поповъ. Булюкбашия я пита, мома ли е или невѣста? Казва му, че е годена за Йоко Поповъ. Булюкбашията намира, че годежътъ е неестественъ: черноока мома не прилѣга за русо момче, а прилѣга за чернооко. Отъ ядъ Кита изважда приката си и я изгаря.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 93, стр. 98—99, стиха 37, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско.)

296. На турчинъ прилѣга свине да пасе!

Турчинъ казва на мома Румѣна, че не ѝ прилѣга на чардакъ да седи, коприна да ниже, но ѝ прилѣга срѣпъ на ржка, жътва да жъне. А тя му отговаря, че нему не прилѣга пушка на рамо и дервентъ да пази, но му прилѣга свине да пасе съ тояга.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 179, стр. 192, стиха 18, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско.)

297. Любовница не отишла на вечера у любовника си.

Любовникъ турчинъ пита любовницата си Стоянка, защо снощи вечеръ не отишла на вечера — за нея готвѣлъ агне на рѣженъ съ червена захарь посолено. Отговаря му, че майка ѝ я пуснала за студена вода отъ чепма шарена, та не могла да отиде.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 326, стр. 358, стиха 11, седѣнска, Дебѣръ.

298. Любовни похождения на турчинъ.

Турче язаджиче казва на Гюргица сутринъ да готви вечеря, сутринъ да испраща говедата и момцитѣ, а тѣ двамата на чардакъ да седятъ: често да се напиватъ, рѣдко да се цѣлуватъ. Така и постѣпва. Гюргица кани язаджичето да ѝ сѣда на десното колѣно.

Варианти: Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 76, стр. 83—84, стиха 17, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско). — 2. Вук Ст. Караџић Додаток 1822 г., № 13, стр. 42, стиха 5, Разложко (обичната му се казва Стойна) = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II гл., № СХХIV, стр. 94 — 3. Вук Ст. Караџић, *op. cit.* № 3, стр. 38, стиха 9 (окръшка), Разлошко = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни 1855 г., II гл., № СХХI, стр. 91.

299. Мома люби дервишко язджиче.

Карамфила люби дервишко язджиче; изѣла му сермията отъ дукяна и бързия конь; моли ѝ се да му даде поне половината отъ сермията, за да си купи конь. Карамфила му отказва, че не му прилѣга да язди брѣзъ конь.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 107, стр. 113—114, стиха 18, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

300. Любовни пощѣвки на турчинъ.

Невѣста Гюргя пере на рѣката, а на междата седи Арсланъ-ага и ѝ говори да дойде до колѣното му, да му оптетля петлицитѣ сребърни, за да му види копринената риза, три години непрана. Гюргя му отговаря, че нѣма сапунъ да я опере, плоча да я натрие, вода да я изпере и слънце да я изсуши; а турчинътъ ѝ дума: сапунъ — нейни бѣли ржцѣ, плоча — бѣли нозѣ, вода — черни очи, слънце — нейно бѣло лице.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 331, стр. 361, стиха 26, седѣнска, Дебъръ. Ср. „На лудо младо ризата непрана“.

301. Мома отблѣсва любовни похождения на войвода.

Братя учатъ сестра си Стана, когато дойде войводата и я постави на колѣно, тя нищо да не му говори, нито да го погледва. Войводата дохожда; поставя я на колѣно: той ѝ приказва, тя нищо не му отговаря. На сейменитѣ си поржчва да му доведатъ дѣвойка пѣснопойка, която да пѣе жално-милно, дано Стана проговори. Довеждатъ. Стана пакъ малчи. Довеждатъ и двама кавалджии. Сжщо Стана не продумва.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 99, стр. 105—107, стиха 50, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

302. Любовъ съ турчинъ не е на шега.

Неда люби и мами Турчинъ за 200 бѣли двояци и за 300 жълтици, като мисли да го излъже. Турчинъ кани 300 турци конника и 200 ханѣми съ коли и отиватъ въ Недината кѣща. Неда дворове мете и за нищо нехае. Ханѣмитѣ ѝ казватъ, да съблече християнско рухо и да облѣче ханѣмско, а Неда имъ отговаря, че на шега се е любила съ турчина. Ханѣмкитѣ ѝ отвръщатъ, какъ на шега, когато му е взела 200 бѣли двояци и 300 жълтици? Тогава Неда разбира, че се излъгала и почва да плаче, че е било грѣхъ отъ Бога и срамъ отъ хората.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 91, стр. 96—97, стиха 33, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

303. Мома желеае да я рисуватъ турци.

Момѣкъ прѣдупрѣждава мома Пена вечеръ да не ходи по мѣсечина въ дворове, защото насрѣща турци седятъ, та ще ѝ изпишатъ равната снага на тънка пушка, бѣлото лице на бѣла книга, чернитѣ очи на чифтъ пищови, тънкитѣ вѣжди на паласки. Тя му отговаря, нека ги пишатъ, нека ги зематъ.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 53, стр. 61—62, стиха 31, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

304. Любовъ на българка съ турчинъ.

Майка пита дѣщеря си, отъ кого ѝ сж подарѣцитѣ: 12 алтъна, червени папуци, памучни кърпи? Отговаря ѝ, че сж отъ побратима ѝ Али-ага. Майка ѝ я кълне: жива да не ходи, да умре, че за нея се човѣкъ убилъ, кѣща затворила, братъ ѝ вѣнка не може да излъзе!

Вариантъ Kolo, 1847 г., кн. IV, № 11, стр. 53, стиха 15, Мелникъ.

305. Турчинъ отива при любата си българка.

Турчинъ иде отдолу, кривна конь къмъ мома Стана, и тя скоква да бѣга. Турчинъ ѝ говори да не се бои и да не бѣга, като я пига, не го ли познава? Съ баща ѝ вино пилъ, съ брата ѝ — ракия, съ майка ѝ хортувалъ да я гледа. Забравилъ си пушка бойлия и остра сабя френгия, на пушката тънка махрама, въ махрамата два прѣстена, написани съ неговото и нейното име: Мустафа и Зюлифъ-кадѣна.

Вариантъ Московитянинъ, 1845 г., № 12 = П. Безсоновъ Болгарскія пѣсни, 1855 г., II гл., № LXXXVI, стр. 42—44, стиха 28, любовна, изт. бѣлг. нарѣчие, записаль П. А. Здрѣвскій отъ южно-рускитѣ колонисти бѣлгари.

306. Турци погубватъ бѣлгаринъ за любовъта му съ туркиня.

Стоянъ свири съ писанъ кавалъ въ гора зелена покрай юрушка махала. Чува го юрушка мома и му казва да я земе, иначе зла бѣда ще го бѣди. Стоянъ я пжди и ѝ казва, че не си мѣни вѣрата за нея; а тя му отговаря, че тя си мѣни вѣрата за него. Излѣгва се Стоянъ и побѣгва съ нея. На пжтя ги срѣщатъ турци и съсичатъ Стояна на кжсове.

Варианти: 1. Коло, 1847, кн. IV, № 10, стр. 52—53, стиха 18, Мелникъ. — 2. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г. № 165, стр. 175—176, стиха 27, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сърско (турската ханѣма се казва Хатиджая — само се люби съ Стояна).

307. Турчинъ да не люби християнска мома!

Турчинъ прѣдлага на мома Ракита да му сипе вино да се опие, на нейни скутове да прѣспие, на гърди ѝ да лѣтува. Ракита му казва, че вчера е била на пазаръ и телель личель: турчинъ вино да не пие, християнка мома да не люби, ами да си отива на войска. Пита я, дали и него писали? Казва му, че него най-напрѣдъ писали да носи червено знаме.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 72, стр. 81—82, стиха 16, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско). — 2. Вук Ст. Караџић, Додаток, 1822 г., № 8, стр. 40, стиха 14, Разложко = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № CXXV, стр. 95 (Ахмедъ иска да люби Фитвиля).

308. Мома прѣдлага на любовника си турчинъ да се веселятъ.

Момъкъ — турчинъ похожда на Цариградъ да купи на любовницата си Боженка огърлица съ жѣлтици. Любовницата му бѣлгарка го моли да не ходи тамъ, ами да дойде у майчини ѝ двори, та да се качатъ на високи коли, за да се веселятъ — тя да налива люта ракия, а той да пие. Недовършена.

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т. № XCVI, стр. 61—62, стиха 13, любовна, източно нарѣчие.

309. Българката е по-хубава отъ туркинята.

Турче Али свири прѣдъ българки жътварки. Вижда го майка му и му казва, да не свири прѣдъ българкитѣ, че тя нѣма да му земе българка, а туркиня — ходжовата дъщеря — че ще му донесе много прикия. Турчето ѝ отговоря, че нѣма да земе туркиня: цѣло лѣто на хамбаръ седи, коприна точи, на гергефъ везе, и пакъ е жълта и зелена; ще си зема българка Яна: жъне, копае, слънце я пече — пакъ е бѣла и червена.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 265, стр. 285—286, стиха 23, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско). — 2. Ст. И. Верковичъ, *op. cit.* № 130, стр. 192—193, стиха 16, жетварска, слушана отъ сжщата.

310. Не е мъртва невѣстата — снощи спа при мене!

Майката на невѣста Марудина, отивайки привечеръ за вода, срѣща я Хайдаръ харамия и я пита, дѣ е Марудина? Отговаря му, че тя е умрѣла и снощи я погребали, а той ѝ казва, че снощи при него спала въ една постеля, та му е оттрѣпнала ржката.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 170, стр. 182—183, стиха 23, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

311. Турчинъ, вмѣсто да убие любовницата си, убива сестра ѝ.

Пушка гръмва въ Будимъ града, та уби невѣста Вѣна. Майка ѝ я пита, да каже, кой я е ударилъ? Казва ѝ, че сестра ѝ любила турчинъ, комуто се насмѣла — по нея фърлилъ, та ударилъ Вѣна. Заклева майка си да не дава прикята на сестра ѝ, но да я даде на дружитѣ ѝ.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 162, стр. 172—173, стиха 20, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

312. Момък-турчинъ купува лѣкъ за любовницата си.

Момък-турчинъ пита любовницата си българка Стана, отъ какво болна лежи? Тя му казва, че глава я боли, треска я пресе, та ще си умре млада. Той я утѣшава да не се бои: ще ѝ купи цѣръ за глава, лѣкъ противъ треска, та ще оздравѣе.

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т. № LXXVII, стр. 27—28, пжтниска, източно нарѣчие.

313. Невѣста се люби съ турчинъ.

Невѣста Тодора зима нова стомна и отива на кладенеца да налѣе вода, за да си измие главата. Тамъ се забавя. Свекърва ѝ я пита, защо се е забавила? Отговаря му, че тамъ я намѣрилъ Османъ челебия, който събиралъ аргати, та и нея викалъ, не да му жъне, но пѣсни да пѣе на жътварки и аспри да имъ дава.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 160, стр. 170—171, стиха 26, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

314. Еничеринъ люби дѣвойка.

Еничеринъ иска отъ дѣвойка Марфелинка да подаде на конь вода. Казва му да почака, за да пита майка си, дали се дава на еничеринъ вода. Еничеринъ ѝ говори, че питала, не питала, цѣла нощъ е лежала на ржката му, дори му е изтрѣпнала, та не може на конь да се качи, нито да слѣзе: дружина го качватъ и свалятъ.

Варианти: Вук Ст. Караџић. Додаток 1822 г., № 9, стр. 40, стиха 14, Разложко = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № СХХVI, 96 стр.

315. Еничери съ измама потурчватъ лудо младо да не се ожени за годеницата си.

Димитъръ срѣща на чешма мома Ангелина (Милка) и ѝ прѣдлага да ѝ изпрати годежници. Казва му, ако майка ѝ не даде, само по него ще побѣгне. Праща майка си. Съобщава му, че нѣколко пжти отивалъ да я търси, но не я даватъ, защото били чужденци, скоро дошли. Повторно я праща. Годяватъ се. Откакъ се Димитъръ сгодява, дома не се свѣртя, ами съ тамбура подъ ржки побратими фаща, въ механи вино пиятъ, облогъ правятъ. Излѣгватъ го, та облича еничерско рухо. Сички му се смѣятъ, че се потурчилъ. На Милка казва, че се годили, но нѣма да се оженятъ.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ. Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 271, стр. 290—293, стиха 73, лазарска, слушана отъ Дафина отъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

316. Арнаутинъ — на сила любовникъ.

Въ село дохождатъ голи-боси арнаути и се настаняватъ въ жщитѣ. У Виша мома 10 душъ; постила имъ рогозка и връзъ

нея бѣла постилка; дава имъ ди ядатъ и пиятъ; сички ядатъ и пиятъ, само младо арнаутче нито яде, нито пие, а си върви по чардаци. Намѣрва Виша, че спи; прѣгръща я и цѣлува. Виша му казва, ще го обади на пашата, кадията и войводата, а то ѝ казва, че тя му е душата, ракия и студена вода.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 37, стр. 46—47, стиха 32, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

317. Латинче застрѣлва лъжлива гъркиня.

Виша гъркиня се провиква отъ бащини си стѣклени палати, че който прѣплава бѣло море отъ Чанакъ-кале до Сарай-Бурну, той нея ще земе съ бащини ѝ палати. Наима се момче латинче — прѣплава морето. Ала гъркинята не пристая, ами се повторно провиква: който насади срѣдъ море лозе, край него дюли и набере кошница грозде, той ще я залюби. Пакъ се наима латинче: насажда срѣдъ море лозе, а край лозе дюли: наберва кошница грозде и я занася гъркини. Мома гъркиня пакъ не пристая — който ѝ донесе студена вода прѣзъ три планини, него ще земе. Пакъ се наима латинче. Мома гъркиня пакъ не пристая, ами повторно задава въпросъ: който ѝ снебе отъ небе звѣзда денница, Богу прислужница, него ще земе. Латинче я вика да слѣзе, за да я пита, какъ се снема звѣзда денница отъ небе? Насочва ѝ пушката си и я ударя въ клето сърдце, като ѝ казва да види, какъ се снема звѣзда отъ небе.

Варианти: 1. Найденъ Геровъ, Болгарскія пѣсни, въ Памятники и образци народнаго языка и словесности рускихъ и западныхъ славянъ I—IV. Изданіе Второго отдѣл. Имп. Акад. Наукъ, 1852—1856 г., стр. 397—398, стиха 102, източнобългарско нарѣчие. — 2. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I гл., № X, стр. 61—62 юнашка, Одеса = М. Л. Софіянецъ, Разна любовна пѣснопѣвка, стр. 86—87. — 3. Български книжици, 1858 г., I год., часть II, кн. 9, стр. 33—34, № VII, стиха 155, източно нарѣчие. — 4. Г. С. Раковски, Показалець, 1859 г., стр. 50, стиха 4, източно нарѣчие.

и) *Пристанка.*

318. Ще пристана!

Лудо младо минава покрай момини дворове и му се харесва момата. Казва ѝ, че ще прати годежници да я искатъ. Съгласява се, като му общава, ако не я даватъ родителитѣ ѝ, сама

ще му дойде на добра вечеря, на по-добра постеля, на десната му ржка, низъ дворове да ходи, като горска еребица съ ржциъ запрегнати, съ коса разплетена. Недовършена.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 202, стр. 214—2.5, стиха 34, лазарска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско). — 2. Ст. И. Верковичъ, ор. cit. № 60, стр. 68—69, стиха 30, хороводна, слушана отъ сжщата (лудото младо се казва Бѣличко). — 3. Ст. И. Верковичъ ор. cit. № 109, стр. 115—116, стиха 23, хороводна, слушана отъ сжщата (момата се казва Гюргя).

319. Бѣдността не е прѣчка на любовта.

Никола ношува въ градината на Милка и тамъ си забравя мѣдна ножница съ сребърна верижка. Праща майка си да му я прибере и да иска мома Милка за него. Майка му казва, че Милка нѣма да ѝ дадатъ, защото сж сиромаси и много длѣжни. Никола ѝ отговаря, наистина сж сиромаси, но той е юнакъ и сама Милка ще му дойде на добра вечеря, на мека постеля.

Недовършена.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ. Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 210, стр. 289—290, стиха 22, лазарска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

320. Мома пристава на овчарь.

Мома Неда чува, че овчарь свири по планина. На майка си казва, ще отиде при него, ако е роднина, ще се върне до пладнина, ако е чужденецъ, слѣдъ година. Майка ѝ казва, че е чужденецъ. Неда отива и казва на майка си, че слѣдъ година да я чака.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 104, стр. 111, стиха 19, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско). — 2. Ст. И. Верковичъ, ор. cit. № 288, стр. 313—314, стиха 32, великденска, Велешко (момата се казва Демяна, а овчарьтъ — Стоянь).

321. Не бива мома разчорлавена за хубаво момче!

Майка говори на дъщеря си да не ходи разчорлавена и да не мами хубаво момче. Дъщеря ѝ иска да я даде за него, иначе сама ще побѣгне: ще му занесе хубавитѣ си бузи, бѣли като симитѣ. Увѣщава я да почака татка си, та кждѣто е отишелъ, да не му пращатъ скръбни извѣстия. Недовършена.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 325, стр. 357—358, стиха 12, седѣнска, Дебъръ.

322. Ако я иска, ще му пристане.

Момъкъ вижда на сънъ, че му дохожда хубава мома: запрегнала бѣли ржкаве, пуснала дълги поли — за нея би си продалъ кончето, само да я земе. Дочува го момата и му говори — да не си продава кончето: ако я иска, сама ще му дойде, да му шѣта по чардаци, като пауница да му гука и като еребича да му легне на ржчица.

Вариантъ Вук Ст. Караџић, Додатак, 1822 г., № 10, стр. 41, стиха 22, Разложко = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № XCIV, стр. 59.

к) Грабеница.

323. Войвода открадва заспала мома.

Войвода открадва заспала мома Неда. Закарва я въ гората и пакъ не се събужда. На сънъ тя иска отъ майка си вода да разкваси кипра уста, остро ножче — да разсѣче жълта дуня. Войводата ѝ казва, че не е при майка си, — а въ гората. Неда не се събужда. Чуди се и мае войводата, какво да прави, да разбуди Неда! Помолва се на Бога да зароси ситна роса, да нароси Недино бѣло лице, та дано се събуди. Богъ го послушва — тогава се Неда събужда и вижда, че не е при майка си.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара 1860 г., № 59, стр. 66—67, стиха 39, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско). — 2. Ст. И. Верковичъ ор. cit. № 249, стр. 269—270, стиха 43, хороводна, слушана отъ сжщата. — 3. Ст. И. Верковичъ, ор. cit. № 248, стр. 268, стиха 23, слушана отъ сжщата (мома Стана турци задигатъ прѣзъ Дунавъ).

324. Живъ-мъртвецъ си грабва любата.

Стоянь, вървейки, съ свирка свири и нарича, като се обръща къмъ майка си, какъ ще го научи да земе хубава Марика? Казва му да изгради чешма сребърна съ златни чучури, съ мермеръ улуци, съ позлатени чашки и да посади златна ябълка — на нея да се качи и прѣзъ листецъ да гледа, когато дойде Марика и ще я види. Направя, но Марика не дохожда. Чуди се и мае Стоянь, какво да прави. Повторно пита майка си. Учи го да сгради нова църква съ алтънени вратици, съ мермеръ послана, съ бюлюрени кубета, съ елмазени полулеи, и задъ вратица да се скрие — ще върви мало и голѣмо да гледа църква, и Марика ще дойде, та ще я види. Направя църква, но Марика

пакъ не дохожда. Най-сетнѣ майка му го учи да сгради келийка съ широки долапи, да повика попъ и кумъ, зълва и дѣверъ, да се стори живъ-мъртавъ — сѣки ще го ожали, че младъ и зеленъ умира, тамъ ще дойде и Марика, да извади попъ и кумъ, зълва и дѣверъ отъ долапи и да се вѣнчатъ. Направя келия, прѣсторва се живъ-мъртавъ, затваря попъ и кумъ, зълва и дѣверъ въ долапитѣ на келийката: дохождатъ люде и оплакватъ Стояна. Щомъ Марикина майка чува, че Стоянъ е умрѣлъ, казва на Марика да земе три свѣщи (факли), да влѣзе въ росна градинка, да набере цвѣте сѣкакво и да увие вѣнче за Стояна. Направя това Марика и отива при Стояна — мъртвецъ. Оплаква го, като му споменва, какво е правилъ за нея, но мащеха ѝ не я пускала, сега я пустила, когато е мъртавъ. Тогава Стоянъ става, прѣгръща я, извиква попа и кума, зълва и дѣверъ и се вѣнчава съ нея.

Варианти: 1. Цареградски вѣстникъ, 1852 г., год. 2, августа 9, брой 95, стиха 132, източно нарѣчие. — 2. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 304, стр. 334—336 стиха 51, седѣнска, Велешко (момата се казва Бояна, делията Бекрамчо)

325. Данъ войвода улавя мома.

Снощи вечеръ Данови порти били отворени и на дворове му свѣщи горѣли — стѣгаль си кончето на ловъ да отиде за еребици и прѣпелици. Улавя малка мома и я довежда у майка си, у баща си.

Варианти: 1. М. Кифаловъ, Заради возрождение, 1842 г., стр. 109, стиха 14, изт. нарѣчие. — 2. Цареградски вѣстникъ, 1860 г., година 10, № 464, стиха 30, зета отъ *И. С. Раковски*, Описание старого Котила, източно нарѣчие.

326. Юнакъ граби мома.

Сивъ соколъ свирѣ въ Арбанашко осое, — не биль сивъ соколъ, но младъ юнакъ мома води: мома му се моли да я пусне, като му казва, че тя е негова, защото му е изписана на книга, и на кривакъ изрисувана.

Недовършена

Вариантъ Братски трудъ, 1860 г., стр. 20, стиха 10, съобщава *П. Тодоровъ*, източно нарѣчие.

327. Грабена мома отравя дѣверя си.

Богданъ граби хубава дѣвойка Яна. Прѣкарва я въ три дни прѣзъ мжтни води и на четвъртия прѣзъ честа гора. Говори

и, макъръ да не е редно, когато отиде въ неговитѣ равни двори и високи палати и излѣзе неговата майка мащеха да я прѣчака и подаде чаша руйно вино, въ чашата има отрова, да я земе, но да я даде да я изпие по-малъ дѣверъ. Така и постѣпва — на часа по-малъ дѣверъ пада на земята.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 290, стр. 316, стиха 24, Велешко, великденска. — 2. Ст. И. Верковичъ, *op. cit.* № 223, стр. 241—142, стиха 32, трапезарска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ Демирхисарско — Сърско (отъ Анадолска земя е грабена дѣвойката; липсва епизодътъ съ отровата, а взамена на него лудото младо посочва домашнитѣ си на момата вмѣсто нейнитѣ роднини).

328. На грабена мома овчари измиватъ лицето съ прѣсно млѣко.

Мома Гина, отивайки у дружки везъ да зафане, срѣщатъ я вардарски овчари и я закарватъ въ гората. Отъ стадо измлѣзватъ прѣсно млѣко и измиватъ Гинино прашно бѣло лице.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 88, стр. 93, стиха 28, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ Демирхисарско — Сърско).

329. Момъкъ открадва невѣста.

Юнакъ заобикаля рано село, дано срѣщне млада дѣвойка. Не срѣща дѣвойка, но срѣща хубава невѣста. Пита я, дали има хубави моми и невѣсти въ селото? Казва му, че имало, но скоро ги чума изморила — останала само невѣста Божана, но тя вѣнка не излиза, за да не я види слънцето, облацитѣ и мѣсечината. Моли ѝ се да я изведе вѣнъ, ще я дари голѣмъ диръ: бѣла махрама за двѣстѣ и за триста злато по нея. Отива при Божана и я излѣгва, че родителитѣ ѝ идатъ и ѝ носятъ сива гължбица. Излѣгва се Божана и излиза — не била майка ѝ, но лудо младо.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 год., № 149, стр. 159—161, стиха 49, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

330. Делня открадва кралева дъщеря съ съгласие на краля.

Йованъ иска кралевата дъщеря Вела — кралтъ я дава, кралица Милица не дава. Учатъ Йована: въ петъкъ кралицата отива на гости у майка си — седи по седмица, — да дойде съ сватове, кумове и дѣверн. Дохожда съ 100 души сватове —

ядатъ, пиятъ цѣла седмица. Повеждатъ Вела; на пжть срѣщатъ кралицата; спира сватоветѣ; младата невѣста ѝ цѣлува ржка; но не я познава, че ѝ е дъщерята. Робинкитѣ ѝ казватъ, че невѣстата прилича на Милица, но тя не обръща внимание. Когато си отива у дома, отдалекъ вика кралицата на Вела да излѣзе да ѝ фане колата, но. . .

Недовършена.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 291, стр. 317—318, стиха 48, великденска, Велешко. — 2. Ст. И. Верковичъ, *op. cit.* № 272, стр. 293—294, стиха 22, с. Лехово (Демирхисарско — Сѣрско.)

3. Женитба.

а) Сватбарски случки.

331. Булка се жертвува за убития си младоженецъ.

Заженва се войвода Войно за солунска дѣвойка Мара. Поканва 500 сватове съ петъ хоржгви. Отхождатъ сватоветѣ да зематъ солунска дѣвойка, момку лика-прилика. Здраво-живо пристигатъ въ Солунъ. Весело прѣкарватъ сватбата — три дни яли, пили и се веселили. Даватъ имъ булката. Отправятъ се съ нея за момкови двори. По пжтя — на минаване прѣзъ гора зелена — невѣстиниятъ конь се разсърдва, та изпопква стремениѣ си. Сватоветѣ забѣлѣзватъ това; дѣверитѣ казватъ, че ще пукатъ коланитѣ, докато се коньтъ умори, а старецътъ изуства да бжде това за добро. И невѣстата пожелава да бжде сичко това за добро, но сжщеврѣменно добавя, че сърцето ѝ трепери: тая гора не е безъ хайдуги — тукъ седи прочутъ войвода Мариямъ, на хайдуги знатенъ главатаръ. Булката обажда на сватоветѣ, какво той я искалъ три години наредъ отъ майка ѝ, но тя го натирыла. Когато дошелъ първата година да я иска, тя му казала, че още не е дѣвойката за даване; на втората го излѣзва, че ощи си дари нѣма, а на третата му отказва, какво не дава дъщеря си на хайдугинъ да я води по гората, та никакъ да не я вижда. Още не доизказала това, потреперва гората: излизатъ 3000 хайдуги. Тѣ погубватъ кума, дѣверя и млада младожена, а солунска дѣвойка закарватъ по гора зелена. Тя се помолва на главатаря да ѝ позволи да отиде на кръвнино мѣсто, да се прости съ кума и дѣверя. Позволява ѝ войводата. Булката отива на кръвнино мѣсто, запрѣга свилена риза, нагазя кръви до ко-

лѣна, отминава кума и дѣверя, и отива право при младоженецъ, комуто жално зарежда: черни очи, защо не гледате? медни уста, защо не думате? бѣли ржцѣ, що не гърлите? Слѣдъ това изважда остро ножче и се пробожда въ клето сърце, жално говорейки: лежи младоженецъ, двама да лежимъ, та да не плаче само твоя майка, но и моя!

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т. № XXXII, стр. 159—165, стиха 75, юнашка, Видинско.

332. Надалеко за невѣста. Младоженецъ се удавя.

Майка сгодява сина си Иванчо за мома Каля прѣздунавка. Заправя сватба. Поканва много сватове. Тѣ се събиратъ и потеглюватъ за булката. Кога за нея отхождаха, дюли цвѣтѣха, неренджи връзваха, Дунавъ бѣ бистъръ; кога се съ нея върнаха, дюли и неренджи узрѣли, а Дунавъ дотекълъ мжтенъ и каленъ. Сватбари се чудятъ, какъ Дунавъ да прѣминатъ: никой се не наима въ Дунавъ да нагази. Напаконъ кумътъ, ведно съ сватоветѣ, казва на младоженеца да съблѣче дрехи вѣнчални, та да облѣче сѣкидневни и да опита, дълбокъ ли е Дунавъ. Младоженецътъ ги послушва: загазя въ Дунава—до срѣдъ Дунавъ плувалъ, а по нататъкъ потъналъ и се удавилъ. Сватбари се сдумватъ да върнатъ булката. Младо дѣверче. . . Недовършена.

Варианти: 1. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 год., I т., № IX, стр. 59—60, стиха 31, юнашка, Одеса. — 2. Български книжици, 1860 г., год. III, кн. 5, стр. 199, стиха 47, Шуменъ.

333. Булката случайно убита отъ младоженеца въ време на сватбата ѝ.

Стойна невѣста съ дѣвери минала Стара-планина, безъ да ѝ се случи нѣщо. Като дошли въ поле широко, сватоветѣ сѣдатъ на сѣнка при студни кладенци да ядатъ. Виждатъ суръ еленъ и сички почватъ да го гонятъ; останала Стойна съ младоженеца Младена и дѣверя Банка, но и тѣ отиватъ най-сетнѣ да гонятъ елена. Отъ сватбари пушка гръмва, фъркватъ сиви гължби и дохождатъ на Стойнини скути; подплашва се коньтъ ѝ и прѣкривката ѝ се закачва на зеленъ яворъ; извиква да дойдатъ да ѝ откачатъ прѣкривката; притича се Младенъ. Когато ѝ откачвалъ прѣкривката, откачва му се „ханджарътъ“ и ударя право въ сърцето Стойна. Потичатъ кърви. Съ шума запушва раната, и кръвта спира. Помолва се Богу да живѣе, за да види Младе-

нова майка и кжша, че ѝ се Младенъ много фалѣлъ, какво двороветѣ му сж каменни, портигѣ желѣзни, ключаркитѣ сребърни, ключоветѣ златни. Пристигатѣ. Младенова майка посрѣща невѣстата: тя не вижда нейната хубость, както я описвалѣ Младенъ, но била жълта и зелена като зелена ябълка и прѣзрѣлъ лимонъ. Стойна говори на свекърва си, да ѝ прости, че не може да гувѣе и често да се покланя, но да ѝ брѣкне въ пазвата да извади златна ябълка, що ѝ Младенъ подарилѣ. Свекърва ѝ вмѣсто ябълка изважда шума кървава, потечватѣ кърви, и Стойна съ душа се раздѣля.

Варианти: 1. Братски трудъ, 1860 г., кн. II, стр. 3—6, стиха 102, сватбена, източно нарѣчие. — 2. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 8, стр. 13—14, стиха 49, великденска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ Демирхисарско — Сърско (булката се казва Тиха; сираче е; отгледва я стрико ѝ). — 3. Българска Гжсла, 1857 г., стр. 55—56, стиха 30, източно нарѣчие (булката се казва Сеферинка, а младоженецътъ — Малинъ).

334. На повратки булката убита случайно отъ дѣверитѣ.

Стоянъ поржчва на булката си Мара да мѣси чиста погача, да наточи двѣ здравици вино, за да отидатѣ у майчини ѝ на гости. Мара изпълва. Двата ѝ дѣвери отседлуватѣ конетѣ и трѣгватѣ. Като доближаватѣ селото, Мара казва да гърмятъ съ пушки, за да чуе майка ѝ и излѣзе да ги посрѣщне. Гърмятъ съ пушки и случайно нараняватѣ смъртоносно Мара. Прѣди да издѣхне, поржчва на Стояна да намѣри жена като нея хубава.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 66, стр. 75—76, стиха 39, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

335. Любовница отравя невѣстата на любовника си въ врѣме на сватбата му.

Мома Мана гърсятъ отъ много мѣста, но майка ѝ я не дава, докато я не потърсили отдалеко прѣзъ 3—4 гори, прѣзъ 9 води студени за Стояна кехая. Въ врѣме на сватбата ѝ дружкитѣ си говорятѣ, че Стоянъ любилѣ друга мома въ Будимъ. Това дочува Мана и обажда на майка си. Майка ѝ я мѣмри, че това говорятѣ отъ завистъ, че отива въ чуено и фалено. Потеглюватѣ сватоветѣ съ Мана; минаватѣ прѣзъ Будинъ — посрѣща ги будимска мома съ китка въ десна ржка и чаша вино въ лѣва; Стоянъ зима китката, а чашата вино подава на Мана. Тя

не иска да пие, но Стоянъ ѝ казва да пие, да не се дига на голѣмо. Изпива я. Отиватъ въ Стоянови дворове; сестритѣ му съ очудване го запитватъ за прѣфалената съ хубавина и гиздавина невѣста. Казва имъ, че тя е уморена и изпрашена. Веднага Мана душа прѣдава.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 140, стр. 148—150, стиха 59, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

336. Невѣста на сватбата си се отрича отъ грозно и нефелно момче.

Мома Марийка търсятъ отъ много мѣста, ала нийдѣ сърце не я тегли. Годява я майка ѝ надалеко — прѣзъ 3—4 гори и 9 студни води въ богата кжша, но за грозно и нефелно момче. Въ врѣме на сватбата си Марийка разбрала отъ сватоветѣ, че момчето е грозно и нефелно. Отрича се отъ него, че майка ѝ я дава надалеко, безъ да е изпитала.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 103, стр. 110—111, стиха 33, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

337. Мома избѣгва на сватбата си за първо либе.

Стоянъ пита либето си Яглика, защо не носи китка? Обяснява му, че майка ѝ я е годила за незайна гилия и въ недѣля ще ѝ е сватбата. Кани го и той да дойде на сватбата ѝ, но да не зима кавали. Огива съ кавали. Когато качватъ Яглика на конь, Стоянъ свири съ кавалъ и нарича, че се три години любили. Яглика отъ конь слиза и отива при Стояна. Майка ѝ я мѣмри, че не ѝ обадили, че се е любила съ Стояна.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 191, стр. 204—205, стиха 33, лазарска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

338. Невѣста въ врѣме на сватбата си на пжтъ умира.

Мома прѣобърната на еребица лети и моли орачъ да разоре бразда и да я скрие, че я гонятъ турци. Скрива я — не били турци, но сватове, не билъ орачъ, но — зетъ. Зиматъ невѣстата. По пжтя поисква вода. Зетътъ не ѝ дава, и тя умира.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 205, стр. 217—218, стиха 30, свадбена — когато сватоветѣ отиватъ по невѣстата, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

339. **Момъкъ стиска пръститѣ на невѣстата, та се земя тресе.**

Що е вѣрва въ поройна църква — дали гърми ил' се земя тресе? Нито гърми, нито земя се тресе, но Милошъ се вѣнчава съ невѣста и ѝ стисналъ прѣсти съ прѣстенъ, а невѣста му се моли да не ѝ стиска скръстени ржцѣ.

Вариантъ Български книжици, 1858 г., I г., кн. I, часть I, стр. 42, № 2, стиха 7, Дебърско.

340. **Гължби-женихли питатъ дали ще се жени мома за везирче.**

Два гължба вѣстятъ на мома, която двори чисти и мете, дали ще се жени тази или идната година. Отговаря имъ, че тази недѣля ще се жени. Двата гължба, които сж два брата близнака, отиватъ въ Цариградъ и казватъ на царчето новината.

Вариантъ Български книжици, 1858 г., I год., часть II, кн. 11 стр. 120, № I, стиха 40, източно нарѣчие.

341. **На сила женитба.**

Рада годили и мѣна добра дарили: половинъ ока гривни, чапрази, 100 драма прѣстенъ. Отъ срамъ пита брата си Иванча дали сж добри хората? Иванъ ѝ отговаря, че сж добри и съ роднини, ала момчето не струва, че го мечка газила и давила. Рада се Богу оплаква, че 9 години безъ баща била и сега такава беля ѝ дохожда. Ето че иде сватба съ гайда, кумата и кумъ Никола. Рада плаче, а кумата я пита, защо плаче? Изповѣдва ѝ се, че момчето е отъ змия кълвано и мечка го е давила. Никола я съгласява за момчето, а старъ свѣкъръ ѝ харизва имането.

Вариантъ Български книжици, 1860 г., III год., кн. 5 стр. 201—202, стиха 71, източно нарѣчие.

б) *Щастливъ съпружески животъ.*

342. **Мжжова фалба.**

Българинъ Стоянъ Софиянецъ се пофаля прѣдъ турци и евреи, че си има хубава булка, храненъ конь и висока кжща. Дочува го жълто еврейче, отива право при него и му казва . . .

Недовършена.

Варианти: 1. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 год. I, т., № LI, стр. 248, стиха 12, юнашка, Одеса. — 2. Български кни-

жици, 1858 г., I год., чясть III, кн. 23, стр. 215, № I, стиха 24, слушана отъ чешмеджи Марина, източно нарѣчие (мжжътъ се казва Драги; за день отива и се връща въ Цариградъ).

343. Работлива домакина.

Спретната домакия Милкана рано подранява въ поне-дѣлникъ, накладжа огънь, окжпва дѣтето си и го приспива.

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т. № CVII, стр. 77, стиха 5 (окръшка), любовна, Одеса.

344. Манастиръ — за чедо.

Маргарита и Стоянь се любили и се зематъ: кжша нѣмали — кжша направили, стока нѣмали — стока добили, ала си чедо нѣматъ отъ сърце. Маргарита му казва, че е сънь сънувала да направятъ минастиръ „Св. Йованъ“ — зидове отъ жълтици, диреци отъ тучъ, плетъ отъ златни пржчки, керамиди отъ дребни аспри, калдърмъ отъ карагрошове, тогава Господъ ще имъ даде чедо. Направятъ, и Господъ имъ далъ чедо.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 222, стр. 240—241, стиха 24, трапезарска: слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско) — 2. Ст. И. Верковичъ, *op. cit.* № 226, стр. 245—246, стиха 42, трапезарска, слушана отъ сжщата (майка ѝ я проклела да роди чедо, когато въ Черно море каменъ засвири, мраморъ запѣе, риба заврѣви; чува и веднага обременява).

345. Булка подъ було трепери.

Питатъ Яна, дали е пристигналъ момъкътъ. Тя имъ казва, че още не е дошелъ, но скоро ще пристигне съ отборъ юнаци. Слѣдъ малко пристигатъ. Зиматъ момата, качватъ я на конь, гуждатъ ѝ вѣнецъ съ треперушки: и както вѣнче на момина глава трепери, така момку сърце играе за момино лице.

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № CXVIII, стр. 87—88, стиха 21, любовна, източно нарѣчие.

346. Снаха помирява мжжа си съ дѣверя.

Двама братя често се напиватъ и скарватъ. Отиватъ да се сждятъ при войводата три пжти. Най-сетнѣ войводата отсжда да си раздѣлятъ бащино имане и стока. Раздѣлятъ се—златото съ кантари теглятъ, среброто съ шиникъ мѣрятъ, нивята съ пржте дѣлятъ, а ливадитѣ — съ вжжета. Немогатъ да раздѣлятъ два коня и два сокола — единъ за други цвелятъ и пискатъ. Стоянь на Петкана поржчва: днесъ е сжбота, утрѣ е св. Недѣля,

той ще отиде на ловъ съ два коня и два сокола, да заколи па-тица, добръ да я сготви, въ ракия и вино да тури отрова и да повика брата му Дамяна на гости, та конетѣ и соколитѣ да останатъ у него. Стоянъ отива на ловъ. Петкана пригатвя до-бъръ обѣдъ, но не поставя отрова въ ракията и виното и по-виква дѣверя си. Дамянъ легналъ да спи, и Петкана го покрива съ шарена черга. Стоянъ ловъ не уловилъ, връща се и минава прѣзъ бащини си ливади. Тукъ вижда по небето орлета да летятъ. Пуща Стоянъ соколитѣ, и завързватъ борба съ орлетата. Борбата продължила доста врѣме, докато единиятъ орелъ не смъкнали на земята: съ клюнове очитѣ вадятъ, а той проклева майка си, че не е пилила два пжти прѣзъ лѣтото да си има братецъ, та да се отърватъ отъ Стояновитѣ соколи. Досѣща се Стоянъ, какво е заржчалъ на жена си, и почва да тжгува, колко е тежко за братецъ. Почва да плаче и трѣгва за дома си. Отдалекъ иде и пита Петкана дали е изпълнила поржчката му. Право отива при брата си, отвива чергата и плаче надъ него. Братъ му се сепва, става и го пита защо плаче — да не му се е нѣщо случило? Тогава се Стоянъ досѣща, че Петкана не е отровила Дамяна. Повръща се и отива при нея и я цѣлува, като ѝ благодари, че не е отровила брата му.

Вариантъ Цареградски вѣстникъ, 1859 г. год. 9, Априля 11, № 426, стиха 143, изъ запискы-тъ на *Х. С. Златарскіи*, източно нарѣчие.

347. Войникъ на женината си сватба.

Стоянова майка погрѣшила, че Стояна рано оженила. Въ понедѣлникъ слѣдъ сватбата дохождатъ царски пратеници, за да го пишатъ войникъ. Оседлува Стоянъ храненъ конь, и булката му подава китка шарена, като му поржчва денѣ да я носи, а ношѣ турга въ пазвата си. Отива Стоянъ войникъ въ Цариградъ и тамъ слугува до деветъ години. Тогава му повѣхва китката и той плаче. Вижда го царицата. Обажда ѝ, че булка си е оставилъ прѣди 9 години подъ прѣкровка. Позволява му да си отиде. Зима отбранъ конь и трѣгва за у дома си въ София. Право отива у тѣхъ си — портитѣ му затворени, и булката му водятъ на вѣнчаване. Стоянъ отива на сватбата ѝ. Тамъ булката цѣлува ржка на сички сватове. Стоянъ ѝ далъ златенъ прѣстенъ Тя познава прѣстена и Стояна, та на кумове и сватове казва,

да прощаватъ, че съ пжтничето ще отиде, понеже то ѝ е първото вѣнчило.

Варианти: 1. Български книжици, 1858 г., I год., часть II, кн. 13, стр. 208—211, стиха 115, записалъ ученикътъ *Константинъ Стояновъ Задгорски* отъ Сливенъ. — 2. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 301, стр. 329—331, стиха 83, седѣнска-попрелска, Велешко (войникътъ се именува Заимче). — 3. Вук Ст. Караѣић, Додатак, 1822 г., № 7, стр. 39—40, стиха 15, (окръшка и недовършена), Разложко (язаджийче на война отива да се бие съ московеца).

в) *Нещастенъ съпружески животъ.*

348. Неспретната жена.

Садила мома ранъ босилекъ, отъ какъ го садила, не го видѣла. Порасълъ буйно голѣмъ — конь да пладнува съ добъръ юнакъ. Поминува лудо младо и казва на момата да му откъсне стръкъ босилекъ, да го закачи на бѣла челма. Момата го пита, дали е ергенинъ —, ако не е, да бѣга да си скърши главата. Лудото ѝ казва, че е женено; почернено — жена води цѣло харо: кжща мете, като да не е метена — на срѣдъ кжщи бунице бере —, дѣте кжпи неразвиено — баби събира да го развиятъ —, глава си мие неразплетена — моми се събиратъ да я разплетятъ —, на бунице гжби никнатъ — гжбитѣ събира, чорба ги вари, та старитѣ баби гоцава.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 298, стр. 326—327, стиха 27, сватбена, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

349. Жена обажда на мжжа си за първо, второ и трето вѣнчило, какъ е живѣяла.

Сандалъ пита Маричка, като е три мжжа водила, съ кого е била най-добрѣ? Отговаря му, че не мяза едно на двѣ и двѣ на три. Лошо ѝ било съ другитѣ, а съ Сандала най-лошо, понеже сѣка вечеръ крамоля, а сега кръвнина.

Вариантъ Български книжици, 1859 г., II год., часть II, кн. 15, стр. 493, № XXI, стиха 21, слушана отъ Катерина Бельова х. Дражо Гергева съпруга въ Ямболъ.

350. Жена нерачи мжжа си и копнѣе за друго.

Мжжъ сжди жена си Рина, че въ негово отсъствие отива въ горната махала при кехая Стоянъ, дѣто заедно съ него ядатъ и пиятъ печено агне и руйно вино. Фаща я подъ ржка и я до-

вежда въ кжщата си; донася ѝ печено агне и руйно вино: той яде, а тя дрѣме; той свири, а тя плаче. Прѣдлага ѝ да си мѣнятъ сърцата и очитѣ, но тя нищо не му отговаря, нито го съ очи поглежда.

Варианти: 1 Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 35, стр. 45—46, стиха 29, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско). — 2. П. Безсоновъ. Болгарскія пѣсни, 1855 г., II, № LXXIX, стр. 30, стиха 9, пѣтнишка, източно нарѣчие (жената се казва Ангелина).

351. Жена сънува лошъ сънъ за стадото на мъжа си.

Свекърва пита снаха си Димитра, защо е рано станала, огънь наклала, скръстила бѣли ржцѣ и черни очи примрѣли? Отговаря ѝ, че лошъ сънъ гледала — дотекъль Дунавъ мжтенъ, завлѣкъль вакъль овенъ, гължбче фърчеше изъ село, крилѣтъ му прѣрѣзани, на шийката му златенъ звѣнецъ, кога си шийка мръднѣше, цѣло село ехтѣше. Свекърва ѝ казва, че не ѝ е лошъ сънътъ и я кани вънъ да излѣзатъ. Излизатъ и виждатъ срѣдъ стадото Димитъръ покритъ съ ямурлукъ и потъналъ въ кърви. Димитра го горко оплаква и нарежда, като оплаква своята и на мъжкото си дѣте сждба.

Вариантъ Цареградски вѣстникъ, 1853 г., год. 3, 1 февр., брой 109, стиха 51, източно нарѣчие.

352. Жена иска да върви съ мъжа си.

Георги седла конь и жена му говори, че желае да отиде съ него. Увѣщава я да си седи, че той отива въ ново село, въ нова махала вино и ракия да пие съ неговата дружина, дѣто ще се опие и срамъ ще го падне отъ дружината му.

Недовършена.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 193, стр. 206—207, стиха 20, лазарска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

353. Скрѣбна булка.

Съжालяватъ хубава Златка, като кълнатъ баща ѝ и майка ѝ, че я дали на тежка богата кжща: на свекъръ и на свекърва, двѣ зълви, осемъ дѣвери, 12 овчари, 13 ратаи. Зълвитѣ я вечеръ наклеветяватъ на Стояна, че цѣлъ день Злата въ село не е била, вечеръ се прибира. Нѣма на кого да се оплаче.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 год., № 181, стр. 193—194, стиха 27, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско). — 2. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № СІХ, стр. 77—78, стиха 13, любовна, Одеса (Димитъръ и Калуда).

354. Булката въ момковата кѣща робиня като въ турско плѣнство.

Триста моми и три невѣсти, берейки цвѣта покрай Черно море, въ три гемии турци ги заробаватъ. Въ сѣка гемия по снаха и зълви — снахата пѣе, зълвата плаче. Зълвата казва на снахата, че не бива да пѣе. А тя ѝ отговаря, че и въ бащината ѝ кѣща робиня, и тукъ робиня.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 184, стр. 196—197, стиха 34, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

355. Мжжъ избѣгва отъ жена си.

Стоянь се скарва на вечеря съ жена си Радинка и отъ постелята ѝ избѣгва. Радинка отива да го търси — разпитва вратари, но тѣ не го видѣли; отива при гемиджии, и тѣ ѝ обаждатъ, че Стоянь заминалъ съ първа гемия.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 227, стр. 246—247, стиха 34, трапезарска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско—Сърско). — 2. Ст. И. Верковичъ, *op. cit.* № 322, стр. 255—356, стиха 20, седѣнска, Велешко (Петкана търси забѣгналия си мжжъ Стояна покрай Дунавъ). — 3. Българскы книжици, 1858 г., I год., чясть III, кн. 21, стр. 241—242, стиха 39, източно нарѣчие (Драгана пита гемиджии по Дунава).

356. Невѣста избѣгва отъ зла свекърва.

Мара се оженва въ свое село на добра кѣща съ добъръ поминѣкъ и за добъръ стопанинъ, но на зла свекърва: ни се търпи, ни се тегли. Търпи три години; добива мжжко дѣте; когато го кръщаватъ, чуди се и мае Мара, какво да прави. Минаватъ беглички; Мара се облича въ мжжко рухо и отива у бегличитѣ овчари, та ги пита, дали искатъ да имъ бжде овчарь. Приематъ я. Името си казва Дели-Демо младъ кехая, комуто овцетѣ измрѣли, овчари избѣгали, бачия запусѣла, та е умствено поврѣденъ.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860, г., № 307, стр. 339—338, стиха 32, седѣнска, Велешко.

357. Невѣстата не е хубава като първата година!

Свекъръ пита снаха си Стана, защо не е хубава като първата година, втората недѣля? Отговаря му: сѣка година дѣте, тая година двѣ. Казва ѝ, ще говори на сина си Стояна да я остави. Стана веднага стива при Стояна съ плачъ и му обажда, какво ѝ е говорилъ баща му. Той кълне баща си, че тѣй е говорилъ на обичната си жена.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 год., № 240, стр. 262—264, стиха 40, великденска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско). — 2. Ст. И. Верковичъ, ор. cit. № 197, стр. 210, стиха 18, лазарска, слушана отъ сжщата.

358. Поплака отъ лоша женитба.

Откакъ майка сгодява Цона прѣзъ деветъ села въ десето, постоянно е нажалена и пита майката си, дали сж хората имотни и съ комшии животни? Отговаря ѝ, че на добро мѣсто я дава. Оженва се. Още було Цона не извадила, свекърва ѝ казва да земе мотика на рамо, да отива чуздо лозе да копае, селски борчове да плащатъ, харчове, дѣто сж сватба правили. Отива копае и плаче, като кълне майка си, че я дала на лоша кжца. Дохожда свекърва ѝ и зема да доизкаратъ копането.

Варианти: 1. Цареградски вѣстникъ, 1853 г., год. 3, № 106, стиха 60, източно нарѣчие = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № LXXII, стр. 17—20, сватбена. — 2. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 10, стр. 15—16, стиха 38, великденска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско (Дафина се оплаква, като прѣдпочита хубаво либе прѣдъ богатство).

359. Подозрителна жена за изневѣра на мъжа си.

Стоянь пита жена си, защо е повѣхнала и посърнала? Отговаря му: отъ неговитѣ неправини, че отива по чужбина и люби друга любя. Той се кълне въ мъжкото си дѣте и въ вранята си коня, но тя не го вѣрва, а му говори да не се кълне въ мъжкото дѣте, защото то е Господово, а въ вранята коня — той е кучешка храна.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 329, стр. 359—360, стиха 28, седѣнска, Дебъръ.

360. Женина клетва постига мъжа.

Кириджия Пѣйо буди жена си Рада да стане да му помогне да товари деветъ товара еврейска стока, а тя му казва да полежатъ, да се погалятъ. Повторно ѝ казва да стане, че е осъмнало — пѣтлитѣ прѣпѣли. Отговаря му, че това не сж пѣтли, а моми на попрелка. Трети пжтъ я буди да стане да запали борина, за да натоварятъ деветъ товара. Става. Натоварватъ деветъ товара кирия, и Рада кълне мъжа си: съ здраве да отиде, здравъ да не се върне; когато натовари деветъ товара стока на гемия по Черно море, морето да се разиграе, да потопа гемията съ стоката и самия него. Клетвата го постига.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 308, стр. 339—340, стиха 41, седѣнска, Велешко.

361. Мжжъ убива прѣлюбодѣйната си жена.

Стоянъ заминава за Стамболъ и поржчва на жена си Нетка да не отива покрай Лазарово кладенче, защото Лазаръ му е неприятель. Нетка облича вѣнчалната си прѣмѣна и отива при Лазарово кладенче. Тукъ заваря Лазаря; поздравя го и кани на вечеря. Дохожда. Когато Лазаръ и Нетка вечерятъ, Стоянъ се връща, почуква на порти. Нетка скришомъ измѣква Лазаря отъ портитѣ. Стоянъ намира ножоветѣ на Лазаря подъ софрата. Казва на Нетка да кани Лазаря на вечеря. Дохожда. Стоянъ казва на Лазаря, че има нежъната нива и младъ бикъ се научилъ да я опасва, та го пита — дали нивата да ожъне, или бика да заколи? Казва му нивата да ожъне, защото другъ бикъ ще дохожда. Стоянъ заколва жена си Нетка.

Вариантъ Български книжици, 1860 г., III год., кн. III, брой 9, стр. 30, стиха 69, източно нарѣчие, записаль Д. А. О.

362. Зли етърви раздѣлятъ мжетѣ си.

Двама братя като двѣ слънца си се милуватъ и живѣятъ: отъ една вода се миятъ, отъ една кърпа се бръсятъ, отведнажъ се сгодяватъ, отведнажъ се оженватъ. Женитѣ имъ се угаждатъ кучки: раздѣлятъ двамата братя, помежду имъ гора насаждатъ, вода прѣкарватъ, да не могатъ да се виждатъ. Братъ за брата сълзи рони, че не може да се виждатъ. Помолва се Богу по-голѣмиятъ братъ да изсѣхне гората и да изсуши водата. Послушва го — тогава братя се виждатъ, прѣгръщатъ и умиратъ.

Вариант Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 204, стр. 216—217, стиха 28, лазарска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

363. Мжжъ се закаля надъ закланата си трудна жена.

Мжжъ Тодоръ казва на обичната си жена Тодорка, какво, откакъ се събрали, сичко си прибрали — злато отъ сребро много, ала си рожба отъ сърце нѣматъ. Зарадъ туй той ѝ обажда, че ще я погуби. Тя му казва, какво въ гората има ябълка, що не раждала деветъ години, а тая година цъвнала и завързвала златна ябълка. Мжжъ ѝ, неразбирайки значението на нейнитѣ думи, отива при побратима си Никола касапинъ. Моли го да дойде у дома му, за да заколи яловата му крава. Касапинътъ се съгласява; наточва остри ножове, за да заколи яловата му крава. Тукъ мжжътъ изкарва не ялова крава, а бездѣтната си жена. И безъ да се мае, касапинътъ я закаля. На умиране тя моли мжжа си да я разпори, та да види, що има въ утробата ѝ. Той я разпорва и намира мжжка рожбица — момченце съ перчемче. Тогава мжжъ ѝ поисква отъ касапина ножъ да разрѣже ябълка, за да си разкваси устата. Касапинътъ му дава. И вмѣсто да разрѣже ябълка, мжжътъ се прободва въ сърцето и дума на жена си: почивай първа пръвнино, севда голѣма, булка хубава — било ни писано двама наедно да умремъ!

Варианти: 1. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., № XI, стр. 63—66, стиха 66, юнашка, Одеса. — 2. Българскы книжници, 1859 г., год. II, чясть II, кн. 12, стр. 388—389, № XVI, стиха 44, слушана отъ Катерина Бельова Дражо х. Герева съпруга въ Ямболъ.

364. Свекърва убийца.

Майка поржчва на сина си Стояна, като отиде на оране, ще му изпрати по булката Злата обѣдъ и тамъ да я убие и зарие. Злата, отивайки да му занесе обѣдъ, по пѣтя китка си набира и я заткъва на главата си. Като я вижда Стоянъ, навежда глава и сълзи рони. Пита я, защо си е китка набрала и закичила? отговаря му, защото дохожда при него. Обѣдвали наедно. Поржчва ѝ, като се върне при свекърва си, да ѝ каже, че, което му поржчвала, неможель да извърши. Съобщава ѝ. Свекърва ѝ я кани да ѝ измие русата глава. Скланя — не ѝ измива косата, но ѝ отсѣква главата.

Вариант Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 144, стр. 153—155, стиха 46, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско—Сърско).

365. Отравятъ снаха си.

Скарватъ се двама брата и се раздѣлятъ заради Стана, че имъ дохождатъ турци, защото е хубава. Чуди се и мае нейнъ дѣверъ, какъ да я отрови. Станинъ свекъръ отива въ гората, фаща двѣ люти змии, направятъ отъ тѣхъ риби на тепсия като егули и кани Стана на гости. Канятъ я свекъръ и свекърва да отиде, но тя имъ отказва — зѣлва ѝ прѣдупрѣждава да не отива, защото ще я отровятъ. Най-сетнѣ я поканва Станинъ дѣверъ, и тя отива, като събужда мжжкото си дѣте. Сѣдатъ да вечерятъ — сички зиматъ отъ рибата, но не вкуватъ, само Стана хапва и умира. На умирање проклева ги, че ѝ осиротили мжжкото дѣте.

Вариант Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 317, стр. 350—351, стиха 37, сѣденска, Велешко.

366. Свекърва клеветница — снаха и синъ мъртви I.

Стоянъ отива въ махалата да пие вино и ракия и на булчето си Бояна поржчва да го чака до втори пѣтли, за да му отвори портитѣ. Бояна чакала до втори пѣтли — изпрела литра памукъ, изгорѣла товаръ дърва, изсвѣтила страна борина, бѣчва вино продала — Стояна още нѣма. Заплаква ѝ мжжко дѣте. Свекърва ѝ, която цѣла нощъ играла съ по-малкото ратайче, казва на Бояна да си легне, за да не плаче дѣтето ѝ, и, когато си Стоянъ дойде, ще я събуди. Бояна лѣга и заспива. Стоянъ почуква на портитѣ — отваря майка му и наклеветява Бояна, че цѣла нощъ играла съ по-малкото ратайче. Ядосва се Стоянъ, изважда остро ножче и пробожда Бояна. На умирање Бояна пита Стояна, защо я проболъ, когато го чакала до втори пѣтли, толкова много работа извършила, какъ мжжкото ѝ дѣте заплаква и по съвѣтъ на свекърва си лѣга да го успи, като ѝ обѣщава да я събуди, щомъ почука на порти, но тя не я събужда, ами сама му отваря, когато тя е играла цѣла нощъ съ по-малкото ратайче. Стоянъ изважда ножчето си и пробожда самъ себе си.

Вариант Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 125, стр. 130—132, стиха 66, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско.)

367. Свекърва клеветница — снаха и синь мъртви II.

Сиромашъ Стефанъ вечеря съ булката си Еленка и дѣцата си. Виното имъ се свърша. Отива Еленка въ долни земници вино да точи. На прага се спира да слуша, що свекърва ѝ говори за нея на Стефана. Чува, че му говори да я отсжди, че я е вече досрамѣло пжтъ да ѝ отминава, по срѣдъ нощъ по дукиани да ходи, съ терзии да играе. Влиза въ кжши. Стефанъ казва на Еленка да му извади вѣнчалната прѣмѣна, че му е дошло на умъ за ергенство и нейно моминство, да прѣмѣни Петра и Павла — утрѣ въ черква ще отиватъ. Отиватъ и се връщатъ. Казва, че е чулъ думи, какво свекърва не е слушала — изважда сабя френгия и отсѣква ѝ главата. Главата скача и дума: какво лошо му е направила, та ѝ отсѣкълъ главата, като повѣрвалъ на майка си душманка? Дожалева се на Стефана, пробожда се въ сърцето и говори на майка си: нека сама да седи и да леснува!

Вариантъ Никола Горевъ, Пѣснопоче, 1860 г., № 7, стр. 33—35, стиха 52, източно нарѣчие.

368. Мжжъ и жена заклани.

Радинъ баща по дворъ ходи и на Рада вика да стане, пшевица да товарятъ за мирия; дървари викатъ, въ гора да отиватъ; орачи на нива да оратъ. Дружки на вода отиватъ и си говорятъ: Рада е заклана, Стоягъ е убоденъ. Тогава Радинъ баща подига юргана и вижда: Рада въ кърви потънала, а първото ѝ либе повѣхнало.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 166, стр. 176—177, стиха 28, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

г) *Отвлечане и робство.*

369. Турци отвлечатъ хубава мома и съсичатъ брата ѝ.

Турци фашатъ Никола и го питатъ, дали дава сестра си Яна тѣмъ? Отговаря имъ, че главата си дава, но Яна не дава. Отсичатъ му ржцѣ и нозѣ, изваждатъ му очитѣ, и пакъ не скланя да я даде. Грабватъ я насила и я качватъ на конь. Яна на брата казва сбогомъ, а той ѝ отговаря съ здраве, но не може да я изпрати и види, защото нѣма ни ржцѣ, ни нозѣ, ни очи.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 199, стр. 211—212, стиха 48, лазарска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

370. Завлѣчена мома се изплъзва отъ турски рѣцѣ.

Бѣлелина отива у дружки везѣ да зафаща. Не минала прѣзъ селото, но покрай беглика. Съглежда я младо турче — фаща я и я фърля на коня си. Примолва му се да я пусне, за да отиде при майка си да си земе прикятя. Турчето се измамва и я пуска.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 64, стр. 73—74, стиха 27, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

371. Мома не иска друговѣрско рухо.

Арнаути открадватъ мома Маруша и я закарватъ въ Арнаутска земя. Тамъ я накарватъ хоро да играе: тя играе и плаче. Стара арнаутка, нейна свекърва, я пита, защо плаче — дали либето, или свѣкъръ и свекърва, или дѣвери и зълви не харесва? Отговаря ѝ, че сички харесва, но не харесва тѣхното рухо.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 69, стр. 68—79, стиха 33, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско). — 2. Ст. И. Верковичъ, *op. cit.* № 89, стр. 94—95, стиха 33, хороводна, слушана отъ сжщата (Момата се казва Петра).

372. Българка арапинъ да любѣ?

Арапинъ пита болната си жена българка Яна — дали не ѝ се е додѣяло отъ лежане и лѣкове пиене? На него се е додѣяло отъ пари даване за лѣкове и ходене по пжтищата. Жена му Яна отговаря: тя не е болна отъ Бога, но е болна отъ него — дѣ се е чуло и видѣло на бѣла лоза черно грозде, или на черна лоза бѣло грозде, та и българка арапинъ да любѣ?

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 261, стр. 281—282, стиха 16, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

373. Влахиня, гъркиня и българка плѣнени отъ турци.

Турци каратъ робини влахиня, гъркиня и българка. Българката кжса коситѣ си и ги фърля по Дунавъ да ги занесе на майчини ѝ дворове, на башини ѝ трѣмове, дано се майка досѣти, че дъщеря ѝ е плѣнена.

Недовършена.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 год. № 216, стр. 227—228, стиха 17, сватбена — когато сватоветѣ приближатъ момковата кжша съ невѣстата, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

374. Сестра сестра си намира.

Ангелина се разхожда низъ гора зелена и си пѣе лѣпа пѣсня: рѣчи на пѣсня, гласъ на плачене. Въ пѣсенъта нарича, че майка ѝ казвала, какво тя си имала сестра Тодора и зетъ Петъръ войвода. Сжщо низъ гора се разхожда Петъръ младъ войвода и дочува Ангелинината пѣсенъ. Прѣдлага ѝ да я заведе въ неговата земя, дано тамъ познае сестра си Тодора и зетъ Петъръ. Съгласява се — качва я на коня задъ себе си и я завежда въ неговата земя. Кралица Тодора, като вижда доведената мома, чисто лице като слънце грѣе, казва на робинитѣ да вди- гатъ прахъ, за да напрашатъ лицето ѝ. Робинкитѣ-дѣвойки метатъ, ринатъ и напрашватъ лицето ѝ. Ангелина си избръсва лицето съ бѣла кърпа, и лицето ѝ повече свѣти. Накарватъ я да влѣзе въ хамбари да извади 9 товара бѣла пшеница, да извади и отсѣе. Тогава Петъръ казва на Тодора, защото толкова измжчва сестра си Ангелина? Двѣтѣ живи се прѣгръщатъ, мъртви ги разтъргватъ.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 295, стр. 322—323, стиха 55, сватбена, Велешко.

375. Гърци занасятъ мома и я учатъ по грѣцки.

Момѣкъ залюбва мома отъ друго село, която прашатъ на Тунджа за вода, но Тунджа я завлича. Намиратъ я гърци и я завеждатъ у тѣхъ си. Научватъ я грѣцки да говори и на грѣцки обичаи и характери.

Вариантъ Български книжици, 1858 г., I год., часть II, кн. 11, стр. 121—122, № III, стиха 25, източно нарѣчие.

376. Търговче съ хитрость открядва на попъ попадията.

Отдолу иде младо търговче, и пита за конакъ, дѣ седи попъ Секелария. Той седи на чардакъ, а попадията му залива руино вино. Търговче дава на Секелария 200 „галански“ жълтици и 300 сребърни рубли, за да му даде попадията, додѣто пропѣятъ пѣллитѣ. Дава му я, но му избѣгва съ нея, безъ да разбере.

Вариантъ Български книжици, 1859 г., год. II, часть II, кн. 12, стр. 389—390, № XVII, стиха 43, слушана отъ Катерина Бельова Дражо х. Герева съпруга въ Ямболъ.

377. Турци плъняватъ мома и майка ѝ намира дрехитѣ.

Мома Дойна пасла три години паунъ — дѣто пасла, тамъ и задрѣмала. Когато се събужда, вижда, че идатъ турци. Почва да плаче. Паунътъ я утѣшава да не плаче: като приближатъ турци, ще разпери крилѣ и ще я скрие. Турцитѣ приближаватъ, паунътъ отлетва и Дойна само остая. Грабватъ я турцитѣ и я закарватъ въ Анадолска земя. Тамъ я питатъ, отъ кой виляетъ е, а тя имъ отговаря, че турски не знае, нито разбира, що я питатъ.

Отъ втория вариантъ (той е продължение на първия). Майката, търсейки плънената си дъщеря Дойна, намира дрехитѣ и стомната ѝ. Надъ тѣхъ плаче.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 94, стр. 100—101, стиха 44, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско—Сърско). 2. — Ст. И. Верковичъ, *op. cit.* № 95, стр. 101—102, стиха 45, хороводна, слушана отъ сжщата.

378. Робиня избѣгва съ мжжко дѣте, но я фашатъ.

Голѣма врѣва се вдига въ бегови конаци, че избѣгала Елена робиня съ мжжко дѣте. Праща бегътъ трима бумбашири да я фанатъ. Залавятъ я и я питатъ, защо бѣга. Отговаря имъ, че не желае да робува въ бегови конаци.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 84, стр. 89—90, стиха 26, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

379. Плѣнени дѣвойки и невѣста отъ еничери избѣгватъ.

Питатъ мома, да ли е ходила въ Будимъ, какво цвѣте е брала — синьо или зелено — и дали е видѣла, какъ еничери стари губятъ, а млади робятъ? Заробили двѣ дѣвойки и една невѣста. Дѣвойкитѣ плачатъ, а невѣстата имъ дума да не плачатъ, — тя трѣба да плаче и да жали, защото е оставила мжжко дѣте. Учи ги да поставятъ бѣлѣзи, дѣто минаватъ, та, като издебнатъ еничеритѣ, да избѣгатъ. Така и направятъ — избѣгватъ отъ еничеритѣ.

Вариантъ Братски трудъ, 1860 г., II кн., стр. 8—9, стиха 26, Струга — Охридъ.

380. Плѣнена гъркиня съ хитростъ избѣгва отъ войвода.

Болюръ войвода отъ войска довелъ робиня гъркиня. Поставя я подъ чадъръ диванъ да му прави; прави и сълзи рони. Пита я, защо плаче? Отговаря му, че оставила мжжко дѣте пеленаче въ тъменъ келеръ съ извадени ржцѣ, дошло му е врѣме да бозае. Пуска я.

Вариантъ Братски трудъ, 1860 г., стр. 13, стиха 18, Струга — Охридъ.

381. Мжжъ довежда три робини.

Невѣста Краля седи въ градина на рогозка, риза шие и плаче. Свекървата я пита, защо плаче? Разправя ѝ, че като шила, заспала и сънъ видѣла: небето паднало и звѣзди върху нея. Утѣшава я, че тоя сънъ е на добро. Казва ѝ да отиде да види, може мжжъ ѝ Георги да си дохажда. Огива. Отдалекъ вижда, че Георги си иде и води три робини. Свекърва ѝ казва: едната робиня кжща ще мете, другата вода ще донася и третата хлѣбъ ще мѣси.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 201, стр. 213 — 214, стиха 32, лазарска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско.)

382. Христианската вѣра е по-добра отъ турската.

Нѣмска потеря дохажда въ Шипска нахия, та разбива шипски безистенъ, въ безистенъ намира турска невѣста, Назорова сестра. Зема я и я завежда въ Нѣмско. Поставятъ ѝ хубаво име Стана шипянка. Минало врѣме, Стана добива мжжко дѣте, име му Йованъ поставятъ. Свекърва Стана пита, право да ѝ каже има двѣ вѣри: турска и христианска — коя вѣра е по-добра? Отговаря ѝ — турската вѣра е проклета: единъ байрамъ турци държатъ, и него незнаятъ, въ кой день пада; христианската вѣра е по-добра: 9 кѣниги има, 10-та е Великдень, — хубавъ законъ има: въ църква да ходятъ, руба да носятъ. Праща допраща Назоръ до своята сестра: стока да продаде, та да дойде да я откупи. Сестра му отговаря: да не продава стоката, що е печелилъ баща имъ — христианската вѣра е по-добра.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 318, стр. 351—352, стиха 42, седѣнска, Велешко.

383. Турци въ окови водятъ робче.

По пжтъ минуватъ турци и водятъ въ окови лудо младо. Мома Стана го пита, дали е робче? Казва ѝ, че не е плѣнено, но друмъ изгубило, когато било малечко.

Варианти: 1. Ст. И Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 145, стр. 155, стиха 20, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско), — 2. Никола Геровъ, Пѣснописче, 1860 г., № 26, стр. 55, стиха 14, източно нарѣчие (мома му се смѣе, че е вързано; а лудото ѝ казва, че за нея е въ окови).

384. Измамена мома за свила се отвлича.

Прочува се Янка влахинка до Стамболъ капия не толкова съ хубавина, колкото съ работа: на день везе по махрама, на нощъ преде по кошуля. Дочува и търговецъ Марко — чуди се и мае, какъ да измами Янка. Допитва се до майка си. Научава го да купи чиста свила и сърменъ клободанъ, да ги постави въ гемия и гемия по море да пусне, отъ море да вика да дохаждатъ да си купуватъ. Направя това — сички дошли да си купятъ, само Янка не дошла, — дохажда привечеръ съ 12 робинки и 13 слугинки: робинки ѝ поли крѣпятъ, а слугинки пжтъ отварятъ. Отдалекъ Янка вика на Марко да извади гемията на сухо, за да отбере свила. Марко ѝ отговаря, че е закълненъ отъ майка си да изважда гемията на сухо. Отива Янка въ гемията, и Марко я грабва.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 314, стр. 345 — 347, стиха 55, седѣнска, Велешко.

4. Трудови пѣени.

а) Орачки.

385. Чорбаджия по-богатъ отъ царя.

Чорбаджи Павелъ се прочува до царя и везиря, че има двори широки, кжща висока, порти желѣзни, срѣдъ двори златна ябълка, надъ ябълката златна трапеза, деветъ пауна съ деветъ пауници. Царь хаберъ праща да дойде Павелъ при него. Като дочува това Павелъ, облича си селска прѣмѣна, обува си опинци на нозѣ, зима си дългата копраля, отива право при царя. Ца-

рътъ го пита, отдѣ е спечелилъ толкова имане? Отговаря му, че Господъ му го е далъ — съ този палешникъ и копраля. Царьтъ му казва да си отиде и да се весели съ вино и прѣсна пита.

Вариантъ Цареградски вѣстникъ, 1853 г., год. 3, Априля 4, брой 116, стиха 57, източно нарѣчие.

б) *Жетварски.*

386. **Мома наджънва овчарь.**

Дѣвойка и овчарь се обзалагатъ: ако момата наджъне, да я земе за жена. Жънатъ до пладнина; овчарь се уморява и сѣда на сѣнка; дѣвойката му казва да броятъ снопитѣ. Прѣброяватъ ги — дѣвойката наджънала 200 снопи и 300 ржолки повече. Подканя го да ѝ даде стадото му. Овчарьтъ ѝ се моли да не му го зима, че е срамъ отъ дружина, смѣхъ отъ моми, че го наджънала дѣвойка.

Вариантъ Ст. И. Верковиичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 186, стр. 198—199, стиха 36, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

в) *Овчарски.*

387. **Кучета избавятъ овчарь отъ турци.**

Забѣгва Делибой въ Романя и тамъ завѣжда стадо съ три кучета: караманча, балабанча и сива кучка. Минаватъ трима турци анadolци, залавятъ Делибоя, вързватъ го и почватъ да му дѣлятъ стадото. Стадото се не дѣли. Делибой казва да му пуснатъ десната ржка да засвири съ меденъ каваль на раздѣля, на разваля. Отвързватъ му десната ржка. Не засвирва за раздѣля, за разваля, нѣй да му дойдатъ три кучета. Дожаждатъ, люто ржжатъ, гърла кжсатъ, сива кучка гробъ копа.

Варианти: 1. Г. С. Раковски, Показалець, 1859 г., 140 стр. стиха 33, източно нарѣчие. — 2. Ст. И. Верковиичъ, Народне песме македонски бугари, 1860 г., № 281 стр. 301—303, стиха 64, трапезарска, с. Добриниша, Разложко (овчарь Нено бива нападнатъ отъ собственитъ си овчари, прѣдрешени на харамии). — 3. Ст. И. Верковиичъ, ор. cit № 163, стр. 173—174, стиха 32, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сърско (на Стояна дрихитѣ, оржието и стадото турци прѣфърлятъ прѣзъ Дунавъ, но овенъ — водачъ, като чува свирката му, повръща му ги).

388. Стадо не желае да върви.

Дружки подканят дѣвойка да излѣзе да види, какъвъ шумъ се дига въ полето — дали овчари съ кавали свирятъ, или сж крадени моми? Излиза и вижда, че стада блѣятъ. На овчаря водачътъ овенъ казва да спре стадото, че му се е додѣяло отъ ходене по пжтища, отъ водене стадо прѣзъ прахове.

Недовършена.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 172, стр. 184 — 185, стиса 23, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

389. Овенъ — освобождава затворения овчаръ.

Майка пита сина си Стояна, защо е нажаленъ и посьрналъ? Да ли му е стадо чумаво, или псета бѣсѣ е фанало? Отговаря ѝ, че и стадо и псета му сж здрави, но снощи отишелъ при „полугаръ“ и видѣлъ четири моми закрани съ златни гривни на ржцѣ и съ були червени на главитѣ, та ще го бѣдятъ. Дѣждатъ семейни, фащатъ го и го завеждатъ въ никополски тъмници. Деветъ години лежи. Майка му плаче надъ тъмница. На десетата година тъмницата прокапва. Стоянъ пита тъмничаритѣ, да ли отъ дѣждове и снѣгове тъмницата е прокапала, та му измокрила перчема? Тъмничаритѣ му обаждатъ, че отъ слзитѣ на майка му прокапала, която отъ деветъ години плаче. Стоянъ се обажда на майка си и ѝ поржчва мило за драго да дава, само овенъ — водачъ да не дава, имане да събере и да го донесе съ меденъ кавалъ и овенъ — водачъ. Отива и прибира имане. Имане дава на войвода. Въ тъмница Стоянъ засвирва съ медения кавалъ; дочува го овенъ — водачъ: съ крака рови прагове на тъмница — иска да отиде при Стояна. Тогаво войводата разбира, че Стоянъ не е харамия, а овчаръ. Заповѣдва да го освободятъ.

Вариантъ Г. С. Раковски, Показалецъ, 1859г., стр. 139—141, стиха 68, овчарска, източно нарѣчие.

390. Овчаръ закаля вакълъ овенъ на сватбата си.

Овчаръ казва на вакълъ овенъ, ще го заколи на сватбата си, защото майка му го е годила за тънка висока Димка. Овенъ отговаря на Стояна овчаръ: ако момата е вакла, него да заколи;

ако е руса, да заколи брата му бълчина. Казва му Стоянь, че момата е русичка, ала него ще заколи.

Вариантъ Никола Геровъ, Пъснопоиче, 1860 г., № 6, стр. 64, стиха 13, източно нарѣчие.

391. Стара планина плаче отъ много стада.

Стара-планина плаче, а Перинъ я пита, защо плаче? Отговаря ѝ: какъ да не плаче, когато харамии и стада газятъ трѣвата и мжтятъ водата сѣка година, а тая година деветъ стада отъ мелничани, петричани, струмичани, тиквешани, прилѣпчани, кочанчани, джумаличани, пролошчани и девето стадо на арнаути?

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 280, стр. 390 — 301, стиха 20, трапезарска, с. Добриниша (Розложко).

г) *Пжтнѣшки.*

392. Дружина гази вода Гюпца.

Събиратъ се 50 души дружина, тежка кирия да товарятъ бегликъ желѣзо — отъ Тулча го натоварватъ и на Филибе ще го стоварятъ. Кога дождатъ до Гюпца вода, немогатъ Гюпца прѣгази. Сговарятъ се, да пробиятъ бѣчви и налѣятъ вино въ бѣклици, та да калесатъ Стояна керванджия, да ги прѣведе прѣзь Гюпца. Съгласява се Стоянь, като имъ заповѣда да се качатъ на колата му и подкарва воловетѣ си Мачо и Караманчо да теглятъ добрѣ, като имъ обѣщава рогата да позлати и краката подкове съ мѣдни подкови. Удавя се Сакаръ биволъ, а Карамана моли Стоянь да се засили, та да ги прѣнесе на края, че на панаира ще му купи другаръ като него.

Вариантъ Българскы книжници, 1860 г., III год., 2 чясть, стр. 79—80, стиха 64, написана отъ *Маріж Енюва*, ученица на Айдемирското училище (село край Силистрж).

393. Поплака отъ гемиджийство.

Гемия плава по Бѣло и Черно море, малко я момче кара съ тънка свирка свири и нарича за дружина, какъ деветъ години денемъ и нощемъ ходятъ наедно, ядатъ и пиятъ, ала не сж се питали, кой откъдѣ е, пита ги, дали има нѣкой отъ неговия вляеть Трача, мисли назадъ да се върне, та армаганъ да изпрати на двамата си братя по шапка алена, по единъ калпакъ самуренъ, — кога въ черква идатъ, калпаци да си турятъ, дано него

сиромахъ поменать; на двѣ булки по единъ сукай и по една тънка махрама, кога ги носятъ въ черква, да го поменувать; на сестраси Янинчица гайтанъ да оплете ржченикъ и коланъ, а на майка си една капийка и ножчета — кога за него помисли, въ сърце да се убоде, че го дала гемиджийче: день и нощъ вода да газы, да не знае кога е дѣлникъ — понедѣлникъ, кога е света Недѣля, Великдень, Георгевдень, само да знае свети Никола.

Вариантъ Иванъ А. Богоевъ, Български пѣсни и пословици, 1842 г., = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № XLV, стр. 230 — 233, стиха 50, източно нарѣчие.

д) *Разни.*

394. **Ученикъ.**

Училъ Тодоръ дребно книже, ситно писмо, училъ, та научилъ.

Вариантъ Вук. Ст. Караџић, Додатак 1822 г., № 27, стр. 47, стиха 4, Разложко = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № LXVI, стр. 13 = Българскы книжници, 1858 г., I год. часть III, кн. 22, стр. 290, № II.

395. **Фалба и поносба на богаташъ.**

Пофалилъ се богатиятъ и се носи поноси като риба въ дълбочина, като орелъ на високо, овца съ рудо агне и лоза съ бѣло грозде.

Вариантъ Българскы книжници, 1858 г., I год., кн. I, стр. 42, № 3, стиха 8, Дебърско.

5. Хумористични и сатирични.

396. **Много е богатъ!**

Момъкъ казва на мома да го земе, че има сѣкаква стока: отъ жаба нога — цѣла пастърма, отъ миша кожа — пълна съ сирене, отъ бълха кожа — пълна маслице, — отъ сичко хемъ той яде, хемъ на комшии дава, хемъ сватба да прави, нея да земе и пакъ да му остане, — сичко има въ кѣщи: съ трънъ да завърти, нѣма дѣ да се закачи!

Вариантъ Ст. И Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 120, стр. 125 — 126, стиха 30, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

397. Дѣлба на ергенитѣ.

Мома Гроздана радѣля юнацитѣ между момитѣ, а за себе си зима черно арапче. Чуди се, какво да го прави — качва го на бѣлъ конь и го завежда на рѣката: мие го два—три дни, изкарва му десното око. Гроздана почва да плаче: дека е черно, сега и чипо!

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 257, стр. 278 — 279, стиха 12, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско). — 2. Ст. И. Верковичъ, ор. cit. № 313, стр. 345, седѣнска, Велешко (прѣтрива му ушитѣ и десната рѣка; кога е при нея, страхъ я, кога не е, жалъ ѝ за него).

398. Скъпи моми — евтини ергени.

Мома на горица лилякова казва да се разрези и разклони, пѣтъ ѝ да отвори за Цариградъ, за да каже на момцитѣ: момитѣ поскъпнѣли — само 1000, съ коса ѝ за два града, а момцитѣ поевтинѣли: трима за кошъ плѣва, три калпаци за „дуканце“.

Вариантъ Г. С. Раковски, Показалець, 1859 г., стр. 16, стиха 12, тлъкашка, източно нарѣчие.

399. На 110 години жененъ.

Ергенува 100 години, на 110 години се оженва. Жена му е спрѣмо него, но постоянно боледува: кога отъ глава, кога отъ сърце. Чуди се лудо младо, шо да прави съ пѣрвата си любя? Допитва се до стари баби, — бабитѣ му казватъ за любата му лѣкъ е мотика и лопата.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 293, стр. 320 — 321, стиха 28 хороводна, Велешко.

400. Малка невѣста като бѣчва.

Иванъ се годява за малка мома като бѣчва, тѣнка като врѣчва. Настава сватба. Отиватъ сватове. Качватъ невѣстата на конь — конь виснува и пуква; качватъ я на кола — биволи ревноватъ и пукватъ. Иванъ казва на сватоветѣ да водятъ невѣстата пѣши. Завеждатъ я пѣши у момкови двори; почватъ да я вѣнчаватъ и умира.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 121, стр. 126 — 127, стиха 36, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сѣрско).

401. Характеристика на старъ мъжъ и на лудо младо.

Дружки казватъ на Неда да покрие лицето си, за да не почернѣе отъ слънцето. Отговаря имъ, че майка ѝ я оженила за старо харо: брадата му като ежовина, дъхътъ му мирише на сѣно запалено, ржката му като грамада, върви като валуга; на лудо младо брадата е като памукъ, дъхътъ му мирише на босилекъ, на ржката му се лежи като на възглавница, върви като еребица.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 159, стр. 169 — 170, стиха 32, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско). — 2. Коло, 1847 г., кн. V, № 20, стр. 26, стиха 7 (окръшка), Битоля.

402. Жена продава мъжа си за глава червенъ лукъ.

Отива хубавица въ Враца и голѣмо чудо вижда: жена продава мъжа си за една глава червенъ лукъ и на лукаря казва да ѝ придаде поне още главица, да надроби въ чорбица, да нахрани дѣчица, за да помнятъ и приказватъ, че сж имали бащица.

Вариантъ Коло, 1847 г., кн. IV, № 5, стр. 47 — 48, стиха 13, Калоферъ.

403. Жена неможъ се отърва отъ необичанъ мъжъ.

Калина се оженва по съвѣта на майка си за старо харо. Праща го въ гората, давно го мечкитъ изѣдатъ; връща се съ уловена мечка и друга подиръ него.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 119, стр. 124 — 125, стиха 20, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

404. Комаръ застрѣлва муха.

Муха хоро играе, а комаръ сеиръ гледа. Присмѣ се муха комару, че му се дълги краката и тънка снагата. Комаръ се люто разсърдва, изважда остра сабя — сюнгия, та пробажда мухата въ ребрата. Мухата почва да плаче, че за една присмивка на комара я умъртвява. Вика на селяни и граждани да ѝ вдигнатъ тѣлото и да го занесатъ въ Шуменъ града: да яде мало и голѣмо и да поменува, кога се е муха присмѣла на щъркокракия комаръ.

Варианти: 1. Цариградскій вѣстникъ, 1849, брой 61, 22 стиха, източно нарѣчие = М. Л. Софиянецъ, Разна любовна пѣснопѣвка, 1858, стр. 76 — 77. — 2. Българскы книжици, 1858 г., часть III, кн. 23, стр. 296, стиха 17, Люлинъ планина.

ДѢЛЪ ІV.

ЮНАШКИ И ПОЛИТИЧЕСКИ ПѢСНИ.

1. Крали-Марковъ кржгъ.

405. Крали-Марковъ годежъ.

Крали-Марко върви покрай Будимъ града съ юнацитѣ Богданъ и Митре. На пѣтя въ градина намиратъ заспала мома Грозданка. Юнакъ Богданъ замѣрва Грозданка съ шепа жълтици. юнакъ Митре — съ златка ябълка и Крали-Марко — съ прѣстенъ. Разбужда се Грозданка и благославя юнацитѣ: който я мѣрилъ съ шепа жълтици, злато да му се лѣе по двори; който я мѣрилъ съ ябълка, ябълка да му цѣвни на чело; който я мѣрилъ съ прѣстенъ, съ него дѣвойка дома да отиде. Сваждатъ се трима юнаци, кому Грозданка се пада. Отиватъ при будимския кадия да имъ разрѣши разпрята. Кадията отсжда: жълтици се даватъ по хатъръ, ябълки се даватъ за любовъ, прѣстенъ се дава да се зематъ. Крали-Марко зима Грозданка, качва я на коня си и я завежда въ бащини си дворево, въ негови саран: въ домъ да го дружи, въ кжци да му служи.

Вариантъ П. Р. Славейковъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., № 2, стр. 25—26, стиха 34, източно нарѣчче = Памятники и образцы народнаго языка и словесности русскихъ и западныхъ славянъ, I—IV, 1852—1856 г., стр. 327—328.

406. Крали-Марковица туркиня не харесва християнската вѣра.

Марко се разхожда низъ Солунъ града — ни продава, ни купува, турилъ ржѣвъ въ свилни джебове. Съглежда го туркинка дѣвойка и му говори да се потурчи, да му турятъ турско име Асанъ-ага. Марко ѝ отговаря; тя да се потурчи, да ѝ турятъ християнско име Ангелина. Покръства се. Праца я Марко на

жетва, — до пладнина жъне и пѣе, а слѣдъ пладне жъне и плаче. Марко седи подъ чардакъ и я пита, защо жъне и плаче? Отговаря му, че добръ си била на турската вѣра на спокойствие, а християнска иска голѣмъ трудъ. Марко ѝ казва, че не я е зелъ да му бжде жетварка, а да я изпита дали обича обича християнската вѣра.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 296, стр. 324, стиха 29, сватбена, Велешко.

407. Крали-Марковица освобождава мжжа си отъ одринския затворъ.

Крали-Марко се изгубва за три години, и майка му не знае кждѣ е. Яхва бърза коня и отива въ Едрене града да го търси. Пита дукянджии, дали има делия, който да лежи въ тъмни зандани? Казватъ ѝ, че отъ три години лежи Крали-Марко и сега трима ковачи коватъ ченгели, за да го фърлятъ рано въ недѣля. Майка му възсѣдва коня си и се връща у дома си. Разправя на млада Марковица за участиа на Марка. Марковица си ударя ржцѣтъ отъ колѣнѣтъ — ще си счупи прѣститѣ. Съглежда я Мария робиня и ѝ говори да не се бои и да не си чупи прѣститѣ — нали има 30 робини и 30 хатове? Да стане Марковица царски вратарь, а Мария — кафеджия, 3-тъ робини съ 30 делии да отидатъ надъ Едрене града въ зелени ливади, да прѣдизвикатъ смущение, като пуснатъ коне въ царски ливади. Марковица одобрява плана на Мария, но ѝ обажда, че турски незнае. Мария ѝ казва да не се безпокои за това: въ Едрене е била три години — знае турски езикъ и вмѣсто нея тя ще отговаря, само тя налютена да стои прѣдъ едренски бегове и нищо да не отговаря. Отиватъ. Дохождатъ едренски бегове. Питатъ младо кафеджийче, защо е лютъ царевъ кафеджия? Мария имъ отговаря, сърдито е, защото не сж пуснали Крали-Марко, който лежи три години въ зандани. Беговетъ ѝ казватъ за туй грижа да не бере — утрѣ Марко ще му доведатъ. На другия день беговетъ довеждатъ Крали-Марко на кафеджийчето. Послѣдното пита Крали-Марко — да му пусне ли десна рѣка, за да опита дали може да изсѣче 30 юнаци? Отговаря му Марко, че ѝ него би наранилъ, камоли 30 юнаци? Тогава кафеджийчето му казва: ако не познава него, не познава ли своя бърза коня и 30 робини?

Вариантъ Коло, 1847 год., кн. V, № 7, стр. 36—39, стиха 84 записаль 14-годишнятъ Козма отъ с. Галичникъ, Дебърско.

408. Крали-Марковица закаля дѣтето си Матиаше.
(Прѣлюбодѣйница майка).

Крали-Марко коня си кове — на сѣка нога кове по 20 гроша, а на ковача Доришъ-ага дава по 30 гроша ковъ за сѣка нога. Марковица го пита, защо конь кове, кждѣ ще отива? Отговаря ѝ: ще отиде въ Света-Гора да заведе дѣте Матиаше да учи книга евангелие. Рано сутринята трѣгватъ — пристигатъ въ тиквешки баири. Дѣте Матиаше извиква на баща си, че е забравило книга евангелие, да го почака на бѣли друмове, ще се върне да я земе. Излѣгва се Крали-Марко, та го пуска. Нали си е дѣте неопитно, — отива у дома си, намира портитѣ затворени, не чука да му отварятъ, но бодва коня си и влиза въ дворове, отъ дворове въ шарена одая. Тамъ намира трима еничари и майка си, Марковица, ги служи съ вино. Уплашва се дѣте и се връща назадъ. Майка му го пита, защо се е върнало надирѣ? Обажда ѝ. Навежда се да си земе книга евангелие и Марковица му отсича главата и я фърля въ зандани. Крали-Марко го чака дълго, но като не се върнало, връща се и той да го дири. Отива въ кѣщи и пита Марковица за него. Тя го мѣмре, като го нарича пияница, че го заложилъ нѣйдѣ за вино. Марко ѝ казва да мълчи — какъ ще заложимъ малко дѣте за вино? Говори ѝ, че дѣтето било неопитно, та кой знае кждѣ е отишло — ще обикали 70 града да го търси — живо ли е или умрѣло?

Недовършена.

Вариантъ КoIo, 1847 г., кн. IV, № 8, стр. 39—41, стиха 57, записалъ 14-год. Козма въ с. Галичникъ, Дебърско.

409. Крали-Марко изгаря побѣгналата си жена Грозданка.

Дели-бегъ прѣлѣгва и открадва Крали-Марковата жена Грозданка отъ кѣщи, като я увива въ ямурлъци и я качва на коня си на сапата. Срѣща ги Крали-Марко, като се връща отъ бой. Пита го, какво носи на коня си? Отговаря му, че не бива да види — това е първото му либе, скоро ще го кани да ги вѣнчае. Дели-бегъ занася Грозданка въ своитѣ конаци. Марко си отива дома и почуква да му отвори Грозданка. Излиза майка му. Пита я, дѣ е Грозданка? Разправя му, че я прѣлѣганъ и открадналъ Дели-бегъ. Разсърдва се Крали-Марко, прѣпуска коня си да ги настигне по пѣтя, като говори на коня си, ако не ги настигне, ще го съсѣче на парчета прѣдъ Дели-бегови дво-

ри. Не ги застигатъ. Съсича коня си прѣдъ Дели-бегови двори. Крали-Марко се прѣправя на калугеръ и стои три години. Отива да събира милостиня за манастиръ отъ конацитѣ на Дели-бега. Явява се Грозданка. Пита го, дали знае нѣщо за Крали-Марко? Казва ѝ, че той умрѣлъ — случил се на погребение-то му и му дали неговия прѣстенъ. Зарадва се Грозданка и поканва калугера на чардацитѣ да го дарба дарува. Като го вижда Дели-бегъ, казва на Грозданка, че това не е калугеръ, а Крали-Марко. Крали-Марко съсича съ сабята си Дели-бега, а Грозданка извежда на двороветѣ и я пита: дали иска диванъ да му служи, винце да му подава, или свѣщъ да му бжде? Прѣдпочита послѣдното. Обвива я въ рогозка, намазва я съ смола и я запалва откъмъ главата. Грозданка го пита, дали не му е жалъ за нея? Отговаря ѝ, че повече жали за коня си, що съсѣкълъ за нея, отколкото нея.

Вариантъ П. Р. Славейковъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., № 3, стр. 11—15, стиха 124, източно нарѣчие = Памятники и образцы народнаго языка и словесности русскихъ и западныхъ славянъ, I—IV, 1852—1856 г., стр. 295—298.

410. Крали-Марко намира бащината си сабя.

Младо кадънче бѣли платно на рѣка Марица и на брѣга съглежда юнакъ. Моли ѝ се да фърли отъ платното, за да излѣзе на другия брѣгъ. Извлича го отъ водата и му прѣвързва 17 рани. На кръста си има сабя съ три безцѣни камѣка, която струва три града. Юнакътъ пита кадънчето, кои сж сега въ двороветѣ ѝ? Казва му, че само нейната стара майка и братъ ѝ Мустафа-ага. Праща я при брата си да дойде да го земе: има три кемери жълтици — единъ ней ще даде, другъ на брата ѝ, а третия ще задържи за себе си, за да си цѣри лютитѣ рани. Обажда му. Той дохожда при него и, като вижда сабята му, отсѣква главата му, зима му сабята. Сестра му проклева, че убилъ юнака. Отъ царя пристига ферманъ, Мустафа-ага да отиде на бой. Зима юнаковата сабя. Явява се въ войската. Редомъ гледатъ сабята, никой не може да я извади. Достига до ржцѣтъ на Крали-Марко — сама излѣзва отъ ножницата. На нея вижда Крали-Марко християнскитѣ имена: Новакъ ковачъ ѝ Вълкашинъ кралъ. Крали-Марко запитва Мустафа-ага, отдѣ му е сабята? Разправя му подробно. Извиква му Крали-Марко, защо не е излѣкувалъ ранитѣ на юнака, та сега да му изпроси

агалъкъ отъ царя, ами го е убилъ? Мустафа-ага му натъртено отговаря, че, ако да се изпросѣше агалъкъ, той щѣлъ да го земе. Разсърдва се Крали-Марко и му отсѣква главата. Царьтъ праща хора да викатъ Крали-Марко за отвѣтъ, но той нерачи да отиде — пие си вино и си седи. Най-послѣ облича си кожу-ха, зема си тежъкъ боздуганъ и се явява прѣдъ царя. Като вижда, изтрепнува отъ страхъ. Дава му 100 жълтици да си гледа кефа и го пита, кой го е толкова разсърдилъ? Казва му Крали-Марко, че Мустафа-ага го разсърдилъ, когото убилъ, и си зелъ бащината сабя.

Вариантъ Български книжици, 1860 г., III год., часть II, брой 12, стр. 94—98, стиха 141, източно нарѣчие, въ статията отъ Ю. И. Венелинъ, За народны тѣ пѣсни у Южны тѣ славене.

411. Мома пие вино отъ Крали-Маркова чаша.

Марко яде и пие съ 70 побратима, 80 приятели. Минува покрай тѣхъ прѣмѣнена, наредена Ангелина мома. На дружината се фали дели Марко, ще излъже Ангелина да земе чаша отъ неговитѣ ржѣѣ. Казва ѣ да не се дига на голѣмо, че съ баща ѣ е билъ побратимъ, да земе чашата отъ ржѣѣтъ му и да пие. Ангелина зима и пие.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 129, стр. 137—138, стиха 32, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

412. Крали-Марко погубва Филипа Соколина и си добива сабя дамаския.

Филипъ Соколина на трапеза прѣдъ банове, крале, попове, кметове и домовница се фали, че е юнакъ надъ юнакъ — погубилъ 70 юнака, останалъ само Крали-Марко, него не ще да погуби, но живъ ще го фане, да носи на жена му вода и да ѣ бави мжжко дѣте. Дочува го самодива, Маркова посестрима, и сичко обажда на Крали-Марко. На Крали-Марко домжчява и се разсърдва. Избира си конче „газитарче“ и трѣгва прѣзъ поле широко — кждѣто върви, прахъ се дига до облацитѣ. Отъ Дунавъ го виждатъ гемиджии и се изплашватъ. Той не се качва на гемия, прѣгазва Дунавъ, влиза въ Влашка земя и отива право при Филипови чемширъ порти. Потропва. Посрѣща го Филипъ Соколица. Пита я, дѣ е Филипъ? Отговаря му, че е отишелъ конь да подкове, ще отива на ловъ да фане Крали-Марко — да

и носи студена вода, да ѝ мете равни дворове и да ѝ бави мжжкото дѣте. Крали-Марко се разсърдва, махва съ малкия прѣстъ на лѣвата си ржка и ѝ изкарва два прѣдни зъби, като ѝ обажда, че той не е незнайна делия, но самъ си Крали-Марко, да каже на Филипа да не го търси надалеко, а у старъ кръчмаръ, и когато си дойде Филипъ, да го изпрати при него, за да го черпи вино и побратимъ фане. Връща се Филипъ. Разправя му за Крали-Марко. Разсърдва се Филипъ и, безъ да отседне коня си, отива право въ кръчмата при Марка. Крали-Марковиятъ конь не го пуска да влѣзе въ кръчмата, но Крали-Марко му заповѣдва да го пусне. Когато Филипъ влѣзълъ, Крали-Марко му става на крака; Филипъ не го поздравя, ами се фаща за боздугана си и удря Марко по раменѣтъ; чашата му се разтрѣсва, зема я въ лѣвата си ржка, а съ десната фаща Филипа и го вкарва 9 педи въ земята. На Филипа дохажда помощникъ коня му съ остра сабя, съ която замахва и посича Крали-Марко. Крали-Марко съ чашата го удря между двѣтъ очи и го убива. Зима му сабята, та съ нея съсича Филипа, коня му и подъ тѣхъ калдърма. Радва се Крали-Марко, че намѣрва сабя дамаскиня. Прѣпасва я на пояса си, качва се на коня си и прѣпуска изъ Филипа града: калдърми изпочупва, камъни фърчатъ, та кепенци биятъ. Хората се чудятъ на Крали-Марковото юначество — прѣзъ града имъ такъвъ юнакъ не минавалъ до сега.

Варианти: 1. П. Р. Славейковъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., №2, стр. 5—10, стиха 170, източно нарѣчие = Памятники и образцы народнаго языка и словесности русскихъ и западныхъ славянъ, I—IV, 1852—1856 г., стр. 291—295. — 2. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т. № XV, стр. 73—82, стиха 189, записалъ *Захарій Княжескій*, източно нарѣчие (вмѣсто Соколина — Маджаринъ; Марко му зима жената и 40 робини).

413. Крали-Марко се побратимява съ самовила.

Крали-Марко съ бърза коня шета по гората три дни и си търси студна вода. На гората говори да му каже, дѣ има студена вода, иначе ще излѣзе самовила, ще я изкърти отъ земята съ корени и ще наклади силенъ огънь. Гората му отговаря, като го нарича Марко българинъ, защо да я гори, когато си има 12 чешми, но ги е заключила Гюргя самовила и никому вода не дава. Крали-Марко махва съ сабята си по ключоветѣ — клади и пуска водата, та се самъ напива и напойва коня си.

На коня си Крали-Марко говори да бѣгатъ, за да не ги види Гюргя самовила. Съглежда ги. Крали-Марко и ѝ се моли да го пусне, да не му зима чернитѣ очи и на коня четиритѣ нозѣ, ще ѝ плати, що е вода пилъ. Самовилата му казва, ако да е зимала пари за водата, досега гората би позлатила, но си зима черни очи. Крали-Марко се помолва на свети Георги да дойде да му помогне да погуби самовилата, за да се пуснатъ водитѣ по земята. Дохожда. Съ негова помощъ той повалѣ самовилата да я съсѣче съ остра сабя, но тя писва и му се помолва да не я губи, да се фанатъ побратими. Фащатъ се, но съ условие да му даде сърцата на деветъ юнака, що е погубила. Дава му ги. Крали-Марко зима главитѣ на деветѣтѣ юнака и ги занася на църква — манастиръ да се простятъ.

Вариантъ Цареградски вѣстникъ, 1859 г., 9 год. августа 1, брой 44, стиха 127, юначка, записаль *Ст. И. Верковичъ* въ Сѣрско.

414. Крали-Марко кумува при вѣнчавката на жена си.

Кралове, попове и банове се веселятъ, а Янкула войвода задрѣмва. Будятъ го да се провикне като сѣкога. Янкула имъ отговаря, кой юнакъ се наима да земе Крали-Марку хранено конче и млада булка? Наима се момче латинче. Отива при Марка и му казва, че сватба правятъ и него сж за кумъ турнали, и тѣ иматъ обичай, кумътъ да не отива по невѣста, а си праца хранено конче. Съгласява се, като се излѣгва Крали-Марко. Отиватъ въ Латинска земя. Отиватъ сетнѣ при Марковица, която излѣгватъ, че Марко е кумъ и за нея дошли да отиде да е кумица, като ѝ показватъ Марковъ конь. Съгласява се и трѣгва. Попове искатъ да вѣнчатъ младо латинче съ Марковица. Тя познава Марко, а той не може да я познае, та ѝ става кумъ. Тогава Марковица почва да укорява латинче, че тя не е негова любя, а на Крали-Марко. Узнава Марко, че сж измамни и двамата, та ги дарба дарува, като избива сичка сватба латинска, дукатинска.

Вариантъ Български книжици, 1859 г., II год., часть III, кн. 18, стр. 588—589, стиха 83, Ямболъ.

415. Крали-Марко дѣверува.

Крали-Марко седи съ майка си и вечеря, а майка му го пита, дали отъ нѣщо се е уплашилъ, откакъ е порасълъ? Казва ѝ, че се уплашилъ, кога се женилъ Георги побратимъ Деспоти-

чинъ — влѣзълъ въ нова механа, та пусналъ до три варилници, налѣлъ три бѣклици съ вино и проводилъ до три калески, та калесалъ силна тежка сватба се млади юнаци, 500 кумове, 600 сватове, калесалъ змей огнянинъ, три „шишиме“ и него дѣверъ. Минаватъ гора зелена, възвиватъ въ Толушъ планина и отиватъ въ Ликатя града да зематъ Ликатя дѣвойка. Ядатъ и пиятъ три дни и три нощи и си чакатъ да излѣзе Ликатя дѣвойка да ги дарба дарува. Излѣзва Ликатя дѣвойка и редомъ дарява сватбаритѣ. Повеждатъ я прѣзъ Толушъ планина; при бистро кладенче намиратъ Туринче бошняче, който е юнакъ надъ юнакъ. На сватовеѣ казва, който излѣзе него да побѣди, ще имъ пусне Ликатя дѣвойка. Сички юнаци се изплашватъ, и Марко се изплашва, но нали е дѣверъ на невѣстата, той се бори съ Туринче босняче, — Туринче фърля съ златенъ боздуганъ по Крали-Марко, и той се разсърдва, изважда сабя отъ ремика, та отсича главата на Туринче босняче.

Вариантъ Цареградски вѣстникъ, 1859 г., год. 9, януари 17, № 414, стиха 67, записалъ *Симеонъ Л. Подбалканскій*, източно нарѣчне

416. Крали-Марко освобождава брата си Александра отъ плѣнъ.

Крали-Марко сѣда да вечеря съ майка си: тя вечеря, а той не вечеря. Пита го, защо не вечеря — да ли гостбата не харесва, виното не му се услажда, или либето му е болно? Марко ѝ отговаря, че сичко му е угодно, но снощи и онази ношь получилъ три вѣсти: отъ Будимъ града дѣца да кръщава, отъ Демиръ-капия булки да вѣнчава и отъ Султана на гостба да му отиде, та му е жалъ, че нѣма другъ брата като него да го отмѣни. Майка му казва, че не го викатъ да кръщава дѣца, булки да вѣнчава и на гостба, но го викатъ сѣдба да го сѣдятъ, защо е вѣнчалъ краля съ кралица. Още се Марко оплаква на майка си, че, като били събрани на хладна механа 12 юнака, сѣки се фали, кой съ братъ, кой съ сестра, кой съ стрико, кой съ стриковъ синъ, той нѣмало съ кого да се пофали, пофалилъ се съ остра сабя — рѣждаво желѣзо —, съ добра коня — месо за псета. Кълне майка си, че не е родила другъ синъ, за неговъ помощникъ. Майка му казва, че ималъ другъ братъ Александъръ като него, но го плѣнили въ Будимска земя въ Али-бегови сараи да бжде механджия. Мъмре майка си, че не му обадила да го отърве.

Отива Крали-Марко у Али-беговъ сарай. Като го вижда Алибеговица, бисеръ кжса, та го въ джебове крие, шапка снема, та я въ пазва крие. Марко ѝ вика младо механджийче да му донесе вино. Донася му чаша вино — той чашата не зима, но зима брата си Александра, качва го на коня си на сапата и го завежда при майка си. Сега сѣда Марко съ майка и братъ да вечеря, руйно вино да пие.

Вариантъ П. Р. Славейковъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., № 1, стр. 1—5, стиха 110, източно нарѣчие = Памятники и образцы народнаго языка и словесности рускихъ и западныхъ славянъ, I—IV, 1852—1856 г., стр. 289—291. — Ср. „Братоубийство между Янкула и Радоя“.

417. Крали-Марко съживѣва брата си закланъ и погубва механджийка маджаркиня.

Крали-Марко и братъ му дели Андреашко вино пиятъ въ хладна механа — хемъ пиятъ, хемъ се фалба фалятъ, кой е по-юнакъ отъ тѣхъ. Да излѣзатъ въ поле широко да опитатъ юначеството си — съ крака оранъ да оратъ, съ ржицъ копанъ да копатъ, съ колѣнѣ трапища да правятъ. Марко казва на брата си, по-добрѣ е да не вадятъ такъвъ обичай — братя да се борятъ, кърви да се лѣятъ, ами да възседнатъ конетѣ си, да минатъ прѣзъ Стара-планина, да ходятъ три дни и три нощи, хлѣбецъ да си ядатъ, водица да си пиятъ, а за винце нито да не споменватъ, та да видятъ, кой е по-юначенъ. Излизатъ по Стара-планина: ходятъ два дни и половина; ожаднѣватъ за вино червено; Андреашко изважда ножче, бодва коня си Газибара да му текатъ червени кърви, да ги пие; съглежда го Крали-Марко и казва на брата си да не прави такъвъ обичай, ами го кани да слѣзе у механджийка курва маджаркиня, кждѣто слизатъ 300 души харамии, да ги служи, за да изпие отъ конь една мѣра вино 12 оки и да замине. Като излизатъ отъ гората, сички дървета имъ се покланятъ. Като вижда това механджийка-маджаркиня, извиква на 300 харамии да видятъ чудо — какъвъ юнакъ прѣзъ поле върви: лицето му като ясенъ мѣсець. Казва имъ още да му зематъ чапразитѣ отъ коня съ безцѣни камъни, за да ги закове въ дъната на бѣчвитѣ да имъ свѣти денѣ и нощѣ и да ги служи съ вино и ракия. Докато да издума тѣзи думи, достига дели Андреашко. Отдалекъ иде и вика да излѣзе механджийка маджаркиня да му даде за една жълтица мѣра вино.

Тя му отговаря, че не продава вино съ пари, ами да слѣзе отъ коня, да го върже за механа, а той да влѣзе въ механа да пие, колкото желае и да я люби. Излѣгва се дели Андреашко и слиза; връзва коня си за механа и самъ влиза въ нея. Механджийката поставя отрова въ виното и го отравя. 300 харамии му отсичатъ главата и си играятъ съ нея, а съ чапразитѣ и безцѣнитѣ камъни отъ коня му механджийката украсява бѣчвитѣ съ вино и ракия. — Крали-Марко чака брата си два дни, три дни, но не дохожда. Лѣга и сѣнува, че коньтъ му Шарко ослѣпѣлъ. Отива при майка си и ѝ разправя сѣня. Тя му разтълкувала сѣня, че братъ му Андреашко е загиналъ. Яхва коня си и отива у механджийка-маджаркиня. Намира братова си конь вързанъ за механа. На коня си Шарко говори по арбанашки, като влѣзатъ въ механата, кжсъ по кжсъ да кжса. Влиза съ коня си и вижда 300 харамии вино да пиятъ и да подфърлятъ юнакова глава отъ ржка на ржка. Марко ги пита, защо така правятъ съ юнакова глава? нали и него е майка раждала? Отговаря му механджийка-маджаркиня да мълчи, да не се мѣта и неговата глава така. Разлютва се Крали-Марко, изважда остра сабя и сѣсича 300 харамии. Зима Андреашкова глава и я поставя прѣдъ трупа му. Изважда отъ подъ гривата на коня си книга евангелие, чете три дни, сълзи рони, хлѣбецъ не яде, вино не пие, моли се Богу да съживи брата му. Богъ послушва молбата му и го оживѣва. Тогава Крали-Марко фаща маджаркиня, обвива я въ рогозка, намазва я съ черни катрани, запалва я отъ четири страни — тя гори, тѣ си вино пиятъ и си пари подфърлятъ. Марко я пита, дали зима пари неброени — да я научи, когато дохожда юнакъ, какъ му зима главата?

Вариантъ Цареградски вѣстникъ, 1858 г., год. 9, Ноемврія 1, № 403, стиха 203, източно нарѣчне.

418. Вмѣсто Маркова — Дукова глава въ замѣна.

Крали-Марко е загриженъ: самуръ кожухъ наопъко носи, гърдавъ калпакъ надъ очи нависналъ, никой не смѣе да го пита. Пита го сестра му Елица, защо е наскърбенъ? Разправя ѝ, че снощи, като отивалъ за царски дивани, слуша двѣ латинки вѣрлата му да пропѣватъ и майка му да споменватъ, та и двѣтѣ погубва, сега искатъ въ замѣна кръвь да имъ плати, искатъ неговата глава. Елица му казва, че тя има деветъ дѣца, десетото

Дуко прилича на него, та въ замѣна на Марко него дава. Майка му го изпраща сватба да кани и плаче . . . (Недовършена).

Вариантъ Български книжици, 1858 г., I год., кн. 5, стр. 159—160, № I, стиха 31, слушана отъ Дим. х. Кадова въ София.

419. Крали-Марко погубва черенъ арапинъ и никопска вдовица.

На Крали-Марко домжчняя безъ либе да седи, та тръгва земя да обикаля. Не намира нийдѣ. Горски самовили му съобщаватъ, че за него има лика-прилика въ Никопа града млада вдовица, но я варди черенъ арапинъ. Възсѣдва кончето си и отива въ Никопа града. Изпраща побратима си Сѣмка да го свати, а той отива на механа да сръбне винце. Въ механата заварва черенъ арапинъ; трѣпки побиватъ Марко отъ арапина — горната му устна очитѣ затулятъ, а долната — брадата; вино пие съ чаша три вѣдра. Повръща се Марко, но конь му не пристѣпя — цвили и съ крака рие. Разсръдва се Марко, слиза отъ коня си и влиза въ механата. Марковъ конь се изоглавя и разкъсва коня на арапина. Арапинътъ си изпива виното и потръсва Марка, но той яхва коня си и си отива. На пѣтя сръща Сѣмка и го пита за вдовицата, какъвъ отговоръ му е дала. Разправя му, че тя се голѣмѣе и иска да се ожени за юнакъ, който излѣзе прѣвъ юнакъ, та за това е събрала хоро, което води черенъ арапинъ. Отива Марко на хорото. Като го вижда черенъ арапинъ, съ копие го мѣри. Никопска вдовица му казва, когато има сватба, кръвнина не се лѣе, но да се обзаложатъ за три дена: черенъ арапинъ Дунавъ да прѣведе до Никопа града, а Марко камъни да натрупа, облаци да стигне. Черенъ арапинъ праща 300 роби Дунавъ да прѣвеждатъ, а самъ седи въ механа и се на Марко закая; а Марко, подпомаганъ отъ Сѣмка, трупа камъни. Никопска вдовица извиква черенъ арапинъ и му казва, че още малко остая Марко да стигне облаци съ натрупаната грамада. Марко е въ Влашка земя да донася камъни. Връща се въ Никопа града и вижда черенъ арапинъ съ чаша вино въ рѣка и на колѣното му Никопска вдовица. Разядосанъ Марко, махва съ сабята си, съсича черенъ арапинъ и никопска вдовица. Яхва си кончето и се връща въ Прилѣпа града.

Вариантъ П. Р. Славейковъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., № 4, стр. 15—18, стиха 104, слушана отъ битолски просякъ, но на източно нарѣчие = Памятники народнаго языка и словесности русскихъ и западныхъ славянъ, I—IV, 1852—1857 г., стр. 298—300.

420. Крали-Марко побѣждава Муса Кеседжия.

Муса Кеседжия завладѣва 70 каази, на царя данѣкъ не плаща, иска царство да му земе. Царѣтъ изпраща войска срѣщу него, но той я побѣждава и вѣсть му праща, че скоро ще отиде при него. Царѣтъ кани кой е юнакъ надъ юнакъ да го прати въ Анадолска земя, да земе главата на Муса Кеседжия, ще му даде Будимъ града съ 12 катѣра натоварени съ жълтици, на Демиръ-капия триста дукияна. Не се наима никой. Сивъ соколъ надъ Стамболъ фърка, и гласѣтъ му се чува въ Прилѣпъ отъ Марковата майка, която кжпала Марко, въ пелени повива, и нарича: да храни добрѣ Марка да порасне, да отиде на помощъ на царя. Майка му пѣе да порасне, бащино юначество да замѣсти и на царя помощникъ да отиде. Марко става на 7 години и добива голѣмо юначество. М. Кеседжия приближава Стамболъ градъ. Царъ събира диванъ и прѣдъ него сълзи рони, като пита кой ще Муса да надвие? Рѣшава диванѣтъ отъ „гяурска“ рода нѣкой ще побѣди, а тъмниците сж пълни съ такива. Отварятъ „занданитѣ“, но юнацитѣ въ тѣхъ прогнили. Единъ отъ тѣхъ, само у него жива душа имало, Кара-Богданъ, бива запитанъ отъ царскитѣ пратеници, дали може съ Муса да се бие? Отказва, защото е изнемощѣлъ, а за Муса се иска юнакъ неначенатъ. Посочва имъ да питатъ въ Прилѣпа града, ако има отъ кралевъ родъ, той ще излѣзе на борба съ Муса. Съобщаватъ това на царя; изпраща пратеници въ Прилѣпъ. Маркова майка крие сина си въ тъмни пещери; при него никой не се допуска; дружи само съ вила самовила, която го учила какъ топузъ да фърля, копие да носи, съ стрѣла да стрѣля. Не знае Марко само конче да язди. Става Марко на 9 години; отива въ бащини си яхѣри, избира си кончето, оседлува го съ синьо седло, опасва го съ 12 колана, зима бащиния си топузъ, тежѣкъ 70 оки, бащината си сабя 12 педи, яхва си кончето и отива въ Стамболъ града. Надъ Стамболъ сивъ соколъ лети; Марко му поржчва да обади на майка му, че той отива съ Муса да се бие. Покрай Стамболъ града Марко си конче разиграва и топузъ подфърля. Съглежда го Муса Кеседжия и му казва, че той не пуска пиле да прѣфрѣкне прѣзъ негово поле, та него ли, това деветгодишно дѣте да пусне? Марко фърля съ топузъ по Муса, но той го фаща съ малкия си прѣстъ. Когато Муса фърля топуза си отъ 9 оки, конѣтъ Марковъ клѣква и го

надфърля. Изважда Марко сабята си и се бори съ Муса. Маркова сабя надалеко отфр̀ква, на двѣ половини счупена ; уплашва се Марко и тѣтрѣва на бѣгъ. Настига го Муса. Разсрѣдва се Марко, слиза отъ кончето си и се фаща на борба съ Муса. Борятъ се три дни и три нощи : Марко потѣва до колѣнѣ, а Муса — до глезене ; Марко храчи кървави храчки, а Муса — бѣли. Вика Марко посестримата си самовила. Явява се. Тя му казва, че съ Муса не може да се бори, защото е дваждъ по-юнакъ отъ него ; напомня му за потайно оржие. Съща се Марко, та си изважда отъ лѣвия джебъ черкезко ножче. Казва на Муса да погледне на горѣ, за да види, каква звѣзда има надъ него. Муса поглежда, и Марко го пробоща въ сърцето. На издѣхване Муса казва на Марко да разпоре сърцето му. Разпаря и вижда три сърца : първото съ пѣна залѣно, второто борба поченало, третото хаберъ нѣма. Марко му отсича главата и я занаса на царя. Царьтъ му подарява Прилѣпа града.

Вариантъ П. Р. Славейковъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., № 5, стр. 19—24, стиха 172, слушана отъ битолски просякъ, но на източно нарѣчие — Памятники народнаго языка и словесности рускихъ и западныхъ славянъ, I—IV, 1852—1856 г., стр. 301—304.

421. Крали-Марко погубва Али-ага съ 900 душъ аскеръ и избавя три синджира робини.

Три юнакови майки вечерятъ и се хвалятъ, коя майка добра сина храни. Мркова майка пие здравица и казва на двѣтъ юнакови майки, че отхранила дели Марко съ змии и гуцери, който е спрѣлъ 70 скелета въ Влашка земя, не остая пиле да прѣхвъркне, а камо ли човѣкъ да прѣмине : вино пие на Стамболъ капия, а ракия на алтѣнъ мермеръ : пилъ три дни и три нощи, та изпилъ триста мѣри вино и 50 вѣдра върла ракия съ мезе соль и пиперъ, и пакъ не може кефъ да си направи, конче да си напои. Яхва си конче дория и го завежда на бѣлъ Дунавъ да го пои студена водица ; конь не пие вода и не яде бѣла зобчица, но нагазя до стремени въ водата и си гледа въ Влашка земя. Марко го пита, защо вода не пие и зобъ не зоба ? Отговаря му, че той яде и пие, но не знае, че отвждъ Влашка земя се е задигналъ Али-ага съ 900 аскеръ : старо сѣче, младо роби, дребни дѣца подь конь потѣпква, днесъ закарва три синджира роби. Разсрѣдва се Крали-Марко, прѣпасва сабя дамаския отъ кантаръ желѣзо, качва се на конче дорийче, прѣгазва бѣлъ Ду-

навъ и отива отвждъ Влашка земя, срѣща Али-ага и вижда золумитѣ му, що му кончето казало. Моли се на Али-ага да му пусне три синджирѣ роби: първи синджирѣ за Марково здраве, втори синджирѣ за здраве на кончето, трети синджирѣ за здраве на сабията му. Али-ага му отговаря да се махне прѣдъ очитѣ му. Повторно го моли, като му се кланя до земята: първи синджирѣ за здраве на царя, втори за Али-агаво и трети за аскерѣ. Пакъ му казва да се махне отъ прѣдъ очитѣ му. Разсрѣдва се Крали-Марко, изважда сабя дамаскиня, размахва я надесно — налѣво, та изсича 300 душъ аскерѣ, 300 конче потъпква и 300 въ Дунава издавя. Фаща Али-ага — рѣцѣтъ му прѣрѣзва до лакти, нозѣтъ — до колѣнѣ и го пита дали го болятъ? Отгораря му, че го болятъ, както и Марко боли за Каравлашка и Кара-Богданска земя, че Али-ага младо роби, старо сѣче, дребни дѣца подъ конь потъпква и отъ молба не разбира.

Варианти: 1. П. Р. Славейковъ, Болгарски пѣсни, 1855 г., №7, стр. 26—29, стиха 112, източно нарѣчѣне—Памятники народнаго языка и словесности рускихъ и западныхъ славянъ, I—IV, 1852—1856 г., стр. 328—331.—2. Български книжици, 1860 г., III г., кн. 23, стр. 295—296, стиха 28 (окръшка), Люлинъ планина (Крали-Марко на дѣте Миленеца дава половинѣ аспра). — Ср. „Гората тжжи за три синджирѣ роби“.

422. Крали-Марко съ измама погубва дѣте Дукатинче.

Крали-Марко коня си прѣпуска изъ поле широко отъ суринь — отъ зорница до звѣзда вечерница —: учи го, какъ да играе. Додѣва се на Марко, та отседлува коня си, цѣлува го по челото и издига очи на високо къмъ небеса и говори на звѣзда вечерница: като грѣе на високо по земята отъ изтокъ до западъ до незнаенъ край, пита я да ли е видѣла по-юнакъ отъ него? Звѣзда му продумва да мълчи, че на земята, шесть конака далеко, има градъ Дуката, въ него дѣте Дукатинче на 7 години, но е 7 пѣти по-юнакъ отъ Марко. Марко бодва коня си съ зенгии и пристига край Дуката града въ зелени ливади, дѣто малки дѣца камъкъ мѣтатъ. Марко ги пита, защо сж излѣзли толкова рано камъкъ да мѣтатъ? Отговарятъ му дѣцата, че тукъ има дѣте Дукатинче на 7 години, но по-юнакъ отъ него: като мѣта камъкъ, синца надмѣта. Още го упжтватъ, като влѣзе въ Дуката града, ще види сребърни калдърми, надесно отъ тѣхъ желѣзни порти съ чоха облѣчени, на тѣхъ три златни кръста — тамъ живѣе дѣте Дукатинче. Прѣпуска коня и скоро се

намира въ дѣтински дворове. Изкачва се на дивана и намира дѣте само да седи. Като вижда Марко дѣте, позна, че е по-юнакъ отъ него: бѣлестъ го нагазя тригодишна треска. Като го вижда дѣте, казва му да слѣзе отъ коня си и да се изкачи при него да ядатъ и пиятъ. Марко слиза отъ коня си и казва на дѣте Дука-тинче, че не дохажда да яде и пие, но борба да се бори, защото е чувалъ за него. Приема на драго сърце, но го моли да почака, докато се прости съ майка и баща. Прави имъ по 9 поклона, цѣлува имъ десницата, като имъ казва, че отива да се бие съ незнайна гидия. Припка дѣте Дукатинче, а Марко-на половинъ отъ него. Марко фърля тежкъ камъкъ 300 ока отъ ржка въ ржка като зрѣла ябълка, а Дукатинче — отъ прѣстъ на прѣстъ като маламенъ прѣстенъ. Недовършена.

Варианти: 1 П. Р. Славейковъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., № 9, стр. 31—35, стиха 98, слушана отъ битолски просякъ, но на източно нарѣчие = Памятники народнаго языка и словесности русскихъ и западныхъ славянъ, I—IV, 1852—1856 г., стр. 331—335. — 2. П. Р. Славейковъ, *op. cit.*, № 8, стр. 30—31, стиха 49, източно нарѣчие = Памятники... 331—332 стр. (отиватъ въ църква да се побратимяватъ: дѣте Дукатинче върви напрѣдъ, а Марко подиръ него. Издебнува го Марко и му отсича главата). — 3. Цареградски вѣстникъ, 1858 г., год. 9, Септемврія 27, № 398, стиха 85, централно нарѣчие.

423. Дѣте бѣлѣжито надвива Крали-Марка.

Юнаци наредъ си сѣдатъ и пиятъ. Като дохожда Крали-Марко, сички ставатъ и му се покланятъ. Дѣте бѣлѣжито нито става, нито се покланя. Пита го Марко, защо така прави? Дали мисли съ него камъкъ да мѣта, или борба да се бори? Борба се борятъ три дни и три нощи, земя тѣнти, меса изѣжда на Марко, кръвь му остава. Дѣте бѣлѣжито е на 12 години, съ 12 сърца, съ 12 саби. Вика Крали-Марко юда самовила на помощъ, но тя не смѣе до дойде. Недовършена

Вариантъ Български книжици, 1858 г., I г., часть III, кн. 23, стр 216, № II, стиха 40, източно нарѣчие.

424. Крали-Марко прѣправенъ на дервишъ сплашва дѣте Татомирче.

Дѣте Татомирче казва на вуйка си Янкула, когато чувалъ Демиръ-капия три години нищо живо не пропусналъ да мине. Дохажда гола дервишина, Татомирче яхва гьока пехливана, зима

си дълга боздугана и фърля по дервишина. Дервишинът му фаща боздугана; изважда сабя да го погуби, — зима му я отъ ржицѣтъ. Дервишинътъ изважда оржжието си противъ Татомирче, и то бодва коня си и избѣгва покрай Вардаръ до тиквешки баири. Обръща се назадъ и вижда задъ себе си дервишина, че се смѣе. Нѣмало какво да црави, фърля се въ Вардаръ. Пакъ вижда задъ себе си дервишина. Нѣмало съ какво да се брани, изважда конска зобница и я фърля, но дервишинътъ му я зима. Дервишинътъ се настанява въ Демиръ-капия. Янкула — вуйка му — казва да не се бои, но да си отива на хладни механи, да пие съ стари юнаци и да се фали. Това не билъ дервишъ, а Крали-Марко, който се прѣправиль на дервишъ на шега, за да изпита сърцето на Татомирче — той не искалъ да го убие, но да го сплаши.

Вариантъ Kolo 1847 г., кн., V, №5, стр. 33—35, стиха 42, записалъ 14-год. Козма въ с. Галичникъ, Дебърско.

425. Крали-Марко и Янкула войвода се уплашватъ отъ Багатска дѣвойка.

Султанъ Мурадъ Багатъ градъ бие 9 години — отъ порти ни парче не оронва —, на десета година самъ му се градъ прѣдава. Отъ Багатъ излиза Секула дѣте и право отива при султана подъ чадъра му. Пита го, въ кой чадъръ седи Марко? и право отива при Марковия чадъръ. Говори му да не събаря Багатъ градъ, иначе му показва жълтъ боздуганъ и изтеглява шитъ (Štica čelikova), като се фаща за боздугана. Уплашватъ се Марко и Янкула и избѣгватъ отъ чадъра. Не било Секула дѣтенце, но дѣвойка отъ Багатъ.

Вариантъ Kolo, 1847 г., кн. V, №6, стр. 35—36, стиха 34, записалъ 14-год. Козма въ с. Галичникъ, Дебърско.

426. Черенъ арапинъ ((гесп. дѣвойка), Крали-Марко, Янкула войвода и Секула дѣтенце.

Крали-Марко вино пие съ своя Янкула войвода и Секула дѣтенце на свои дивани. Поглежда Марко въ Вилинска планина и вижда зеленъ чадъръ. Кани дружината си да яхнатъ конетѣ си и да отидатъ въ Вилинска планина, за да видятъ кой е подъ чадъра. Отиватъ. Намиратъ черенъ арапинъ да пие вино. Марко го вика да се борятъ. Става арапинътъ и се фърля на коня на

раменѣ; Марко фърля съ боздугана, арапинѣ го дочаква въ ржцѣ и съ него ударя по плещитѣ Марко. Марко побѣгва. Сжщото сполетва и Янкула войвода. Секула дѣтенце се обръща къмъ черенѣ арапинѣ и му казва, че намѣрилѣ старци да си играе съ тѣхъ. Секула Фърля боздугана по арапина; арапинѣтъ чо прѣчаква на дѣсчица стоманена; отъ нея на боздугана на арапина ни кжсъ остава; борятъ се три часа съ саби; Секула счупва на парчета арапова сабя; най-сетнѣ фащатъ се прѣзъ половина да се борятъ; борятъ се три часа: не пада ни единѣ юнакѣ. Налютва се Секула дѣтенце, фаща черенѣ арапинѣ и го ударя въ земи до пояса, и търси въ трѣва зелена да намѣри парче отъ сабя да прѣрѣже главата на арапина. Арапинѣтъ му се моли да не го губи — той не е юнакѣ, но е любя да я люби. Три години шетба шета по земята да намѣри юнакѣ спроти него и сега го намира. Това не е арапинѣ, а дѣвойка — ако вѣрва, нека откопча пазвитѣ ѣ. Секула откопчава и вижда ясно слънце да грѣе. Качва я на коня си и отива при вуйковетѣ си Крали-Марко и Янкула, кани ги да му дойдатъ на сватба да го вѣнчатъ съ хубава невѣста. Отиватъ. Вѣнчаватъ го. Излиза навѣстата по трапеза и цѣлува ржка на гоститѣ. Крали-Марко се обръща къмъ Янкула войвода и му казва: трѣба ли отъ жена рани да носятъ? Изважда сабя глава да ѣ отрѣже. Янкула не скланя. Марко ѣ отсича главата и на внучето си казва, че друга невѣста ще му намѣри два пжти по хубава отъ нея.

Вариантѣ Коло, 1847 г., кн. V, № 9, стр. 41—44, стиха 90, записалъ 14—год. Козма въ с. Галичникъ, Дебърско.

427. Орли се молятъ за здравето на раненѣ Крали-Марко.

Зора се зазорва. Не е зора, ами Маркова майка търси сина си. По пжтя срѣща ясно слънце, поздравя го и пита, като грѣе на високо и си гледа надалеко, дали не е видѣло нѣйдѣ Крали-Марко? То ѣ обажда, че синѣ ѣ е въ крайна земя, дѣто се бие съ турска войска. Когато го турцитѣ биятъ, небето ечи, а когато той тѣхъ — небето и земята се тресатъ. Напоконѣ турцитѣ нараняватъ Марка съ 70 люти рани. Той лѣга подѣ чадърѣ; надѣ него се виятъ черни орли. Марко имѣ казва да не се виятъ: неговитѣ кърви се не пиятъ. Орлитѣ му казватъ, че не се виятъ, ами се Богу молятъ за негово юнашко здраве. Марко

отпраща орлитъ въ крайна земя, за да се наядатъ турски меса и напиятъ черни кърви.

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № XIV, стр. 83—85, стиха 45, юнашка, Одеса.

2. Други юнаци.

428. Боленъ Дойчинъ.

Боленъ Дойчинъ лежи деветъ години на постеля. Дойчиница му обажда, че черенъ арапинъ пита за него. Пита жена си дали му чува кончето, дали го пои съ руйно вино, дали играе както и напрѣдъ подъ него, когато прѣслѣдвалъ арапина? Иска да му го доведатъ. Довеждатъ му го. Кончето казва на Дойчина да стане отъ постели, че разбрало, какво арапинъ питалъ за него. Дойчинъ поржчва на невѣстата си да заведе кончето му при побратима налбатинъ да го подкове съ 9 оки подкови и 900 гвоздеи за 300 карагрошове на юнашка вересия. Завежда го прѣзъ Али-пашова чаршия: селяни се трупатъ около нея и я питатъ, дали е умрѣлъ Дойчинъ, продавали кончето и сама себе си? Налбатинътъ ѝ казва, ще подкове кончето за нейното бѣло лице, що го е вѣтъръ не вѣяло, слънце не грѣяло прѣзъ 9 години. Връща се съ сълзи на очи у дома си и разправя на Дойчина. Той ѝ поржчва да му оседлае кончето въ вехто седло, да му стегне 9 колани, да му извади топузъ 9 оки, сабя мъненка 9 педи, що лежала въ черна земя и да му го изведе. Изврѣшва. Боленъ Дойчинъ се качва на кончето, а Дойчиница му държи зенгия. На кончето говори Дойчиница: боленъ Дойчинъ да занесе, черенъ арапинъ да донесе. Дойчинъ пита жена си, дали има платно деветгодишно на чемширенъ станъ изтъкано, за да си завие снагата? Прощава се съ жена си. Жена му не забравя да повтори думитъ си къмъ кончето. Дойчинъ върви по пжтя, но кончето му не играе като въ прѣжно врѣме. Пита го, дали не го е гледала жена му? Отговаря му, че го гледала добрѣ, но когато потеглили, кледа. Дойчинъ му казва, че не му е родена майка, та клетва да го фане — да си играе като напрѣдъ, когато сгащи черенъ арапинъ. Кончето поцвилува, 9 боя подскача и 9 лакти прѣскача, а Дойчинъ се изправя на златни зенгии, провиква се и си фърля топузъ 9

часа далечъ и конче го стига. Вижда го арапинъ и фърля топуза си по Дойчина, но кончето клѣка и топузътъ го надфърля. Дойчинъ го ударя съ топуза си и го поваля на земята заедно съ коня му; изважда сабята си, отсича главата му и я закача на седлото на коня си. Оттукъ отива при побратима си налбатинъ и го пита, защо не му е подковалъ кончето? Отъ конче посѣга, главата му отсича и нея окача на конче на седлото. Връща се у дома си и на невѣрната си булка отсича главата, а слѣдъ това избѣгва въ Влашка—Богданска земя.

Вариантъ Иванъ А. Богоевъ, Български народни пѣсни и пословици, 1842 г. = П. Безоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № I, стр. 1—18, стиха 219 (въ паралелъ съ сръбски вариантъ), юнашка, източно нарѣчие = Найденовъ Геровъ, Болгарскія пѣсни, № 5 въ „Памятники народнаго языка и словесности русскихъ и западныхъ славянъ, I—IV, 1852—1856 г., стр. 418—426.

429. На Стари Новакъ турци погубватъ синъ и снаха.

Гължби изѣствяватъ на Стари Новакъ, седналъ подъ ружа на рогозка връзъ бѣла възглавница, ядейки рудо агне печено и пиейки руйно вино, че синъ му ще погубятъ (турци) съ първа любя Ангелина. Изпълва се.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 162, стр. 205—206, стиха 24, лазарска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

430. Банъ войвода кръшава мжжко дѣте на царь Шишмана.

(Ненародна?).

Калесници дохождатъ на Банъ войвода да отиде да кръсти мжжко дѣте на царь Шишмана. Банова майка говори на Бана да не отива въ Търново, че е лошо мѣсто. Банъ не слуша майка си — оседлува враня коня съ сини седла, кръсгосва го съ пѣстри смоци, обюзда го съ жълти юзди, възсѣдва го, настѣпя дълги друмове цариградски, минава Дрѣнополе, отива у царь Шишмана. Банъ вкарва съ китка босилень мжжко рожба въ Янтра рѣка и му тури Божие име. Разигрива се Янтра, изфърля мрѣна риба, та го служи вино тригодишно, трижъ врѣло, прѣкипѣло. На връщане срѣщатъ младъ Бана разбойници и искатъ да го ударятъ. Пита коня си — дали напрѣдъ или назадъ да върви? Конята му казва да не се бои, но здраво да се държи. Фръква конятъ ни на небе, ни на земя, та го закара въ Банови двори.

Вариантъ Цареградски вѣстникъ, 1860 г., год. 10, 1 януаря, № 464, стиха 82, източно нарѣчие, отъ Г. С. Раковски, Описание старога Котила.

431. Юнакъ Стоянъ погубва мечка стрѣвница.

Стоянъ пшеница отсѣва, а сестра му Вида — Селвида отмита. Казва ѝ да отмита тя пшеница, а той ще отиде въ долната юнашка махала, да види, отдѣ гласи достигатъ до него — дали се кжща подкопва, или мома открадва? Сестра му Вида дума, че не е нито едното, нито другото, ами е мечка стрѣвница-крѣвница, която яде на день по човѣкъ, а днеска двама. Братъ ѝ Стоянъ казва, ще отиде да се бори съ мечката, да я накаже, защо хората яде? Не го пуска. Той не я слуша и трѣгва, а сестра му скрива въ пояса ножче, та когато се бори съ мечката и се разсърди, да я прободетъ въ сърцето. Стоянъ се бори съ мечката — тя го поваля на земята, но той я пробужда съ ножчето, набучва я на него, низъ село ходи и си вика: който е юнакъ надъ юнакъ мечка да погуби, или съ него да се бори! Никой се не обажда. Стоянъ си отива при султана и му главата занесе на мечката.

Варианти: 1. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т. № XX, стр. 99—103, стиха 63, юнашка, записалъ Д. Читаковъ, източно нарѣчие (на срѣща поставенъ сръбски вариантъ). — 2. П. Безсоновъ, op. cit. № XXI, стр. 99—103, стиха 57, юнашка, Одеса (редъ било мечката да изѣде сестрата на Стояна; съ помощта на сестра си убива мечката, която ожениватъ за селското копеле). — 3. Българскы книжици, 1859 год., II год., часть I, кн. 4, стр. 137—139, стиха 72, слушана отъ Икономовата папада въ Сливенъ (Стоянъ съобщава на майка си, че отива да се бори съ мечка стрѣвница, като се прѣмѣнва; казва му да се не бои, защото е задоенъ отъ кошута първекия и е бозаялъ 9 години; отива при царя: бори се тукъ съ Медунъ войвода, послѣ съ мечка стрѣвница 3 дни и 3 ноци и най-сетнѣ я побѣждава). — 4. Българскы книжици, 1858, г. I, часть I, кн. 8, стр. 255—256, стиха 59, източно нарѣчие.

432. Юнакъ Стоянъ убива джелатитѣ си и отива на хоро.

Майка пита сина си Стояна, като се стѣга, кждѣ ще отива — дали на съборъ отива, бой да се бие, кумъ да бѣде или дѣверъ да стане? Отговаря ѝ, ще отиде на врачански панаиръ мома да гледа. Майка му казва да не отива въ Враца, защото момитѣ сж годени за пашовитѣ делии и вчера дохождали и питали за него. Стоянъ отговаря на майка си, че той не се бои

отъ 300 делни, а камо ли отъ трима. Отива въ Враца право на хорото и казва на роднината си Иринка да го разведе изъ хорото и да поиграе до двѣ моми годени. Фаща се до тѣхъ — еднажъ — дважъ се заврѣтва, съглеждатъ го делии, фащатъ го, врѣзватъ му ржцѣтъ съ белегчета, на шията му поставятъ 9 ката синджиръ и поискватъ да го обѣсатъ срѣдъ мегдана. Стоянъ се моли на делнитѣ да не го бѣсятъ тамъ, защото моми и невѣсти ще се изплашатъ, но да го закаратъ въ бащини му ливади: тамъ има дърво високо и на него да го обѣсятъ. Послушватъ го. Когато го завеждатъ на близу тамъ, Стоянъ изважда белегчета отъ ржцѣтъ си, скжсва синджира отъ шията си, изважда си сабя френгия, исича делии и се назадъ връща право на хорото. Като го вижда Иринка, брѣква въ джебове си, изважда 300 жълтици и дава подарѣкъ Стояну, че ги отървалъ отъ делни.

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т. № XVIII, стр. 90—94, стиха 76, юнашка, източно нарѣчне, записалъ *Н. Хаджи Геровичъ*

433. Стоянъ въ борба погубва побратима си Стомата.

Стоматъ, кждѣ ходи, се пѣе и свири, и се Богу моли да дойде Лазарница, Великдень и Георгевдень, та да кани много села и градове изъ околия Вардария, сжщо полинчани, кукушани, янешани и да пригответи 9 юнеца невпрегнати, 9 бѣчви вино, 1 бѣчва башъ ракия и на Кукушко врѣхъ градище да се събере пананрѣ. Тамъ слиза и Стоматъ, и весель и не, понеже иска да се бори, а нѣма юнакъ срѣщу него. Наима се побратимъ му Стоянъ да се бори съ него. Борятъ се отъ пладнина до южина, и най-сетнѣ разсрѣдва се Стоянъ, набива Стомата 9 педи въ земята. Майка му говори да не се бори вече, и Стоянъ душа прѣдава.

Вариантъ Българскы книжици, 1858 г., I г., часть III, кн. 24, стр. 346—348, стиха 87, записалъ *Д. Миладиновъ (?)* въ Кукушъ.

434. Не канилъ за сватбата сестринцитѣ си.

Царница Милица годява Ивана за котленка и не кани сестрини и синове, че сж пияници и сватбата ще развалятъ. Отиватъ за булка. Нѣма ги 2—3 дни. Милица отива при сестринчето си козарче Иванчо и го моли да отиде въ Котелъ да види, що правятъ съ сватбата? Не смѣе, че въ Котелъ е Крали-Марко

и Филипъ Маджаринъ, а има и малъкъ братъ Михаилчо свинарче, порасло въ гората, него да повика. Извика го отъ гората. Дожда Михалчо свинарче въшливо и отива въ Котелъ и пита тетинъ си Иванчо, като се хубаво облѣкло въ свинарскитѣ си дрехи: сижуа мечешки, конче хранено, топузъ 40 оки. Крали-Марко казва на Филипъ Маджаринъ да отиде да доведе Михалчовото конче, или силомъ да го земе. Не му отговаря Филипъ. Остава на сватбата. Петъ коли търне поставятъ котленци: който ги прѣскочи, ще земе момата. Прѣскача ги Михалчо. Нарездатъ 9 коня хранени, и тѣхъ Михаилчо прѣскача. Извеждатъ три еднакви моми, да познае коя е булката. Поставя маргаритъ и се закая на булката да събира маргарита. И това сполучва Михаилчо. Зима и тритѣ моми: за него, за козарче Иванчо и за лелинъ му Иванъ. Тръгва съ момитѣ. Крали-Марко и Филипъ Маджаринъ се засрамватъ и викатъ по-якото отъ тѣхъ арапче. Михаилчо сполучва да погуби много лесно арапчето и го раздѣля на три дѣла.

Варианти: 1. Български книжици, 1859 г., II год., часть I, кн. 3, стр. 106—110, кн. 4, стр. 135—137, № X, стиха 256, слушана отъ Петра Маринова въ Ямболъ. — 2. Цареградскій вѣстникъ, 1851 г., год. А., брой 37, 2 Юнѣ, стиха 65, източно нарѣчие (Вълко се жени; не канилъ сестринца си Димо — топузътъ му 70 оки; неканенъ отива; отъ моми отдѣля, коя е булката, която заплашва съ топуза си). — 3. Български книжици, 1859 г., II год., часть I, кн. 2, стр. 69—71, № V, стиха 96, слушана отъ П. Jordana Куцухарскаго Иконома въ Сливенъ (Стефанъ е годенъ за Дона вдовица; не кани вуйча си Страшила и чича си Севила, като пияници; който убие мечка стрѣвница, Дона вдовица ще даде двѣтъ си дъщери, иначе ней роби ще останатъ; убивать я Страшилъ и Севиль; Стефанъ се оженва за дъщерята на Дона вдовица). — 4. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № V, стр. 39—45, стиха 110, юнашка, източно нарѣчие, записалъ *Захарій Княжескій* (Вълко не кани внуцитѣ си Марко и Вълчанъ войвода — пияници сж; царьтъ не пуша Вълко и сватоветѣ за булката, ако портитѣ не прѣскочи; прѣскачатъ ги неканенитѣ му внуци, които дохождатъ по своя инициатива; изпълватъ сполучливо и вторитѣ двѣ условия въ първия вариантъ; зиматъ и тритѣ моми).

435. Вълко побѣждава арапинъ съ три сърца.

Вълко завежда дружината си въ Чилианска планина подъ червенъ чадъръ и си пие червено вино; тамъ задрѣмва и заспива. Сънува, че сабята му се разбила и остро ханджарче прѣвило. Разправя съня на дружината си и пита, кой ще се наеме чадъра

да пази, докато той наточи сабя и ханджарче? Наима се едно малко копеле. Наточва ги. На връщане срѣща черно арапче. Пита го, кждѣ е отивало? Отговаря му, че било на Вълковата дружина, която сички избило, останало само едно копеле, сега търси Вълко да се бори, та който надвие, свободно да ходи по Чилианъ планина. Арапче отъ конь отседна, 9 пояса разпаса и 9 чифта пишове, а Вълко едно поясче разпаса и една сабя дама-скинка, та се борятъ три дни и три вечери: дѣто арапчето посегне, кърви течать, дѣто Вълко посегне, съ кости месо кжса. Арапчето казва на Вълко да разпори сърцето му. Разпорва му и вижда три сърца: първо фрѣква и слоква, второто пѣна облъно, третото хаберъ нѣма.

Вариантъ Иванъ А. Богоевъ, Български нар. пѣсни и пословици, 1842 г., = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, I т., № XLII, стр. 218—222, стиха 76, източно нарѣчие.

436. Жена, прѣдрешена на юнакъ, освобождава затворения си мжжъ-робъ Ржковити Богданъ.

Седемь-десеть роба, поробени отъ Никола и фърлени въ тъмни зандани до поясъ въ вода студена, пиятъ ги черни пиявици и пищатъ като пилци — викатъ до Бога, дали нѣма нѣкой да ги пусне отъ тия зандани? Пускатъ сички роби, остава само Ржковити Богданъ, че има булче хубаво Ангелина. Ржковити Богданъ вика до синьо небо — нѣма ли нѣкой да дойде до вратитѣ на зандана, за да прати вѣсть на булчето си Ангелина? Дочува ги сиво-бѣло гължбче и дохожда; по него праща вѣсть на булчето си. Щомъ разбира, че Ржковити Богданъ е затворень, накарва по-малкия си дѣверъ да ѝ обрѣсне руса коса, прѣдрешва се въ мжжки дрехи, яхва кончето мжево и отива да освобождава Ржковити Богданъ. По пжтя кончето си бодва, прахове дига, отдалекъ го съглежда черноморски войвода, та на слугитѣ си поржчва да затворятъ портитѣ, че иде страшень делия, на коня му подкови 300 маджарски жълтици. Делията право отива на портитѣ, влиза въ дворове и отъ конь казва на черноморски войвода, че мжжка се рожба родила, промудала и проходила и казвала, че по свѣта робитѣ пуснали, а той защо ги още държи? Посѣга отъ кончето си и му изважда едно око. Войводата вика до Бога да пуснатъ робитѣ, че едното му око е извадено, а за другото делия посѣга. Сички роби пуснати, Ржковити Богданъ забравень, че той най-много викалъ въ зан-

дани. Делия гледа тевтеритѣ на затворенитѣ — пуска другитѣ, Ржковити Богданѣ задържа, като го зима на кончето си, завежда го у дома си, безъ да разбере, че го освобождава булчето му Ангелина — съ бързо конче тжпчи, съ алтъненъ топузъ го бие, високо го издига, полекичка слага.

Вариантъ Иванъ А. Богоевъ, Бжлгарски народни пѣсни и пословици, = П. Безононъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № II, стр. 19—30, стиха 124, юнашка, източно нарѣчие (на срѣща сръбски вариантъ).

437. Дѣте надпрѣпусква черенъ арапинъ и зима хубава дѣвойка.

Останало дѣте сираченце между сираци съ бащини му борчове. Хора идатъ, дългове му искатъ. Качва се на конь караманъ и отива на Новипазаръ. На пжтя срѣща хубава дѣвойка, че на чешма вода налѣва. Поздравява я. Пита го, кждѣ кара коня? Казва ѝ, че отива въ Новипазаръ да го продава за бащини дългове. Дѣвойка му казва да не продава коня: утрѣ у нея има напрѣдпускане и при нея три товари хазна, но има черенъ арапинъ, и той ще дойде. Дава на неопитното дѣте три жълти дукати: съ единъ конь да подкове, съ другъ седло да му купи, съ трети вино да го напои, и той да се напие, но да не се успи. Както си пило дѣте вино, тѣй си заспива. Кога се събужда, надпрѣпусквачитѣ изминали полъ пжтъ. Яхва кона си, пристига ги и заминува. Черенъ арапинъ пита дѣтетото, какъвъ джелатинъ (кръвникъ) е, та е обосѣлъ коня му? Излѣгва се дѣте и слиза отъ коня, да го види дали е босъ. Като вижда, че не е босъ, пакъ го яхва, пакъ пристига черенъ арапинъ и го заминва. Арапинътъ говори на дѣтетото: ако не жали коня си, поне себе си да жали. Дѣтетото му отговаря, че еднажъ то се лъже. Надпрѣпусква черенъ арапинъ и си зима хубава дѣвойка.

Вариантъ Кo1o, 1847 г., кн. V, № 12, стр. 49—51, стиха 62, записалъ 14—год. Козма въ с. Галичникъ, Дебърско.

438. Мома войникъ I.

Радинкинъ баща по дворъ ходи, сълзи рони, прѣсти кърши. Съглежда го дъщеря му Радинка и го пита, защо плаче? Казва ѝ, че отъ царя ферманъ дошелъ — който има синъ, войникъ да иде, а който нѣма — да даде дважъ 12000 и 400. Радинка му казва за това грижа да не бере — тя виѣсто синъ ще отиде съ стри-

ковитъ си момчета. Прѣдрешва се въ мжки дрехи и отива. Стояла три години и се връща назадъ; минава прѣзъ селото на конь и право отива на хората, като се обажда, че отивала три години войникъ, безъ никой да познае, че е мома.

Варианти: 1. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 11, стр. 16—17, стиха 49, великденска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско—Сърско). 2. — Ст. И. Верковичъ, *op. cit.* № 250, стр. 270—270, стиха 56, хороводна, слушана отъ сжщата (телялъ вика въ Дойранъ; момата-войникъ се казва Тодора; отива съ вуйковитъ си синове).

439. Мома войникъ II.

(Особенъ вариантъ — ненародна?).

Оплаква се Видинъ баща, че си нѣма мжка рожба да отиде войникъ. Дочува го Вида, мома Стана, и казва на баща си да оседла хранено конче, да ѝ даде негова сабя и да ѝ откупи 300 отборъ юнаци, тя ще отиде да воюва, да царува. Отива. Събиратъ се паши и господари и се питатъ помежду си — дали е Мирчо Крановъ, или Данъ войвода, или Вида, или подкупниче? Направятъ златна хурка, меденъ кавалъ, тънка сабя и отиватъ на панаиръ да изпитатъ, кой е тоя юнакъ: ако е Мирчо, — ще земе тънка сабя, ако е Данъ, — ще земе меденъ кавалъ, ако е Вида — ще земе златна хурка, ако е подкупниче — то ще иде да си яде, пие. Вида зима меденъ кавалъ, за свиря на момцитъ да отидатъ въ Цариградъ да избиятъ гърцитъ. Отиватъ и се връщатъ въ Котелъ града. Праща Вида до баща си да дойде да посрѣщне нея и Данъ войвода, който се е прочулъ че върти дълга сабя, остра стрѣла, да ги посрѣще съ зурли и тжпани. Чудятъ се сички — дали се Вида жени, или Данъ войвода се годява? Излиза Данъ съ калпакъ, пусналъ дълга коса, разпасва сабя, пропуска си поли, но не билъ Данъ войвода, ами мома Вида отива да царува въ Котелъ града.

Вариантъ Цареградски вѣстникъ, 1859 г., год. 10, суббота, 12 декемврия, № 461, стиха 82, записалъ Г. С. Раковскіи, Описание старото Котила.

440. Раненъ юнакъ, пиле соколово и самовила.

Ходилъ юнакъ-помакъ на пуста войска пастирска, раняватъ го, стрѣлятъ го 300 дребни пушки, три стрѣли татарски; пада юнакъ въ дълбоки долове подъ дърво зелено; пиши юнакъ

подъ дървото, а надъ него пиле соколово. Пилето му говори да умре, за да му яде бѣлото месо и пие черни кърви. Юнакъ-помакъ казва на пилето да не му говори, за да не развърже ранитѣ си. Разсрѣдва се юнакъ-помакъ, повлича се съ люти рани, та ударя пиле соколово. Пищи пилето до небе, а юнакъ-помакъ му казва да лежатъ двамата да умратъ. Дотѣгва на юнакъ-помакъ и вика на сестра си самовила да му дойде на помощъ. Дохважда и го изцѣрява, дава му пушка, войска да поведе, царя да отърве.

Вариантъ Дунавскій Лебедъ, 1860 г., год. I, ноемвриа 15-го, брой 10, стр. 42, стиха 78, доставилъ Г. С. Раковскіи — подслушана отъ одного старого Помака — прѣпечатана отъ Г. С. Раковски, Горскій пѣтникъ, 1857 г., стр. 252—254.

3. Хайдушки и политически пѣни.

441. Индже войвода.

Разплакала се е гората и планината, на гората дърветата, на дърветата вършитѣ, на вършитѣ листата заради Индже войвода, че не дохважда съ 500 млади юнаци, що ги коршумъ не фаща, да развеселятъ гората. Като дочува това Индже войвода, провиква се отъ Алтънъ-бунаръ на Колю байрактаръ да развие байраци и да отидатъ въ Малхамя да заобиколятъ, за да си зематъ имане. Колю байрактаръ му казва да не ходятъ, че малхамянци сж имотни и коршумджии — човѣкъ въ око ударятъ, на свѣщта фитилъ снематъ. Индже не послушва Колю, ами си отива въ Малханя да заобиколи. Пуква пушка, и Индже пада. Извиква на Колю байрактаръ, че той загива и му дава негово оржжие да носи: дълга пушка бойлия, тънка сабя френгия, чифтъ златни пищови и три кемеря жълтици — единъ за него, другъ да даде на майка му, третъ да занесе на Хилендарския манастиръ.

Варианти: 1. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № XLIX, стр. 244—246, стиха 43, юнашка, източно нарѣчие. — 2. Коло, 1847 г., кн. V, № 2, стр. 28—29, стиха 30, Панагюрище (краятъ липсува). — 3. Дунавскій Лебедъ, 1860 г., I год., октомвриа 19-го, брой 6, стиха 55, доставилъ Г. С. Раковски, пѣiana отъ Българи колонисти въ Влашко, а подслушана отъ А. Андрѣва (недовършена втората половина — Колю байрактаръ отива въ гората да убива Никола отъ Никополе и двама брата Мусинци).

442. Страхиль войвода погубва потера и послѣ обѣдва.

Страхиль войвода набралъ 600 отборъ юнаци, байрактаръ имъ е Ядмаджа, завежда ги на Иринъ-Перинъ планина на юнашката сбиркиня, проважда три караула на три страни, че сѣда Страхиль да яде печено агне и пие вино червено. Първиятъ караулъ дохожда и обажда на Страхила, че черна потера се задава, а той му казва да не се бои и да пази мѣстото. Дохожда втори караулъ и му обажда, че иде потера — колкото сж листа на гората и колкото сж трѣви на полето, толкова е потерата. И нему казва да се не бои. Дохожда трети караулъ и говори на Страхила, като го нарича свиня дебела, богъ биволски, мечка загорска, и пита още ли яде и пие, когато потера ги е заобиколила, та не жали за тѣхъ и за юначеството имъ? Страхилу се нажала, изважда остра сабя френгия, та му отрѣзва главата и на дружината си казва да ядатъ и пиятъ, трапеза да не развалятъ, самъ той отива да посрѣщне потера. Заврътва се Страхиль налѣво-надесно, та избива сичката потера. Тогава отива при дружината си, сѣда да яде и пие съ отборъ юнаци, готови винаги да даватъ отпоръ на турци проклетовѣрци.

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, I т., № XXXV, стр. 177—181, стиха 83, записалъ Кубанка Михаилъ Ихчинковъ, източно нарѣчие.

443. Дѣте въ Милошова дружина погубва Страшилова орда.

Разсрѣдва се младо юначе на майка си и баща си, че не го годила за черноока дѣвойка, та става и побѣгва: 3 дни хлѣбецъ не яло и водица не пило. Отива на хайдушко кладенче; тамъ намира Милоша войвода, който записвалъ юнаци. Моли го и него да запише, на юнаци вода да носи. Милошъ му казва, че още е младо — глупаво, та ще се плаши. А юначето му отговаря, че майка му го е родила съ юнашко сърце и моминско лице. Зима го. Милошъ прѣдупрѣждава юнацитѣ си, когато отидатъ при Страшила войвода, да не се уплашатъ отъ погледа му. Отиватъ при Страшила — едната бърня къмъ небе обърналъ, другата на долу пусналъ и гледа въ земята. Юнацитѣ се изплашватъ отъ него. Младо юначе моли Милоша да му даде сабя френгия. Дава му я: налѣво се заврътва и изсича 300 юнаци, а надесно останалъ само Страшилъ войвода, който говори на младото

юначе, че му харизва войводството и сабя френгия съ 9 безцѣни камъни.

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № XXXIV, стр. 172—176, стиха 65, юнашка, източно нарѣчие.

444. Женитба на Грозданка и Детелинъ войвода.

Йованъ добъръ юнакъ спохажда 70 града, нигдѣ лика спроти него не харесва. Връща се назадъ. Майка му пита, дали е харесалъ мома за него? Отговаря ѝ: въ 70 града не намѣрилъ мома за него, но чува, че има въ Леана града Гроздана дѣвойка между 9 братя и ще отива да я види. Майка му казва, тая мома отъ три години я иска Детелинъ войвода и е излѣзълъ харамия въ гора зелена съ 70 момчета, що не знаятъ, какъ боли рана. Йованъ отива въ Леана града; прѣчакватъ и нагостватъ го; вечеря, но не лакомо, вино пие, но не весело. Грозданини братя го питатъ, защо е загриженъ? Отговаря имъ: не е дошелъ вино да пие, но е дошелъ да имъ иска Грозданка дѣвойка, дали ще му я дадатъ? Братята отговарятъ: даватъ я, но отъ три години Детелинъ войвода я иска, та прѣзъ дервентъ не може да се прѣведе. Гроздана казва на братята си да я дадатъ за Йованъ добъръ юнакъ, та тя сама дервентъ ще прѣмине. Тогава Йованъ се развеселява: яде и весело вино пие. Връща се при майка си и събира сватове за сватба. Събралъ 3000 душъ сватове. Отиватъ въ Леана града. Тукъ ядатъ и пиятъ три дни и три нощи, но ги е страхъ назадъ да се върнатъ. Гроздана извиква на братята си да ѝ оседлатъ коня карамана и да ѝ донесатъ рухо войнишко (делибашко), качва се на коня и поглежда сватовеѣ — сички сватове треска фаща отъ погледа на Грозданка. Тръгва прѣдъ тѣхъ и върви право на дервентъ, като пѣе пѣсня гласовита. Дочува я Детелинъ войвода и познава по гласа, че е Грозданка. Казва на 70 момчета да я прѣчакатъ на дервентъ. Прѣчакватъ незнайна делия, а не Грозданка. Завеждатъ делията въ диванитѣ на Детелинъ войвода. Пита го, дали водятъ Грозданка? Отговаря му, че Грозданка е отишла въ Черно море. Поискава чаша вино. Даватъ му — съ нея си натопва само гърлото, съ втора — жбитѣ, а съ трета усѣща, че вино пие. Качва се на коня си и поглежда къмъ небето, — 70 момчета треска фаща тригодишна. Минава дервентъ и си отива незнайниятъ делия — сама Грозданка дѣвойка.

Варианти : 1. Коло, 1847 г., кн. V, № 10, стр. 44—47, стиха 100, записалъ 14-год. Козма въ с. Галичникъ, Дебърско, — 2. Братски трудъ, 1860 г., I кн., стр. 6—8, стиха 63, Струга (мома Яна, като излѣгва Детелинъ войвода, посмива му се; той я гони, но не я стига; майка ѝ умира, щомъ ѝ Яна донесла вода отъ Детелиновитѣ кладенци, що ги змееве вардятъ, а послѣ той се жени за нея).

445. Манушъ войвода съглежда плачещитѣ за него свои.

Есень дойде, слана падна, опари листата по гора зелена, Манушъ войвода байракъ свива, — доста е тлъсти агненца ялъ, доста е пилъ люта ракия и вино червено. Снощи миналъ покрай свое село, негови двори, та съглежда негова и на дружината му майки, че ходятъ изъ село и за тѣхъ питатъ, булкитѣ имъ изъ двори ходятъ и за тѣхъ питатъ. Да свива байракъ Манушъ войвода и да се прибератъ.

Вариантъ Бжлгарски букуваръ, 1844 г., стр. 108—109, №8, стиха 19, източно нарѣчие.

446. Лагошъ войвода кръщава на кума си синъ.

Провиква се Димски краль: кой се наима Лагошъ младъ войвода да измами въ старъ манастиръ да доведе, ше му хариже на Бъли море скелета, на Черно море гюмруци? Никой не се наима, наима се кралицата, Лагошова кумица. Отива при Логоша и го кани да дойде да ѝ кръсти малко дѣте на негово име. Лагошъ ѝ казва да не е измама това, и ако е, ше ѝ извърти очитѣ и отрѣже рѣцѣтѣ. Отива Лагошъ. Като влиза въ черква да кръщава дѣтето, калугеритѣ му казватъ да извади оржието си, че е грѣхота да е съ него. Лагошъ си остава само меча. Щомъ влиза въ манастиря, вратитѣ затварятъ. Счупва вратитѣ, излиза вѣнъ, размахва се налѣво—надесно, изсича сички, оставатъ само кралица и Димски краль. Молятъ му се да имъ прости живота. Лагошъ казва на кралицата: ако ѝ добро направи, доброто скоро ще забрави, а злото сѣкогашъ се помни. Улавя кумицата — кралица, извъртвва ѝ черни очи, отсича бѣлитѣ рѣцѣ и я пуска по свѣтъ да ходи и да го приказва.

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № VI, стр. 46—50, стиха 64, юнашка, източно нарѣчие (на срѣща сръбски вариантъ).

447. Чавдаръ войвода и Лалю.

(Сестреникъ освобождава вуйчо си).

Чавдаръ войвода разпъва 300 чадъра въ Рила и Стара-планина; подъ сѣки чадъръ сѣдатъ по двама-трима юнаци, подъ единъ чадъръ самъ Чавдаръ войвода съ сестриното си момче Дойчинъ байрактаръ. Чавдаръ говори на Дойчина, че му дошла вѣстъ изъ голѣма града София отъ софийски аяни и базиргяни да дойде Чавдаръ да стане софийски паша. Събира Чавдаръ 300 бѣли чадъри. Лалю войвода дума на вуйка си Чавдара да не отива въ София. Раздѣлятъ си дружината по половина: Чавдаръ отива съ дружината си въ София, а Лалю остава въ гората. Аяни и базиргяни прѣчакватъ Чавдаръ войвода съ дружината му, като молятъ да обезоружи дружината си, за да не се плашатъ женитѣ и дѣцата, когато влѣзатъ въ София. Обезоружава ги. Влизатъ въ София въ пашови конаци: три дни и три нощи пиятъ и ядатъ и най-сетнѣ се опиватъ. Връзватъ Чавдаръ и дружината му съ тежки вериги и желѣза и ги фърлятъ въ тъмници. Чавдаръ измолва да му позволятъ да засвири съ свирка. Съ нея извика Лалю войвода да дойде да освободени него и дружината му. Дохожда и освобождава него и дружината му.

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № XXXVIII, стр. 192—197, стиха 122, юнашка, източно нарѣчие, записалъ *Кубанка Иванъ Муриковъ*.

448. Духовитъ Недѣлчо погубва царска потеря и царя заплашва, прѣдъ когото се явява.

Недѣлчо, свиня дебела, мечка стрѣвница, горска вълчица, събира 77 юнака и ги извежда на Стара-планина, на Балкана. Поставя караулъ; печать два овена. Дохаждатъ до три пжти тритѣ караула да му обаждатъ, че иде силна потеря, но той се не плаши: на дружината си казва да се изпозакрие подъ сѣка шумка и юнакъ, а той се прѣправя на просякъ и застава на пжтя, дѣто потеря ще мине. Минава потерата покрай него; най-последно минава черно арапче, що прѣдвожда потеря; то познава, че просякътъ е Недѣлчо, а Недѣлчо му се страшно закана. Потера го обикаля три дни и три нощи, но Недѣлчо не се плаши. Изважда деветъ оки коршуми и на потеря говори сега ще жъне — изважда сабя френгия, сичка потера избива, остава само

черно арапче. Моли му се да го остави живо, за да разправи по свѣта за неговото юначество. Недѣлчо и него закаля, като одира кожата му, напѣлва я съ зеленѣ бузалькъ я праща на царя. Самъ Недѣлчо отива при царя и царѣтъ се уплашва отъ него.

Недовършена.

Вариантъ Българскы книжници, 1858 г., I год., чясть I, кн. 7 стр. 220—223, стиха 136, източно нарѣчие, записалъ *Георги Теохаровъ*. Ср. „Страхилъ войвода погубва потера и послѣ обѣдва“.

449. Войвода-орачъ избива дружината си.

Майка Стояну дума да се остави отъ хайдутлъкъ, че ѝ се додѣяло кървави ризи да пере, човѣшки глави да крие, а да продаде хранено конче, та да купи черни биволи, да разори черни угари, за да посѣе бѣла пшеница. Стоянъ майка си послушва — продава хранено конче, купува черни биволи, направя добро орало, че отива да си оре черни угари, да си сѣе пшеница. Като си на нива отишелъ, оралъ, що оралъ, пусналъ да си почине; като си почивалъ, тъмна мъгла се вдигнала; поглежда Стоянъ и се пита, каква е тази мъгла? Вижда, че идатъ 300 юнаци, негова дружина, прѣдвождана отъ черно арапче. Стоянъ дума на арапчето да му дружината не надува, живѣ ще го одере, кожата щѣ му напѣлни съ зеленѣ бузалькъ. Арапче Стояна не послушва, и дружината отива при него. Стоянъ си зима копралята, заврѣтва се налѣво-надесно и избива сичка дружина, останало само арапче и то се моли на Стояна да го остави живо, за да ходи по свѣта и да фали негозото юначество. Стоянъ арапче не послуша, ами го живо одра и кожата му напѣлни съ зеленѣ бузалькъ.

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № XII, стр. 104—107, стиха 66, юнашка, източно нарѣчие, записалъ *Захарій Княжескій* (на срѣща сръбски вариантъ).

450. Овчаръ — пѣтникъ погубва хайдути.

Имала майка двама сина — Радулъ и Стоянъ. Отхранва ги: съ чужда хурка-махалка и на чужда нива. Отрасватъ. Сговарятъ се да отидатъ въ чужда земя незнайна, за да печелятъ имане безкрайно. Отиватъ въ чужбина; тамъ прѣстояватъ 11 години и спечелватъ много овци и пари. По-стариятъ братъ прѣдлага на по-младия Стоянъ да се завърнатъ при майка си, която ги живи жалѣе толкова години. Потеглятъ за дома си. На пѣтя ги прѣсрѣща Борбуръ войвода съ своята дружина.

Праща двама юнака при Радула да му кажатъ да отдѣли за Борбурова дружина нѣколко овени и агнета, за да ги хайдуги опекаатъ. Радулъ имъ казва, че не отстъпя нищо, додѣто Борбуръ самъ не дойде. Разсърденъ войводата, казва на дружината си хубаво да се стегнатъ, че ще слѣзатъ да изколятъ Радулово стадо и на огньовете да го опекаатъ. Слизатъ. И безъ да зачитатъ Радула, почватъ да му газятъ стадото Той казва на войводата, че и той така ще газе юнацитѣ му. И безъ да се бави, Радулъ се разсърдва, заврътва налѣво съ кривака си и, дордѣ се обърне надесно, останалъ самъ Борбуръ отъ 300 души дружина. Тогава Радулъ го фаща, отрѣзва му едната ржка, извъртва му десното око и го отпраща на мостъ да проси и да приказва, какъ Радулу пжтъ прѣпрѣчилъ, стадо прѣгазилъ.

Варианти: 1. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № XLIII, стр. 223—227, стиха 83, юнашка Одеса. — 2. Б ъ л г а р с к и книжици, 1858 г., I год., часть III, кн. 20, стр. 197—200, № I, стиха 109, Шуменъ.

451. Стоянъ погубва Заманда войвода и отървава панаиръ отъ него и му повежда юнацитѣ.

Голѣмъ се съборъ-панаиръ събира на св. Богородица на Врачанска планина, въ врачанския манастиръ. Като се черква пусна, редомъ си народъ седна — попове, кметове, хаджии и чорбаджии, печено агне ядатъ, руйно вино пиятъ; момцитѣ каменъ фърлятъ, момитѣ хоро игратъ — сички се веселба веселятъ, само младъ Стоянъ гидия ни пие, ни се веселба весели, запалилъ кжсо чибукче, тютюнъ пуши — самъ си е замисленъ. Питатъ го, защо е замисленъ? Стоянъ имъ отговаря да се веселятъ, но и на Бога да се молятъ, да не дойде Заманда войвода да разпилѣ съборъ. Дохожда Заманда войвода и води мече подиръ себе съ 300 юнаци: сички му на крака ставатъ и го поздравяватъ, само младъ Стоянъ не му става и не го поздравява. Заманда го пита, защо така прави? Въ отговоръ на това Стоянъ му налива чашка вино. Заманда се люто разсърдва, връзва кончето си и се фаща борба да се бори съ Стояна. Борятъ се 3 дни и 3 нощи — съборъ ги гледа — и най-сетнѣ Стоянъ издига Заманда и го вкарва три лакти въ земята: тозъ часъ Заманда погинва. Стоянъ му отвързва кончето и го яхва, повежда по себе черно мече и тръгатъ по него 300 юнаци, сички съ бос-

нански калпаци, а слѣдъ тѣхъ и съборъ вика подиръ Стояна, че го забранилъ отъ Заманда войвода.

Вариантъ Български книжици, 1858 г., чясть II, кн. 14 стр. 257—259, № XI, стиха 65, централно нарѣчие.

452. Изборъ на войвода и побратимяване на войводи-юнаци.

Събиратъ се 300 млади юнаци и се чудятъ, кого войвода да избератъ. Прѣдлагатъ помежду си условия: 1. който сички камъкъ надфърли, 2. който харбия прѣскокне и 3. който улучи сребърна пара на 400 разкрача, него войвода да избератъ. Тия условия изпълнява най-добрѣ младо троянче, и него войвода избиратъ, като сички юнаци му редомъ цѣлватъ ржка. Завежда дружината си въ планина. Чува тамъ, че юнакъ върви и кончето му цвили. Праща дружината си да го фанатъ и живъ да му го докаратъ. Отиватъ. Юнакътъ се дрѣпва 100—200 разкрача назадъ, изважда сабята си, сички съсича. Троянче младъ войвода гледа и се чуди. Самичкъкъ отива при юнака и се фаща на борба съ него. Борятъ се 3 дни и 3 нощи — никой не пада. Най-сетнѣ двамата се цѣлватъ и побратимяватъ. Отиватъ и двамата въ гора зелена, като си удумватъ: дѣто единъ отъ тѣхъ умре, тамъ и другиятъ.

Варианти: 1. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № XLVI, стр. 234—237, стиха 80, юнашка, източно нарѣчие — 2. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 334, стр. 363, стиха 10 (окръшка), седѣнска, Дебъръ.

453. Боянка ограбва царска хазна.

Богданъ говори на сестри си Боянка да запаше сабя френгия, да облѣче босняшка руба, че да иде на Рила планина, царска хазна да ограби. Срамъ я е, че е женена и трудна, та не може оржие да носи. Богданъ настоява да му бжде другарка, и най-сетнѣ скланя. Минава хазната съ голи татари и арапи. Боянка погубва сички татари и арапи съ хазната; останало само едно арапче, което се Боянки моли да го остави живо, за да приказва за юначество ѝ; но тя и него погубва. Занасятъ дома хазната да дѣлятъ; като дѣлили, дѣте се родило и дѣлъ поискало. Даватъ и нему дѣлъ. Минаватъ прѣзъ Троянъ — Боянка хоро играе, а Богданъ хазната прѣкарва.

Варианти: 1. Български книжици, 1858 г., I год., чясть II, кн. 9, стр. 31—32, стиха 95, източно нарѣчие. — 2. П. Безсоновъ,

Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № III, стр. 32—35, стиха 55, юнашка, Видинско (Недовършена — въ Врачанска клисура). — З. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № XXVIII, стр. 139—142, стиха 73, юнашка, източно нарѣчие (Боянка, като войвода на 300 юнаци обира царска хазна, избива 30 топчии и 500 еничари; на султана, прѣдводителъ на хазната, извъртва очитѣ и го праща при царя и везира). — Ср. „Мома Еленка — юнакиня обира царска хазна и ограбя босняшки търговци“.

454. Мома Еленка — юнакиня обира царска хазна и ограбя босняшки търговци.

Говорятъ на Еленка дѣвойка, като ѝ се е паднало дервентъ да пази, защо не обере царскитѣ хазни на султанъ Муррадъ, който минаватъ прѣзъ дервентъ, за да се слобие тя съ богатство и да плати на момчетата, шо ги води три години безъ запла̀та? Минава царска нова царска хазна съ чауши: чаушитѣ избива и хазната зима. Раздѣля хазната между момчета, кому една, кому двѣ шапки, а за Елена останали цѣли 3 хазни. — Избива и босняшки търговци, минаващи прѣзъ дервентъ, та имъ зима имането. Тогава момчетата ѝ казватъ, че 9 години хайду̀тува съ тѣхъ и войвода имъ била, не могли да я познаятъ, че е мома съ такова юначество, шо го нѣма по сичка земя.

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № XXIX, стр. 143—147, стиха 94, юнашка, източно нарѣчие, записаль, *Захарій Княжескій*. — Ср. „Боянка ограбва царска хазна“.

455. Еминъ кадъна изсича нѣмски турци.

Асанова майка книга гледа и сълзи рони. Съглежда я Еминъ кадъна и я пита, защо плаче? Да не е изгубила Асана? Отговаря ѝ, че не го е изгубила, но скоро ще го изгуби — иска отъ нея три нѣща: конь крилатъ — шо лети до небе; сабя домаскиня — шо е правена три години врѣме, да сѣче дърво и камѣкъ; и ходъ — шо не се изхожда. Еминъ кадъна се качва на крилатъ конь, опасва сабя домаскиня и отива у нѣмски краль. По пжтя на конь крилатъ говори, като отидатъ у нѣмски краль, ще излѣзатъ турци, да не имъ се прѣдва, докато не излѣзе Асанъ-ага. Излиза нѣмски краль; повиква Асанъ-ага, турски да говори съ Еминъ кадъна. Зима Асанъ-ага, изсича нѣмски турци, качва го на крилатъ конь — по небеса лети и се връща въ свои дивани.

Вариантъ КоѲо, 1847 г., кн. V, № 11, стр. 48—49, стиха 41, записаль 14-год. Козма въ с. Галичникъ, Дебърско.

456. Мома Тодора побѣждава булюкбаша.

Питатъ мома Тодора, дали е разбрала, че ферманъ дошелъ, Рахманъ булюкбаша да се бие съ нея. Тодора веднага отива въ зимници, оседлува бърза коня съ харамийско рухо, отива въ полето да се бие съ булюкбашата, — изважда остра сабя, заврътва се надесно—налѣво, погубва му аскеръ. Булюкбашата ѝ се моли да не му губи аскера, него да погуби. Отговаря му Тодора, че той е турчинъ, друга вѣра.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 123, стр. 129—130, стиха 42, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

457. Невѣста укрива мжжа си отъ харамии.

Харамии питатъ Димовица, дѣ е Димо? Казва имъ, че е отишелъ въ гората за ловъ. Харамиитъ виждатъ коня му и оржжието и я питатъ, защо лъже? Отговаря имъ, че Димо има два коня и двѣ оржжия. Явява се Димо — връзватъ му ржцѣтъ наопъки, моли имъ се да му пуснатъ едната ржка, за да се види съ първото си либе и мжжко дѣте. Пускатъ му. Изважда сабята си и съсича харамиитъ.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 134, стр. 141—142, стиха 44, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

458 Хайдуги избиватъ хаджии.

Босняшки хаджии потеглятъ за Божи гробъ. По пята срѣщатъ Муса Кеседжия. Избиратъ го за водачъ. Пристигатъ край гора зелена. Тукъ Муса запѣва, да излѣзатъ кози златороги, да уловятъ пиле златокрило. Вмѣсто кози излизатъ върли хайдуги. Нападатъ хаджиитъ, зиматъ имъ тежко имане и ги избиватъ.

Варианти: 1. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, I т., № XXVI стр. 133—134, юнашка, 35 стиха, източно нарѣчие. — 2. Найдень Геровъ, Болгарскія пѣсни въ „Памятники народнаго языка и словесности русскихъ и западныхъ славянъ“, 1852—1856 г., I—IV, № 2, стр. 389—399, стиха 52, източно нарѣчие. — 3. Българскы книжици, 1858 г., I год., чясть II, кн. 14, стр. 255—256, № IX, стиха 25, централно нарѣчие.

459. Хайдугъ Стойко — булка.

Паднала слана по гора зелена, подстанали момци Мартинъ и Стойко. Мартинъ казва на Стойко да отидатъ въ Габрово, дѣто ги познаватъ; а Стойко го пита, какъ ще минатъ прѣзъ Габрово? Стойко прѣдлага на Мартина, да стане той булка, та да дигнатъ тежка сватба. Дигатъ сватба въ Габрово. Познава ги циганче и обажда на кадията, че това сж Мартинъ и Стойко. Сватбата се повръща. Недовършена.

Вариантъ Български книжници, 1858 г., I год., часть III, кн. 18, стр. 99, стиха 29, централно нарѣчие.

460. Кара-Богданъ ще възстанови сичко злодѣйно сторено, само не може надомѣсти размоменитѣ моми.

Кара-Богданъ вино пие въ Стамболъ на Еди-куле до войвоводово колѣно. Войводата го пита, като е хайдутувалъ 9 години, колко села е изгорѣлъ, колко попа е разпопилъ, колко булки е разбулчилъ, колко моми е размомилъ, колко бащи и майки е разплакалъ, колко черкви е изгорялъ? Кара-Богданъ му отговаря, че сичко ще възобнови, ала не може надомѣсти размоменитѣ моми.

Вариантъ Български книжници, 1858 г., I год., часть II, кн. 10, стр. 78, № II, стиха 29, източно нарѣчие.

461. Жена убива двѣ дружини съ войводитѣ имъ.

Гюрдила поржчва на жена си Добра да мѣси бѣла погача, за да отидатъ у майчини на отвратки, а тя го пита, какъ ще отидатъ, когато на пжтя ще срѣщнатъ Радой войвода съ 300 юнаци? Той ѝ казва да не се бои отъ Радоя, защото той се е борилъ съ него и го побѣждавалъ. Приготвятъ се и тръгватъ. Минавайки прѣзъ дълбоки долини, Добра запѣва по искане на Гюрдила, като прѣдварително си изважда герданъ жълтици отъ шия и поставя въ джебове. Гората ехти отъ пѣсенята на Добра. Дочува я Радой съ юнацитѣ си и поржчва имъ да напълнятъ бѣклици съ червено вино, да слѣзатъ на друми и по редъ да даватъ на Гюрдила. Даватъ му по редъ, най-послѣ му подава шарена бѣклица самъ Радой войвода, фаща го и връзва ржцѣтъ му наопъки. Радой пита Добра — дали главата да му отрѣже, или очитѣ да му извърти? Добра моли Радоя, като го нарича либе, да не отрѣзва главата, нито очитѣ да извъртва на Гюрдила, но да ѝ даде остра сабя да разрѣже ябълка, за да си разкваси

устата. Дава си сабята, и тя съ нея исчица 300 юнаци, а на Радоя извъртва едно око и отсича едно ухо и го пуска изъ свѣта да ходи и да приказва, че има жена юнакъ надъ юнакъ. Отива съ Гюрдила на гости у майчини си. На връщане по пѣтя Добра запѣва; зачува я казанлъшка войвода съ 75 (77) юнака и имъ поржчва да развѣятъ байракъ, да слѣзатъ на друми, да убиятъ Гюрдила и му зематъ булката Добра. Отиватъ. Войводата себя върти надъ Добра, тя му я грабва и избива 75 юнака; оставатъ двамина; молятъ ѝ се да имъ хариже живота, че сж едни на майка. И тѣхъ погубва, че я майка ѝ заклела, когато е на пѣтъ, либе да нѣма. Отиватъ си у дома.

Вариантъ Иванъ А. Богоевъ, Български народни пѣсни и пословици, 1842 г. — П. Бензоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № XLI, стр. 205—217, стиха 218, юнашка, източно нарѣчие. — Ср. „Борба на братъ съ сестринъ запорникъ“, „Братоубийство между Янкула и Радой“ и др.

462. Борба на братъ съ сестринъ запорникъ.

Тръгва Никола съ негова сестра хубава Еленка за Търново на гости у брата ѝ Стояна. Минаватъ прѣзъ гора зелена, и Никола казва на Еленка да запѣе. Тя не иска да пѣе, за да не я чуе Вълчанъ войвода съ 120 юнаци, та него ще убие, а нея въ гора ще заведе. По силното му настояване запѣва. Дочува я Вълчанъ войвода и съ дружината си я прѣчаква на друми. Еленка пита Никола, какъ ще се отърватъ отъ Вълчана? Никола ѝ нищо не отговори, изважда си ножче габровско, та се спусна върху Вълчана и му отрѣзва главата, а юнацитѣ му вкарва въ пещери. Казва на сестра си да пѣе и съ пѣсни отиватъ въ Търново. Гостували, що гостували, безъ страхъ се връщатъ у дома си.

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № XL стр. 201—204, стиха 58, юнашка, източно нарѣчие, записаль *Захаріи Княжескій*. — Ср. „Жена убива двѣ дружини съ войводитѣ имъ“.

463. Братоубийство между Янкула и Радоя.

Стамболски касапи-юнаци вино и ракия пиятъ на Еди-куле въ Стамболъ кой за брата, кой за побратимъ; Янкула нѣма ни братъ, ни побратимъ, та му се жалба нажалва — яхва кончето си и отива при майка си. Пита я дали е раждала другъ синъ като него? Казва му, че е раждала, името му било Радой, но отъ 35 години турци сж го плѣнили. Съобщава на майка си, че

отива да го търси. Майка му не го пуска, като му казва, че много връме се е изминало, откакъ е плъненъ и вече го прѣжалила, а него не може да прѣжали. Янкула не послушва майка и отива въ Добружа да търси брата си. На пжть го хора срѣщатъ и му казватъ да не минава прѣзь Добружанска гора, че отъ 15 години Радой войвода не дава пиле да прѣфрѣкне, а камо ли човѣкъ да мине. Янкула не ги слуша — минава прѣзь друми и си пѣсня пѣе. Дочува го Радой войвода и казва на юнацитѣ си да слѣзатъ на друми да фанатъ незнайна делия и живъ при него да го докаратъ. Отиватъ да фащатъ Янкула — той убива 75 юнака и оставатъ двамина — Радой войвода и другъ до него. Радою сърце не трае, изважда тънка френгия и отрѣзва главата на Янкула, а езикътъ му продумва: майка му говорила да не отива да търси брата си Радоя, който го турци плънили прѣди 35 години и вече го прѣжалила, а него не може да прѣжали! Като чува това Радой, изважда влашко ножче, та се пробужда въ клето сърце и на Янкула говори: лежи брате, Янкуле, да лежиме!

Вариантъ Иванъ А. Богоевъ Български народни пѣсни и пасловици, 1842 г., = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № XXXI, стр. 153—158, стиха 99, юнашка, източно нарѣчие (на срѣща срѣбски вариантъ). — Ср. „Крали-Марко освобождава брата си Александра отъ плѣнъ“, „Жена убива двѣ дружини съ войводитѣ имъ“ и др.

464. Невѣрна сестра.

Нанчо дума на Герги, че имъ се канятъ ямболскитѣ кабадайли, сливенскитѣ еничери да ги уловятъ, ржцѣтъ наопъки да имъ връзватъ, да ги прѣкаратъ прѣзь ямболска чаршия и на колове да ги набиятъ. Герги му казва за това да не се кахъри — ще оседлятъ кончета съ сини седла, ще имъ поставятъ златни юзди, ще прѣпашатъ саби френгии, ще нарамятъ пушки бойлии, ще нахлюзатъ калпаци черкезки, ще облѣкатъ еничерски дрехи, ще минатъ посрѣдъ чаршия на мостъ въ Ямболъ, та ако се излѣжатъ ямболски кабадайлии и еничери, нека имъ излѣзатъ на срѣща, сички ще изколятъ. Отиватъ въ Ямболъ — убиватъ 60 юнака, останалъ само черенъ войвода; съ него Нанчо се бори три дни и три ноци, неможъ го надвие; помолва се на сестра си Милица да прѣрѣже учкура на черно пехливанче, та да може да го надвие, като му се смъкнатъ потуритѣ. Тя вмѣсто на него да отрѣже, отрѣзва на брата си Нанчо. Нанчо се моли Богу да

му помогне да надвие черното пехливанче, та ще направи манастир въ ново-село, изворче на кръстопжтъ. Побѣждава го. А сестра си Милица кжса кжсче по кжсче и я разфърля по драки да я кълватъ черни гарвани.

Вариантъ Български книжници, 1858 г., I год., чясть III, кн. 21, стр. 242—243, кн. 22, стр. 288—289, стиха 96, подслушана отъ Велика Д. въ Шуменъ.

465. Дѣте на скара печать харамии.

Иванчова майка пита гарванъ, като лети на високо и гледа на широко, дали е видѣлъ нѣщо? Гарванътъ ѝ казва, че видѣлъ въ гората на високата планина 300 момка — юнаци наклали силенъ огънь и на скара печать младъ Иванчо, съ него да се облажатъ, — вуйка му пѣсня пѣеше да се опече, за да се гостятъ 300 момка — юнаци. Иванчо отъ огънь на скара иска отъ вуйча си да му даде бащина тънка сабя, що е лежала цѣли 9 години да накаже 300 момка-харамии. Дава му я — избива сички харамии, остава само вуйча му. Той му се моли да не го погубва, за да разправа по свѣта юначеството му и да фали чудото на възрастята му. Недовършена.

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т. № XXXIX, стр. 198—200, стиха 52, юнашка, източно нарѣчие, записаль Захарій Княжескій.

466. Стоянь войвода ограбя съ дружина султана.

Стоянь войвода събира дружина, вѣра и клетва сторватъ, кой се поболи, редомъ да го гледать и на ржцѣ носятъ. Разболва се Стоянь — отъ Великдень до Илиндень дружина го гледа и на ржцѣ носи, но вече имъ се додѣяло, оставатъ го въ карнобатска кория при хубава жълта пшеница, когато нива жънатъ, дано го намѣрятъ. Процава се съ дружината си. Дохождатъ нива да жънатъ неговата невѣста и сестра. Стоянь имъ съ ржка махва да дойдатъ да го зематъ. Сестра му Станка срѣпъ оставя, запазва харамийско оржие и отива при него. Пита го, дѣ е раненъ, а той казва, че не е раненъ, ами го е болестъ намѣрила, та да отиде да каже на домашнитѣ да го прѣнесатъ въ дълбоки изби. Станка сама го занася. Гледатъ Стояна и хранятъ съ тлъсти агнета, и човѣкъ при него не пускатъ. Майка му слуша, че човѣкъ има въ избата. Отива въ избата и вижда сина си Стояна. Пита я, дали не е знаела, че той щѣлъ младъ

да погине? Поискава ѝ да му даде сабята да я погледа, та, ако умре, да не му е жалъ. Изнася му сабята и я закача на стѣната. Стоянъ замръкналъ въ избата, но не осъмнялъ — зима си сабята и излиза на високъ баиръ Бакмаджикъ между Сливенъ и Карнобатъ при беглишките овчари. Фаща агне и го пече, а Иванъ съ дружина наклава три огня. Дочуватъ гласа на Стояна. Дохожда Стоянъ при дружината си и пита другаритѣ си, защо сж толкова оголѣли? Не сж ли правила обиръ? Отговарятъ му, че безъ войвода обиръ не става. Чуватъ, че въ село дошелъ султанъ и събиралъ работници. Стоянъ повежда дружината си и отива да фаща султана, който седѣлъ подъ зеленъ чадъръ и при него 300 сеймени. Сеймени прави стоятъ при него съ пушки въ ржцѣ и не даватъ пиле да прѣфрѣкне. Стоянъ като вълчица се промъква до тѣхъ — тѣ отиватъ конетѣ вода да поятъ, султанътъ самичкъкъ остава; улавя го Стоянъ и го дига на ржцѣ като агънце георгиевско; дава го на дружината си. Султанътъ се моли на Стояна да му пощади живота, каквото иска, ще му даде. Занасятъ го на сливенски боази и тамъ имъ той дава маджарски жълтици, а Стоянъ се провиква на дружина да зиматъ, колкото могатъ, а що останатъ — за него, та може да го фанатъ, за да има съ що да се изплаща.

Варианти: 1. Иванъ А. Богоевъ, Български народни пѣсни и пословици, 1842 г. — П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № XXIII, стр. 108—121 стиха 199, юнашка, източно нарѣчие. — 2. Ст. И. Верковичъ Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 182, стр. 194—195, стиха 27, жетварска, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ, Демирхисарско — Сѣрско (недовършена).

467. Стоянъ войвода обѣсенъ гесп. на колъ набитъ.

На друмъ завардуватъ и фащатъ Стоянъ войвода, когото закарватъ у попъ Ерина и турятъ въ тъмници. Попътъ има 2 дъщери и една снаха Гюла. Стоянъ пита Гюла, двѣтѣ моми дали сж отъ махалата, или ѝ сж зълви? Отговаря му, че не трѣба да пита, защото утрѣ ще го обѣсятъ на царевитѣ дворове, и царичата сеиръ ще гледа. Още я пита дали сж отивали на Пазаръ, питали ли сж войводата, земали ли сж илямъ и купили ли сж канапъ? Отговаря му, че сичко о направено. Стоянъ се моли да каже на по-младата си зълва ризата да му опере, чомбасчето да му разрѣши, че е по-драго на човѣкъ да види обѣсенъ човѣкъ съ риза опрана и чомбасчето изрешено.

Варианти: 1. Братски трудъ, 1860 г., II кн., стр. 6—7, стиха 50, източно нарѣчие. — 2. Български книжици, 1860 г., III г., кн. 1, стр. 41—42, стиха 44, източно нарѣчие (когато го каратъ да го набиватъ на колъ, срѣща бѣлна Руска и ѝ поиска водица; дава му; по-сочва ѝ въ полето надъ дърво високо оставилъ нанизи да ги земе).

468. Сестра прѣдава брата си на харамии.

Събиратъ се 200—300 харамии, ядатъ — пиятъ, единъ други си отговарятъ, да ядатъ — пиятъ, че ще отидатъ да фанатъ бѣль-Димитъръ, като си спи съ Димитрица на ржчица — десница. Отиватъ въ бѣль-Димитрови двори. Събужда се хубавица Димитрица, накърмува мжжко дѣте, поглежда прѣзъ прозорци и вижда двори изпълнили 300 харамии. Сълзи рони надъ Димитра, а той ѝ говори да затвори прозорци, че го роса наросила по бѣло лице. Тя го буди да стане да се скрие въ скривалище отъ 300 харамии. Скрива се. Харамииѣтѣ питатъ Димитрица, дѣ е бѣль-Димитъръ? Казва имъ, че отъ 2—3 дена отишелъ въ Влашко да прѣкупва бѣли овни съ вити рога. Срѣщатъ сестра му Неда — тя имъ открива брата си. Фащатъ го и мжчатъ. Моли имъ се бѣль-Димитъръ да му пуснатъ десна ржка да се прости съ булчето си. Пускатъ му. Развъртва се бѣль-Димитъръ налѣво — надесно, та изсича 300 харамии, остава само сестра му Неда. Нея хемъ сѣче, хемъ я пита, що ѝ е лошо направилъ, та го прѣдала?

Варианти: 1. Цареградски вѣстникъ, 1853, г., год. 3, марта 14, брой 113, стиха 82, Пирдопско. — 2. Български книжици, 1858 г., I год., часть III, кн. 22, стр. 285—287, 110 стиха, източно нарѣчие. — 3. Българска гжсля, 1857, г., стр. 52—53, стиха 14, (окръшка), източно нарѣчие.

469. Съ измама погубенъ Пенчо войвода.

Три години Пенчо ходи изъ Троянска планина и никой не го знае; самъ се фали прѣдъ виляетскиѣтѣ сеймени, че не могатъ да го фанатъ. Сеймени дружината му избиватъ, а него раняватъ до 12 рани. Чуди се и мае Пенчо, кждѣ да отиде да цѣри ранитѣ си! Отива у Стоянови и на Йонка се моли да го цѣри, ше ѝ купи подбрадникъ съ жълтици. Скжсва три мѣсая, та връзва ранитѣ на Пенча. Оздравя. Пенчо прѣдлага на Стояна да го земе байрактаръ, за да отидатъ въ село Габрово да купятъ фишечи и барутъ. Стойна извиква Пенчо да го скрие въ зимници, за да не го видятъ комшии, а сама отива въ Габрово и

обажда на Ахмедча, че Пенчо е въ нейни зимници, да прати семейни да го уловятъ. Дохажда Ахмедчо съ 12 сеймени и влизатъ да си ловятъ Пенчо войвода. Пенчо слуша глъчка и пита Стойна, какво е? Отговаря, че кучета лаятъ, и дѣцата играятъ. Влиза Ахмедчо въ зимникъ и гръмва на Пенчо; не го улучва, ами само брадата му опалва; сейменитѣ го фашатъ, връзватъ му ржцѣтъ наопъки; мжчи се Пенчо да избѣга, но Стойна съ брадва го ударя, и сейменитѣ го фашатъ. Пенчо на Ахмедча се жално-милно моли да не го живъ закарватъ въ Габрово, че има много роднини, та какъ въ очи ще ги гледа — главата му да отрѣжатъ и на пржтъ набучатъ. Изпълва желанието му, като му отрѣзва главата Кара-Мустафа и на пржтъ забучва. На есенята фашатъ Стойна и обѣсватъ въ голѣма града Търново подъ голѣмата черница.

Вариантъ Иванъ А. Богоевъ, Български народни пѣсни и пословици, 1842 г. — П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № XXV, стр. 124—132, стиха 130, юнашка, източно нарѣчие.

470. Драганъ войвода обира хазната на видински паша.

Драганъ войвода по дворъ ходи, руса коса си чешля и си говори, дѣ ли ще се развѣва — на цариградски пжтища, или на дренополски друмища? На гората говори да расте да порасне, широки листи да разпусне, ще дойде съ 300 юнаци и момци — юнаци подъ листи да крие, момци подъ сѣнка да пладнатъ до студени кладенци! Отива Драганъ войвода съ 300 юнаци отъ Градецъ до Плѣвненъ града и на пжтъ му книга пристига отъ Стефанъ войвода да отиде въ Стара-планина, чака го съ 200 юнака. Пристига Драганъ войвода, съ когото се поздравяватъ, като се Стефанъ оплаква, че сърце го заболѣло, слѣдъ като пилъ вода отъ Вълевъ кладенецъ. Съобщава му, че получилъ книга, какво видински паша прѣзъ София щѣлъ да мине за Цариградъ, като го подканя да отиде да пази пжтищата, хазната да му земе, него живъ да залови, защото се фалилъ, живъ да го фане, на колъ наколи (набучи). Драганъ отива да пази пжтищата съ 300 юнака, и видински паша дохажда съ 1,500 еничери. Драганова дружина гръмва и поваля 300 еничери, зима хазната. Пашата бързо бѣга на арабски конь, тежко ранява Стефана, прѣзъ юнаци минава и отива въ София. Драганъ вой-

вода казва на юнацитѣ да раздѣлятъ хазната, да знае видински паша, какъ се Минушъ войвода живѣ на колѣ набучва!

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № XXXIII, стр. 166—171, стиха 55, юнашка, източно нарѣчие.

471. Мома — хайдутинъ.

Дѣ се е чуло и видѣло, мома хайдутинъ да ходи, като Тодора дѣвойка! Деветъ години ходи, на десета хайдутче младо копеле на дружина дума: малко ли имъ е войската, та въ нея да има дѣвойка? Ако му вѣра не фашатъ, казва имъ да минатъ на пазаръ прѣзъ чаршия, дѣто има хурки писани и медни кавали: ако е войниче, при кавалче ще се спре; ако е дѣвойка, при хурка ще се спре да си избере! Тодора е хитра и разумна — яхва кончето си, отива на пазаря, спира се при кавалджийче, избира си кавалче, милно-жално засвирва съ него и подканя дружината, въ писани хурки да гледатъ и въ позлатени вретена! Младо хайдутче копелче казва да гледатъ въвъ войниче: което откъсне повечко цвѣтя отъ трендафилъ, тя е дѣвойка. Тодора откъсва едно стърче, забодва го на пушката си и подканя дружината си да турятъ на пушката си по трендафилъ. Най-сетнѣ младо хайдутче копеле прѣдлага на дружината си да отидатъ да се кжпятъ въ Дунавъ: ако е войниче, съ тѣхъ ще се кжпи; ако е дѣвойка, не ще да се кжпи. Тодора отива съ дружината си при Дунавъ, разкопчува пѣстри ивици, фърля се въ Дунава, прѣплува го и на дружина говори: деветъ години била съ тѣхъ, на десета ги излѣгва, че не била дѣвойка!

Варианти: 1. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № XXX, стр. 148—152, стиха 80, юнашка (на срѣща сръбски вариантъ), източно нарѣчие, записалъ *Катарджій Иванъ Гинтоловъ*. — 2. Българскы книжици, 1860 г., III г., брой 2, стр. 79, стиха 33, записала *Марія Енюва*, ученица въ Айдемирско-то училище (село при Силистра). (Майка учи дъщеря си Пенка, когато съ сватове минава прѣзъ Рила планина, да не гледа, за да не я видятъ юнацитѣ, на които била войвода; тя пакъ ще отиде съ тѣхъ, щомъ види зеленъ байракъ).

472. Мома войвода избавя годеника си отъ турци.

Дѣ се е чуло и видѣло, мома войвода да бжде, като Боянка дѣвойка, която деветъ години на момци е войвода, на десета година се годява за Мирча младъ войвода! Много приданъ ѝ дадоха: 12 върви алтъни, 13 върви рупове и 9 оки коприна.

Сѣда Бояна дарове да преде за сватба, а Мирчо отива въ гора зелена. Турци го фашатъ, връзватъ го, на вратъ му турятъ синджиръ, а на крака — букаи и го водятъ за Търново. Срѣщатъ търговче, и Мирчо му поржчва да каже Бояни, че турци го фанали, главата ще му отрѣжатъ. Съобщава ѝ. Бояна фърля позлатена хурка, прѣпасва сабя френгия, забучва чифтъ пищови, зема пушка бойлия и отива, та прѣсрѣща турци — отдалечъ имъ се покланя, отъ близу ги поздравя. Турци я канятъ да седне да ядатъ и пиятъ, но тя имъ казва, че е не дошла за ядене — пиене, ами бой да се бий. Додѣ се турци свѣстятъ, Бояна ги изкаля, и изважда на Мирча желѣзата. Мирчо я пофалаява за юначеството ѝ.

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № XXVII, стр. 135—138, стиха 72, юнашка, източно нарѣчие, записалъ Кубанка Михайловъ Илчинковъ.

473. Антонъ погубва 3000 турци и отнима отъ тѣхъ годеницата си.

Трима братя отиватъ на гости у сестра си въ Самоковъ. Сѣдатъ петъ дена — ядатъ, пиятъ, три ялови крави изѣждатъ и 100 вѣдра вино изпиватъ. Пиле соколенце казва на Евстатиево колѣно и му съобщава, че въ негови двори 3000 турци дошли, поробили младата му невѣста и Антонова годеница. Двамата по-стари братя казватъ на Антона да си яхне врано конче, да се изкачи на Стара-планина и да види, ако сж 300 душъ турци, да се разправи съ тѣхъ; ако сж 3000, да се върне. Отива. Прѣброява ги — не били 300, а 3000. Досрамява Антона да се връща назадъ, та на конче дума: подковитѣ ще му посребри, юздата позлати, ако надвиятъ на турцитѣ; но, ако надвиятъ турцитѣ, главата ще му отрѣже. На пушката си говори: еднажъ да гърми, дважъ да удря, а на сабя френгия крѣхко да сѣче и да не се бои. Това, като изговаря, яхва кончето си и отива съ турцитѣ да се бори. Биятъ се отъ сутринъ до пладнина, — погубва 3000 турци безвѣрци и отгървява Евстатиева булка съ своя годеница. Тогава назадъ се връща при брата си и продължаватъ гостуването, като за негово юначество изѣждатъ още петъ крави съ теленцата имъ.

Вариантъ П. Безсоновъ Болгарскія пѣсни, 1855 г., № XXXVI, стр. 182—186, стиха 91, юнашка, източно нарѣчие.

474. Мечъта на харамия.

Юнакъ желае да стане харамия, черна кошуля да носи, чифтъ пишови въ пояса да има, тънка пушка на рамо, да се разхожда въ гора зелена, край висока планина, подъ сѣнки дѣбели, край води студени; да краде гръцки моми, да зима жълти флорини; да краде гръцки дѣца, да зима карагрошове!

Варианти: 1 Коло, 1847 г., кн. IV, № 13, стр. 55, стиха 13, записалъ 14-год. Козма въ с. Галичникъ, Дебърско = 2. Казанскія Губернскія вѣдомости, 1848 г., №15, 12 дня априля, стр. 130, № II, стиха 13, Съръ и Мелникъ (на срѣща въ прѣводъ на руски езикъ). — 3. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 294, стр. 321, стиха 21, Велешко.

475. Момковъ идеалъ — борба съ тирана.

(Ненародна?)

Въ гемийка се разхождатъ трима момци: двамата седятъ, а единиятъ държи кормилото. Единътъ се моли Бога да му даде много имане, а другиятъ — голѣмо царство и остра сабя. Третиятъ моли Бога да му даде много отборъ юнаци съ остри саби и тънки пушки, та да могатъ избави отъ робство отъ черни манафи бащи и майки, та и тѣ свѣтъ да засвѣтувуть, животь да заживѣятъ. Главатарьтъ казва на дружината си да удрятъ по проклети турци, та да изчистятъ рѣждивитѣ си саби.

Вариантъ П. Безсоновъ Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № СXXXVIII, стр. 112—114, войнска, стиха 21, източно нарѣчие.

476. Повиканъ за главатаръ на войска.

(Ненародна?)

Синъ казва на майка си да не му говори, защото е много наскърбенъ: снощи му дошло писмо отъ Габрово да иде на война въ Змаилска кааза, момци да събере отъ Дрѣново, главатаръ да имъ стане, скжпа заплата да зима, кале да правятъ въ Татарска земя.

Недовършена.

Вариантъ П. Безсоновъ Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., №СХ, стр. 78—79, стиха 14, любовна, Одеса.

477. Майки жалѣятъ синове-хайдути.

(Ненародна?)

На есень момцитѣ казватъ на войводата си да развѣзавива знамето, защото тѣ знаятъ, какво тѣхнитѣ майки по двори

ходять, за тѣхъ питать, прѣсти кършатъ, сълзи ронятъ; а тѣхъ нитѣ пушки тѣмъ гледать, а сабитѣ на кърви гледать.

Недовършена.

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № СХХХVI, стр. 108—110, стиха 30, войнска, източно нарѣчие.

478. Тълпа наблюдава хайдушка глава.

Отдолу идатъ сеймени и хайдушка глава носятъ. Прѣди да влѣзатъ въ селото, грѣмватъ съ пушки. Излиза мало и голѣмо хайдушка глава да гледа. Баба плаче. Дружина я тѣши да не плаче: дори ги фанали, три дюлюма гора изсѣкли, и 30 душъ паднали.

Варианти: 1. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № СХХХV, стр. 107—108, стиха 15, войнска, Одеса. — 2. М. Л. Софиѣнецъ, Разна любова пѣснопѣвка, 1858 г., стр. 87—89, стиха 42, централино нарѣчие (Чирпанче, отивайки за Цариградъ, погубватъ го сеймени). — 3. Никола Геровъ, Пѣснопоиче, 1860 г., № 5, стр. 31—32, стиха 41, източно нарѣчие. — 4. Българскы книжици, 1858 г., I год., чясть I, кн. 7, стр. 223, № II, стиха 76, Дебърско.

479. Три кукувици въ двора на болень юнакъ.

Боледува Стоянь 9 години на Айликовина планина: по-стеля му зелена морава, завивка отъ гората листитѣ, подложка — дребни камени; на рамо му пиле соколово: месо рѣже, та го храни, сълзи рони, та го вода пои. На пиле говори, че не го храни въ очи да го гледа, но да го прати при негова майка, сестра и невѣста. Пилето му отговаря, че вчера минало покрай неговитѣ порти: портитѣ гбжясали, на срѣдъ двора три тополи, на сѣка топола по кукувица: първа кука, кука и прѣмалѣва, втора кука и не прѣстава, трета кука не твърдѣ много. Стоянь му казва, че първата кукувица е неговата стара майка, втората — неговата невѣста и третата — неговата сестра. Това издумва и отъ душа се отдѣлва.

Варианти: 1. П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № XXIV, стр. 122—123, стиха 36, юнашка, източно нарѣчие (на срѣща сръбски вариантъ). — 2. Никола Геровъ, Пѣснопоиче, 1860 год., № 15, стр. 44—46, стиха 46, източно нарѣчие. — 3. Найдень Геровъ, Болгарскія пѣсни, № 3, въ „Памятники и образцы народнаго языка и словесности рускихъ и западныхъ славянь, I—IV“, 1852—1856 год., 398—400 стр., 33 стиха, източно нарѣчие. (Името на юнака е Гюро). — 4. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 321, стр. 354—355, стиха 42, седѣнска,

Велешко (недовършена — името на юнака е Гюро). — 5. Иванъ А. Богоевъ, Български народни пѣсни и пословици, 1842 г. = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № XII, стр. 67—70, стиха 42 юнашка, източно нарѣчие, (името на юнака е Гюро).

480. Прѣдсмъртни поржчки на младо байрактарче.

Пушка пукна въ Будимъ града, та удари младо байрактарче. Като умира, на дружина си поржчва: да му гледатъ добръ коня, харно да го закопатъ — на главата му байракъ да побиятъ, на нозѣтъ чешма да изградятъ, около нея градина да насаждатъ будимскитъ моми: китки да бератъ, него да оплакватъ, че е младо погинало.

Недовършена.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 49, стр. 58, стиха 18, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

481. Еничерче тужи за родителитъ си.

Що се мълви горѣ къмъ Загорье, долу къмъ Дунава? Дали сж ледове или снѣгове? Не сж ни ледове ни снѣгове, ами е царь дошелъ съ голѣма войска, та сж се размѣстили сички еничери по чадъри. Сички ядатъ и пиятъ, бѣлъ камъкъ фърлятъ, само едно младо еничерче нито яде пие, нито борба се бори, ами се царю моли да го пусне да отиде у дома си: 9 години негова майка и сестри него жалятъ — разплетени ходятъ, черни кърпи носятъ.

Недовършена.

Вариантъ Москвитянинъ, 1845 г., № 12, часть VI = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № LXXXVIII, стр. 47—49, стиха 30, любовна, записалъ П. Д. Здравевскій отъ южнорускитъ българи-колониисти, източно нарѣчие.

482. Юнакъ Велко убива еничеринъ и го погребва за поличба.

Пушка пукна, та удари еничеринъ: еничеринъ падна, байракъ не му падна. Юнакъ Велко се провиква на своитъ юнаци, съ високи калпаци, скоро гробъ да изкопатъ, на гроба му байракъ да побиятъ, за байрака му конь да вързатъ: конь да цвили, дълбоко да рие, него да оплаче, като гарванъ да грачи; на сърце му ружа да посадятъ, а на нозѣ върба да му забиятъ; на глава му кладенецъ да изведатъ: старъ да мине, водица да пийне, подъ сѣнка да седне и да рече: Богъ да прости Велко добъръ юнакъ, що погуби еничеринъ младъ, що младо

робилъ, старо убивалъ, кжши на сиромаси плѣнилъ, а на богати имане грабилъ.

Вариантъ Кolo, 1847 г., кн. V, № 3, стр. 29—30, стиха 24, Калоферъ. — Ср. „Момкови прѣдсмъртни поржчки“.

483. Български юнакъ се не набѣдява !

Наню казва на Герча да отиде въ Разградъ, да чуе, какво приказватъ гражданитѣ за тѣхъ. Отива, като си прѣвръзва главата съ копринена кърпа. Три недѣли седѣлъ, никой нищо не приказва за Наню и Герче. Влиза въ Али-аянско кафене : тамъ седи Емиръ-ага младъ войвода — тютюнъ и кафе пие и на аяни говори : ако фане Герча и Наню войвода, ще ги изведе на висока могила и тамъ на колъ ще ги набие, а той подъ сѣнка ще седи и ще се гошава. Връща се Герче при Наню войвода и му обажда, какво е говорѣлъ Емиръ-ага. Приготвятъ си момчетата и влизатъ въ Разградъ. Граждани и аяни ги прѣчакватъ и настаняватъ на добри конаци. Наню издава заповѣдь въ срокъ на три дена да му събератъ 7,000. Събиратъ и му ги продаватъ. Изпращатъ ги гражданитѣ, като ги смѣтатъ за царски хора. Наню казва на гражданитѣ да се върнатъ, а да дойде да ги съпроводи до могила Емиръ-ага. Послѣдниятъ съ радость отива. Когато дохождатъ до могилата, Наню заповѣдва на дружината си да заколятъ Емиръ-ага, а слѣдъ това да опечатъ агнета, за да се веселятъ. Извршватъ. Наню и Герче се провикватъ на веселбата : който мисли зло другиму, нему на главата дожда, и българскитѣ юнаци никой не може да набѣдява !

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія цѣсни, 1855 г., I т., № XXXVII, стр. 187—191, стиха 94, юнашка, източно нарѣчие, записалъ Кубаика Михаилъ Илчинковъ.

484. Гората тжи за три синджира роби.

Питатъ гората, защо е повѣхнала, посярнала — дали я е слана осланила, или пожаръ опожарила? Отговаря: нито я е слана осланила, нито пожаръ опожарила, но сърцето ѝ изгорѣло — вчера минали три синджире роби: първи синджиръ сѣ млади дѣвсйки гъркинки, вървѣха и плачеха : дѣ е нашето богатство? Втори синджиръ сѣ чернооки влахинки — плачеха милитѣ влашки жълтици; третиятъ синджиръ сѣ млади невѣсти българки — плачеха милото наше отечество и мжжи дѣчица.

Варианти: 1. Вук Ст. Караџић, Додатак 1822 г., № 16, стр. 43, стиха 17, Разложко = Български букварь, 1844 г., № 2, стр. 99, източно нарѣчие = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № СХХХI, стр. 101—102, юнашка. — 2. Български книжици, 1858 г., I год., чясть II, кн. 19, стр. 256, № X, стиха 29, централно нарѣчие (въ първи синджиръ — мома Калина, въ втори — Малина, въ трети — буля имъ; единъ каратъ за Татарска земя, другъ — за Цариградъ). — 3. *ib.* 1859 г., II год., чясть I, кн. 3, стр. 105—106, № IX, стиха 41, Ямболъ, слушана отъ ученолюбивата ми майка х. Александра х. Златіева (Стоянъ пита гората). — 4. Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 51, стр. 59—60, стиха 29, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ Демирхисарско — Сърско (Неда Дойранчанка питатъ). — 5. *ib.* № 319, стр. 353, стиха 16, седѣнска, Велешко. — Ср. „Крали-Марко погубва Али-ага съ 900 душъ аскеръ и избавя три синджира роби“.

485. Мома измолва отъ царя двата си братя въ синджири.

Дѣвойка кълне чернитъ си очи, защо не гледатъ денъ на планина, да видятъ, че вървятъ два синджири роби съ нейни двама брата? Затичва се и ги прѣсрѣща. Вижда ги. Отива въ цареви двори, и тамъ я срѣща джелатинъ. Моли му се да ѝ позволи да отиде при царя да измоли поне едина си братъ. Пуска я. Опрощава едина. Врѣща се при робитъ. Двамата братя единъ други се гледатъ. Жаль пада на сестрата за втория братъ. Измолва и него отъ царя.

Вариантъ Коло, 1847, кн. IV, № 12, стр. 54—55, стиха 41, записаль 14-год. Козма въ с. Галичникъ, Дебърско.

486. Затворена мома за турски хатъръ.

Донка бѣда бѣдили, че не дала китка смилова турчину-еничерину, а я дала Ивану и лежи въ тъмница три години. Тъмничари я питатъ, какъ ѝ е въ тъмница? Отговаря имъ, че ѝ е най-жално, кога нощъ моми и момци пѣятъ по седѣнки, а денъ — по тлъки и на чешми.

Вариантъ Български книжици, 1858 г., I год., чясть III, кн. 20, стр. 200, стиха 23, източно нарѣчие.

487. Турци ямболци погубватъ четирма невинни овчари.

Въ Ямболъ и Каргона хаджи Петрови овчари хоро играть, а въ вторникъ отиватъ на кръшли. Тамъ ги вардили 9 душъ хайдути съ Салихъ; излавятъ четиримата овчари: Джендо,

Петъръ Люцкановчето, Златанъ и Велико Дунавчето. Връзватъ ги. Златанъ годеникъ избѣгва, но го настигватъ 9 душъ. Страшногo мжчатъ. Провиква се Златанъ, Богъ да му помогне или негови роднини. Никой се не обажда. Турцитѣ избиватъ и четирмата овчари въ рѣката на кръшлата. На петия день ги намиратъ родителитѣ имъ, дѣто ги орли кълватъ. Златанова майка прѣмира отъ тѣга за сина си, като го вижда въ кърви облѣнъ: дава му китка отъ годеницата и жално милно го нарежда.

Вариантъ Български книжици, 1859 г., II год., часть II, кн. 9, стр. 287—290, стиха 114, Ямболъ, Написана отъ *Никола Ст.* — *Кара-Николовъ*, учитель.

488. Мома Вела сеймени да прѣчака.

На мома Вела казватъ да запрегне бѣли ржкави, да мѣси бѣла погача, ще дойдатъ сеймени; да имъ постели рогозки съ покривки; на сички да слугува, на сички гостба да ладе, само да не слугува на лудо младо. Дожаждатъ — на сички коне фаща, на сички слугува, само на лудо младо конь не фаща, слуга не служи. Пита я, защо не му служи, когато съ нея ще се кордоса?

Варианти: 1. Ст. И Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 122, стр. 127—128, стиха 32, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско), — 2. ib. № 330, стр. 360—361, стиха 12, седѣнска, Дебъръ (на Парталъ конь и пушка да не фане, че биялъ татко ѝ и брата ѝ).

489. Сераскеръ паша погубва Бѣлю.

Вѣла налива вино на Бѣлю да пие и му говори да бѣга, че ще главитѣ имъ да земе, защото извадилъ гюмрюкъ на виното по 2 пари, а на ракията — 3. Бѣлю не се бои отъ силистренския паша, отива при него и отдалекъ му се покланя. Шомъ го вижда, заповѣдва сераскеръ паша да го обѣсатъ, че извадилъ гюмрюкъ на вино и ракия. Обѣсватъ го въ чаршията срѣдъ мегданя. Съобщаватъ на Вѣла, че Бѣлю е обѣсенъ. Дожажда и плаче за Бѣлю, като си кжса коситѣ и нарежда.

Вариантъ Български книжици, 1859 г., II г., кн. 6, стр. 213—214, № XIII, стиха 76, слушана отъ Катерина Бѣльова Дражо X. Гергева съпруга въ Ямболъ.

490. Мома босняшка се оплаква на царя отъ турска войска.

Османъ паша пита Марийка боснянка, защо е дошла боса дори отъ Босня? Казва му, ще отиде дори въ Цариградъ да се

оплаче на царя и везиря отъ негова войска, която била на конакъ, та му изпила 9 бъчви вино и 10 долненска ракия.

Недовършена.

Вариантъ Вукъ Ст. Карацин, Додатак, 1822 г., № 12, стр. 41—42, стиха 11, Разложко = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № XXVIII, стр. 97—98.

491. Паша иска да земе на богатъ селянинъ половината пари.

Паша пита старъ Яньо, че хората говорили, какво той ималъ много челядь. Отговаря му, че наистина има — Господъ я далъ: 200 коси на коситба отиватъ, вѣнъ отъ другата челядь, а добиткъ: 100 орала на оранъ отиватъ, а на пашитнитъ брой незнае; 300 коне на кирия отиватъ, а на хергелета брой не знае; 5000 овци и кози на бачия праща, а на яловитъ брой незнае; пари има 500 жълти дукати, а бѣли пари — неброени. Пашата му прѣдлага: стоката да остане на него, а паритъ да дѣлятъ. Яньо му казва, ще му даде, колкото желеа, но, ако е съ сила, има двѣстъ саби на куки закачени и 300 пушки на клинъ.

Вариантъ Коло, 1847 г., кн. V, № 1, стр. 27—28, стиха 32, изпратена отъ И. И. Срезневскій изъ Бѣлградъ прѣзъ 1842 г. на St. Vraz, записана въ Лѣсковецъ, Зайчарско.

*** 492. Турски сановникъ иска богатство отъ габровски чорбаджии.**

Каварджикъ Али вѣстъ праща до габровскитъ чорбаджии, да му пратятъ за три години печалбитъ си; — ако самъ дойде, ще имъ земе повече. Габровскитъ чорбаджии се сговарятъ и съвѣтватъ, колко да му пратятъ. Единъ прѣдлага да му пратятъ деветъ товари дукати, други — три товара жълтици, а трети намира за редно да му се пратятъ три човала червенъ пиперь, та да разбере Али, що за хора сж габровскитъ чорбаджии.

Недовършена.

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № LV, стр. 253—251, стиха 25, юнашка, Одеса.

493. Новобранци грабятъ.

Кукувица кука, и войници се пишатъ за Цариградъ. Войвода имъ е Альо, и говори на кмета да заеме за тѣхъ джепане. Сполучватъ да задигнатъ сички пушки и коршуми съ 300 кесии пари.

Варианти: 1. Български книжици, 1859 г., II г., часть I, кн. 2, стр. 71—72, № VI, стиха 40, слушана отъ Мехмеда Арнаутина въ Ямболъ. — 2. Г. С. Раковски, Показалецъ, 1859 г., стр. 9—10, стиха 13, източно нарѣчие (гължица съобщава, че царьтъ излѣзълъ съ войници въ полето на упражнение).

494. Българинъ иска да стане кърджалия обирникъ.

Кърджалии се събиратъ и сговарятъ да нахлуятъ въ Търново, да нападнатъ людетѣ, да имъ зематъ жълтици и грабятъ момитѣ. И Стоянъ момъкъ иска да стане кърджалия. Майка му казва да не ходи съ кърджалии прѣзъ Стара-рѣка и да не я оставя да го жалѣе, дордѣ е жива. При това му казва, че, ако я не послуша, хайдути да го убиятъ, сеймени да го уловятъ.

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № L, стр. 247, стиха 13, юнашка, източно нарѣчие.

495. Кърджалии закалятъ Станимашки владика.

Събиратъ се кърджалии и капасъзи, отиватъ въ Станимака; запалятъ нова черква, разбиватъ я и улавятъ владиката, отрѣзватъ му десната рѣка, горятъ го и насилятъ да каже сребро и златни кръстове. Старъ владика ги моли да не го мжчатъ: сичко злато и сребро сж занесли избѣгалитѣ попове. Тѣ не прѣставатъ да го мжчатъ. Той имъ се моли главата да му отрѣжатъ надъ двѣ коли шума, за да не капе кръвта по земята, защото сички трѣви и ниви ще изсъхнатъ. Безъ да го слушатъ, отсичатъ му главата. Езикътъ му се провиква: понеже нѣма майка да го жалѣе, нека го жалѣе слънцето до пладне, гората шесть мѣсеца.

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № LI, стр. 249—250, стиха 33, юнашка, Одеса.

496. Кърджалии закалятъ Мандово сѣмейство.

Отъ кърджалии и Индже войвода бѣгатъ селата отъ Карнобатска каза, само не побѣгва Мандю чорбаджи. Пристигатъ, кърджалии: 300 пушки изгрѣмватъ, 300 гласа се провикватъ, фащатъ Мандю, врѣзватъ го, врѣзватъ и двамата му сина съ двѣтѣ снахи, а дщеря му Иринка обезчестяватъ. Моли се Мандю на Индже—молбата му приема, но кърджалии не приематъ. Закалятъ най-напрѣдъ Иринка, а слѣдъ това—цѣлото сѣмейство.

Вариантъ Москвитянинъ, 1845 г., VI ч., № 12, стр. 182.— П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, I т., № XLVIII, стр. 241—243, стиха 36, юнашка, източно нарѣчие, записалъ П. Э. Здравевскій отъ южно-рускитѣ българн—колониисти.

497. Стоянь убива двама турци хайдуги.

Зебреженски хайдуги излѣзли отъ Зебреже и отиватъ до Морава. Напрѣдъ върви Османъ, а по него Шимширче. Спиратъ се у Павловци. Доглежда ги Стоянь; зима отъ сестра си дългата пушка и остра сабя, та убива и двамата.

Вариантъ Вук. Ст. Караџић, Додатак, 1822 г., № 14, стр. 42 стиха 14, Разложко (?) = П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1885 г., I т., № LIV, стр. 252.

498. Дружината на князь Милошъ Обреновичъ.

Дружината говори на Милошъ войвода да забие байракъ, че доста сж ходили по Шумадия да губятъ черни сиромаси. Женитѣ имъ станали черни кукувици, майкитѣ имъ черни кърпи носятъ, бацитѣ имъ небричени ходятъ, сестритѣ имъ неплетени, дѣцата имъ роби у турцитѣ — доста ходятъ, доста ядатъ печени агънца и бѣли погачи, да разстроятъ дружинатл, да си откупятъ дѣцата.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 320, стр. 353—354, стиха 15, седѣнска, Велешко.

499. Отъ грѣцка злоба страдатъ българитѣ отъ турцитѣ.

Майка е рожба родила Стояна, въ златна люлка го люля и му дума: нани, синко Стояне, расти пораста, та като порасне, царството бащино и майчино да отърве отъ чужди рѣцѣ погански! Стоянь ѝ отговаря, че тия думи сърцето му нараняватъ. Пита я, да ли има отъ баща му сабя френгия, пушка бойлия, чифтъ кобури пищови и боздуганъ? Има, казва майка му. Да оседла коня си, рано въ недѣля Богу да се помоли, послѣ войска да събере и му поржчва да се пази отъ гърци лукави отъ издатци, що издали баща му въ Едрене града голѣма съ 72,000 — тамъ го турци плѣниха и сичка войска изпотурчиха. Отива Стоянь въ планина съ войска и не дава птичка да прѣфрѣкне. Чува за него грѣцки патрика въ Цариградъ и право при царя отива. Пита го, дали е разбралъ, че Стоянь отъ Търново е войска събралъ да отърве бащино и майчино царство. Царѣтъ изпраща срѣщу Стояна 75,000 душъ войска. Стоянь подготвя чрѣзъ войводитѣ си своята войска да даде отпоръ на царска войска и живѣ патрика да фане. Стоянова войска побѣждава

турцитѣ, ала патриката отива при царя и му казва да изколи на българитѣ владицитѣ, черквитѣ имѣ да събори, старо и младо да потурчи. Царьтъ послушва патриката.

Вариантъ Хр. Даскаловъ, уроженецъ Болгарій, Възрожденіе Болгарь или реакція въ Европейской Турціи, 1858 г., стр. 58—61, стиха 110, източно нарѣчие.

500. Рада, плѣнена отъ татари и кърджалии, се самоубива.

Бѣла Рада царува въ Будимъ града, а царь царува въ Цариграда, и иска Рада да бие. Немогаѣ да разбияѣ Будимъ града, додѣто не дойде Татаръ паша съ татари и еничери, който влиза вжтрѣ и заваря бѣла Рада, че седи съ брата си Йована и Петра бана. Банъ Петра погубиха, Йована потурчиха, а рада поробиха. Врѣзватъ ѣ очитѣ, качватъ я на кочия и я каратъ изъ друми. Кога минали морето, зачуло се хоро, и тя моли кочияша да ѣ отвърже очитѣ, за да види нѣкого отъ родата си. Не вижда никого. Ще види майка си, казва кочияшѣтъ, когато върба роди грозде. Поискава ножъ да разрѣже ябълка и неренджа. Вмѣсто да разрѣже ябълка и неренджа, пробожда се.

Вариантъ Български книжици, 1858 г., I год., часть II, кн. 10, стр. 79, стиха 76, източно нарѣчие.

501. Невѣста Найда избѣгва отъ татари.

Найда невѣста отива съ младо дѣверче на гости; задаватъ се татари и викаѣ на Найда да се спре; дѣверчето я подканя да прѣминатъ Дунавъ; Найда се съгласява; плуватъ три дни и три нощи, Найда се уморва отъ тежкото си имане; дѣверчето ѣ казва да фърли имането въ Дунавъ — нека той го носи.

Недовършена.

Вариантъ Ст. И. Верковичъ, Народне песме македонски бугара, 1860 г., № 100, стр. 107 — 108, стиха 28, хороводна, слушана отъ Дафина изъ с. Просеникъ (Демирхисарско — Сърско).

502. Подемъ за освобождаване отъ турчина.

(Ненародна?)

Войвода казва на дружината си да зематъ пушки и да стрѣлятъ срѣщу проклети мухамеданци. При това обажда имѣ, че най-голѣмъ почитъ ще иматъ на свѣта, ако изтрѣгнатъ отъ турски рѣцѣ Българска земя и я завѣщаяѣ на своитѣ дѣца да я управяватъ. Казва още, че врѣме е, мало и голѣмо да се сплѣти

подъ едно знаме, за да дѣйствува противъ султана и турското царство съ мечъ и огънь. Недовършена

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № СХХХІХ, стр. 114—115, войнска, източно нарѣчие.

503. Руси съ гърци надвиватъ на турчина.

Казватъ на Яна да излѣзе на високи чардакъ, да види, какъ се тресе Влашка и Богданска земя — топове пукатъ, коршуми падатъ: турци се биятъ съ московци. Ведно съ гърцитѣ руситѣ потъватъ въ кърви до конски стремена, надвиватъ на турцитѣ и имъ отнематъ земята.

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № LIV, стр. 255—256, стиха 26, юнашка, Одеса.

504. Руски войски обсаждатъ Варненско кале.

(Ненародна?)

Като Варна нийдѣ нѣма — отъ четири страни каменно кале. Турцитѣ се надѣватъ да го не прѣдадатъ другиму. Руситѣ го биятъ денонощно три мѣсеца съ топове; поставятъ турцитѣ на тѣсно. Турскиятъ главатаръ пратилъ вѣстъ султану да му прати помощъ. Султанътъ му праща помощъ съ Махмудъ ефенди и везиръ паша, но тѣ не успѣватъ да помогнатъ на обсаденитѣ: рускитѣ войски ги пропждатъ. Обсаденитѣ турци се молятъ, отглади умираатъ; а руситѣ подкопватъ калето, запалятъ го и нахлуватъ въ турския лагеръ. Дѣте у майка заплаква отъ тия московци.

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., I т., № LIX, стр. 265—266, стиха 29, юнашка, Варна.

505. Турци се стѣгатъ да бѣгатъ.

Питатъ Неда, дали е разбрала, че отдолѣ пристига Бозвелията. Обажда за Мехмедъ Али да не оре вече черна угарь и да не коси зелени ливади. Слѣдъ него иде Сюлейманъ...

Недовършена.

Вариантъ П. Безсоновъ, Болгарскія пѣсни, 1855 г., II т., № СХIV, стр. 82—83, стиха 10, любовна, Одеса.

ПОКАЗАЛЦИ.

Нарѣчия на пѣснитѣ.*)

(Голѣмитѣ цифри показватъ бройкитѣ на мотивитѣ,
а малкитѣ до тѣхъ — вариантитѣ).

с. Айдомирѣ (Силистренско) 99₅, 392, 471₂.

Битоля 401₂.

Варна 2₂, 5, 95₂, 125₃, 504.

Велешко 6, 24, 29₁, 30₄,
31₂, 34, 42₂, 56, 93₃, 123₁,
156, 169₁, 190₂, 218₁, 225,
265₂, 269₃, 294, 320₂, 324₂,
327₁, 330₁, 355₂, 356, 360,
365, 374, 382, 384, 397₂,
399, 406, 474₃, 479₄, 498.

Видинско 8₄, 16, 49₂, 112₁,
120, 171, 173₁, 198, 270,
331, 453₂.

Дебърско

1. г. Дебърѣ 51₁, 155,
169₃, 197₁, 207, 212₂,
297, 300, 321, 359,
452₂, 488₂.

2. с. Галичникѣ 50,
51₂, 167₂, 168, 274,
424, 425, 426, 437, 444₁,
455, 473₁, 485.

3. с. Кленѣ 142.

4. Дебърско 8₁, 31₁,
63₁, 71, 339, 395, 407,
408, 478₄.

с. Добринища (Разложко)
11, 39, 387₂, 391.

Жеравненско-Котленско 41,
49, 67, 102, 125₂, 127₂, 218₂,
287, 325₂, 430, 439, 440.

Калоферѣ 201, 218₄, 402,
482.

Корча (Албания) 104.

Крушово (Битолско) 262₂.

Кукушко-Воденско 55, 433.

с. Лехово (Демирхисарско-
Сърско) 99₃, 100, 175₂, 188,
213, 247₂.

с. Лѣсковецѣ (Зайчарско)
491.

Мелникѣ-Сърѣ 304, 306₁,
474₁.

Ново-село (Солунско) 7.

Одеса 38, 43, 152₃, 163₂,
167₁, 185₃, 204, 216₁, 244,
245, 248₁, 317₂, 332₁, 342₁,
343, 353₂, 363₁, 427, 431₂,
450₁, 476, 478₁, 492, 495,
503, 505.

Панагюрище 441₂.

Пирдопско 468₁.

*) Неотбѣлзаниитѣ пѣсни, дѣ сж записани, споредѣ нарѣчията имѣ поставямѣ ги въ групитѣ на източно, централно и западно нарѣчье.

с. Просеникъ (Демирхисарско-Сърско) 2₁, 3, 4₁₋₂, 8₃, 9, 10, 12, 13, 18, 19, 20, 21, 23₁₋₂, 25₄, 27, 28, 29₂₋₃, 30_{1,3}, 35, 36, 37, 46, 47, 52, 53, 57, 58, 59₁₋₄, 60, 61₁₋₂, 74₃, 75, 76₂, 81₁, 82, 85₁, 87, 89, 96, 98, 99_{1-2,4}, 101₂, 103, 105, 108, 111₁₋₂, 112₂₋₃, 114₁, 117₂, 121, 122, 124, 125₁, 127₃, 129, 130₁, 131, 133₂, 134, 135, 136₁, 137, 138, 139₂, 140₁, 141, 143₁₋₂, 145₂, 146₂, 147, 151₁, 153₁₋₂, 157, 158, 159, 161₁₋₂, 162, 164, 169₄, 172_{1,4}, 176₁₋₃, 178, 182₅, 183, 184, 185₁₋₂, 189₁₋₂, 195, 196, 197₂, 202, 203, 205, 206₁₋₂, 208, 209, 210, 211, 214, 215, 216₂, 217₁₋₂, 218₃, 219, 221, 222₁₋₃, 223, 226₁₋₄, 227, 228, 230₂₋₃, 231, 232₂, 235, 237₂, 240, 243₂₋₃, 246, 247_{1,3}, 248₂₋₃, 249, 250, 251, 254₁₋₄, 255, 256, 257₁, 258₁₋₂, 259₁, 261₁₋₂, 262₁, 266₁₋₅, 267, 268₁₋₂, 269₁₋₂, 272, 273₁₋₂, 275, 276₂, 277, 278, 279, 282, 286, 288, 289₁₋₂, 290, 291₁₋₂, 292₁₋₂, 293, 295, 296, 298₁, 299, 301, 302, 303, 306₂, 307₁, 309₁₋₂, 310, 311, 313, 315, 316, 318₁₋₃, 319, 320₁, 323₁₋₃, 327₂, 328, 329, 330₂, 333₂, 334, 335, 336, 337, 338, 344₁₋₂, 347₂, 348, 350₁, 352, 353₁, 354, 355₁, 357₁₋₂, 358₂, 362, 364, 366, 368, 369, 370, 371_{1 2}, 372, 373, 377₁₋₂, 378, 396,

397, 400, 401₁, 403, 411, 429, 438₁₋₂, 456, 457, 466₂, 480, 484₄, 488₁, 501.

Разложко 25₃, 63₂, 77₁, 85₂, 86, 88₂, 90, 106₁, 119, 133₁, 139₁, 154, 182₁₋₂, 189₄, 212₁, 243₂, 284, 298₂₋₃, 307₂, 314, 322, 347₃, 394₁, 484₁, 490, 497.

Сливенъ 347₁, 431₃, 434₃.

София 233, 263, 404₂, 418, 421₂.

Струга-Охридъ 74₂, 76₅, 78, 80₁₋₂, 83₁₋₃, 90₂, 148₁₋₂, 197₃, 379, 380, 444₂.

Сърско 413.

с. Ташфанъ-тепе 191₂.

Шуменъ 45, 332₂, 450₂, 464.

Ямболъ 44₁, 62, 145₁, 243₁, 271, 349, 363₂, 376, 414, 434, 484₃, 487, 489, 493₁.

Западно нарѣчие 8₂.

Източно нарѣчие 1, 4₃, 15, 17, 22, 25₁₋₂, 25₅, 26, 30₂, 32, 33, 40, 42_{1, 3}, 44₂, 48_{1, 3}, 54, 65, 66, 68₂, 69, 70, 72, 73, 74₁, 76_{1, 3, 6, 7}, 77₂₋₃, 79₁, 81₂, 88_{1, 4}, 91, 95₁, 97, 99₆, 101₁, 107₁₋₂, 109₁₋₂, 110, 113, 114₂, 115, 116, 117₁, 118, 120, 123₂, 126, 127₁, 130₂, 132, 136₂, 140₂, 144, 146₁, 149₁₋₃, 150, 151₂, 152_{1, 2, 4}, 160, 163₁, 165, 166₁₋₂, 169₂, 170, 172₂₋₃, 173₂, 174, 175₁, 177, 179, 180, 181, 182₃₋₄, 186, 187, 189₃, 190₁, 191₁,

192, 193, 194, 198¹⁻², 199,
 200, 218⁵, 220, 224¹⁻², 229,
 232¹⁻³, 234, 236, 537¹, 238,
 239, 241, 242, 252, 257²,
 259²⁻³, 260, 264, 265¹, 276¹,
 280, 281¹⁻², 283, 305, 308,
 312, 317^{1, 3, 4}, 324¹, 325¹,
 326, 333^{1, 3}, 340, 341, 342²,
 345, 346, 350², 351, 355³,
 358¹, 361, 367, 375, 381²,
 385, 387¹, 389, 390, 393,
 398, 404¹, 405, 409, 410,
 412¹⁻², 415, 416, 417, 419,
 420, 421¹, 422¹⁻², 423, 428,

431^{1, 4}, 432, 434^{2, 4}, 435, 436,
 441^{1, 3}, 442, 443, 445, 446,
 447, 448, 449, 452¹, 453^{1, 3},
 454, 458¹⁻², 460, 461, 462,
 463, 465, 466¹, 467¹⁻², 468²⁻³,
 469, 470, 471¹, 472, 473,
 475, 477, 478³, 479^{1-3, 5, 6},
 481, 483, 484¹, 486, 493²,
 494, 496, 499, 500, 502.

Централно нарѣчие 16, 79²,
 92¹⁻³, 93, 94, 106², 128, 253,
 285, 422³, 451, 458³, 459,
 478², 484².

Имененъ показалець.

(Голѣмитѣ цифри показвать бройкитѣ на мотивитѣ,
а малкитѣ до тѣхъ — вариантитѣ).

а) Лични имена.

А.

- Айшея (т.*) 286.
Александъръ 416 (Крали - Марковъ братъ).
Али-бегъ (т.) 304, 416.
Алия (т.) 286, 304, 309, 321 (ага), 492, (каварджикъ).
Альо войвода (т.) 493.
Ангелина 125, 169з, 260, 315, 350з, 374, 406, 411, 429, 435.
Андреашко (Кр - Марковъ братъ) 417.
Антонъ 473 (юнакъ).
Арсланъ (т.) 300.
Асанъ-ага (т.) 406, 435.
Ахмедъ (т.) 307з, 469 (— чо).

Б.

- Банка 333.
Банъ войвода 430.
Бекрамчо (т.) 324з.
Бененчица 281з.
Богданъ 112, 327, 405, 436 (рж-ковити — хайдутъ), 453, 460 (Кара —).
Божана 207, 329.
Божанка 308.

- Бозвелията (т.) 505.
Болжуръ войвода (т.) 380.
Бона 276.
Борбуръ войвода 450.
Боя 130, 284.
Бояна 217, 324з, 366, 453 (—ка), 453з, 472 (—ка войвода).
Бѣлелина 370.
Бѣличко 318.
Бѣлю 489.
Бѣля 252.

В.

- Вела 133з, 330, 488.
Велика 121, 140, 226.
Велико Дунавчето 487.
Велко 482 (юнакъ).
Вельо 250.
Вида 84, 431 (— Селвида) 439 (войникъ).
Виша 316, 317.
Войно 331.
Врамба 136.
Въла 489.
Вълкашинъ краљь 410.
Вълко 434з, 4344, 435 (войвода).
Вълчанъ войвода 434з, 462.
Въльо 41.
Вѣна 292, 311.

*) т. = турско име.

Г.

- Гайтана 126.
 Ганча 5
 Гела 196.
 Гелмаруда 14.
 Георги (Герги) 352, 381, 415 (Деспотичинъ), 464 (юнакъ), 483 (юнакъ).
 Гина 210, 254з, 286, 328.
 Горготина 210.
 Господинъ 248.
 Гроздана, -ка 15, 26, 397, 405, 409, 444.
 Грумка 31.
 Гюла 467
 Гюргица 298.
 Гюргя 145з, 289, 289з, 300, 413.
 Гюрдула 461.
 Гюро 125 (юнакъ), 479з, 4, 5 (болень).

Д.

- Дамянъ 346.
 Данъ 325, 439 (войвода).
 Дафина 358з.
 Дели-бегъ (т.) 409.
 Дели-бой 387.
 Демяна 320з.
 Дена 4.
 Деспина 57.
 Детелинъ войвода 444, 444з.
 Джендо 487 (овчаръ).
 Димана 138, 157.
 Димитра 170, 173, 351.
 Димитъръ 224, 315, 351, 353з, 468 (бълъ —).
 Димка 390.
 Димо 6, 37 (Кара —) 221, 356 (Дели —) 434з, 457.

- Димски краль 446.
 Дина 4з.
 Добра 461.
 Добри 283.
 Дойна 120, 377.
 Дойчинъ 428 (болень).
 Дона 59з, 99, 137, 229 (-ка). 276, 434з, 486 (-ка).
 Доришь-ага (т.) 408.
 Драгана 25з, 160, 194, 200, 253 (-ка), 355з.
 Драганъ войвода 470.
 Драга 342з.
 Дукагинче дѣте 422, 422з.
 Дуня 176з.

Е.

- Еванъ (Иванъ) 174.
 Евстатия 473.
 Елена 118, 210, 255 (Ленка), 367 (-ка), 378, 454 (-ка), 462 (-ка),
 Елица 418 (Крали-Маркова се-стра).
 Елкана 134.
 Еминъ (т.) 289, 455 (ходжа).
 Емиръ-ага (т.) 483.
 Еринъ попъ 467.

Ж.

- Жейно 41.

З.

- Займче 347з.
 Заманда войвода (т.) 451.
 Зечка 259з.
 Златанъ Дунавчето 487.
 Златка 236, 257, 353.
 Зюлифъ (т.) 305.

И, Й.

Иванъ 165, 172²⁻³, 218, 280, 400, 433, 486; Иванчо 44, 106, 332, 441, 434, 465; Иоанчо 49; Йованъ 4з, 120, 121, 195, 330, 444 (юнакъ), 500; Йованица 3; Йонка 469.

Израила (евр.) 50.

Илия 200.

Индже войвода 441, 496.

Йовка 41.

Йока 295.

Ирина 74з, 432 (-ка), 496 (-ка)

ИС.

Калина, (-чица) 93, 151², 403, 484².

Калуда 119, 353².

Каля 30з, 71, 102, 332.

Карамфила 189, 197², 299.

Катерина 96, 210; Ката 218з, 219.

Качунчица 71.

Кера 242.

Кита 295.

Койко 20.

Колю байрактаръ 441, 441з.

Константинъ 29², 109; — царь 7, 42, 50.

Коприна 31.

Крали-Марко 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 412², 413 (българинъ), 414, 415, 416, 418, 419, 420, 421, 421², 422, 422², 423, 424, 425, 426, 427, 434.

Краля 381.

Л.

Лагошъ войвода 446.

Лазаръ 25, 70, 71, 361.

Лалю войвода 447.

Ликатя дѣвойка 415.

Лимона 143.

Лозана 222з.

М.

Малина 484².

Малинъ 334².

Мана 335.

Мандю 496.

Манолъ 19.

Манушъ войвода 445.

Маргита 82, 344; Марга 100.

Мария 31², 53 (Огнена), 128; Марийка 32, 287, 329, 336, 490 (боснянка); Маринка 45, 280; Мариго 210; Марола 52; Маруда 262; Марудина 310; Мируша 371; Маричка 349; Мара 60, 103, 182², 268², 285, 331 334, 356.

Марко 3, 122, 141, 248з, 384.

Мартинъ 459 (хайдуть).

Марфелинка 314.

Матиаше 408 (Крали-Марковъ синъ).

Махмудъ (т.) 504.

Меглена 156.

Медунъ войвода 431з.

Мехмедъ (т.) 287, 505 (-Али).

Мила 2з; Милена 166², 252, 291²; Милка 191, 99з, 218⁴, 267, 315, 319; Миля 237².

Миленце 421².

Милица 330, 434 (царица), 464.

Милкана 343.

Милошъ 339, 443 (войвода), 498 (Обреновичъ).

Мирче войвода 31, 253, 439 (Крановъ), 472.

Митарь (Димитъръ) 223; Митре
213, 266з, 405; Митра 188, 249,
272, 291, 292з.

Михаиль 212, 434 (-чо).

Мицка 262з.

Младень 333.

Мурадъ (т.) 285 (царь), 421 и 454
(султанъ).

Муса Кеседжия (т.) 420, 458.

Мустафа (т.) 305, 410 (ага), 469
(Кара-).

ИИ.

Назоръ (т.) 382.

Найда 501.

Найденъ 150.

Нанчо 464.

Наньо 483.

Начо 118.

Невъна 165, 266з.

Неда 13, 23, 24, 27, 98, 139з,
142, 175з, 178, 195, 223, 265,
282, 302, 320, 323, 401, 484з
(Дойранчанка).

Недѣлчо 448.

Ней 147.

Ненка 174.

Нено 14, 108, 387з.

Неренца 246.

Нетка 361.

Никола 30з, 47, 112з, 115, 139,
290, 319, 341, 363, 369, 436,
441з (отъ Никополь); попъ Ни-
кола 42, 43; царь Никола Мо-
сковецо 43.

Новакъ 410 (ковачъ), 429 (Стари).

О.

Османъ паша (т.) 313, 490; Ос-
манъ хайдуть 497.

II.

Павель 34, 294, 367, 385, 497.

Парталь (т.) 488з.

Пенка 130з, 303, 471з (войвода).

Пенчо войвода 469.

Петкана, 25, 116, 232, 346, 355з.

Петко 114з.

Петра 273з, 371з.

Петруна 235.

Петъръ 31з, 34, 294, 374, 367,
487 (Люцкановчето), 500 (банъ).

Пройдена 104.

Първанъ 281з.

Пѣйо 225, 360.

Р.

Раберъ 82.

Рада 109з, 114з, 139, 199, 201,
224, 225, 261з, 266з, 274, 283,
293, 360, 500.

Радешъ 74з, 85.

Радинка 355, 438 (войникъ).

Радой войвода 461, 463.

Радославъ 192.

Радуль 450.

Ракита 182з, 307.

Ракния 180.

Рина 350.

Ружа 59з, 168.

Румѣна 271, 296.

Руска 467з.

С.

Салина 101з.

Салихъ хайдуть (т.) 487.

Салята 273.

Сандалъ (т.) 349.

Севиль 434з.

Секула дѣте 425, 426.

Сеферинка 334з.
 Синапъ войвода (т.) 294.
 Сипана 185з.
 Славка 15, 102.
 Стамата, Стамать 133, 433.
 Стана 6, 25⁴, 248², 301, 305, 312,
 323², 357, 365, 382, 383, 439
 (войникъ); Станка 218², 466.
 Стоенка, Стоянка 145, 297.
 Степанъ 204.
 Стефанъ 39, 367, 434з, 470.
 Стойко хайдуть 459.
 Стойна 12, 256, 281², 298², 333,
 469.
 Стою 145.
 Стоя 59.
 Стоянъ 4, 10, 19, 22, 29, 32, 33,
 36, 46, 47, 56, 111, 113, 114,
 116, 119, 124, 129, 132, 151,
 159, 16с, 161, 172, 177, 199,
 226^з, 230², 232, 232^з, 239, 265,
 266^б, 282, 288, 30^з, 306², 320²,
 324, 335, 337, 342, 344, 346,
 247, 350, 353, 355, 355², 357,
 359, 361, 364, 366, 387^з, 389,
 390, 392, 431, 431²⁻³, 432, 433,
 449 (хайдуть), 450, 451, 462,
 466 (войвода), 467 (войвода),
 469, 478, 484з, 494, 499 (пре-
 тендентъ за царски прѣстоль).
 Страхиль войвода 442.
 Страшилъ 434з, 443 (войвода).
 Струмка 217².
 Султана 210.
 Сѣмка 419.
 Сюлейманъ (т.) 505.

Т.

Татаръ паша (т.) 500.
 Татомирче 424 (дѣте).

Тилянъ 38.
 Тименуша 143².
 Тинтява 199.
 Тиха 334².
 Тодора 3, 30⁴, 127^з, 141, 172²,
 237², 247, 254², 259, 264, 313,
 438² (войникъ), 456, 471 (хай-
 дуть); Тодорка 218, 281, 363;
 Тодоръ, -чо 42², 363, 394.
 Тона 266.
 Тяна 245.

Ф.

Филипъ Соколина 412;—Маджа-
 ринъ 412² и 434.
 Фитвиля 307².

Х.

Хайдаръ (т.) 310.
 Хатиджая (т.) 306².
 Христо 254.
 Хюсейнъ Гега (т.) 291.

Ц.

Цвѣта 176, 263.
 Цонка, Цона 248, 358.

Ч.

Чавдаръ войвода 447.

Ш.

Шишимирче хайдуть (т.) 497.
 Шишманъ царь 430.

Я.

Яглика 199, 337.
 Ядмаджа байрактаръ 442.

Яна 2, 4з, 21, 34, 105, 129, 169₄,
202, 214, 215, 226₂, 247₃, 268,
276₂, 294, 309, 327, 345, 369,
372, 444₂, 503; Янинка 30₄,
Янинчица 25з, 30; Янка 74,

101, 144, 158, 167, 192, 204,
248з, 258, 384; Януда 61.
Яно (м. и.) 59, 491 (-ьо).
Янкулъ 30, 31, 123, 414 (войво-
да), 424, 425 (войвода), 426, 463.

б) Географски имена.

А.

Айликовина пл. 479.
Анадолъ 42₂, 327₂, и 420 (Ана-
долска земя).
Арбанашко осое 326.
Арда (р.) 62.
Арнаутска земя 371, 377.

Б.

Багдаты (гр.) 425.
Бакмаджикъ (баиръ) 466.
Бакърджикъ (баиръ) 177.
Балканъ 448.
Бамена (с.) 232.
Битоля (гр.) 248₂.
Богданова (гора, земя) 29, 66,
163, 275, 428, 503.
Борованъ (с.) 232.
Босна 490.
Будимъ (гр.) 11, 30з, 101, 160,
166₂, 311, 335, 379, 405, 416 (и
Будимска земя), 420, 480, 500.
Букурешъ (гр.) 204.
България 33, 502 (Българска земя).
Бѣжани (с.) 40.
Бѣласица пл. 275.
Бѣло море 42, 317, 393, 446.

В.

Валовишка чаршия 185₂.
Вардаръ (р.) 137, 424.

Варна (гр.) 43, 504.
Велесъ (гр.) 30₄.
Видинско поле 6.
Видинъ (гр.) 113.
Вилинска пл. 426.
Влашко, Блашка зсмя и Кара-
влашка 53, 66, 163, 226₄, 468;
412, 419, 421, 428, 503.
Враца (гр.) 401, 432.
Врачанска пл. 451.
Вълевъ кладенець 470.

Г.

Габрово (гр.) 459, 469 (с.), 476.
Св.-Гора 196.
Градецъ (с.) 470.
Гюшиа 392.

Д.

Демиръ-капия 117, 416, 424.
Джумая (гр.) 254₂.
Добружанска гора 463.
Дрѣново (с.) 430.
Дрѣнополе (с.) 476.
Дуката гр. 422.
Дукатинска земя 53.
Дунавъ (р.) 17, 39, 57, 71, 97,
101, 115, 146₂, 152, 181, 197,
197₂, 228, 234, 323₂, 332, 351,
355₃, 373, 387₃, 419, 421, 471,
481, 501.

Е.

Еди-куле 460, 463.
Едрене (гр.) 407, 499.
Ерменлийска земя 53.

З.

Загорье 481.
Зебреже (с.) 497.

И.

Ибраила (гр.) 50.
Иринъ-Перинъ пл. 442. Ср. Перинъ пл.

К.

Каргона 487.
Карнобать (гр.) 466, 496 (кааза).
Котелъ (гр.) 40, 434, 439.
Кримена (с.) 232.
Кукушъ (с.) 55, Кукушко градише 55, 433.
Кърджалъ (с.) 22.

Л.

Леана гр. 444.
Ликатя гр. 415.
Лжгадинско поле 7.

М.

Малхамя 441.
Марица (р.) 62, 410.
Морава (р.) 197з, 497.
Московска земя 163, 197з.

Н.

Никопа гр. 419.
Никополе 441з.

Новипазаръ 437.
Нѣмско 382.

П.

Пазаръ 467.
Перинъ пл. 10, 184, 391, 442.
Ср. Иринъ-Перинъ,
Петричъ (гр.) 228.
Плѣвень (гр.) 470.
Прилѣпъ (гр.) 419, 420.

Р.

Разградъ 483.
Рила пл. 447, 453, 471з.
Романя 387.
Русе (гр.) 204.

С.

Сава (р.) 197, 197з.
Сарай-Бурну 317.
Скопье (гр.) 156.
Сливень (гр.) 280, 466.
Солунъ (гр.) 25з, 35, 95, 111, 331, 406.
София (гр.) 23з, 33, 228, 347, 470.
Станимака (гр.) 495.
Стара-планина 22, 239, 333, 391, 447, 448, 470, 473.
Стара-рѣка 494.
Струма (р.) 18, 273з.
Сътъбей (с.) 144.
Сѣрско поле 103.

Т.

Татарска земя 476.
Толушъ пл. 415.
Трача 393.
Троянска пл. 469.
Троянъ (гр.) 453.

Тунджа (р.) 62, 95, 128, 375.
 Търново (гр.) 430, 462, 472, 494,
 499.

Ф.

Филибе (гр.) 392.
 Филипа гр. 412.

Х.

Хилендарски манастиръ 441

Ц.

Цариградъ 38, 42, 43, 100, 113,
 285, 308, 342, 398, 439, 470,
 478, 490, 493, 499, 500; Стам-
 болъ 116, 149, 249, 265, 361,
 384, 420, 421, 460, 463.

Ч.

Чанакъ-кале 317.
 Черно море 42, 43, 246, 269, 354,
 360, 393, 444, 446.
 Чилянска пл. 435.

Ш.

Шаръ пл. 24.
 Шумадия (обл.) 498.
 Шуменъ (гр.) 404.

Щ.

Щипска нахия 382.

Я.

Ямболъ (гр.) 460, 487.
 Янтра (р.) 430.

Вещень показалець.

(Голѣмитѣ цифри показвать бройкитѣ на мотивитѣ,
а малкитѣ до тѣхъ — вариантитѣ).

А.

Агалькъ 410
Агне 7, 18, 26, 46, 49, 54, 58,
60, 98, 159, 183, 193, 222, 297,
350, 395, 429, 442, 445, 450,
451, 466, 483, 498.
Алтѣнь 304, 472. Ср. жѣлтица.
Ангария 103.
Ангель 50, 52, 56.
Антерия 256.
Арапинъ 372, 397, 419, 426, 428,
434, 435, 437, 448, 449, 453.
Аргатинъ 118, 313. Ср. работникъ.
Армаганъ 393.
Арнаутинъ 316, 371, 391.
Арнаутка 371.
Аскеръ 421, 456. Ср. войска.
Аспра 124, 151, 261, 313, 344, 421₂.
Аянъ 447, 483.

Б.

Баба 270, 348, 399, 478.
Бавачка 30.
Базирганъ 447.
Баиръ 177, 408, 424, 466.
Байрактаръ 441, 441₂, 442, 445,
447, 469, 480.
Байрамъ 61, 382.
Байракъ 441, 461, 471₂, 480, 482,
498. Ср. знаме.

Бакаль 152, 218.
Баладжия 66.
Банъ 39, 412, 414, 430, 500.
Баня 7, 266.
Баруть 469.
Бахча 56. Ср. градина.
Бачия 356, 491.
Баща resp. татко 12, 15, 26, 27,
37, 49, 51, 53, 65, 73, 75, 82,
105, 109, 114, 116, 117, 118,
124, 135, 137, 149, 150, 176,
179, 181, 182, 202, 216, 218,
226, 232, 258, 260, 269, 284,
305, 321, 325, 341, 353, 357,
368, 373, 382, 402, 408, 410,
411, 420, 422, 437, 438, 439,
443, 460, 475, 488₂, 498, 499.
— *Баща и синъ* бр. 116—117.
Бегликчия 356.
Бегликъ 43, 370, 392.
Бегъ 378, 407, 409.
Безистенъ 382.
Белегче 342.
Берекетъ 50.
Биволь 115, 165, 246, 265, 392,
400, 449.
Бикъ 361.
Биле 238. Ср. лѣкъ.
Бисеръ 107₂, 111, 144, 203, 416.
Благодѣяние 7. Ср. хайръ.

Близнакъ 382.
 Боазъ 466.
 Богаташь 69, 394, 482.
 Богатство 246, 358₂, 454, 484.
 Богородица 214, 451.
 Богъ геср. Господъ 40, 41, 45, 49, 50, 51, 56, 57, 62, 65, 70, 92, 101, 112, 116, 121, 130, 145, 153, 165, 197, 200, 214, 216, 229, 280, 302, 323, 341, 344, 359, 362, 372, 385, 417, 427, 433, 436, 458, 464, 475, 482, 487, 491, 499.
 Божикъ 68.
 Боздуганъ 1, 410, 412, 415, 424 425, 426, 499.
 Бой 220, 410, 432, 472, 488₂.
 Болеринъ 42, 45, 69, 117, 244.
 Болестъ 11, 32, 41, 58, 98, 99, 99₄, 112, 142, 152, 172, 172₃, 200, 214, 237, 237₂, 239, 240, 248₂₋₃, 249, 272, 281, 293, 294, 312, 372, 399, 422, 428, 466, 479.
 Болникъ 248.
 Борба 346, 415, 417, 420, 422, 423, 426, 431, 431₃, 433, 435, 451, 452, 464, 470, 473, 475.
 Борина 153, 157, 176₂, 251, 360, 366.
 Борчъ 118, 358, 437. Ср. дългъ.
 Боръ 154.
 Босилекъ 50, 148, 152, 168, 169 196, 208, 212, 248, 278, 283, 348, 401, 415, 430.
 Боска 155. Ср. Нѣнка.
 Ботушь 132. Ср. обуша.
 Бояджия 122.
 Брада 8₂, 401, 419, 469.
 Брадва 469.
 Бразда 155, 338.
 Братанецъ 115, 248.

Братовчедка 218, 218₃.
 Братовчедъ 24, 30₄, 47, 218, 218₃, 225.
 Братоубийство 463.
 Братъ 3, 12, 13, 16, 17, 18, 24, 25, 25₃₋₄, 28, 29, 29₃, 30, 34, 40, 53, 57, 75, 76, 79, 80, 82, 85₂, 92, 99, 101, 112, 114, 117, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 156, 168, 177, 198, 201, 202, 218, 222, 222₂₋₃, 223, 224, 225, 230, 232, 235, 237, 240, 258, 284, 287, 301, 304, 305, 340, 341, 346, 362, 365, 369, 390, 393, 410, 416, 417, 431, 434, 441₂, 444, 450, 462, 463, 468, 473, 485, 488₂, 500. — *Братъ и сестра* бр. 118—122, *братъ и братъ* бр. 123—124.
 Брашно 22, 185.
 Бродъ 218.
 Брой 161₂, 491.
 Бръснарь 38, 100, 287.
 Брѣгъ 410.
 Брѣзда 118.
 Бужакъ 264.
 Буза 144, 321.
 Бузалькъ 448, 449.
 Бука 32.
 Букай 175₃, 472.
 Булгари 287.
 Булка 15, 17, 18, 32, 69, 76, 77, 78, 79, 80, 85, 86, 88, 89, 109, 110, 150, 265, 331, 332, 333, 333₂₋₃, 334, 342, 345, 347, 353, 354, 363, 364, 367, 393, 414, 428, 434, 434_{2,4}, 436, 445, 459, 460, 461, 468, 473. Ср. невѣста.
 Було 15, 345, 358, 389. Ср. прѣкровка.
 Буля 484₂.

Булюкбашия 295, 456.
 Бумбаширъ 378.
 Бунаръ 441. Ср. кладенець.
 Бунище 140, 348.
 Бѣдникъ 64.
 Бѣклица 48, 392, 415, 461.
 Бѣлгаринъ 50, 288, 306, 413
 (Кр.-Марко), 483, 494, 499.
 Бѣлгарка 265, 285, 286, 287, 304,
 305, 308, 309, 312, 342, 372,
 373, 484.
 Бѣлха 396.
 Бѣрня 443.
 Бѣчва 6, 366, 392, 400, 417, 433,
 490.
 Бѣгство 220, 226з, 232, 289, 290,
 294, 305, 306, 337, 355, 356,
 378, 379, 380, 409, 413, 420,
 424, 426, 443, 469, 470, 487,
 492, 495, 496, 501, 505.
 Бѣда 306, 483, 486.
 Бѣдность 319. Ср. сиромашъ
 Бѣлило 105, 143, 207, 287.
 Бѣлѣгъ 304, 69, 156, 379.
 Бѣлѣнка 150, 236.
 Бѣсилка 115, 432, 467, 469, 489.
 Бѣсъ 389.

В.

Валуга 401.
 Варварица 68.
 Варилникъ 415.
 Варошъ 179.
 Вдовица 159, 419, 434з.
 Везиръ 96, 340, 385, 453з, 490,
 504.
 Везъ 96, 225, 266, 266з, 328, 370,
 384.
 Великдень 20, 59, 60, 61, 118,

145, 183, 225, 382, 393, 433
 466.
 Вересия 428.
 Верига 158, 447.
 Верижка 319.
 Веселба 451, 483.
 Вечерница 422.
 Вечерь 64, 73, 76, 121, 140, 173,
 179, 229, 264, 297, 303, 325,
 349, 453, 435.
 Вечеря 15, 205, 215, 264, 297,
 298, 318, 355, 361, 365, 367,
 415, 416, 421, 444.
 Вила, 191з.
 Виляеть 377, 393.
 Винаръ 134.
 Вино 1, 6, 13, 33, 34, 50, 52, 57,
 58, 65, 67, 91, 92, 93, 94, 106,
 121, 134, 153, 179, 193, 205,
 222, 249, 261, 268, 305, 307,
 315, 327, 334, 335, 346, 350,
 352, 366, 367, 376, 385, 392,
 408, 409, 411, 412, 415, 416,
 417, 419, 421, 426, 428, 429,
 430, 435, 437, 442, 444, 445,
 451, 460, 461, 463, 473, 489,
 490.
 Вишня 86, 114, 274.
 Владика 27, 34, 50, 150, 218, 495,
 499.
 Влахиня 265, 373, 384, 484.
 Внукъ 13, 426, 434з.
 Внимание 330.
 Вода 2, 7, 13, 25, 36, 41, 42, 45,
 57, 69, 76, 87, 99, 111, 114,
 121, 125, 127, 131, 133, 134,
 136, 140, 146, 167, 169, 169з,
 170, 173, 180, 185, 180, 195,
 197, 200, 218, 218з, 222з, 230,
 231, 238, 246, 271, 275, 278,

- 279, 280, 281, 292, 292₂, 294, 297, 300, 310, 313, 314, 316, 317, 323, 327, 335, 336, 338, 362, 368, 375, 381, 391, 392, 393, 410, 412, 413, 417, 421, 436, 437, 443, 444₂, 466, 467₂, 470, 474, 479, 482.
- Водачъ 387₂, 388, 389, 458.
- Воденичаръ 126, 281.
- Водици 48.
- Водопой 161.
- Войвода 31, 32, 33, 117, 174, 199, 294, 301, 316, 323, 325, 331, 346, 374, 380, 389, 414, 426, 430, 431₃, 434₄, 436, 439, 441, 442, 443, 444, 444₂, 445, 446, 447, 449 (орачъ), 451, 452, 453₃, (мома) 460, 461, 462, 463, 464, 466, 467, 469, 470, 471₂, (мома), 472 (мома), 477, 483, 496, 498, 499, 502.
- Война 347₃, 476.
- Войникъ 43, 69, 347, 347₂, 438, 438₂, 439, 471, 493, 493₂.
- Войска 42, 50, 66, 80, 112, 307, 380, 410, 420, 427, 440, 471, 481, 490, 499, 504. Ср. аскеръ.
- Войскаръ 66.
- Воль 75, 92, 260, 392.
- Воля 39.
- Вошеница 38. Ср. свѣщь.
- Врата 99, 132, 215, 324, 436, 446.
Ср. капия.
- Вратаръ 38, 355, 407.
- Вратъ 472.
- Вретено 471.
- Вретень 267.
- Връвъ 49, 177, 472.
- Връхъ 35, 55, 67, 186, 239, 441.
- Връчва 400.
- Връва 339, 378.
- Връме 164, 273, 333, 335, 336, 338, 346, 380, 382, 428, 455, 463, 502.
- Връща гесп. човаль 64, 492.
- Вторникъ 487.
- Вуйка 31, 149, 159, 424, 426, 434₄, 438₂, 447, 465.
- Възглавница 195, 203, 211, 239, 401, 429.
- Възраст 49. 217, 465.
- Вълчица 448, 466.
- Въпросъ 189, 275, 317.
- Върба 111, 482, 500.
- Вѣдрица 154, 173, 185.
- Вѣдро 34, 65, 113, 419, 421, 473.
- Вѣжди 144, 147, 163, 216, 262, 265, 276, 303.
- Вѣйки 162, 194.
- Вѣкъ 152.
- Вѣнецъ 70, 51, 110, 158, 324, 345.
- Вѣнчавка 15, 18, 90, 247, 324, 339, 399, 409, 414, 416, 426.
- Вѣнчило 347, 349.
- Вѣра 61, 306, 382, 406, 418, 466, 471.
- Вѣсть 42, 43, 228, 239, 249, 259, 416, 420, 429, 436, 447, 492, 504. Ср. хаберъ.
- Вѣтрило 248.
- Вѣтъръ 12, 24, 48, 99₂, 130, 137, 152, 153, 166, 169, 198, 243, 246, 280, 428.
- Вжже 175₂, 346.

Г.

- Гадинка 26, 38.
- Гайда 341.
- Гайтанъ 28, 211, 216, 393.

- Гарванъ 111, 239, 464, 465, 482,
 Гарга 28.
 Гвоздей 8₂, 428.
 Гемиджия 101, 137, 232₂, 246,
 355, 355₃, 412.
 Гемия 6, 117, 283, 354, 355, 360,
 384, 393, 412, 475.
 Георгеvдeнь и св. Георги 1, 13,
 20, 29₂, 55, 60, 118, 141, 145,
 183, 284, 393, 433.
 Гергефъ 57, 309.
 Герданъ 176₂, 206, 211, 231, 254,
 272, 291, 461.
 Гидия 132, 200, 203, 241, 337,
 422, 451.
 Глава 1, 2, 14, 26, 38, 81, 98,
 103, 112, 115, 118, 140, 151,
 171, 185, 192, 207, 224, 248₂,
 266, 286, 312, 313, 345, 348,
 364, 367, 369, 389, 399, 402,
 408, 409, 413, 415, 417, 418,
 420, 422₂, 426, 428, 431, 442,
 449, 461, 462, 463, 469, 472,
 473, 478, 480, 482, 483, 489,
 495.
 Главня 64, 111.
 Главатаръ 331, 475, 476, 504.
 Гладъ 124.
 Гласъ 38, 46, 65, 161₂, 180, 374,
 420, 431, 444, 466, 496.
 Глашатай 6.
 Глезенъ 420.
 Глоба 289.
 Глѣчка 469.
 Гнѣздо 154.
 Говедо 298.
 Годeжникъ 135, 142, 138, 216,
 219, 219, 251, 315, 318.
 Годeжъ 101, 110, 134, 144, 179,
 188, 218, 218₂, 244, 245, 247₃,
 251, 252, 280, 295, 315, 332,
 336, 337, 341, 362, 390, 400,
 405, 432, 434, 434₃, 439, 443,
 472, 474.
 Годеникъ 218, 219, 239, 245, 246,
 252, 247₃, 472, 487. *Годеникъ*
и годеница бр. 244—253.
 Годеница 191₂, 239, 244, 245, 247₃,
 253, 315, 473, 487. — *Годe-*
никъ и годеница бр. 244—253.
 Година 7, 9, 29, 32, 33, 38, 44,
 49, 52, 53, 57, 65, 69, 71, 91,
 98, 100, 112, 116, 118, 133, 145,
 152, 172, 183, 195, 201, 213,
 217, 223, 224, 226, 232₂₋₃, 235,
 281, 291, 293, 294, 300, 32¹,
 331, 337, 340, 341, 347, 356,
 357, 363, 377, 389, 391, 393,
 399, 407, 409, 422, 423, 424,
 425, 428, 431₃, 438, 444, 450,
 454, 455, 460, 463, 465, 469,
 471, 472, 479, 481, 486, 492.
 Гора 3, 4, 16, 25, 29, 29₂, 32, 33,
 34, 36, 62, 65, 75, 81, 84, 111,
 125, 167, 167₂, 182₂, 192, 202,
 225, 265, 269, 279, 306, 323,
 327, 328, 331, 335, 336, 362,
 363, 365, 368, 374, 398, 403,
 413, 415, 417, 434, 441, 441₂,
 442, 444, 445, 447, 452, 457,
 458, 459, 462, 463, 465, 470,
 472, 478, 479, 484, 484₃, 495.
 Гороцвѣтъ 162.
 Господарь 212, 439.
 Гостба 416, 488.
 Гость 13, 20, 25, 25₃₋₄, 39, 65,
 122, 137, 330, 334, 346, 365,
 426, 461, 462, 473, 501.
 Грабежъ 387, 387₂, 453, 493, 494.,
 Грабеница 323, 326, 327, 327₂

328, 329, 330, 371. — *Грабеница* бр. 323—330.
 Градежъ 18, 160.
 Градина 26, 57, 63, 94, 109, 112, 126, 130₂, 136₂, 140, 144, 157, 168, 171, 176, 182₂, 188, 195, 212, 224, 266, 319, 324, 381, 405, 480. Ср. бахча.
 Градище 433.
 Градъ 8, 8₁, 9, 40, 50, 112, 113, 160, 311, 398, 404, 405, 406, 407, 408, 410, 412, 415, 416, 419, 420, 422, 425, 433, 439, 444, 447, 469, 470, 480, 499, 500.
 Гражданинъ 404, 483.
 Гражданка 204.
 Грамада 401, 419.
 Гребенъ 105.
 Грела 17, 176.
 Грива 74, 417.
 Гривна 201, 341, 389.
 Грижа 81, 225, 273, 407, 438, 444, 451.
 Гробища 112.
 Гробъ 25, 29, 99, 224, 387, 458, (Божи) 482.
 Грозде 147, 178, 189, 259, 266, 268, 317, 372, 395, 500.
 Groшъ, карагрошъ 39, 110, 118, 145, 254, 265, 344, 408, 428, 474.
 Гръкъ 30, 50, 87, 264, 375, 439, 499, 503.
 Гръхота 446.
 Гръхъ 29, 32, 98, 116, 172, 205, 279, 302.
 Гугла 81.
 Гумно 6, 115.
 Гушеръ 421.

Гължбица 26, 68, 163, 329, 493₂.
 Гължбъ 26, 38, 42, 43, 52, 333, 340, 351, 429, 436.
 Гърди 152, 171, 307.
 Гъркия 265, 317, 373, 380, 484.
 Гърло 36, 142, 142, 144, 211, 247, 387, 444.
 Гърмежъ 3.
 Гърне 126, 281.
 Гюмрукчия 249.
 Гюмрукъ 249, 446, 489.
 Гжба 348.

Д.

Данъкъ 115, 420.
 Дарба 409, 414, 415. Ср. даръ.
 Даръ 5, 137, 250, 253, 329, 331, 472. Ср. дарба.
 Даскаль 49, 144.
 Дворъ 9, 15, 16, 26, 31, 53, 72, 74, 104, 110, 114, 114₂, 116, 135, 154, 163, 166, 182, 182₂, 196, 239, 248, 257, 260, 270, 288, 302, 303, 308, 318, 327, 331, 333, 335, 340, 368, 373, 385, 400, 405, 408, 409, 410, 412, 422, 430, 436, 438, 445, 467, 468, 470, 473, 477, 479, 485.
 Двоякъ (пара) 302.
 Делия 128, 223, 240, 289₂, 330, 407, 411, 412, 417, 421, 432, 436, 444, 463.
 Деница 17.
 День 6, 42, 43, 45, 48, 57, 59, 62, 112, 140, 165, 172, 243, 249, 252, 253, 327, 331, 342₂, 353, 382, 384, 393, 397, 407, 413, 417, 419, 420, 421, 423, 431, 431₂, 434, 435, 443, 447.

- 448, 451, 452, 464, 468, 473, 483, 487, 501.
- Дервентъ 7, 296, 444, 454.
- Дервишъ 293, 424.
- Десница 317, 422, 468.
- Детелина 97.
- Джамия 61.
- Джебъ 52, 265, 406, 416, 420 432, 461.
- Джелатинъ 437, 485. Ср. кръвникъ.
- Джепане 493.
- Джубе 225.
- Джунджуле 169.
- Диванъ 50, 380, 409, 418, 420, 422, 426, 444, 455.
- Дирекъ 8, 9, 344.
- Добитъкъ 491.
- Доганъ (ястребъ) 216.
- Долама 6, 225.
- Долапъ 324.
- Долъ 64, 65, 440, 461.
- Домакиня 343. Ср. домовница.
- Домовница 412. Ср. домакиня.
- Дреха 38, 45, 89, 110, 157, 246, 286, 332, 377, 387з, 434, 436, 438, 464.
- Другаръ 32, 198, 466.
- Друговѣрецъ 289. — *Любовъ съ друговѣрецъ* бр. 285—317.
- Дружина 10, 29, 32, 33, 141, 147, 149, 212, 213, 314, 352, 386, 392, 393, 426, 435, 442, 445, 447, 448, 449, 450, 452, 462, 466, 469, 470, 471, 478, 480, 498, 502.
- Дружка 4, 5, 12, 59, 96, 99, 99а, 103, 112, 202, 208, 263, 311, 328, 335, 368, 370, 388, 401, 411.
- Друмъ 34, 80, 154, 182з, 383, 408, 430, 461, 462, 463, 467, 470, 500.
- Дрѣмка 130, 151з, 414, 435.
- Дукато 65, 156, 262з, 398, 437, 491, 492.
- Дукянджия 407.
- Дукянь 6, 264, 287, 299, 367, 429.
- Дума 237, 280, 363, 367, 428, 499 Ср. рѣчь.
- Дупка 8з.
- Душа 18, 36, 50, 56, 175, 239, 240, 253, 280, 316, 333, 335, 420, 433.
- Душманинь 367. Ср. неприятель.
- Дъждовница 278.
- Дъждъ 38, 53, 70, 191, 229, 276, 389.
- Дълбочина 395.
- Дългъ 437. Ср. борчъ.
- Дъно 417.
- Дърваръ 368.
- Дърво 17, 36, 86, 140, 152, 243, 263, 265, 293, 366, 417, 432, 440, 441, 455, 476з.
- Дъска 155, 244, 426.
- Дъщеря 5, 9, 14, 23, 25, 25з-5, 26, 27, 41, 45, 59, 65, 74, 75, 100, 101, 102, 104, 105, 113, 183, 200, 205, 215, 219, 231, 241, 244, 253, 261з, (шерка), 265, 288, 289, 294, 304, 309, 321, 330, 331, 373, 434з, 438, 467, 471з, 496. — *Майка и дъщеря* бр. 96—105.
- Дѣверъ 34, 74, 79, 80, 81, 82, 89, 99, 324, 327, 330, 331, 332, 333, 334, 346, 353, 365, 371, 415, 432, 436, 501.
- Дѣвойка 5, 6, 8, 8з, 9, 20, 29, 69, 77, 79, 134, 136, 142, 147, 158, 159, 167з, 168, 169, 180,

185, 208, 210, 213, 222, 228,
230, 233, 240, 250, 277, 278,
301, 314, 317, 327₂, 329, 331,
379, 386, 388, 405, 406, 415,
425, 426, 437, 443, 444, 454,
471, 472, 484, 485. Ср. мома.

Дѣлникъ 118, 393.

Дѣлъ, дѣлба 397, 434, 453.

Дѣте 8, 8₂, 9, 12, 14, 18, 23, 24,
26, 30, 34, 37, 40, 44, 46, 50,
71, 81, 106, 107, 113, 115, 116,
124, 144, 269, 275, 285, 343,
348, 351, 356, 357, 359, 363,
365, 366, 367, 378, 379, 380,
382, 402, 408, 412, 416, 418,
420, 421, 422, 423 (бѣлѣжито),
424, 425, 426, 430, 437, 446,
447, 453, 457, 465, 468, 469,
474, 484, 498, 502, 504.

Дюлюмъ 478.

Дюля, дуня 63, 87, 317, 323, 332.

Дяконъ 28, 34.

Е.

Евангелие 408, 417.

Еврейнъ 46, 50, 342.

Егуля 365.

Егуменъ 42, 43.

Ежъ 401.

Езеро 24, 116.

Езикъ 407, 463, 495.

Елекъ 272.

Елень 36, 279, 333.

„Елкенъ“ 283.

Елха 29, 114₂.

Емфие 197.

Еничеринъ 314, 315, 379, 408,
453₃, 464, 470, 451, 482, 486,
500.

Ергенинъ 40, 133, 150, 169, 196,

225, 256, 263, 348, 367, 397,
398. Ср. момче.

Еребица 184, 189, 318, 322, 325,
338, 401.

Ерменецъ 119, 289.

Ермилькъ 118.

Есень 227, 445, 469, 477.

Етърва 362.

Ечменъ 103.

Ж.

Жаба 396.

Жаль 12, 13, 22, 111, 112, 115,
226, 367, 379, 389, 409, 416,
463, 466, 477, 485, 494, 495.

Желание 138, 151₂, 153, 214, 284,
352, 469.

Желъзо 81, 246, 392, 416, 421,
447, 472.

Жена 18, 29, 38, 85, 112, 113,
115, 191, 269, 334, 340, 346,
348, 349, 350, 350₂, 351, 352,
355, 355₂, 357, 359, 360, 361,
362, 363, 368, 372, 386, 399,
402, 403, 409, 412, 412₂, 426,
428, 447, 461, 498:

Женитба 14, 15, 17, 20, 23₂, 25,
25₅, 27, 30, 31, 33, 69, 71, 106,
109, 109₂, 126, 148, 193, 213,
220, 221, 226, 227, 230, 232,
232₂,₃, 283, 315, 331, 339, 340,
341, 347, 356, 358, 362, 396,
399, 400, 401, 403, 419, 431₂,
434₂-₃, 439, 444₂. — Ср. сватба.
Женитба бр. 331—384.

Женихъ 25, 252, 340. Ср. младо-
женецъ.

Жетварка 309, 313, 406.

Жетварь 46, 189.

Жертвоприношение 49.

Животъ 56, 151, 152, 446, 466.
 Жито 79, 124.
 Жълтица 38, 39, 41, 107₂, 118,
 177, 247, 263, 265, 285, 291,
 302, 308, 344, 376, 405, 410,
 417, 420, 432, 436, 441, 461,
 466, 469, 474, 484, 492, 494.
 Жѣтва, 59₄, 99₄, 131, 296, 386,
 406, 466.

З.

Забрадка 56.
 Завивка 239, 479.
 Зависть 335.
 Задирка 155, 200, 223.
 Заклеване 222₂.
 Законъ 53, 382.
 Замѣна 418.
 Занданъ 407, 408, 420, 436. Ср.
 тѣмница.
 Западъ 422.
 Заплата 454, 476.
 Заповѣдь 38, 42, 44, 50, 392,
 412, 483, 489.
 Запорникъ 462.
 Запѣвъ 174.
 Заранъ 16, 173. Ср. Сугринъ.
 Засѣвка 72.
 Затворникъ 38, 389, 436.
 Захаръ 297.
 Заходъ-слънце 16, 35, 59.
 Звънь 351.
 Звѣзда 36, 317, 381, 420, 422.
 Здравецъ 200.
 Здраве 421, 427.
 Здравица 334, 421. Ср. наздра-
 вица.
 Земя 8, 15, 19, 30, 31, 33, 38,
 50, 53, 56, 66, 68, 98, 145, 197₃,
 198, 247, 248, 291, 327, 327₂,

339, 346, 371, 374, 377, 412,
 413, 414, 416, 419, 420, 421,
 422, 423, 426, 427, 428, 430,
 431, 433, 443, 450, 454, 476,
 484₂, 495, 502, 503.

Зенгия 422, 428.

Зетъ 30₄, 87, 338, 374.

Зидъ 39, 344.

Зимникъ 33, 65, 294, 367, 456,
 469. Ср. изба.

Златаръ 67, 69, 86, 145, 152, 176₂.

Злато 89, 111, 257, 329, 346, 363,
 405, 495.

Зло 446, 483.

Злоба 499.

Змей 3, 4, 5, 415, 444₂.

Змия 2, 6, 7, 19, 34, 38, 147,
 177, 222, 341, 365, 421.

Знаме 31, 112, 307, 477, 502.
 Ср. байракъ.

Зобило 22.

Зобница 424.

Зобъ 412.

Золумъ 421.

Зора 427.

Зорница 422.

Зурла 439.

Зълва 29, 34, 275, 324, 353, 354,
 365, 371, 467

Зюмбуль 195.

Зжбъ 37, 412, 444.

И.

Ибришимъ 144.

Св. Иванъ 48, 344.

Ивица 471.

Игла 59, 172₄, 185, 203, 281.

Игнатъ 480.

Иглика 199.

Игралище 11.

Изба 67, 466. Ср. зимникъ.
 Изборъ 197, 265, 452.
 Изводачка 141, 210.
 Изворъ 45, 464.
 Извѣстие 321.
 Излакъ 164. Ср. бунаръ и кла-
 денець.
 Излияние 139.
 Измама 269, 315, 384, 446, 469,
 471.
 Изневѣра 359.
 Изповѣдь 32.
 Изтокъ 16, 422.
 Икона 38, 265.
 Илямъ 467.
 Илиндень 2, 45, 53, 594, 225,
 466.
 Имане 33, 110, 341, 346, 385,
 389, 441, 450, 454, 458, 475, 482,
 501; имоть 198.
 Име 14, 44, 48, 286, 356, 406,
 410, 446, 479з-5.
 Иштира 29.

Ис.

Кааза (околия) 420, 476, 496.
 Кабадалия 464.
 Кавалджия 301, 471.
 Каваль 10, 232, 250, 306, 337,
 387, 388, 389, 439, 471.
 Кавга (разпря) 233. Ср. крамоля.
 Кадийца 290.
 Кадия 158, 159, 178 291з, 316,
 405, 420, 421, 424, 459.
 Кадъна 205, 287, 305, 382, 410,
 455. Ср. невѣста.
 Калдрѣмъ 344, 412, 422.
 Кале 476, 504.
 Калесница 415, 430.
 Калина 87, 114.

Калугеръ 29, 55, 409.
 Калпакъ 117, 161, 292, 393, 398,
 418, 439, 451, 464, 482.
 Каль 94.
 Каната 68.
 Камень 10, 31, 38, 39, 58, 129,
 181, 225, 284, 344з, 410, 412,
 417, 419, 422, 423, 443, 451,
 452, 455, 481.
 Камила 175з.
 Канапъ 467.
 Кантаръ 265, 346, 421.
 Капа 241.
 Капасъзъ 495.
 Капия 384, 420, 421, 424. Ср.
 врата.
 Капийка 393.
 Капка 29, 146.
 Карамфиль 169, 171, 208.
 Карауль 442, 448.
 Касапинъ 363, 463.
 Касапница 265.
 Катранъ 417.
 Катъръ 420.
 Кафеджия 407.
 Кафе 483.
 Келеръ 380.
 Келийка 324.
 Кемеръ 177, 410.
 Кепе 228.
 Кепенекъ 412.
 Керамида 9, 344.
 Керванджия 392.
 Керпичъ 9.
 Кесия 493.
 Кефъ 410, 421.
 Кехаица 250.
 Кехая 10, 335, 350, 356.
 Кипарисъ 35.
 Кириджия 360.

- Кирия 360, 392.
 Китка 3, 4, 109, 140, 151, 162,
 173, 186, 198, 195, 222з, 223,
 227, 232з, 245, 246, 263, 266,
 266а-з, 335, 337, 347, 364, 430,
 480, 486, 487. Ср. цвѣте.
 Кладенецъ 13, 16, 31, 97, 154,
 200, 229, 231, 239, 267, 313,
 333, 361, 415, 443, 444з, 470,
 Ср. бунаръ и излакъ.
 Клепка 144.
 Клевета 34, 353.
 Клеветница 366, 367, 459.
 Клетва 10, 23, 25, 29, 32, 33, 36,
 48з, 57, 58, 59з, 60, 61, 62, 99,
 100, 101, 101з, 102, 116, 126,
 135, 145, 150, 152, 161з, 171,
 172з, 175, 186, 216, 234, 238,
 243, 246, 247, 266з, 267, 269,
 271, 280, 281, 281з, 282, 293,
 304, 311, 344з, 346, 353, 357,
 358, 360, 365, 410, 416, 428,
 466, 485, 494.
 Кликачь 242.
 Клинь 491.
 Клободанъ 384.
 Клонъ 152.
 Клѣтъ 34.
 Ключъ 346.
 Ключарка 333.
 Ключъ 53, 67, 74, 225, 333, 413.
 Кметъ 8з, 115, 412, 451, 493.
 Книга 41, 42, 42з, 43, 44, 49, 147,
 226, 303, 326, 382, 394, 408,
 417, 455, 470.
 Кобила 65.
 Кобуръ 499.
 Ковачъ 69, 407, 408, 410.
 Ковъ 408.
 Кожа 396, 448, 449.
 Кожухъ 276, 410, 418, 434.
 Коза 65, 240, 458, 491.
 Козаръ 56, 434.
 Кола 65, 260, 302, 330, 392, 400,
 434, 495.
 Коланъ 232з, 256, 267, 291, 331,
 393, 410, 428.
 Коледа 48, 433. — *Коледни пѣ-*
сни бр. 64—68.
 Коледаръ 65, 66, 67, 446.
 Колиба 40.
 Коля, колець 70, 178, 464, 467з,
 470, 483.
 Коляно 50, 105, 149, 185, 202,
 298, 300, 301, 331, 407, 417,
 419, 420, 421, 460, 473.
 Комаръ 172з, 281, 404.
 Коминъ 176.
 Комшия (съсѣдъ) 44, 176з, 118,
 358, 396, 469.
 Конакъ 376, 378, 409, 447, 483,
 490. Ср. станъ.
 Конецъ 59, 69, 203.
 Конникъ 302.
 Конь 7, 11, 16, 22, 25, 31, 33, 34,
 37, 38, 42, 65, 69, 74, 85, 104,
 112, 112з, 114, 116, 117, 136,
 147, 150, 159, 172з, 173, 175з,
 179, 180, 181, 183, 198, 204,
 209, 223, 226, 233, 236, 274,
 279, 281, 288, 294, 299, 305,
 314, 322, 325, 331, 333, 334,
 337, 342, 345, 346, 347, 348,
 352, 359, 369, 370, 374, 397,
 400, 405, 407, 408, 409, 412
 (газбарче), 413, 414, 416, 417
 (газбарче), 419, 420, 421, 422,
 424, 426, 428, 430, 434, 435,
 436, 437 (караманъ), 439, 444
 (караманъ), 449, 431, 452, 453

- (крилатъ), 456, 457, 463, 464, 466, 470, 471, 473, 480, 482, 488, 488₂, 491, 499.
- Конюшница 34.
- Копань 264, 358, 417.
- Копарь 182₄.
- Копачь 1, 170.
- Копеле 431₂, 435, 471.
- Копие 16, 419, 420. Ср. мъждракъ.
- Копраля 65, 87, 264, 385.
- Коприна 265, 296, 309, 449, 472 ср. свила.
- Коремъ 271.
- Корень 35, 114, 186, 413.
- Кория 7, 22, 97, 466, 491.
- Кормило 475.
- Коршумджия 461.
- Коршумъ 61, 271, 441, 448, 493, 503.
- Коса 38, 100, 114, 126, 144, 163, 211, 318, 364, 373, 398, 436, 439, 470, 489.
- Коса 491.
- Косачь 189.
- Коситба 491.
- Косоплитка 201.
- Кость 11, 29, 280, 435.
- Котель 48, 93.
- Кошарь 65.
- Кошница 266, 317.
- Кошоглавница 63.
- Кошута 120, 431₃.
- Кошъ 398.
- Кочия 500.
- Кочияшъ 500.
- Кошуля 6, 59, 59₂, 75, 137, 155, 250, 291, 384, 474. Ср. риза.
- Крава 15, 27, 363, 473.
- Кравай 54, 65.
- Кражба 409, 474.
- Кракъ (нога) 30, 49, 112, 116, 242, 281, 286, 289, 300, 369, 385, 389, 392, 396, 404, 408, 412, 413, 417, 419, 421, 456-472, 480, 482.
- Кралица 74, 330, 374, 416, 446.
- Краль 39, 53, 330, 410, 412, 414, 416, 446, 455 (нѣмски).
- Крамоля 349. Ср. кавга.
- Красавица 163. Ср. хубавица.
- Кривакъ 65, 241, 326, 450.
- Кривина 178.
- Крило 28, 42, 144, 351, 377.
- Круша 64, 176, 248.
- Кръвникъ 240. Ср. джелатинъ.
- Кръвнина 235, 349, 419.
- Кръвница 431.
- Кръвь 1, 29, 32, 50, 239, 331, 333, 351, 368, 417, 418, 420, 423, 427, 435, 440, 477, 487, 495, 503.
- Кръстець 65.
- Кръстопжъ 112, 201, 464.
- Кръсть 43, 50, 147, 410, 422, 495.
- Кръчма 412. Ср. механа.
- Кръчмарь 422.
- Кръшенка 14, 48, 48₂, 416, 430, 446.
- Кръшла 487.
- Кубе 43, 324.
- Кука 491.
- Кукувица 65, 479, 493, 498.
- Кула 308.
- Кумица 14, 15, 87, 341, 414, 446.
- Кумъ 14, 28, 36, 60, 79, 83, 87, 165, 247, 247₃, 324, 330, 331, 332, 341, 347, 414, 415, 432, 446.
- Купише 105; купъ 118.

Курбанъ 49, 99.
 Курва 418.
 Куче 22, 40, 58, 126, 228, 387,
 469. Ср. песъ.
 Кучка 362, 387.
 Кървосмѣшенне 27, 28, 29, 30,
 31, 32.
 Кърджалия 494, 595, 496.
 Кърма 22, 89, 137, 182₄, 199,
 255.
 Кърпа 16, 29, 36, 103, 195, 225,
 266₂, 304, 362, 374, 483, 498.
 Кжиане 48.
 Кжина 64, 471.
 Кжсъ 34, 222, 225, 306, 417, 426,
 464, 489. Ср. парче.
 Кжща 24, 25, 59, 175, 80, 81, 88,
 99₁, 110, 114, 122, 123, 140,
 153, 176, 190, 201, 205, 217,
 235, 244, 260, 261₂, 272, 277,
 290, 302, 304, 316, 333, 336,
 342, 344, 348, 350, 353, 354,
 356, 358, 367, 381, 385, 396,
 405, 408, 409, 431.

Л.

Лагеръ 504.
 Лазарица 433.
 Лазарка 107, 103. -- *Лазарски
 пѣсни* бр. 70—71.
 Лакътъ 24, 165, 421, 428, 451.
 Ламя 4, 45.
 Ластаръ 111.
 Ластовица 30з.
 Латника 77, 418.
 Латинче 317, 414.
 Лебедъ 216.
 Легло 170.
 Ледъ 65, 481.

Лень 169.
 Либе 28, 35, 81, 111, 114, 116,
 127, 137, 149, 153, 153₂, 154,
 160, 162, 164, 166, 166₂, 167,
 170, 171, 173, 175, 175₂, 176,
 177, 183, 189, 198, 201, 202,
 205, 206, 217, 224, 226, 226₃,
 227, 228, 232, 232₂₋₃, 233,
 234, 236, 237, 237₂, 238, 239,
 241, 242, 245, 247, 247₃, 248,
 248₂₋₃, 249, 254, 254₂, 255, 257,
 258, 259, 259₃, 269, 270, 272,
 280, 281, 282, 283, 284, 337,
 358₂, 359, 368, 399, 409, 416,
 419, 429, 457, 461.
 Ливада 31, 105, 189, 234, 260,
 346, 407, 422, 432, 505.
 Лика-прилика 199, 331, 419, 444.
 Лнлякъ 398.
 Лимонъ 333.
 Лира 221.
 Листъ 145, 167, 265, 293, 324,
 441, 442, 445, 470, 479.
 Литра 366.
 Лице 29, 119, 121, 126, 130, 131,
 133, 136, 138, 142, 144, 145,
 147, 152, 163, 171, 181, 205,
 216, 249, 261, 262, 265, 300,
 303, 323, 328, 345, 374, 401,
 417, 428, 443, 468.
 Ловъ 212, 325, 346, 412, 457.
 Лоза 32, 63, 113, 160, 170, 178,
 189, 214, 317, 358, 372, 395.
 Лопата 50, 399.
 Луло младо 109₂, 126, 128, 130,
 130₂, 135, 136₂, 138, 139₂, 140,
 142, 143, 147, 148, 153, 153₂,
 155, 156, 157, 158, 159, 164,
 168, 169, 169₄, 176, 176₂, 179,
 180, 182_{2,5}, 183, 184, 188, 189,

192, 195, 202, 205, 206, 206₂,
208, 210, 211, 215, 217, 222₃,
228, 232₂, 233, 235, 238, 240,
243, 247, 251, 255, 257, 258,
259, 261, 261₂, 262, 265, 265,
266₂, 267, 268, 269, 271, 272,
275, 276, 276₂, 278, 279, 281,
284, 315, 318, 387₂, 329, 348,
383, 383₂, 399, 401, 488. Ср.
момче.

Лукаръ 402.

Лукъ 402.

Лъжа 21, 25, 294, 317, 331, 411,
414, 444₂, 457, 464.

Лѣкъ 7, 237, 312, 372, 369, 410.
Ср. цѣръ.

Лѣто 309, 346.

Лѣха 267.

Любовникъ 154, 174, 291, 297,
308, 315, 355.

Любовница 154, 191₂, 227, 297,
305, 308, 311, 312, 324, 335,
414, 426.

Любовь 47, 98, 125, 128, 131,
137, 138, 139, 141, 142, 144,
147, 148, 149, 154, 155, 156,
159, 163, 164, 165, 166, 168,
169, 170, 171, 173, 175, 180,
181, 182, 183, 184, 185, 188,
189, 190, 197, 198, 202, 205,
217, 222, 222₂, 223, 225, 228,
229, 233, 236, 241, 242, 245,
261, 264, 272, 273, 274, 276,
277, 281₂, 282, 283, 287, 292,
292₂, 298, 299, 300, 301, 302,
303, 304, 306, 306₂, 307, 308,
310, 311, 313, 314, 317, 318,
319, 320, 322, 337, 344, 350,
372, 375, 405, 417, 426. — Лю-
бовни пѣсни бр. 125—330.

Люлка 13, 14, 15, 30, 44, 65,
107, 499.

Люде (хора) 7, 9, 49, 57, 115,
116, 118, 175, 265, 269, 302,
324, 341, 358, 410, 412, 431,
463, 483, 491, 492, 494.

Лжгъ 294.

М.

Магаре 164.

Магия 3, 19, 41, 238, 284.

Маджаркиня 417.

Майка 5, 6, 7, 10, 12, 15, 23, 25, 26,
27, 29, 31, 32, 33, 36, 37, 38,
40, 41, 44, 46, 48, 49, 50, 53,
56, 69, 73, 74, 75, 76, 82, 83,
96, 98, 99, 99₄, 100, 101, 101₂,
102, 103, 104, 105, 106, 107,
108, 109, 109₂, 110, 111, 112,
112₃, 113, 114, 115, 117, 118,
135, 137, 142, 145, 150, 153,
163, 168, 169₂₋₃, 172, 172₃, 173,
176, 177, 179, 181, 182, 183,
188, 200, 202, 204, 205, 213,
215, 216, 218, 219, 221, 222,
224, 226, 228, 229, 230, 233,
234, 237, 237₂, 240, 241, 244,
245, 247, 248, 251, 253, 255,
258, 259, 260, 265, 269, 277,
282, 284, 285, 288, 289, 294,
297, 304, 305, 309, 310, 311,
314, 315, 319, 320, 321, 323,
324, 325, 327, 329, 330, 331,
332, 333, 334, 335, 336, 337,
344₂, 346, 347, 353, 358, 364,
366, 367, 473, 374, 377, 384,
389, 390, 393, 401, 403, 407,
408, 409, 410, 415, 416, 417,
418, 420, 421, 422, 427, 428,

- 430, 431₂, 432, 433, 441, 443,
444, 444₂, 445, 449, 450, 455,
460, 461, 463, 465, 466, 471₂,
475, 476, 477, 479, 481, 487,
494, 495, 498, 499, 500, 504.
- Майка и дъщеря* бр. 96—105;
Майка и синь бр. 106—115.
- Майсторъ 18, 39, 213, 290.
- Манастиръ 29, 32, 34, 42, 43,
55, 95, 112, 344, 409, 413, 441,
446, 451, 464.
- Манафъ 475.
- Маргаритъ 177, 434.
- Маслина 128, 152, 243
- Масло 396.
- Махала 287, 306, 350, 352, 366,
431, 467.
- Махалка 450.
- Махрама 130, 136, 225, 250, 305,
329, 384, 393.
- Машеха 35, 292, 324, 327.
- Мегданъ 432, 489.
- Межда 300.
- Мермеръ, мраморъ 38, 50, 239,
324, 344₂, 421.
- Месо 239, 416, 423, 427, 435,
440, 479.
- Метла 196, 278.
- Механа 315, 415, 416, 417, 419,
424. Ср. кръчма.
- Механджийка 262, 417.
- Механджия 94, 416.
- Мечка 341, 403, 431, 431₂₋₃, 434₃,
442, 448, 451.
- Мечъ 446, 502.
- Мечъта 474.
- Милостиня 409.
- Милость 34.
- Миразъ 224.
- Мирисма 25, 148.
- Мирия 368.
- Михтарджия 57.
- Младоженецъ 32, 74₃, 78, 79, 80,
85, 90, 331, 332, 333, 333₃. Ср.
женихъ.
- Млѣко 1, 60, 106, 145, 285, 328.
- Могила 483.
- Молба 5, 13, 16, 22, 26, 28, 31,
38, 40, 49, 54, 56, 59, 70, 79,
82, 93, 100, 101, 111, 116, 117,
124, 130, 137, 140, 153, 166,
167, 175, 177, 191, 197, 198,
214, 229, 268, 279, 284, 291,
299, 308, 323, 326, 329, 331,
333, 339, 362, 370, 386, 410,
413, 417, 421, 426, 427, 432,
433, 434, 443, 446, 447, 448,
449, 451, 453, 456, 461, 464,
466, 468, 469, 475, 481, 482,
485, 495, 496, 499, 504.
- Молитва 116, 121.
- Мома 84, 14, 16, 17, 20, 21, 23₂,
33, 35, 40, 43, 58, 59, 59₃, 63,
65, 69, 70, 71, 80, 84, 85₂, 86,
87, 90, 93, 96, 97, 98, 99, 99₂₋₄,
100, 101₂, 103, 104, 108, 109,
109₂, 110, 113, 117, 119, 121,
125, 126, 127, 127₃, 128, 129,
130, 130₂, 131, 133, 133₂, 135,
136₂, 140, 141, 143, 143₂, 144,
145, 145₂, 146, 146₂, 148, 150,
151, 152, 153, 155, 160, 161,
161₂, 162, 163, 165, 167, 169,
169₂, 170, 172, 172₃₋₄, 174, 175,
176₂, 178, 179, 180, 181, 182,
182₂, 4-5, 184, 185, 185₂₋₃, 186,
187, 188, 189, 190, 192, 193,
194, 195, 196, 197, 197₂, 200,
201, 203, 204, 205, 206₂, 209,
210, 211, 212, 213, 214, 215,

- 216, 217₂, 218, 218₂₋₅, 219, 220, 222₃, 224, 225, 226, 226₂, 229, 231, 232, 232₂₋₃, 233, 234, 235, 237, 238, 241, 242, 243, 245, 246, 248₂, 249, 250, 252, 254₂₋₃, 255, 256, 257, 257₂, 258, 259₂₋₃, 260, 261, 262₂, 263, 264, 265, 266, 266₃, 267, 268, 268₂, 269, 270, 271, 272, 273, 273₂, 274, 276, 276₂, 277, 280, 281, 281₂, 284, 289, 289₂, 291, 291₂, 292, 292₂, 293, 294, 295, 296, 299, 301, 303, 305, 306, 307, 315, 316, 318, 318₃, 319, 320, 320₂, 321, 322, 323, 323₂, 324₂, 325, 326, 327, 327₂, 328, 329, 335, 336, 337, 338, 340, 344, 345, 448, 354, 358₂, 360, 369, 370, 371, 371₂, 374, 375, 377, 379, 383, 383₂, 384, 386, 388, 389, 396, 397, 398, 400, 405, 411, 431, 432, 434, 434_{2,4}, 438 (войникъ), 438₂, 439 (войникъ), 444, 444₂, 451, 453 (хайдутъ), 453₃ (войвода), 454 (юакиня), 456, 460, 467, 471 (хайдутъ), 471₂ (войвода), 472 (войвода), 474, 484₂, 485, 486, 488, 490, 494. Ср. дѣвойка.
- Моминство 80, 81, 367.
- Момче *gesp.* момъкъ 9, 16, 20, 21, 33, 35, 43, 58, 63, 67, 121, 125, 127, 129, 131, 134, 140, 141, 144, 147, 149, 152, 163, 165, 166, 170, 171, 173, 181, 186, 188, 190, 193, 197, 198, 200, 204, 214, 216, 218, 218₂, 229, 230, 230₂, 234, 237₂, 260, 266₃, 270, 280, 281, 281₂, 282, 283, 295, 298, 303, 306, 306₂, 312, 317, 319, 321, 322, 324, 324₂, 329, 331, 336, 339, 341, 344, 345, 375, 393, 396, 398, 438, 439, 444, 447, 451, 454, 459, 465, 470, 472, 475, 476, 477, 483, 486, 494. Ср. ергенъ, лудо младо.
- Мониста 254.
- Морава 33, 479.
- Море 6, 27, 42, 43, 48₂, 58, 68, 111, 117, 243, 246, 269, 277, 317, 314₂, 354, 360, 384, 393, 444, 446.
- Московецъ 503, 504.
- Мостъ 11, 37, 199, 450, 464.
- Мотика 50, 358, 399.
- Мрава 34, 222, 225.
- Мрѣжа 39, 87, 115, 117.
- Мустакъ 276.
- Муха 248, 404.
- Мухълъ 99.
- Мъгла 72, 139, 263, 449.
- Мъждракъ 45. Ср. копие.
- Мърсулъ 197.
- Мъртвецъ 324.
- Мъска 134.
- Мѣдникъ 69, 200, 281.
- Мѣнежъ 341.
- Мѣра 417, 421.
- Мѣсаль 65, 257₂.
- Мѣсець 17, 41, 108, 214, 232, 289, 417, 495, 504.
- Мѣсечина 36, 144, 274, 303, 329.
- Мѣсто 48₂, 178, 331, 335, 336, 358, 430, 442.
- Мжжъ 29, 38, 191, 191, 342₃, 346, 349, 351, 352, 355, 355₂, 359, 360, 361, 362, 363, 368, 381, 401, 402, 403.
- Мжчение 50, 465.

И.

Надбързване 16.
 Надпрѣпускване 437.
 Наздравица 9. — *Наздравици* бр.
 91—95. Ср. здравица.
 Накить 207, 208.
 Налбатинъ 428.
 Нанизъ 467₂.
 Наргиле 287.
 Народность 265.
 Народъ 451.
 Нафора 45.
 Нахия 382.
 Небе 8, 46, 47, 50, 68, 98, 218,
 218₃, 248, 317, 346, 381, 422,
 427, 430, 436, 440, 443, 444, 455.
 Невѣнь 182₄, 188, 200, 266.
 Невѣста 8, 9, 12, 21, 31, 74₃, 76,
 80, 82, 85, 87, 89, 108, 111,
 121, 141, 157, 200, 214, 275,
 289, 295, 310, 311, 303, 329,
 330, 332, 333, 335, 336, 338, 339,
 354, 356, 379, 381, 400, 414,
 415, 426, 428, 432, 457, 466,
 473, 479, 483, 501. Ср. булка
 и кадъна.
 Св. Недѣля 116, 118, 393; не-
 дѣля 36, 57, 58, 111, 180, 213,
 235, 244, 337, 340, 346, 357,
 393, 407, 483, 499. Ср. седмица.
 Неправина 359.
 Неприятель 361. Ср. душманинъ.
 Неренджа 206, 332, 500.
 Св. Никола 393.
 Нива 65, 81, 252, 260, 285, 346,
 361, 368, 449, 450, 466, 495.
 Новина 340.
 Ножици 340.
 Ножница 319, 410.
 Ножъ 26, 49, 222, 289, 323, 331,

361, 363, 366, 393, 417, 420,
 431₃, 462, 463, 500.
 Носило 249.
 Ношь 62, 65, 94, 120, 140, 154,
 243, 314, 366, 367, 384, 393,
 416, 417, 420, 421, 423, 431₃,
 444, 447, 448, 451, 452, 464,
 501.
 Нѣмица 15.
 Нѣнка 99₂, 120. Ср. боска.

О.

Обвинитель 159.
 Обезчестяване 496.
 Обирникъ 494.
 Обиръ 453₃, 454, 466, 470.
 Обичай 375, 414, 417.
 Облакъ 4, 8, 45, 53, 60, 121, 329,
 412, 419.
 Облогъ 315, 386, 419.
 Образъ 155.
 Обуша 89. Ср. ботуши.
 Обѣдъ 16, 18, 346, 364.
 Обѣци 110.
 Овенъ 46, 99, 120, 159, 265, 351,
 387₃, 388, 389, 390, 448, 450,
 468.
 Овца 22, 32, 65, 136, 356, 395,
 450, 491.
 Овчаръ 1, 10, 22, 40, 54, 55, 56,
 98, 100, 161, 162, 184, 187, 196,
 222₂, 231, 250, 277, 320, 320₂,
 328, 353, 356, 386, 387, 387₂,
 388, 389, 390, 450 (пжтникъ),
 466, 487.
 Огледало 105, 111, 169.
 Огледъ 109₂.
 Огънь 19, 29₂ 35, 41, 47, 50,
 140, 185, 218₃, 343, 351, 413,
 465, 466, 502.

Огърлица 308.
 Одая (стая) 408.
 Ока́ 221, 341, 418, 420, 422, 428,
 434, 434₂, 448, 472.
 Око 7, 10, 16, 31, 32, 48, 99,
 119, 126, 133, 137, 143, 144,
 145, 147, 149, 163, 166, 175,
 181, 185, 186, 205, 206₂, 216,
 222₂, 242, 248₂, 249, 261, 262,
 267, 282, 287, 288, 300, 303,
 331, 346, 350, 351, 369, 397,
 412, 413, 418, 419, 421, 422,
 428, 436, 441, 446, 450, 453₂,
 461, 469, 479, 485, 500.
 Окови 158, 383, 383₂.
 Околия 433.
 Омраза 34.
 Опашка 2.
 Опинъкъ 385. Ср. царвулъ.
 Орало 118, 449, 491. Ср. орало.
 Орань 118, 264, 364, 417, 491.
 Орачь 1, 59, 118, 164, 264, 338,
 368.
 Орель 88, 239, 346, 395, 427,
 487.
 Оризь 33.
 Орлица 88.
 Орѣхъ 16, 67.
 Оржжие 147, 268, 387₂, 420, 424,
 441, 446, 453, 457, 466.
 Освобождение 436, 447, 502.
 Ослѣпѣване 59.
 Основа 8₂, 9.
 Осое 326.
 Отвличане 369, 376, 384.
 Отвратки 461.
 Отвѣтъ 410.
 Отговоръ 419, 451.
 Отечество 484.
 Откупване 262, 262₂, 382.

Отмѣница 114.
 Отпоръ 442, 499.
 Отрова 35, 327, 335, 346, 365,
 417.

II.

Св. Павелъ 50.
 Пазаръ 81, 235, 252, 254, 292,
 307, 471.
 Пазачъ 117.
 Пазва 148, 177, 190, 195, 205,
 246, 333, 347, 416, 426.
 Паласка 161, 231, 303.
 Палатъ 317, 327.
 Палешникъ 264, 385.
 Памукъ 214, 366, 401.
 Панаиръ 156, 289, 289₂, 392, 432,
 433, 439, 451 Ср. съборъ.
 Папуци 183, 209, 254, 256, 286,
 304. Ср. обуша.
 Пара 55, 93, 118, 144, 150, 260,
 372, 413, 417, 450, 452, 489,
 491, 493.
 Пармакъ 8.
 Парче 409, 425, 426. Ср. кжсъ.
 Пастърма 396.
 Патица 346.
 Патриархъ 50, 499.
 Пауница 322, 385.
 Паунъ 163, 187, 197, 377, 385.
 Паша 161.
 Паша́ 6, 99₂, 103, 288, 316, 439,
 470, 489, 490, 491, 500, 504.
 Педя 33, 412, 420, 428, 333.
 Пелена 9, 420.
 Пеленаче 44, 101, 380.
 Пелинь 186, 192.
 Пепель 140.
 Пералка 133.

- Перо 40, 70, 163, 185, 187, 197, 207.
 Перуника 234.
 Перчемъ 33, 150, 276, 363, 389.
 Песь 389, 416. Ср. куче.
 Петлица 74, 300.
 Петъкъ 330.
 Св. Петъръ 50.
 Пехливанъ 464.
 Печалба 247з, 492.
 Пещера 5, 410, 462.
 Пещь 6, 15, 37, 49.
 Пиене 123, 372, 442, 444.
 Пиле 7, 19, 29, 40, 56, 58, 67, 155, 212, 228, 420, 421, 436, 440, 458, 466, 478. Ср. птичка.
 Пиперь 421, 492.
 Писмо 42, 43, 394, 476.
 Пита 150, 385.
 Пишовъ 6, 38, 161, 268, 303, 435, 441, 472, 479, 499.
 Пиявица 143, 144, 147, 163, 436.
 Пияница 94, 179, 203, 205, 206, 260, 268, 279, 408, 434, 434з-4.
 Пладнина 35, 47, 151, 178, 249, 320, 386, 406, 433, 473, 485.
 Пламъкъ 35.
 Планина 10, 50, 62, 116, 120, 139, 144, 232, 239, 250, 317, 320, 333, 391, 415, 417, 426, 435, 441, 442, 447, 448, 451, 452, 453, 469, 470, 471, 473, 474, 479, 499.
 Планъ 407.
 Платно 21, 24, 134, 150, 165, 410, 428.
 Плачь 12, 16, 21, 37, 40, 42, 43, 45, 46, 49, 53, 57, 71, 105, 117, 203, 211, 266з, 292, 302, 324, 331, 341, 346, 347, 350, 351, 354, 357, 358, 364, 371, 374, 377, 379, 380, 381, 389, 391, 397, 404, 406, 413, 438, 455, 478, 480, 484, 487, 489, 490, 504.
 Племеница 31, 73.
 Плетъ 241, 344.
 Плещи 65, 426.
 Плодь 87.
 Плоска 150.
 Плоча 186, 300.
 Плѣва 398.
 Пдѣнство 30, 30з-з, 42з, 323, 354, 369, 370, 373, 375, 377, 379, 380, 382, 383, 384, 387, 416, 463, 482, 499.
 Побратимъ 123, 176з, 198, 304, 315, 363, 411, 412, 413, 414, 422, 428, 433, 452, 463.
 Повратки 25, 334.
 Погача 185, 334, 461, 488, 498.
 Погледъ 443, 444.
 Погребение 409.
 Подаръкъ 82, 153з, 162, 216, 254, 254з, 255, 256, 258, 291з, 304, 432. — *Либеву подаръци* бр. 254—259.
 Подбраникъ 469.
 Подвръзка 74.
 Подемъ 502.
 Подигравка 278.
 Подкова 274, 392, 428, 436, 437, 473.
 Подкупникъ 439.
 Подложка 479.
 Подпоръ 8з.
 Подслонъ 276.
 Пожаръ 484.
 Пожелание 92, 331.

- Поздравъ 166, 179, 274, 290, 412,
 427, 437, 451, 470, 472.
 Покана 193, 234, 247, 286, 293,
 361, 365, 392, 420, 426, 433,
 434, 434а-4, 446, 470, 501.
 Поклонъ 150, 417, 421, 422, 423,
 472, 489.
 Покривка 205, 488.
 Покривъ 82, 39.
 Покръстване 406.
 Пола 107, 178, 200, 322, 384, 439.
 Поле 4, 6, 47, 58, 113, 125, 166,
 185, 230, 333, 388, 412, 417,
 420, 422, 442, 456, 4672, 4932.
 Поличба 482.
 Полугаръ 120, 389.
 Полулей 324.
 Поминъкъ 356.
 Помощникъ 412.
 Помошь 413, 420, 423, 4312, 440,
 504.
 Понедѣльникъ 343, 347, 393.
 Поносба 395.
 Понуда 58, 98, 237, 2593, 272.
 Попадия 376.
 Поплака 358, 393.
 Попъ 5, 28, 34, 42, 43, 50, 199,
 218, 265, 324, 376, 412, 414,
 451, 460, 467, 495.
 Попрелка 360.
 Порта 9, 21, 51, 96, 153, 165,
 179, 183, 219, 220, 222, 228,
 294, 325, 333, 347, 361, 366,
 385, 408, 412, 422, 425, 4344,
 436, 479. Ср. капия.
 Поржчка 31, 38, 40, 49, 50, 57,
 76, 852, 97, 99, 110, 112, 160,
 179, 213, 226, 238, 245, 254,
 301, 334, 346, 347, 361, 364,
 366, 389, 420, 428, 436, 452,
 461, 472, 480, 499.
 Посестрима 21, 123, 412, 420.
 Поскане 45.
 Постеля 18, 32, 126, 184, 197,
 205, 239, 293, 310, 316, 318,
 319, 355, 428, 479.
 Постъ 11, 169.
 Потера 382, 442, 448.
 Потресь 3.
 Потури 464.
 Потурчване 304, 61, 121, 285,
 286, 315, 406, 499, 500.
 Пофала 94.
 Почить 502.
 Пощѣвка 300.
 Поясъ 6, 200, 264, 412, 426, 431,
 435, 436, 474.
 Правина 178.
 Прагъ 367, 389.
 Празникъ 61, 118.
 Пране 300.
 Пратеникъ 38, 44, 347, 420.
 Прахъ 29, 65, 131, 140, 374, 388,
 412, 436.
 Приданъ 472.
 Прикя 219, 265, 295, 309, 311,
 370.
 Припѣване 69. — *Припѣвки* бр.
 69.
 Прислужница 269, 317.
 Присмѣхъ 270, 404.
 Пристанка 318, 320, 321. — *При-*
станка бр. 318—322.
 Приятель 411.
 Продавачъ 143.
 Продажба, проданъ 124, 262, 263,
 402.
 Прозорець 8, 142, 468.
 Пролѣтъ 1824.
 Просо 236, 246.
 Просякъ 448.
 Прошаване 248, 2483, 280.

Пръстенъ 69, 145, 152, 239, 243,
 247, 305, 339, 341, 347, 405,
 409, 422.
 Пръстъ 84, 48, 152, 339, 407,
 412, 420, 422, 438, 477.
 Пръсть 3, 25. Ср. земя.
 Пръвозъ 31. Ср. було и пръ-
 кровка.
 Пръвръщане (метаморфоза) 26,
 34, 35, 36, 38, 97, 189, 197₂,
 232₂, 269, 338.
 Пръдателство 464, 468, 469, 499.
 Пръдводителъ 453₃.
 Пръкровка 333, 347. Ср. було и
 пръвезъ.
 Прълюбодѣйница 361, 408.
 Пръмѣна 108, 141, 143, 367, 385.
 Пръпеличка 65, 325.
 Пръстолю 44.
 Пръструвка 324, 358, 347, 448.
 Пржтъ 160, 344, 346, 469.
 Птичка 25, 26, 32, 499. Ср.
 пиле.
 Пушка 31, 38, 120, 161, 236, 257,
 268, 271, 291, 296, 303, 305,
 311, 317, 333, 334, 440, 441,
 464, 466, 471, 472, 473, 474,
 475, 477, 478, 480, 488₂, 491,
 493, 496, 497, 499, 502
 Пшеница 1, 52, 103, 165, 189,
 191, 368, 374, 431, 449, 466.
 Пъкълъ 51.
 Пѣна 420, 435.
 Пѣние 212, 232, 244, 246, 301,
 354, 360, 374, 406, 420, 433,
 461, 462, 463, 465.
 Пѣсень 20, 30, 37, 44, 180, 196,
 232, 313, 374, 444, 461, 462,
 463, 465.
 Пѣськъ 57.

Пѣтель 26, 164, 170, 273, 283,
 360, 366, 376.
 Пждарь 103, 178, 189.
 Пжтникъ 150, 347.
 Пжтъ 23, 62, 65, 82, 84, 111, 114,
 127, 134, 150, 201, 269, 274,
 275, 279, 290, 294, 306, 330,
 331, 338, 346, 364, 367, 372,
 383, 388, 398, 405, 409, 419,
 427, 428, 436, 437, 448, 450,
 455, 461, 463, 470, 497.

Р.

Работа 96, 118, 280, 366, 384.
 Работникъ 54, 466.
 Радость 483.
 Раждане 48.
 Разбойникъ 430.
 Разговоръ 205.
 Разкрачъ 452.
 Разходка 267.
 Рай 51, 64.
 Ракия 63, 67, 121, 179, 197, 205,
 208, 159, 261, 305, 308, 316,
 346, 352, 366, 417, 421, 433,
 445, 463, 489, 490.
 Рало 65, 165, Ср. орало.
 Рамо 266, 296, 358, 412, 474, 479.
 Рана 333, 410, 426, 427, 440, 444,
 469.
 Ратай 353, 366.
 Ребро 404.
 Ремикъ (ременъ) 28, 415.
 Рыба 5, 39, 42, 48₂, 57, 65, 87,
 101, 115, 117, 269, 344₂, 365,
 395, 430.
 Риза 26, 89, 114, 133, 150, 179,
 257, 300, 331, 381, 449, 467.
 Ср. кошуля.

Робиня 30, 217, 330, 354, 373,
374, 378, 380, 381, 384, 407,
412₂.

Робство 115, 378, 379, 436, 473,
475, 482, 500.

Робъ 54, 383, 419, 421, 434₃, 436,

Рогозка 18, 211, 257, 316, 381,
409, 417, 429, 488.
484, 485, 498.

Рогъ 203, 392, 468.

Родина 284.

Родители 37, 117, 122, 137, 142,
198, 215, 232, 252, 318, 329,
481, 487.

Роднина 29, 198, 218, 320, 327,
341, 432, 469, 487. Ср. родъ.

Родъ 76, 77, 79, 160, 218, 420,
500. Ср. роднина.

Рожба 15, 32, 33, 40, 49, 363,
430, 436, 439, 499.

Роса 304, 31, 48₂, 50, 76, 99, 130,
153, 187, 228, 323, 468.

Росенъ 192.

Руба 282, 453. Ср. рухо.

Рубля 376.

Рупъ 472.

Русинъ 503, 504.

Рухо 13, 34, 89, 289, 302, 315,
356, 371, 444, 456. Ср. руба,

Ружа 236, 429, 482.

Ръжёнъ 297.

Ръжь 58, 191.

Рѣка 1, 25, 131 189, 196, 229,
238, 300, 397, 410, 430, 487,
494.

Рѣчь 374. Ср. дума.

Ржбъ 257.

Ржка 11, 26, 48, 49, 50, 91, 92₂,
105, 116, 133, 150, 151, 163,
171, 177, 181, 184, 223, 239,

247, 248, 266, 270, 275, 288,
289, 294, 296, 300, 310, 314,
315, 318, 322, 330, 331, 335,
339, 347, 350, 351, 369, 370,
380, 387, 389, 397₂, 401, 406,
407, 410, 411, 412, 417, 422,
424, 426, 432, 446, 450, 452,
457, 461, 464, 466, 468, 469,
495, 499, 502.

Ржавъ 110, 147, 148, 178, 322,
488.

Ржченикъ 393.

С.

Саба 6, 26, 38, 279, 305, 367,
404, 409, 410, 411, 412 (дама-
скиня), 413, 415, 416, 417, 419,
420, 421 (дамаскиня), 423, 424,
426, 428, 432 (френгия), 435,
439, 441, 442, 443, 448, 452,
453 (фр.), 455 (дамаскиня), 456,
457, 461, 463, 464 (фр.), 465,
466, 472, 473, 475, 477, 491,
499.

Сажень 50.

Самовила 8, 84, 10, 11, 12, 13,
14, 31, 37, 186, 412, 413, 419,
420, 423, 440. Ср. юда.

Сандъкъ 9, 108, 225.

Сапа 409, 416.

Сапунъ 41, 133, 181, 300.

Сарай 56, 156, 213, 267, 293, 405,
416.

Сая 31, 143, 176₂, 205, 228.

Сачма 271.

Сбиркиня 442.

Свада 405. Ср. кавга.

Сватба 31, 32, 46, 57, 59_в, 63,
80, 86, 214, 250, 253, 331, 332,
333, 335, 336, 337, 341, 347,

- 358, 390, 400, 414, 415, 418, 426, 434, 444, 459, 472. Ср. женитба. — *Сватбарски пьсни* бр. 72—90. *Женитба* бр. 331—384.
- Сватбарь 32, 332, 333, 415.
- Свагъ 31, 57, 79, 80, 82, 86, 104, 330, 331, 332, 333, 335, 336, 338, 341, 347, 400, 415, 434, 444, 471.
- Свастя 230.
- Свекърва 9, 15, 18, 38, 74, 88, 89, 99, 313, 333, 351, 353, 356, 358, 364, 365, 366, 367, 371, 381, 382.
- Свекъръ 15, 81, 353, 357, 365, 371.
- Свидѣтель 159.
- Свила 384. Ср. коприна.
- Свинарь 434.
- Свиня 296, 442, 448.
- Свирджия 14.
- Свирка 85, 151, 283, 324, 387, 387з, 393, 433, 447.
- Свѣтъ 171, 436, 446, 448, 449, 461, 465, 475, 502.
- Свѣщь 25, 39, 324, 325, 409, 441. Ср. вошеница.
- Сговоръ 18.
- Севда (любовь) 127, 363. Ср. любовь.
- Седефъ 182а.
- Седло 86, 226, 420, 428, 430, 437, 464.
- Седмица 108, 289, 330. Ср. недѣля.
- Седѣнка 16, 17, 149, 150, 174, 175, 229, 236, 241, 246, 486.
- Сеиръ 404, 467.
- Сейменъ 263, 288, 291, 301, 389, 466, 469, 478, 478з, 488, 494.
- Село 5, 10, 12, 21, 23, 24, 25, 26, 29, 33, 36, 40, 55, 65, 110, 144, 155, 159, 178, 201, 209, 232, 235, 270, 28?, 328, 334, 351, 352, 353, 356, 358, 370, 375, 431, 433, 438, 445, 460, 466, 478, 496.
- Селянинъ 5, 36, 141, 178, 404, 428, 491.
- Сераскеръ 489.
- Сермия 265, 299.
- Сестра 12, 16, 25, 28, 29, 29з, 30, 30з-а, 31, 32, 34, 41, 46, 53, 62, 76, 82, 85з, 114, 117, 118, 120, 121, 122, 150, 177, 202, 222, 222з, 225, 253, 255, 258, 261з, 272, 284, 287, 301, 311, 335, 369, 374, 382, 393, 410, 416, 418, 431, 431з, 440, 453, 462, 464, 466, 468, 473, 479, 481, 485, 497, 498.
- Сестринецъ 434, 434з, 447.
- Сила 491.
- Симить 147, 321.
- Синджиръ 54, 115, 223, 421, 432, 472, 484, 484а, 485.
- Синоръ 1.
- Синъ 25, 29, 32, 36, 37, 38, 46, 49, 56, 65, 66, 83, 106, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 116, 117, 146, 172з, 288, 332, 357, 364, 366, 367, 389, 416, 421, 427, 429, 432, 434, 438, 438з, 446, 450, 463, 466, 476, 487, 496.
- Сиракъ 22, 105, 118, 275, 333з, 437.
- Сирене 240, 396.
- Сиромахъ 56, 69, 260, 319, 367, 393, 482, 498. Ср. бѣдность.
- Сито 72, 185.

- Скара 42, 465.
 Скеле 421, 446.
 Скривалище 468.
 Скуть 4, 307, 333.
 Скжперникъ 63.
 Скжпия 116, 124.
 Слава 68.
 Славей 56, 154, 273.
 Сламка 152, 172а.
 Слана 443, 459, 484.
 Слово 43.
 Слуга 95, 436, 488.
 Слугиня 384.
 Слънце 15, 16, 29, 31, 36, 46,
 50, 59, 60, 65, 72, 73, 99, 125,
 126, 137, 144, 185, 300, 309,
 329, 362, 374, 401, 426, 427,
 428, 495.
 Слъпъ, слѣпецъ 7, 15.
 Смиль 486.
 Смокиня 194.
 Смокъ 430.
 Смола 409.
 Смръка 64.
 Мушчение 407.
 Смъртъ 18, 20, 23, 23з, 24, 25,
 45з-4, 26, 30а, 44, 47, 56, 59з-4,
 99, 102з, 105, 112, 112з, 124,
 178, 249, 153, 332, 335, 338,
 36 з, 365, 374, 400, 444з, 479.
 Смѣхъ 383з, 386, 444з.
 Снага 126, 137, 138, 143, 144,
 163, 172а, 206з, 262, 286, 303,
 404, 428.
 Снаха 3, 9, 13, 25, 29, 34, 38,
 109, 156, 202, 346, 351, 354,
 357, 365, 366, 367, 467, 496.
 Снопъ 386.
 Снѣгъ 38, 144, 163, 238, 389,
 481.
 Соколь 11, 65, 69, 197з, 232з,
 233, 326, 346, 420, 440, 473,
 479.
 Соль 22, 421.
 Софра 361.
 Соха 176.
 Спане 16, 105, 107, 130, 130з,
 136, 136з, 152, 164, 170, 171,
 176, 211, 212, 243, 273з, 274,
 310, 323, 377, 384, 405, 437.
 Спасение 280.
 Срамъ 171, 302, 341, 352, 386,
 453, 473.
 Сребро 65, 346, 363, 495.
 Срокъ 483.
 Сръдня 227, 258, 412, 415, 419,
 420, 421, 433, 440, 443, 450,
 451.
 Сръпъ 103, 296, 466.
 Сръща 228, 271.
 Стадо 10, 22, 55, 79, 113, 159,
 161, 161з, 237, 262, 328, 351,
 386, 387, 387з, 388, 389, 391,
 450.
 Станиникъ 65, 66.
 Станъ 428. Ср. конакъ.
 Старецъ 20, 331, 426.
 Стебло 86.
 Стока 56, 344, 346, 369, 382, 396,
 491.
 Столица 42.
 Столъ 44, 153, 176.
 Стомна 13, 134, 151, 188, 221,
 230, 275, 292, 313, 377.
 Стопанинъ 356.
 Страна 442, 504.
 Страхъ 222з, 255, 397з, 410, 420,
 426, 434, 443, 444, 448, 462.
 Стременъ 65, 331, 421, 503.
 Стрико (чича) 23, 416.

Стрѣвница 431, 431з, 434з, 448.
 Стрѣкъ 50, 199, 348, 471.
 Стрѣла 11, 85з, 90, 420, 439, 440.
 Стрѣха 264.
 Стѣлба 39, 126, 281.
 Стѣна 466.
 Сукай 393.
 Султанъ 425, 431, 453з, 454 (Му-
 радъ), 466, 502, 504.
 Сутринъ 1, 18, 26, 50, 121, 131,
 140, 157, 178, 229, 273, 287,
 298, 408, 422, 473. Ср. за-
 рань.
 Съборъ 40, 196, 214, 225, 284,
 432, 451. Ср. панаиръ.
 Съвѣтъ 118, 121, 247, 264, 366,
 403.
 Съгласие 330.
 Съжаление 417.
 Сълза 18, 38, 42, 45, 53, 76, 97,
 101, 116, 175, 185, 281, 362,
 364, 380, 389, 417, 420, 428,
 Сънь 55, 59, 104, 105, 189, 238,
 243, 244, 322, 323, 344, 351,
 381, 417, 435.
 Сърце 2, 16, 85, 112, 132, 139,
 142, 148, 163, 166, 198, 213,
 240, 247, 252, 281, 284, 317,
 331, 333, 336, 344, 345, 350,
 363, 367, 393, 399, 413, 420,
 422, 423, 424, 431, 435, 443,
 463, 470, 484, 499.
 Съитба 99а.
 Съмейство 496.
 Сънка 13, 47, 169, 239, 248, 333,
 386, 470, 474, 482, 483.
 Съно 189, 191з, 401.
 Съчко 232.
 Сюнгия 404.
 Сжбота 116, 235, 244, 346.

Сждба 351, 416.
 Сждия 178.
 Сждъ 116, 159, 346, 350, 405.

Г.

Талига 141.
 Талигаръ 141, 453.
 Тамбура 229, 315.
 Тарлъкъ 89.
 Татаринъ 500, 501.
 Тевтеръ 436.
 Тегель 257.
 Теле 265, 473.
 Телялъ 307, 438з.
 Телсия 365.
 Терзия 185, 367. Ср. шивачъ.
 Тесла 191з, 264.
 Тетка 20, 168, 183.
 Тиранъ 475.
 Товаръ 111, 246, 360, 366, 374,
 437, 492.
 Топола 6, 58, 163, 479.
 Топузъ 420, 428, 434, 434з, 436.
 Топчия 453з.
 Топъ 503, 504.
 Тояга 281, 296.
 Трендафилъ 63, 144, 162, 163,
 167з, 171, 471.
 Трапеза 65, 385 412, 426, 442.
 Трапище 417.
 Трепетлика 48з.
 Треперушка 345.
 Треска 18, 118, 248з, 312, 422,
 444.
 Трици 69.
 Трудъ 406.
 Трупь 417.
 Трънь, 40, 396, 434.
 Тръпка 419.
 Тръва 24, 36, 58, 70, 105, 180,

187, 239, 279, 391, 426, 442,
495.

Грѣмъ 373.

Грѣскавица 60.

Гуркиня 61, 290, 306, 309, 406,

Гурчинъ 2, 6, 30, 33, 42, 118,

121, 169, 286, 287, 290, 291,

292₂, 295, 296, 297, 298, 300,

302, 303, 304, 305, 306, 307,

308, 309, 311, 312, 313, 323₂,

338, 342, 354, 365, 369, 370,

373, 377, 378, 382, 382, 383,

387, 387₃, 427, 429, 442, 455,

456, 463, 472, 473, 485, 486,

487, 490, 498, 499, 502, 503,

504, 505.

Гучъ 344.

Гѣло 171, 404.

Гѣла 478.

Гѣмнина 157, 270.

Гѣмница 38, 44, 74, 81, 223, 389,

420, 447, 467, 486. Ср. занданъ.

Гѣмничаръ 38, 74, 389, 486.

Гѣрговецъ 265, 376, 384, 454, 472.

Гѣрло 10, 98.

Гѣютюнъ 197, 451, 483.

Гѣжа 166, 167, 231, 272, 276, 279,

331, 346, 481, 484, 487.

Гѣпанъ 85, 439.

У.

Убиещъ 115, 364.

Убийство 31, 34, 36, 41, 224, 225,

235, 271, 289, 289₂, 291, 304,

306, 311, 331, 333, 351, 361,

363, 364, 366, 367, 368, 369,

387, 389, 404, 408, 409, 410,

412, 413, 414, 415, 417, 418,

419, 420, 421, 423₂, 424, 426,

428, 429, 431, 431₂₋₃, 432, 433,

434, 434₃, 441, 441₂, 442, 442,

443, 446, 448, 449, 450, 451,

452, 453, 453₃, 454, 456, 457,

458, 461, 462, 463, 464, 465,

466, 468, 469, 478, 480, 482,

483, 487, 489, 496, 497, 499,

500.

Угаръ 165, 184₁, 449, 505.

Уемъ 281.

Улица 206.

Улукъ 324.

Умъ 116, 367.

Упражнение 493₂.

Уроки 20.

Условие 413, 434₁, 452.

Уста 29, 43, 136 144, 152, 247,

323, 331, 363.

Устабашия 185.

Устни 419.

Утроба 363.

Ухо 397₂, 461.

Участь 407.

Ученикъ 394.

Учкуръ 464.

Ф.

Фалба 16, 63, 342, 395, 411, 412,

416, 421, 424, 469, 470.

Ферманъ 38, 410, 438, 456.

Фесь 185, 286.

Фиданъ 144.

Фитиль 441.

Фишекъ 469.

Флоринъ 124, 221, 474.

Фустанъ 156, 185, 272.

Фърлявище 11.

Х.

Хаберъ 385, 420, 435. Ср. вѣсть.

Хаджилъкъ 265.

Хаджия 265, 451, 458.
 Хазна 66, 95, 146, 437, 453, 453з
 454, 470.
 Хазнатарь 66, 69, 146з.
 Хайдутлъкъ 449.
 Хайтутъ 32, 33, 331, 450, 458,
 459, 460, 494, 497. Ср. харамия.
 — *Хайдушки и политически
 пѣсни* бр. 441—505.
 Хамайлия 144, 248з.
 Хамбаръ 304, 374.
 Ханджаръ 333, 435.
 Ханъма 290, 302, 306з. Ср. ка-
 дъна.
 Св. Харалампи 40.
 Харамия 29з, 111, 149, 182, 310,
 387з, 389, 391, 417, 444, 457,
 465, 468, 471, 474, 478. Ср. хай-
 дутъ.
 Харбия 452.
 Харо 348, 401, 403.
 Харчъ 358.
 Хатъ 97, 407.
 Хатъръ 405, 486.
 Хергеле 491.
 Хитрость 376, 380, 471.
 Хлѣбъ 6, 15, 45, 112, 116, 126,
 153, 281, 381, 417, 443.
 Хмѣль 194.
 Ходжа 164, 292.
 Ходъ 455.
 Хоржви 331.
 Хоро 5, 12, 14, 20, 25, 31, 108,
 141, 144, 175, 200, 209, 210,
 214, 225, 270, 289, 371, 404,
 419, 432, 438, 451, 453, 487,
 495, 500.
 Храна 359.
 Храненикъ 273з,

Храненица 221.
 Храчка 420.
 Христианинъ 2, 116, 290.
 Христось 48, 50.
 Хубавица 144, 198, 207, 235,
 342, 357, 365, 369, 402. Ср.
 красавица.
 Хубость 143, 145, 147, 148, 213,
 218, 265, 280, 310, 333, 334,
 363, 384.
 Хурка 30, 439, 450, 471, 472.

Ц.

Царвуль 22. Ср. опинъкъ.
 Царица 44, 107з, 347, 434, 467.
 Царство 39, 42, 420, 475, 499,
 502.
 Царь 38, 39, 42, 43, 44, 50, 66,
 95, 96, 146, 199, 285, 340, 385,
 407, 410, 420, 421, 430, 431з,
 434, 438, 440, 448, 453з, 454,
 481, 485, 490, 493з, 499, 500.
 Цвѣте 69, 76, 82, 109, 112, 140,
 173, 198, 208, 224, 246, 263,
 324, 354, 379, 471. Ср. китка.
 Циганинъ 459.
 Църква геср. черква 18, 29, 29з,
 34, 35, 36, 39, 45, 49, 55, 57,
 61, 80, 112, 141, 265, 284, 285,
 324, 367, 382, 393, 413, 417,
 422з, 446, 451, 460, 495, 499.
 Цѣлувка 11, 29, 29з, 130, 130з,
 136, 138, 150, 151, 151з, 152,
 153, 153з, 155, 156, 157, 158,
 171, 206, 237, 243, 248, 277,
 298, 316, 330, 346, 347, 422,
 426, 452.
 Църъ 440. Ср. лѣкъ.

Ч.

Чадъръ 380, 425, 426, 427, 435,
 447, 466, 481.
 Чалма 348.
 Чапразъ 341, 417.
 Чардакъ 142, 159, 182^з, 278, 285,
 296, 298, 316, 322, 406, 409,
 503.
 Чаршия 119, 185^з, 428, 464, 471,
 489.
 Чась 18, 426.
 Чаушь 454.
 Чаша 68, 91, 128, 153, 249, 324,
 327, 335, 411, 412, 416, 419,
 437, 444, 451.
 Чедо 9, 344, 344^з.
 Челебия 313.
 Чело 36, 120, 144, 155, 405, 422,
 Челядь 491.
 Ченгелъ 7, 407.
 Червей 58.
 Червило 105, 143, 207, 287.
 Черга 346.
 Череша 35, 86, 144, 163.
 Черница 469.
 Черупка 126, 281.
 Чакълъ 107.
 Чешма 112, 125, 188, 195, 224,
 271, 288, 297, 315, 324, 413,
 480, 486.
 Чибукъ 451.
 Чича 115, 124, 333^з, 434^з. Ср.
 стрико.
 Човѣкъ 32, 45, 304, 421, 431,
 441, 466.
 Чорба 348, 402.
 Чорбаджия 115, 280, 385, 453,
 492, 496.
 Чомбасъ 100, 467.
 Чоха 422.

Чуваль 115. Ср. връща.
 Чудо 46, 402, 417, 465.
 Чужбина 27, 163, 245, 359, 450.
 Чужденецъ 77, 251, 315, 320.
 Чума 21, 22, 23, 23^з, 24, 25, 29,
 40, 99, 99^з, 123, 248, 329, 389.
 Чучуръ 324.

Ш.

Шамия 232^з, 254, 256.
 Шапка 107^з, 393, 416, 454.
 Шегя 264, 288, 302, 424.
 Шербеть 136^з.
 Шетба 426.
 Шибой 195.
 Шивачъ 69, 143, 152, 176^з, 185^з.
 Ср. терзия.
 Шинникъ 124, 346.
 Шинтра 8^з.
 Шия 223, 351, 432, 461.
 Шишиме 415.
 Щума 155, 333, 495.
 Шумка 448.
 Шумъ 388.
 Шупливица 63.

Щ.

Щить 425.

Ю.

Юда 8^з, 9, 11, 12, 37, 196. Ср.
 самовила.
 Юзда 430, 464, 473.
 Юнакъ 6, 8, 8^з, 16, 20, 23^з, 79,
 90, 112, 125, 136, 172^з, 197,
 198, 201, 209, 222, 225, 295,
 319, 326, 329, 345, 348, 397,
 405, 407, 410, 412, 413, 414,
 415, 416, 417, 419, 420, 421,
 422, 423, 424, 416, 417, 419,

420, 421, 422, 423, 424, 431,
 432, 433, 439, 440 (-помакъ),
 441, 442, 443, 444, 447, 448,
 449, 450, 451, 452, 453², 454,
 461, 462, 463, 464, 465, 470,
 471², 474, 475, 479, 479³⁻⁵, 482,
 483. — *Юнашки и полити-*
чески пьсьни бр. 405—440.
 Юначество 412, 417, 420, 442,
 448, 449, 454, 465, 472, 473.
 Юнецъ 99, 433.
 Юрганъ 368.

Я.

Ябълка 63, 101, 126, 130², 152,
 155, 190, 206, 216, 243, 255,
 324, 333, 385, 405, 461, 500.
 Яворъ 140, 333.
 Ягода 194.
 Ядъ 182, 182⁴.
 Язаджийче 298, 299, 347³.
 Ямурлукъ 354, 409.
 Ярма 22.
 Ясла 244.
 Ястребъ 184. Ср. доганъ.
 Яхъръ 420. Ср. конюшница.

Печатни погрѣшки.*)

		напечатано		да се чете	
2	стр.	2	редъ отдолу	Szukietwicz,	Szukiewicz,
7	"	18	" отгорѣ	XII. вѣкъ	XIX. вѣкъ
8	"	8	" отдолу	кални сж	кални са
9	"	8, 9	" "	Караџић,	Караџић**),
10	"	12	" отгорѣ	факлоръ	фолклоръ.
14	"	18	" "	кн,	кн.
18	"	11	" "	Българи-тѣ)	Българи-тѣ
24	"	8	" "	Призрѣнъ ⁵³⁾ .	Призрѣнъ.
24	"	12-13	" "	Херцеговина".	Херцеговина*. ⁵³⁾
25, 49	"	13, 8	" отдолу	Јоановичата	Јоановичовата
25	"	5	" "	У. Желева.	Ц. Желева.
29	"	2	" отгорѣ	живеѣи	живеѣи
29	"	15	" "	осеѣала	осеѣала
29	"	12	" отдолу	веѣъ	веѣъ
29	"	2	" "	неѣе	неѣе
30	"	6-7	" отгорѣ	односеѣегъ	односеѣегъ
30	"	9	" "	да ѣе	да ѣе
30	"	11	" "	осеѣати,	осеѣати,
30	"	17-18	" "	прѣимуѣствено	прѣимуѣствено
30	"	19	" "	быѣе	быѣе
37	"	4	" отдолу	не привѣршилъ	не е привѣршилъ
42	"	2	" "	и именно :	а именно :
45	"	7	" отгорѣ	Баймеовжтж	Баймеловжтж
45	"	12	" "	българска	бжлгарска
45	"	11	" отдолу	ч. IV,	ч. VI,
46	"	16	" "	зайчарско	Зайчарско
46	"	10	" "	стр,	стр.
47	"	4	" отгорѣ	бжлгарски	бжлгарски
47	"	6	" "	сждби	сждби
47	"	6	" "	издаде ся	издавасѣ
47	"	16	" отдолу	1852—1866 г.,	1852—1856 г.,
48	"	3	" отгорѣ	<i>Временникъ</i>	<i>Временникъ</i>
48	"	10	" отдолу	VСX,	XC,

*) По случай войната (1915—1916) нѣмахъ възможность да поправамъ самъ последнитѣ коректури на първата половина отъ книгата, та сж допуснати печатни погрѣшки. Изправамъ по-важнитѣ отъ тѣхъ.

**) Името Караџић на нѣколко мѣста е напечатано Караџић вмѣсто правилното Караџић по вина на словослагателитѣ.

50	стр.	15	редъ отдолу	Цонкова	Цанкова
51	"	1	отгорѣ	стр. 220—224	стр. 220—223;
52	"	9	"	Верковић	Верковић
57	"	11	"	<i>Варианти:</i>	<i>Вариантъ</i>
61	"	9	отгорѣ	вслики	велики,
61	"	11	отдолу	18 снахи.	8 снахи.
62	"	19	отгорѣ	хороводни,	хороводна,
62	"	14	отдолу	Издиза	Излиза
63	"	4	отдолу	=11 М. Л. Софиянецъ	М. Л. Софиянецъ
63	"	2	"	= 1 П. Безсоновъ,	П. Безсоновъ,
64	"	8	отгорѣ	19. Манолъ	18. Манолъ
65	"	19	"	стр. 242—234,	стр. 242—244,
66	"	9	"	„Мамини	„Момини
67	"	14	"	Стана;	Стана;
68	"	6	"	Демирсисарско —	Демирхисарско —
69	"	1	"	2. 16. № 1 в,	2. в. № 16,
69	"	19	"	VI год.,	VI ч.,
70	"	9	"	Януаріа,	Януариа,
71	"	16	"	сѣди	седи
71	"	17	отдолу	зло на	зло да
75	"	5	"	1885 год.	1855 год.
79	"	10	"	джеленови, Джеленъ	джелепови, Джелепъ
82	"	13	отгорѣ	(недовршена),	(недовршена),
97	"	8,22	"	Софіянецъ,	Софіянецъ,
87, 97	идр.	10	"	Пѣснопойче,	Пѣснопоиче,
111	"	10	"	лѣжи,	лежи,
111	"	14	отдолу	духде	духне
112	"	3	отгорѣ	србска пѣснарница,	српска пѣснарница,
112	"	8	отдолу	отговаря му.	отговаря му,
113	"	9	отгорѣ	вуйна	вуйка
114	"	2	"	Овчаръ	Овчаръ
116	"	16	отдолу	Момъкъ	Момъкъ
119	"	6	"	Неевършена.	Недовършена.
124	"	5	"	зиточно	източно
127	"	13	"	фваща	фаща
141	"	18	"	напрѣварвать	надпрѣварвать
144	"	19	"	ваза	веза
148	"	1	"	незачитатъ	не зачитатъ
152	"	2	отгорѣ	гарданъ	герданъ
156	"	4	отдолу	коли,	кули,
159	"	11	отгорѣ	бѣло море	Бѣло море
163	"	13	отдолу	диръ :	даръ :
169	"	4	отгорѣ	домакина.	домакия.
173	"	4	отдолу	Дели-Демо	Дели-Димо
191	"	7	"	рѣка,	рѣка,

32602 / 3843